

PAVEL KOUŘIL – RUDOLF PROCHÁZKA ET AL.

MORAVIAN AND SILESIA STRONGHOLDS OF THE TENTH AND ELEVENTH CENTURIES IN THE CONTEXT OF CENTRAL EUROPE

THE CZECH ACADEMY OF SCIENCES, INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY, BRNO

Editor in chief:

Lumír Poláček

Chairman of the editorial board:

Šárka Krupičková

PROJET MORAVIA MAGNA

MORAVIA MAGNA

sous le patronage de
UNION ACADÉMIQUE INTERNATIONALE
BRUXELLES

UNION INTERNATIONALE DES SCIENCES PRÉHISTORIQUES
ET PROTOHISTORIQUES
(C.I.P.S.H - U.N.E.S.C.O)

Editor in Chief:

Pavel Kouřil

Moravian and Silesian Strongholds of the Tenth and Eleventh Centuries in the Context of Central Europe

Pavel Kouřil, Rudolf Procházka et al.

The publication is funded from the Czech Science Foundation project Nr. GA15-22658S ‘The Role of Centers in Transitional Society based on the Evidence from Early Medieval Moravia and Silesia (10th–11th century)’.

Authors:

Peter Bednár, Felix Biermann, Ivana Boháčová, Stuart Brookes, Jarmila Čiháková,
Luděk Galuška, Jana Gryc, David Kalhous, Michał Kara, Pavel Kouřil,
Marzena Matla, Jiří Mitáček, Miriam Nývltová Fišáková, Aleksandra Pankiewicz,
Lumír Poláček, Nada Profantová, Rudolf Procházka, Matej Ruttkay,
Krzysztof Sadowski, Sylwia Siemianowska, Pavel Šlézar, Ivo Štefan,
Kateřina Tomková, Jan Videman

Expert reviewers:

prof. PhDr. Jan Klápště, CSc.
prof. dr hab. Sławomir Moździoch
prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc.

Moravian and Silesian Strongholds of the Tenth and Eleventh Centuries in the Context of Central Europe

Foreword

Pavel Kouřil – Rudolf Procházka 9

Chapter I

Building and Organising Central Places and Fortifications as a Manifestation of Princely Power in Early Medieval Europe
David Kalhous 17

The Expansion of the Přemyslids and the Piasts between the Late Tenth Century and the 1030s, and the Possibilities for Control over Areas and the Role of Strongholds
Marzena Matla 25

Chapter II

Moravian Centres between the Mojmirids and Přemyslids
Pavel Kouřil – Rudolf Procházka 41

The Faded Glory of Great Moravia: Post-Great Moravian Finds and the Question of Settlement Continuity in Ninth–Eleventh Century Mikulčice
Lumír Poláček 73

Uherské Hradiště – Sady: from a Great Moravian Sacral Centre to the Largest Church Necropolis of the Ducal Period in Moravia
Luděk Galuška – Jiří Mitáček – Miriam Nývltová Fišáková 99

Olomouc between the Great Moravian and Přemyslid Duchies
Pavel Šlězár 115

Přerov Stronghold and the Material Culture of Its Inhabitants in the Late Phase of the Early Middle Ages
Rudolf Procházka 137

Evaluation of Osteological Material from No. 19 and 20 Horní náměstí in Přerov
Miriam Nývltová Fišáková 171

Early Medieval Stronghold in Opava-Kylešovice and Its Importance for the Understanding of the Silesian Region in the Tenth–Eleventh Centuries
Pavel Kouřil – Jana Gryc 185

Finds of Coins and the Beginnings of Minting in Moravia in the Tenth and Early Eleventh Centuries

Jan Videman 215

Nitra and the Principality of Nitra after the Fall of Great Moravia

Peter Bednár – Matej Ruttkay 229

Chapter III

Early Medieval Fortified Centres in Central Bohemia: Key Issues

Ivo Štefan – Ivana Boháčová 247

Strongholds and Material Culture of the Bohemian Elite in the Early Přemyslid Period

Nad'a Profantová – Kateřina Tomková 261

The Lesser Town of Prague in the Tenth and Eleventh Centuries

Jarmila Čiháková 283

Chapter IV

Transformations of Elite Culture in Wielkopolska Related to the Process of the Piast State Formation (with a Particular Emphasis on Strongholds). An Archaeological Perspective

Michał Kara 307

The Problem of Metallurgy Development in Early Medieval Strongholds Based on Finds from Ostrów Tumski in Wrocław

Aleksandra Pankiewicz – Sylwia Siemianowska – Krzysztof Sadowski 319

Early Medieval Ringforts and the Social Elite of the Polabian Slavs in the Tenth and First Half of the Eleventh Century

Felix Biermann 343

The Strongholds of the Burghal Hidage: Some Points for Comparison

Stuart Brookes 351

Edited Written Sources 359

Literature and Archive Reports 362

Chapter III

The Lesser Town of Prague in the Tenth and Eleventh Centuries

Jarmila Čiháková

In the tenth century, Prague was an important crossroads of transcontinental European trade routes and the seat of the empire of the Boleslavs. In his 'official report' to the Caliph of Córdoba, preserved in later redactions, Ibrahim ibn Yaqub al-Turtushi, an Arabic intellectual of Jewish origin (Třeštík 2001, 111–112), referred to it as the town of Fraga. The journey was undertaken in 961–962 or 965–966 (Charvát 1998, 62), at the end of the reign of Duke Boleslav I (935–972) from the Přemysl Family and shortly before the enthronement of his son Boleslav II (972–999). His designation of Prague as a 'town' points to the importance of Prague within the Bohemian Duchy in the tenth century, its prosperity and likely social composition as well as its characteristic attributes such as a fortification. On the occasion of the mil-

lennial anniversary of Ibrahim's journey, his text was confronted with the results of the long-term archaeological and geological research of the historical centre of Prague. Ibrahim characterised the town with the following specifications: the town was built of stone and mortar above a river; it is smaller than a town and larger than a village; it has a market with everything necessary for travellers and locals; a large naturally fortified fortress rises above it (or in the elevated part); in the fortress (or in the town?) is a well with water flowing on its surface, which crosses the lower part of the town; it is visited by foreign merchants; saddles, reins, and shields are produced there. Ibrahim's observations correspond to the results of the archaeological excavations in the case of the physical relief at the southern foothill of Prague Castle.

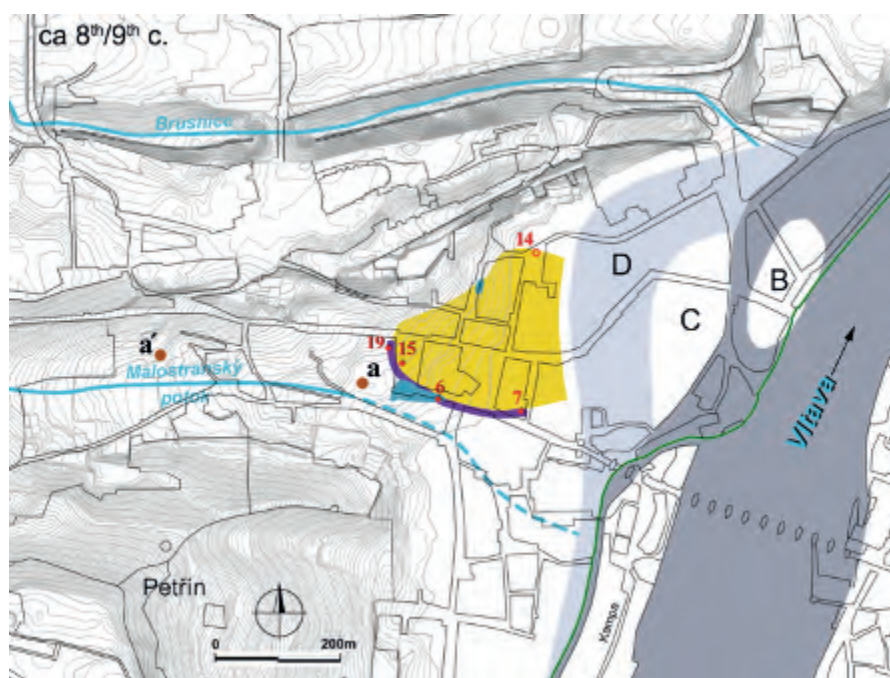

Fig. 1. Prague – Lesser Town, area fortified at the beginning of the ninth century at the latest, pre-Bořivoj period: points 7, 6, 19 – ditch; point 15 – wall of wood and clay; point 14 – interpretation as wall uncertain; B – vanished island; C – former flood plain; D – silted river arm, bearing water during floods; a, a' – iron working; blue – brooks and marshes. (Graphics M. Ďurica, after a map by the Prague Institute of Planning and Development.)

We can conclude that the description of the town of Prague, as given in the Arabic transcription from the fifteenth century (Lewicki 1971, 697–698), complies with the situation in what is today the centre of the Lesser Town. The agglomeration referred to as the ‘town of Prague’ would, therefore, be situated on the left bank of the Vltava River (Čiháková, Zavřel 1996; 1997).

The nucleus of today’s Lesser Town spreads across the steep southern slope of the Hradčany spur, in the valley on the northern slope of Petřín Hill and the adjacent flat strip of land that gently slopes east towards the river. It is situated at least 6 m above the river surface and is therefore completely safe from catastrophic floods. The settlement dates back to prehistory and has been continuously settled since the eighth century AD. The total area was smaller than it is today; the previous river branch with two isles and the floodplain were covered by early modern embankments and the

bank was situated further to the east (Fig. 1). The east river bank consisted of long and even gravel-sand terraces (Fig. 2). Contrary to the left bank, only terrace VIIa at a distance of 470 m from the river was safe from floods; today the south-eastern part of Old Town Square is situated there. The western terraces only show numerous funerary finds from the ninth and tenth centuries. Since the eleventh century, there is evidence of settlements and workshops that culminated in the 1230s with the establishment of the Old Town of Prague. In the tenth century, according to some scholars, the spacious plains of the river terraces on the right bank were also used by trade and slave-trade caravans as a campsite and were isolated from the local inhabitants but in sight of and accessible by the military garrison at Prague Castle, which would have offered protection for the caravans (Ječný et al. 1984, 212, 215–217). On the right bank of the Vltava River was a self-organised market for long-distance trade (op. cit., 220).

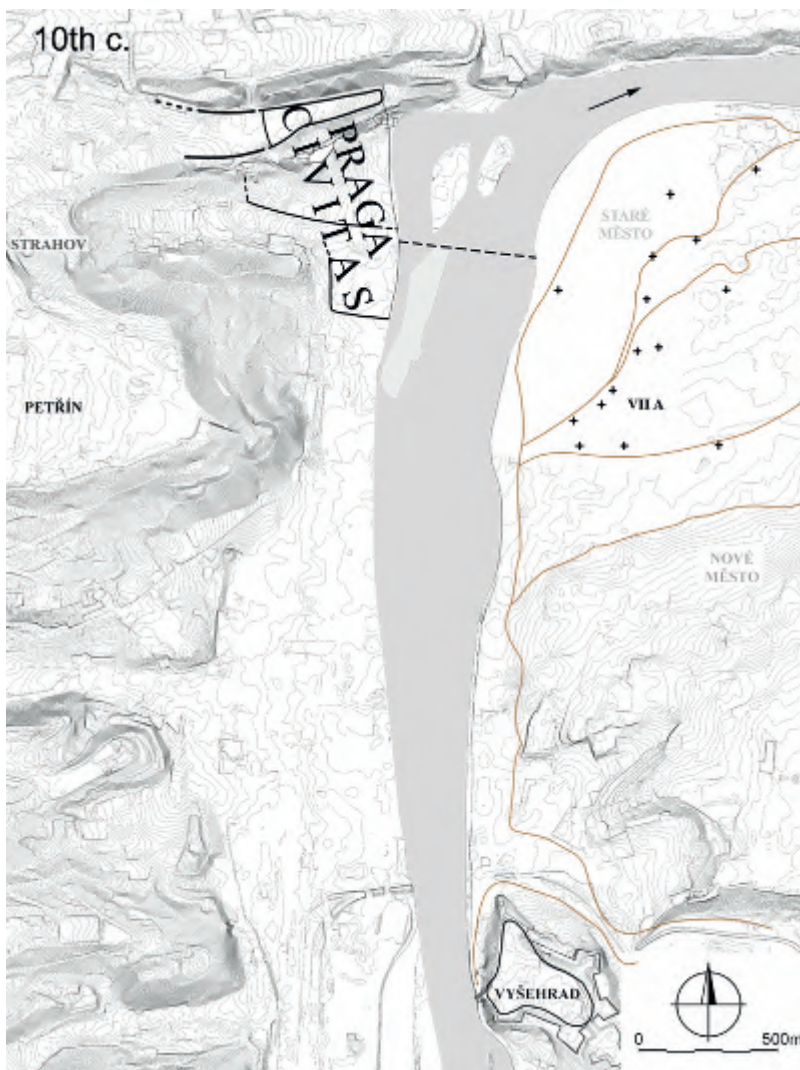

Fig. 2. General structure of the Prague Basin in the tenth century; left river bank: fortified town including the castle and western bailey – the seat of the oldest Přemyslids; right river bank with flat terraces (brown, after Hrdlička 2000; Zavřel 2006) and cemeteries. Both terraces (the northern one and terrace VIIa) were flood land. The second fortress of Vyšehrad in the south, was founded in the last third of the tenth century. (Authors J. Čiháková, T. Cymbalak, graphics M. Ďurica, after a map by the Prague Institute of Planning and Development).

In the 960s, Prague's centre of power most likely consisted of the fortified Prague Castle, a fortified town beneath it and an 'outer bailey' west of the castle (Blažková et al. 2015). In addition, there were settlement units around this town, and on the opposite bank of the river there were flat cemeteries and campsites of trade caravans. In the last third of the tenth century, the centre was enlarged by the fortified Vyšehrad – the second stronghold of Prague, which guarded the Prague basin from the south (Varadzin 2010, 545).

The early medieval history of Lesser Town has been systematically studied by archaeological rescue excavations, which have been conducted almost exclusively on construction sites since 1979. However, constructions without building permits have not been supervised in the busy historical town centre of Prague. Since 1965, the author's institution, which specialises in the research of the Lesser Town, has conducted 446 different excavations in today's cadastre of the Lesser Town; in most cases for repairs to underground utilities or reconstructions and new constructions of underground facilities. Only about a fifth of these have provided finds from the tenth and eleventh centuries. The research strategy aims to obtain the largest possible amount of vertical sections to record the maximum number of relations between individual sediments and to preserve the option to repeatedly verify these relations. Due to the large intensity of settlement activities in the Early Middle Ages, it is necessary to dismantle the layers without leaving control blocks that would hide key relationships. The sections are dismantled in grown layers. The layers are usually from 2 mm to about 10 cm thick, mostly 2–3 cm. The archaeological excavation used to be accompanied by a geological survey of the naturally grown terrain and of the natural events within anthropogenetic stratigraphy. While the overall surface of the conducted archaeological excavations is still small and the trenches are scattered (until 2006 see Čiháková, Havrda 2008, Fig. 14), we were able to obtain basic information on the early medieval Lesser Town, its appearance as well as its historical development and the technologies used there. The gradual study of the site has been accompanied by a number of summarising contributions (Ječný et al. 1984; Čiháková 1992; 1999; Čiháková et al. 2000; 2001, in German; most recently Čiháková, Havrda 2008).

The natural conditions of what is today Lesser Town, with accessible water resources and high-quality raw materials, were favourable for the settlement and have been exploited since prehistory. Production activities were of importance not

only as resources of high-quality pottery clay but also of iron ore and building stone at the foot of Petřín Hill (Zavřel et al. 2012, 22–31). The changes in the physical relief of Lesser Town, as proven by the detailed archaeological and geological research, are so vast that they rule out the complete study or reconstruction of the original state of the raw materials or of the original physical relief. In the ninth, tenth and thirteenth centuries, the original soil was completely removed in many places. The area below the castle was cramped; sometimes it is described as a 'furrow' or as the 'Lesser Town Amphitheatre'. The river reached further to the west than it does today (for the first time in archaeology: Hrdlička 1972, 644); the settled area could be enlarged only southwards to the river. The physical relief was much more dynamic and showed greater differences in height and various subsoil types: clay taluses, hillwash sands and sediments in standing waters of different ages.

The sources for the study of the area of the Lesser Town by the end of the ninth century were radically reduced as a consequence of the construction of large fortification systems at the time of the first dukes from the Přemysl family. Despite this, we were able to prove that the fortified Lesser Town, as a part of the tenth-century Prague power centre, contained older structures. A six m deep V-shaped ditch confirmed the indications of a fortification before 885 (the first written mention of Prague in connection with the first historically attested Přemyslid – Duke Bořivoj).

First, the ditch bottom was filled with two layers and then lined with wood. Grains from this time provided the radiocarbon date of AD 770–885, which unequivocally belongs to the pre-Bořivoj era. Findings related to this fortification have within the early medieval periodisation recently been referred to as 'ditch 1' (Čiháková 2001; 2002). They delimit a small area of about seven hectares at the river, although it is a solidly fortified one (Fig. 1). According to one of a few variant interpretations, it could have been a customs house, similar to those that were operating in Charlemagne's Frankish Empire and described in sparse reports from the realm of international and transcontinental trade. The fortified area and its western neighbourhood contain intact situations with pottery from the eighth and the first half of the ninth century accompanied by iron ore and traces of iron processing (Fig. 1: a). According to one geochemist, it cannot be excluded that it was the tradition of roasting iron ores that is reflected in the place name 'Praha' (< *pražiti* 'to roast': Zavřel 1997).

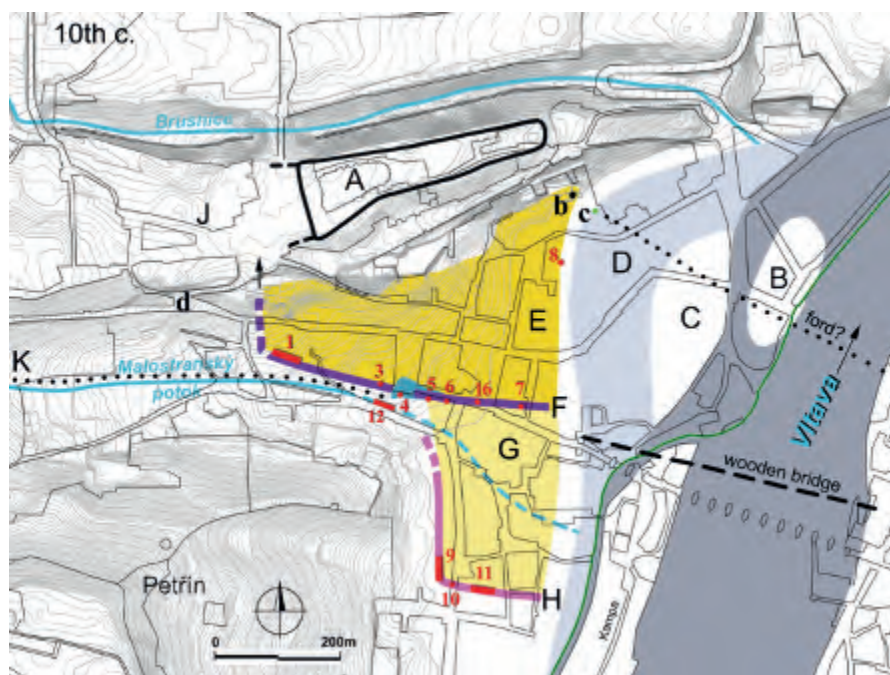

Fig. 3. Prague – Lesser Town, fortified area in the tenth century, scaled down; A – Prague Castle; E – traditional centre – fortified area at the time of the first historically attested Přemyslids around 900; F – inner fortification line: points 7, 16, 6, 5 and 3 – ditch; 7, 1, 8 – fortification wall; 4 – Land Registry No. 259: entrance to the town from the west and south; G – southern ‘expansion’; H – outer fortification line, dating unknown, dismantled before 1150: points 9, 10, 11 – ditch; 11 – wall; J – bailey fortification; K – eastern neighbourhood of Strahov, not excavated; b – Land Registry Number 158, probably the entrance to the town from the east; c – Land Registry Number 154, excavation of a part of the stone path; d – rock; dotted – assumed access roads to the town. (Authors J. Čiháková, J. Havrda, graphics M. Ďurica, J. Hlavatý.)

Written sources localise the land of Prague at the end of the ninth century within the Přemyslid domain and describe the castle as the centre of Přemyslid power. Sometime around 900, the settlement south of the castle underwent significant changes. The former small fortification was replaced by a larger settlement enclosed by carefully constructed walls of wood and earth (Fig. 3). The fortification of the Lesser Town around 900 was first proven in 1994 and since that time, further traces of the old walls have been found. The fortified area ended in Hellichova Street in the south with an outer strip of a mighty ditch (Fig. 3: H, points 9–11). Today, it has become clear that the early medieval Přemyslid fortification of the Lesser Town underwent a more complicated development, changing in size over time, and its appearance cannot yet be reconstructed in full detail (most recently Čiháková 2009c; Havrda, Tryml 2013, 51–63). Since one of the fortification lines from the time around 900 led around the southern part of Malostranské náměstí (Malostranské Square), which can be referred to as the ‘inner for-

tification’ – Fig. 3: F), it is not clear, whether the fortified part south of this line (Fig. 3: G) is the result of a gradual expansion in the course of the tenth century or a trace of the original structure of the fortified formation.

The remains of the fortification are lacking in the north, adjacent to the castle. The steep and rocky slope between the castle and the town in itself forcefully divided both areas in a natural way. The western border of the fortified area of the Lesser Town has not yet been detected. The fortification line is directed towards a geomorphological barrier in the vicinity of today’s ramp (Ke Hradu Street; Fig. 3: d) preventing a direct connection to the fortified area of the western bailey, the later town of Hradčany (Blažková et al. 2015), with the fortified settlement of the Lesser Town. However, their walls could not connect at this place. It is improbable that the fortification wall changed its course there, which would have been required in order to continue the fortified area of the Lesser Town westwards to the area called Strahov (this

place name is connected with the word *ostraha* meaning 'guard' and an abbey has been situated there since the twelfth century). We can instead think of the connection of the western bailey and the favourably shaped area surrounding the hospital Pod Petřínem. The minimum building activities around Strahov Monastery, which is surrounded by orchards and parks, do not, however, offer opportunities for the archaeological research of this peripheral part of the Lesser Town. A unique small excavation (House Land Registry No. 321; Fig. 1: a') delivered a stratigraphic sequence of inclined re-deposited slope debris from the tenth century that had covered an iron furnace from the ninth century, thereby proving that this area had been used for metallurgical activities (Havrda, Čiháková 1996).

The fortification consisted of a ditch and a wall of earth, stones, and wooden framing in the shape of grids densely placed one above the other (Čiháková 2009c, 6–16). A complete section of the tenth-century fortification appeared in Josefská Street, House Land Registry No. 42/III on the 'inner fortification' line (Fig. 3: 7 on line F; Fig. 4). In front of the 7.8 m wide wall, preserved up to 0.75 m, was a 9.7 m wide and 2.7 deep ditch (op. cit., 7; in detail: Čiháková 2001, 94–109). The south of the area was fortified on the outside by a 5.5 m wide wall, of which 1.2 m comprised the stone facade; the ditch was 17–19 m wide and deeper than 6.3 m (Havrda, Tryml 2006; 2013, 54–63; Fig. 3: 11 on line H). On the east side along the river arm, the remains of a wall were detected in a single place, beneath the courtyard of Wallenstein (Valdštejn) Palace (Fig. 3: 8). Although almost entirely destroyed, a small surface area of 3 m² was preserved; the wall was dismantled to its foundations in the tenth century.

The fortification had gates, two of which, dated to the tenth century, have been found. The north-eastern gate (Fig. 3: b) was accessed by a stone road across a former river arm, the level of which was often raised by flood deposits and renewed. Its position most probably links it to a Vltava crossing in today's Klárov – a ford at today's Mánesův most (Mánes Bridge) – to access the town from the east. This traditional road, which must have been in use at least since the tenth century, disappeared during the natural disasters of the second half of the thirteenth century. Today, the ground level of the tenth century is to be found 10.4 m below today's surface and 7 m below the groundwater surface (Fig. 3: c). Since the stratigraphic sequence is directed towards the site of the twelfth-century Romanesque stone gate (Fig. 3: b), it can be assumed to be a wooden predecessor to this building.

The second gate was found in the south (Fig. 3: 4) and would have served as an entrance from the west and south. Those arriving walked from the south around the raised site of Strahov and descended by a brook valley along the eastern outer fortification (line F). After crossing the brook and passing through the gate (Land Registry No. 259), a marsh had to be crossed via what was at least a 34 m long bridge (Fig. 5: D. 8, between points 4–e). Water features that disappeared in the Middle Ages and were rediscovered by archaeological excavations – a pond in the Tržiště Street and to the north of it, a marsh in the south-west corner of the modern square – played a key role in the demarcation and fortification of the town. At the same time, a parallel could be drawn to other Slav centres of the time, whose defence depended on the water regime. The complete ground plan of the gate has been lost. In front of the entrance to the bridge, was a solid wooden construction (Fig. 5: A, B) on the shore of the muddy marsh, which was damaged in the first half of the tenth century and is referred to as the 'strategic building' (Čiháková 1997; 2001). The analysis of the field documentation has, for the first time, shown a more demanding type of building in tenth-century Prague that used a building pit (Fig. 5: A). The tub-shaped pit was sunk 0.9 m deep into the muddy sediments of the marsh while the talus of the raised bank showed a two-part wall that reached 1.6 m deep. Beneath the perimeter of the next wooden building phase, the pit filling was condensed by adding sand and improved the underlay of the wooden construction rested. By filling the pit up to 0.7–1 m, a platform paved with stones (Fig. 5: A. 6) was created, on which the building of a rectangular half-log construction, which formed the basis of a 3.8 m wide and more than 6 m long east-west-oriented building. The construction consisted of a number of narrow and high chambers (Fig. 5: B) built in the same way as the log foundations of the earth-wooden wall on Land Registry No. 42/III. The frames and the chambers only had 36 walls; the fourth is demonstrably missing. The position of the building on the sloping marsh bank, the posts in the marsh and the roadways on the opposite side of the marsh (Fig. 5: D. e) a low bridge indicate that the building stood at the entrance to a low bridge, something like a bridge tower, from which the bridge would have continued through the marsh to the fortified area (Čiháková, Müller 2008; Fig. 5: D). In front of the outer wall of a construction adjacent to this 'strategic building', in the neighbourhood of the marsh passage, three wooden roadways were found above each other (Cymbalak, Podliska 2009; Fig. 5: D. f).

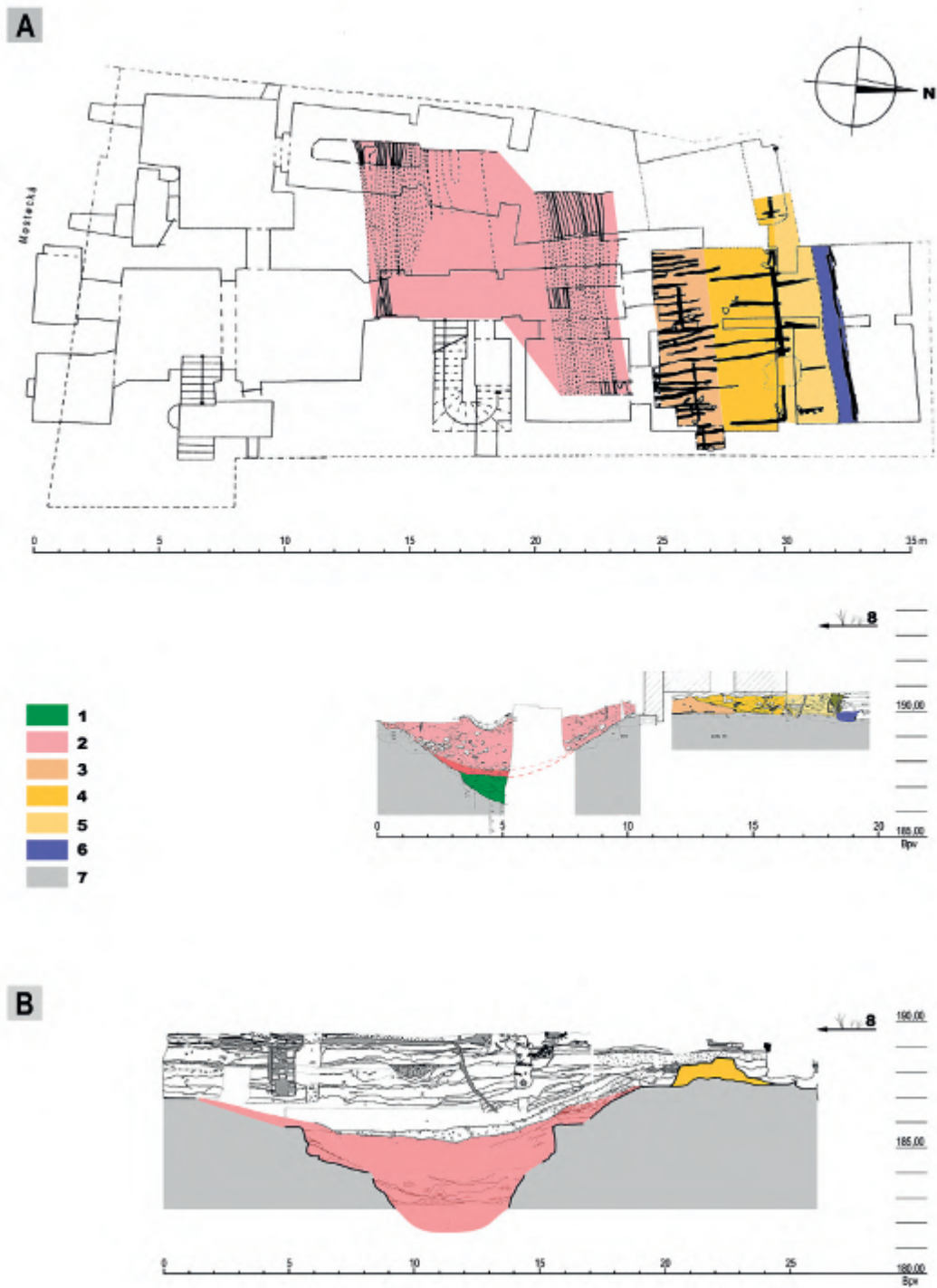

Fig. 4. Prague – Lesser Town, section of the fortification; A – Josefská Street Land Registry Number 42, point 7 on line F; B – Nebovidská Street Land Registry Number 459, point 11 on line H. 1 – older ditch (point 7 of image 1); 2 – tenth-century ditches (4A) or more probably from the tenth or eleventh century (4B); 3–5 – wall; 6 – renovation of the inner façade (4A), 7 – subsoil. (Authors M. Müller, J. Čiháková, J. Havrda, graphics M. Ďurica.)

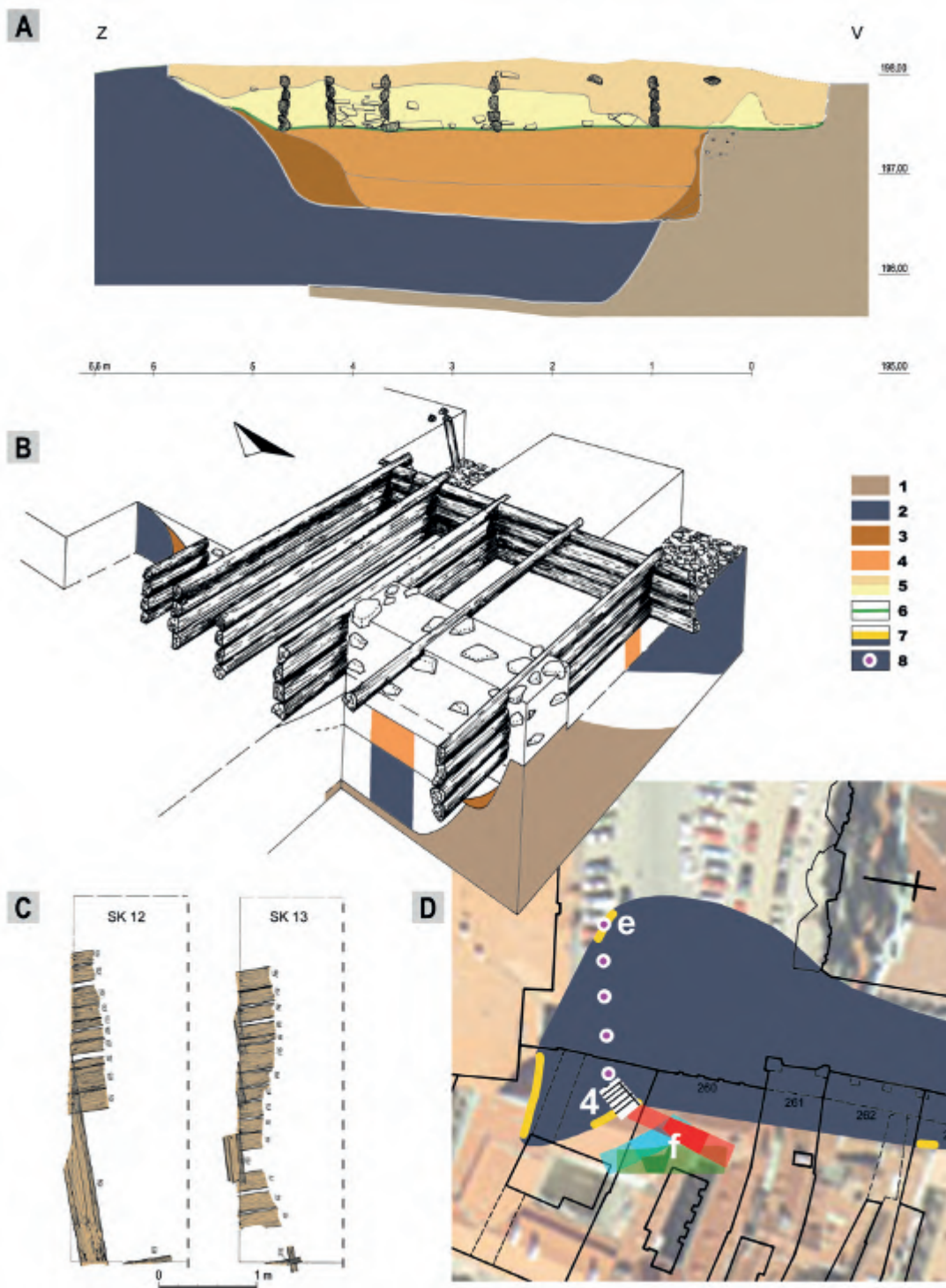

Fig. 5. Prague – Lesser Town, Malostranské Square, Land Registry Number 259, tower-like building or bridge foot (?) – ‘strategic building’ on the outer side of the marsh at the entrance to the town, point 4 on fortification line F; A – section of the foundation pit and structure in the foundation pit after it was partially filled with denser material; B – reconstruction of the wooden structure; C – two wooden roadways above each other in point e; D – marsh in the south-west corner of the town; a low bridge (4) led to the north-west bank of the marsh with preserved fragments of a series of three wooden roadways (e); f – Land Registry Number 260 (excavation by J. Podliska and T. Cymbalak), smaller sections of three roads leading to various directions with routes reconstructed according to the orientation of the boards. Caption: 1 – subsoil taluses; 2 – subsoil muddy sediments; 3 – stabilisation of the foundation pit on the perimeter using sand; 4 – lower part of the backfill of the foundation pit; 5 – backfill of the wooden structure; 6 – intentionally adjusted platform of the wooden structure; 7 – yellow: excavated banks of the marsh; 8 – bridge between points 4–e. (Graphics M. Ďurica.)

The third entrance to the town is expected to be at the end of the wooden bridge across the Vltava River, which was mentioned in Christianus' St Wenceslas Legends from the end of the tenth century (for a discussion see Třeštík 1997, 131–136). The bridge would surely have had a gate. Its traces will have been completely destroyed by vast landscaping in connection with the later Judith stone bridge in the twelfth century and Charles Bridge in the fourteenth century.

The fortification, gates and bridge predetermined the extent and the structure of the settlement with streets lined with wood and log houses, which at that time were the standard type of dwelling. It has not yet been possible to uncover a single house in its entirety, not even a single room. However, fragments of multi-roomed houses with interior walls of wattle and thin posts inside have been found. The rooms had floors from wooden boards and a – probably open – fireplace. Frequent finds of diabase in the vicinity of the house point to the still unknown use of this material. Some

fireplaces show a thin layer of river pebbles beneath the daub, which sometimes contained shards of kitchen ware (Thunovská Land Registry No. 192 – fireplace with an iron-making area). Close to the fireplace in one of the log houses in Josefská Street (Fig 6: g1), a pit with ashes covered with a stone was found, which was later replaced by a 0.4 m high sunken vessel filled with ashes. In the vicinity of the same fireplace, in the interior, by the wall, was a characteristic, pear-shaped silo, more than 2.6 m deep embedded in the hard talus soils. Changes came about sometime in the first half of the tenth century when the silo was partially filled and changed into a cellar beneath the floor at a depth of about 0.9 m. During the construction of the cellar, the floor appears to have been disinfected by burning, leaving huge layers with ashes. The cellar will also have insulated the boards on the cellar floor. Another type of feature beneath the room floor was discovered in a house in the southern neighbourhood (Fig. 6: g2). Below the floor of one of the building phases, we discovered a more than 4.4 m long and 0.5 m deep

Fig. 6. Prague – Lesser Town, indications of urban planning in the east part of the town centre in the first half of the tenth century; a network of beams beneath a public space (k) was discovered in a narrow trench (orange) with a deep chamber on its western end (l); a turning at right angles at the place in the direction of today's Josefská Street (h) and an almost identically oriented turning in today's Karmelitská Street (the excavation was 0.2 m wide); position of a part of the rooms of two residential houses in the neighbourhood of Josefská Street (g1, g2 – Land Registry No. 626; another house in the row was not processed); ind of three wooden roadways above each other (j – Land Registry No. 271). Captions: 1 – direction and minimum length of the wooden ways and the square; north of point h were two isolated interventions beneath the shallow ditch bottom in Josefská Street; 2 – double tower of the Gothic Charles Bridge (Romanesque south wall, northern one from the fifteenth century). (Authors J. Čiháková, M. Müller, graphics M. Ďurica).

ditch-like feature, which on the surface appeared as a 0.9–0.6 m and 0.7–0.4 m wide strip at the bottom. The ditch filled with soft soil containing a large amount of woody material was framed on one side with a wattle wall, the function of which we are not able to determine. On the other hand, the function of a small wooden box in a bowl-like pit beneath the ground, as found in the courtyard of the palace in Land Registry Number 17 (Fig. 3: 8) and in other spots in Prague, is evident.

The detailed research of fragments of two rooms under the floor of the basement of the school at Land Registry No. 626 in Josefská Street (Fig. 6: g1, g2) has contributed the find of sunken building pits (Čiháková 2008a). The bottom of the building pit was flat in all cases although not as even as an interior floor. It was only accessible for a brief moment during the construction of the house. Usually, it was inclined, not maintained, and in two cases was stepped and in one case was wavy. Since the grown layers have not been preserved in the exterior, it was impossible to estimate the usual depth of a building pit beneath the surrounding terrain. The stratigraphically oldest pits are about 0.4–0.5 m below the subsoil surface. In two cases, the depth of the building pit below the floor surface (0.36 and 0.39 m) could be determined. In this way, the boards were slightly sunken in relation to the exterior but there is no exact data available. The backfill of the building pit consisted of a layer sequence or of a single layer; in all cases, a material quite familiar to the environment of early medieval settlements. Parts of the backfill included short pieces of beams and half logs serving as groundwork for statically demanding log joints used in the house constructions. It was impossible to determine the room dimensions. The largest documented room was $(4 + x) \times (4.3 + x)$ m, a room in the neighbouring house $(3.7 + x) \times (3.5 + x)$ m.

The number of building phases of the examined buildings is remarkable. The evaluation of the dense net of sections in Josefská Street Land Registry No. 626 revealed 5–6 consequent renovations from around 900 to 1050. Each of the renovations had an individual building pit. One rebuilding did not have its own building pit. A room in the northern house showed five building phases in the same period. While the fireplace of the northern house remained at the same spot, the layout of the southern house changed over time – both the position of the fireplace and the building pits. The exact reasons for the changes in the ground plan remain unknown; they may have been the result of changes outside the building, to its orientation or regarding the housing standard.

The small fragments of hillfort-period houses in today's Josefská Street show the same orientation of their axes as the wooden roadway from the tenth century (Fig. 6: h). Together with other houses, they were situated in the close vicinity of this road and formed a row. We cannot say if they formed a continuous street front as in modern towns or whether these were houses separated by fences that would have framed the road. A fence was documented in the later period along the roadway in Kaprova Street in the Old Town (Šírová 1977, 218).

The road network of tenth-century Prague was documented in a number of smaller segments (Fig. 7) that are covered with boards laid on mill stones and supported by thick logs in the joints (for example, the 3.4 m wide road beneath house Land Registry No. 2 – Fig. 8, 7i). The research of wooden roads depends on the condition of the preservation of the wood, determined by the variable geological conditions of the Lesser Town. There are exceptional spots where the boards are preserved almost untouched and have to be cut with saws, places where they appear as 1 mm thin maroon-coloured powder, and in some cases, the material has vanished without any traces. Some wooden road constructions have been documented in the western section of the square. Apart from the road beneath Land Registry No. 2 (Čiháková 2008b), three superimposed roadways leading in various directions were found in Land Registry No. 260 in front of the entrance to the town (Cymbalak, Podliska 2009; Fig. 5D, 7f) and on the opposite northern bank of the marsh, and beneath today's square, a number of roadways from the bridge across the marsh (Čiháková, Müller 2008; Fig. 5D, 7e).

The wooden constructions found in the eastern part are from the open area leading from today's Mostecká Street to the river, where there would have been an early medieval wooden bridge on the site of the later stone bridges. Below the cellar floor of Land Registry No. 271 (Fig. 6, 7j), uniquely preserved adjustments to the wooden surface of this space were discovered (Čiháková 2008c). Due to the layers of naturally deposited taluses dividing the individual surfaces from each other, the series of three wooden areas of thick boards can unequivocally be interpreted as the exterior. Each of the surfaces was supported by a worked log or beam. Organic sediments from the time of their use have not been preserved on any of the surfaces. The find shows an astonishingly careful treatment of the walking surface. The boards are hewn to exact right angles and

placed close to each other; a unique split was (in the course of repair?) sealed with small pebbles. Although the boards were of different thicknesses, they were underlain with soil in such a way that the surface was perfectly even. The documented part did not show any deformations caused by traffic; the boards stayed in place and the smooth and even wooden surface has been preserved for more than a thousand years. A pointed channel made of two boards beneath the roadway was intended for drainage.

The wooden surface of the open space (Fig. 7: k) was resting on an overall regular ground plan of a net of wooden foundation constructions in the shape of a foundation frame or low subterranean chambers (Fig. 6: k). The total width of the north-east oriented foundation network exceeded 23 m in the tenth century and has a documented length of 40 m. The foundation frame was the latest, and

at the same time, the largest preserved building phase of the road, and according to dendrochronology, it was erected in 952 or shortly after. The preceding building phase dates back to the 930s. The complete stratigraphic sequence beneath the latest building phase was available in a single place in the open space: in a small trench for a cable box at the intersection of today's Josefská Street and Mostecká Street (Fig. 6: 1). We have obtained data on ten phases of consecutive repairs to the surface of the open space, of which the last one dates back to the time before 900. In at least five cases, one type of wooden foundation was inserted into the foundation pit (Fig. 9). Due to the favourable conditions for preservation and the size of the beams, 29 from a total of 53 samples were available for dendrochronology (Čiháková, Dobrý 1999; Čiháková 2002, 744, 747; revision analysis: Čiháková 2012, 100–2, 106–9). The time of the use of the open space (Fig. 9: D) and its position within

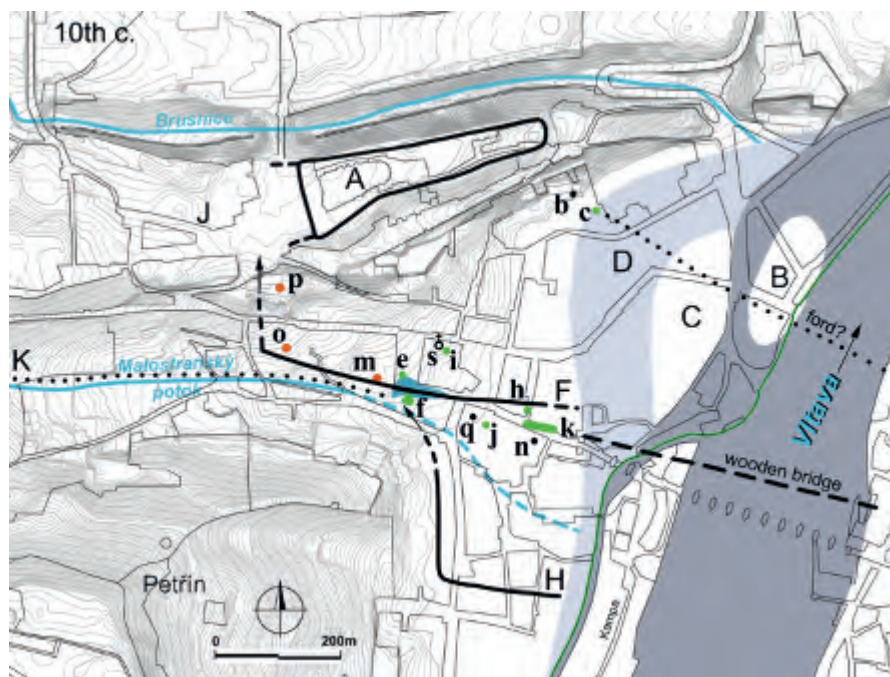

Fig. 7. Prague – Lesser Town, sections of the road network and other structural elements mentioned in the text; roads in green: c – Land Registry No. 154: layer sequence of the stone roadway from the tenth–thirteenth centuries leading from the marsh to the gate (point b); e – beneath the square were the wooden roadways from the northern marsh bank; f – Land Registry No. 260: three wooden roadways above each other leading in various directions; h – wooden road in Josefská Street; i – Land Registry No. 2: road with stone paving from the first half of the ninth century and wooden paving from around 900; j – wooden roadway in house No. 271; k – Mostecká Street: network of foundation beams of the wooden lining of the public space; traces of iron processing in orange: m – house No. 258 with a forge; n – house No. 279 with a long series of buildings in one spot from prehistory to the tenth century; o – house No. 249 with an iron workshop at the inner side of the city wall; p – house No. 192: iron processing on the castle slope; miscellaneous in black: q – house No. 270 with a solitary grave with small vessel and knife; s – Land Registry No. 2: oldest church beneath the floor of the later rotunda from the mid-tenth century.

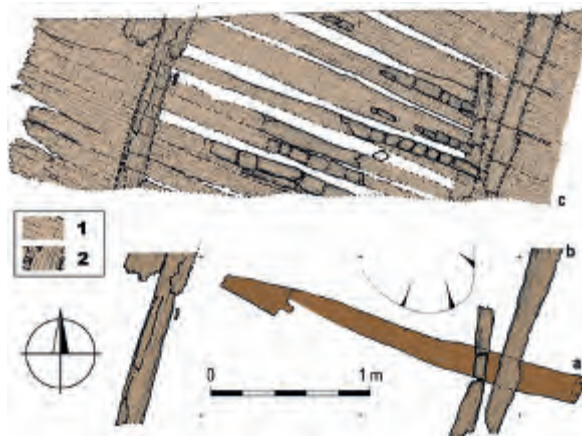

Fig. 8. Prague – Lesser Town, Malostranské Square, Land Registry No. 2: structure of the wooden walkway from the beginning of the tenth century: planks (c) resting on beams (b); the beam joints are supported by logs (a). Caption: 1 – wood rotted to dust; 2 – preserved wood fibres enabling to reconstruct the original orientation of the beams. (Drawing M. Müller, graphics S. Babušková.)

the urbanism of the tenth-century town, point to a relation between the repeatedly repaired open space and a passage across the Vltava River. This complies with the view of a comfortable entrance space in front of the bridge and provided enough space for caravans to form up. The crossing of the bridge – considering its length and the character of the caravans, including slave caravans – must have been organised in some way. The idea of a market place in this open area does not conform to the position of the wooden bridge and the route of the caravans.

The public space in today's Mostecká Street developed at the site of older buildings. These were the pit house and a large, mostly undocumented depression, into which the wooden roadways discovered in Land Registry No. 271 usually fell. The careful planning is also reflected in the turn off through today's Josefská Street. This was also lined with wood; the orientation of the long components of its wooden lining is at a right angle to the foundation net of the open space (Fig. 6: h, k). Both roads formed a unit in the mid-tenth century and were divided by a row of columns on the northern perimeter of the subsoil network beneath Mostecká Street. It is a question of whether this concept was already applied at the foundation of the open space originally along the outer city walls or whether it emerged only after the dismantling of the fortification. It could impossibly have

been founded beneath the wooden constructions from the mid-tenth century in Josefská Street. Other urbanistic elements, especially the direct route of the 'inner fortification' in the south of the square and the wall in a direct angle in the eastern part, are oriented in accordance with the network beneath the open space. Taking into account the street front in Josefská Street, the mentioned urbanistic elements from just before 900 exclude a vivid development of the basic configuration of the area. Instead, they confirm the view of a planned reshaping of the older area and in some places, perhaps even on a rectangular ground plan.

We cannot say to what extent the urbanistic intention respected the older buildings. In some cases, it must have followed an older tradition, as for example in the south-western part of the area of the modern palace of Land Registry No. 258 in the western part of the square, where iron working was proven from the beginning of the ninth century onwards (Fig. 1: a). In pre-Bořivoj times, it was situated outside the fortification. In the tenth century, a log house with a wood-and-stone base for working with fire (containing a furnace?) with a large amount of slag that has provisionally been interpreted as a forge was developed there (Fig. 7: m). The second place with such a function was the road beneath the hallway floor in Land Registry No. 2 (Fig. 7: i). The wooden roadway from the beginning of the tenth century was 3.4 m wide and represents the last preserved building phase of a series of roads that had been destroyed. The oldest road stems from the time around 800 (Čiháková 2008b) and had the profile of a narrow path sunk 0.7 m in the soil; on the bottom, it was only 1.6 m wide and paved with pebbles and large bones from large domestic animals (for analogies see Mlíkovský 2003, 218, 350–353). An even older tradition was registered in the basement of Land Registry No. 279 in the south front of Mostecká Street (Fig. 7: n). The maze of features and layers showed 21 consequent development phases, of which 8 can be interpreted as a building. From late prehistory to deep into the tenth century, sunken log buildings were repeatedly rebuilt in one space, whereby the trenches in the neighbouring rooms did not yield any finds.

Another spot with a certain tradition, this time obviously at an exclusive site, is the space intermediately neighbouring the road beneath the building in Land Registry No. 2 on Malostranské náměstí (Malostranské Square; Fig. 7: s), where the rotunda of St Wenceslas was erected at the end of the eleventh century (Čiháková, Müller 2006; Čiháková 2009a; Fig. 10). This happened during

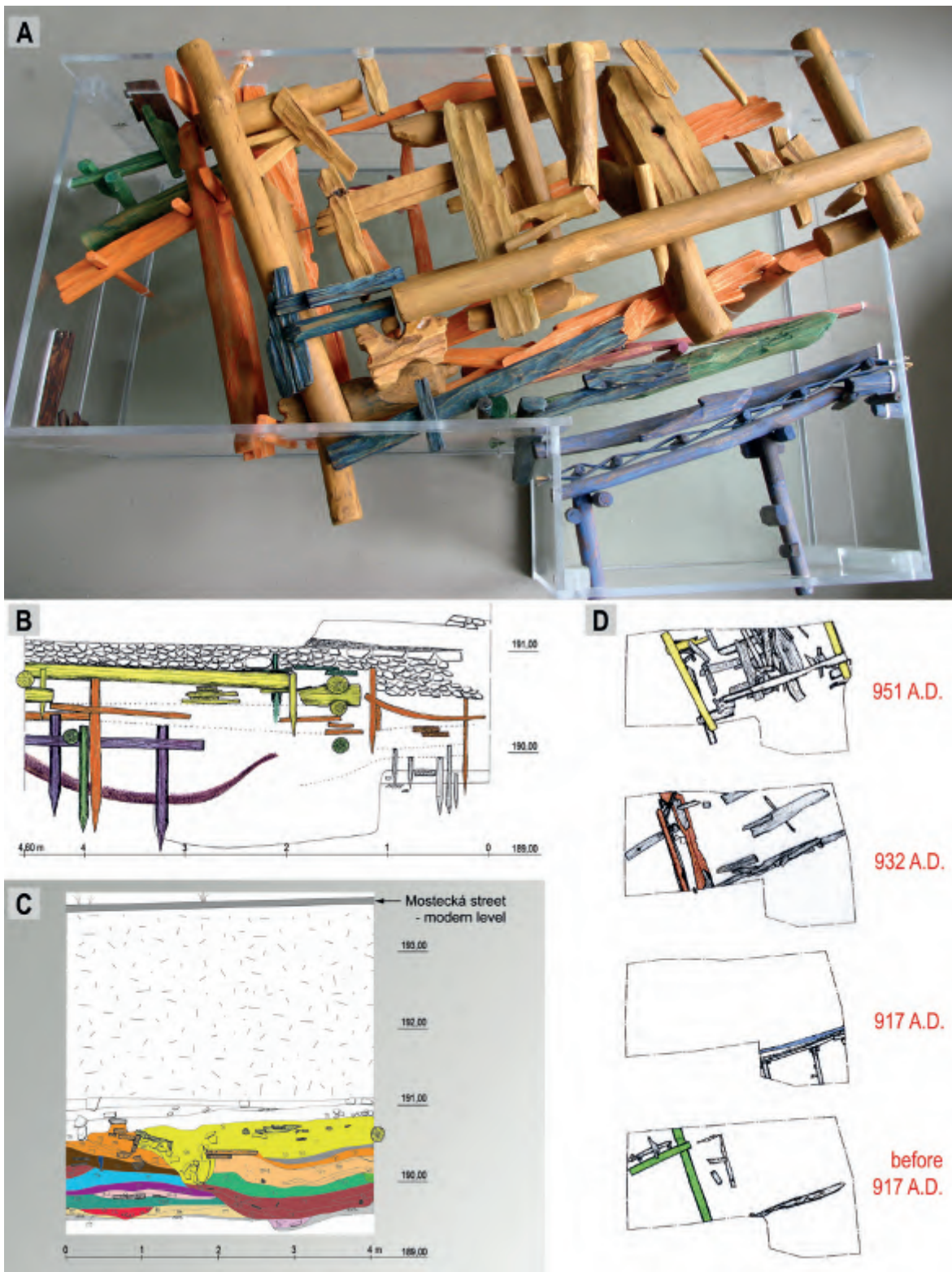

Fig. 9. Prague – Lesser Town, Mostecká Street; section of the system of foundation frames below the public space in the area of the future cable chamber (Fig. 6: point I) displaying the development at this site. Frequent renovations in the intersection of Josefská and Mostecká Streets (excavation 26/96, trench III) testify to complications and to regular maintenance. The reconstruction and the sections show each renovation in a different colour. The latest frame (development phase 19, yellow, AD 951) consisted of fir logs and was filled with a grid. A – reconstruction of the situation in the chamber (1 : 10, M. Müller); B – consolidated section of a series of wooden constructions beneath the roadway; C – terrain section, interpretation of the stratigraphy on the eastern face of the trench; D – interpretation of individual building phases according to their position in the stratigraphy and dendrochronology. (Authors J. Čiháková, J. Dobrý, measurements and drawing M. Müller, graphics M. Ďurica, S. Babuškova).

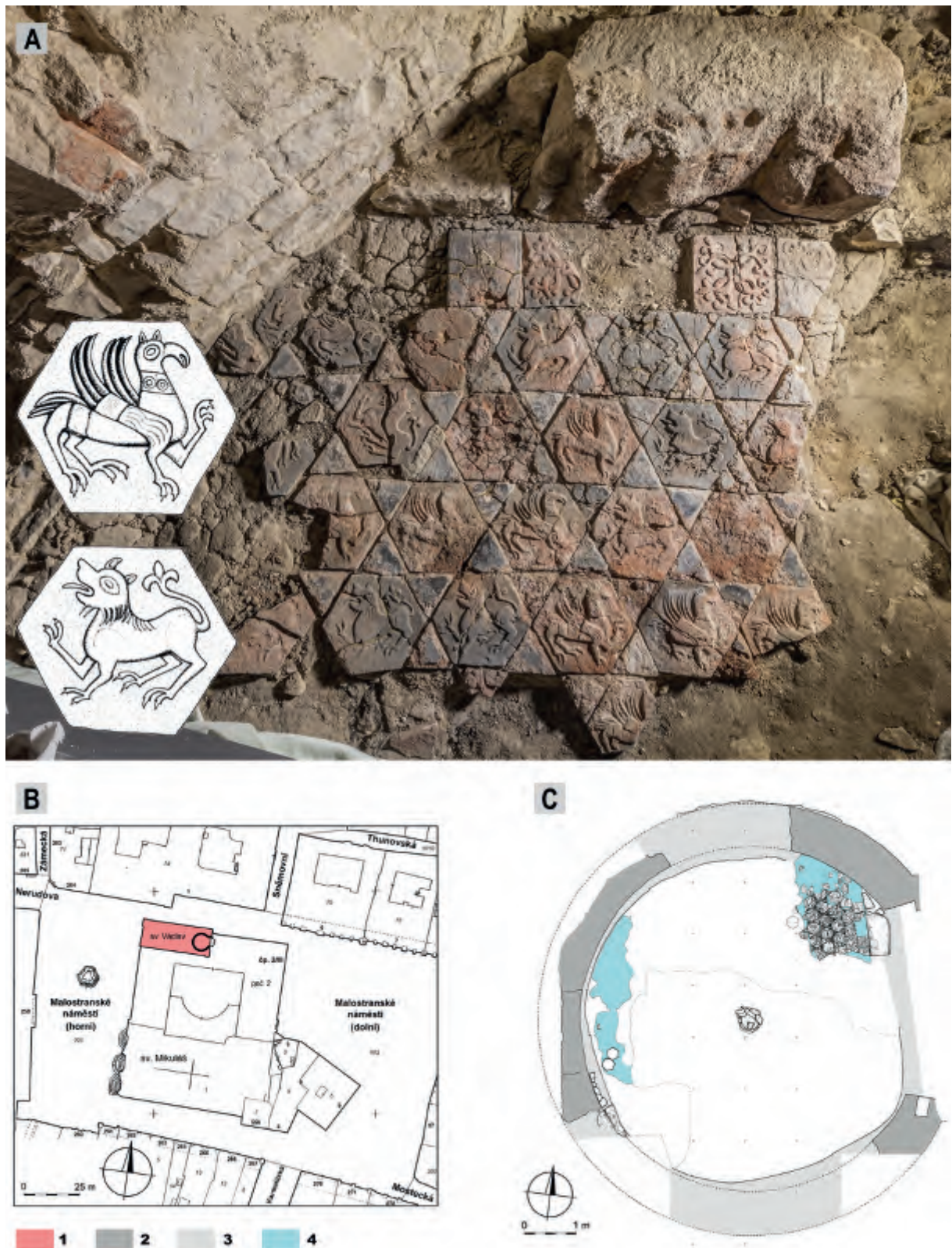

Fig. 10. Prague – Lesser Town, Malostranské Square, Land Registry No. 2; the rotunda from the last quarter of the eleventh century, discovered in 2004, represents the third church in this location. It is dated by ceramic relief tiles of the Vyšehrad type preserved *in situ* (A). B – position of the rotunda; C – preserved rotunda parts. Captions: 1 – Baroque parish church from 1684–1688 with the remains of the rotunda beneath the chancel; 2 – above-ground walls of the rotunda; 3 – foundation walls; 4 – mortar beds of the pavement. The nave centre shows a pit for a central lifting device, the predecessor of a building crane. (Drawing M. Müller, photograph by M. Frouz, graphics M. Ďurica, S. Babušková.)

the reign of Vratislav II (1061–1092) who from 1085 was the first king of Bohemia. The rotunda was the third church in this place. The place is outstanding in its connection with a miracle, which allegedly happened during the transfer of St Wenceslas' remains after his death in 935 in Stará Boleslav. The oldest parts of the stratigraphy beneath the rotunda floor are the lowermost, 0.3–0.4 m thick sequence of thin layers from the beginning of the ninth to the mid-tenth century at the latest, which contain a number of pits and excavations including the traces of six wooden buildings in superposition, the third of which was rebuilt. The stratigraphy was dominated by a shallow foundation pit for the third building, a fireplace and a private latrine indicating the profane character of this log house. Therefore it is difficult to imagine that this site played a sacred role from the very beginning. A cultic function, evidenced from the mid-tenth century to 1783, does not reach back to the pre-Bořivoj period although at this time it seems to have been settled in an elite environment. The use of the area changed around 900 when the house was destroyed by fire during a military attack leaving a fire site and arrow heads, one of them rhombic in shape (Fig. 15: G; cf. Profantová 2008). Contrary to the burnt house and its predecessors, two houses show unusual signs.

The construction with a walkable surface between the tenth-century columns serves as a reminder that the hall was unique in the town. In the course of the first half of the tenth century, the 'hall' was replaced with another building, of which only wood fibres and the rotten remains of wood from the corner joint remain. The lower foundation beam covered a pit with the body of a newborn in the axis oriented parallel to the beam (Fig. 11). This unique find of a human individual combined with the foundations of the building evokes the idea that in the first half of the tenth century, this site could have had an extraordinary status, although it is doubtful that it was a cultic one. The following building would then be a continuation of this thoroughly hypothetical cultic function, although, from the new Christian perspective. What has remained is the western part of a regular circle of stones, obviously was the undermost row of the foundation (Fig. 12: A). The building with a round stone foundation plastered with clay and mortared with yellow brick clay was the first Christian building (church?) at this place. The microscopic analysis of the polished plasterwork has proven that the smooth surface was painted in a red and red-ochre colour containing iron oxides (Fig. 12: C). As suggested by the radiocarbon date AD 772–969 (95%) from a hazelnut shell from the

time of the construction, it was built no later than the 960s. A dating around the mid-tenth century has been confirmed by pottery finds.

Between the desertion of the oldest church with the stone circle and the construction of the rotunda, there must have been another building built from stone and mortar (Fig. 13). This included a lime pit disturbed by a ditch for the foundation walls of the rotunda, some fragments of painted plaster and the fragments of a window with the traces of plaster and mortar in the backfill of the foundation pit of the rotunda together with the amorphous remains of degraded local sandstone and mortar. The remains of the intact walls of the building itself have not been found although the building must have stood in the closest vicinity. It was built sometime around 1000 or in the first half of the eleventh century on what was originally a 0.9 m high embankment. However, the backfill was not dense enough; static interferences also contributed to the erection of the rotunda and led to the deformation of the pavement inside, a part of which broke so deep that it was left in place over the course of its repair in the second half of the thirteenth century. Hexagonal ceramic floor tiles with Vyšehrad-style relief decorations from the end of the eleventh century (Čiháková 2009b) have been preserved on a surface of 1.3 × 1.1 m *in situ* (Fig. 10: A). In view of this extraordinary find – the first since 1884 – a museum was established in the building of Land Registry No. 2 with the support of the European Economic Area and Norway Grants in 2015–2016.

The exceptionality of the site of the rotunda is underlined by an assemblage of finds exceeding the standards of the Lesser Town. The concentration of smaller bronze jewels, some of them gilded, is accompanied by the find of a small blow-pipe with silver in the backfill beneath the second building phase of the church. An extraordinary assemblage is comprised of almost 200 small flat bone objects (of 1–2 cm, exceptionally even 5 cm) with a sharp edge blunted and patinated, which can comfortably be held in the fingers (Fig. 14). A subsequent revision has proven that these objects are unique in the area of the Lesser Town. The rubbed corners do not comply with a workshop; if it is not the location of rituals, it points to its residents being the users of these unusual objects. Most probably, these were hygienic tools to trim the beard, moustache or hair, essentially analogies of razors and the predecessors of razor blades. Some show protrusions and could have been used as ear picks. In the Middle Ages, toiletries were the privilege of the elite, to which the

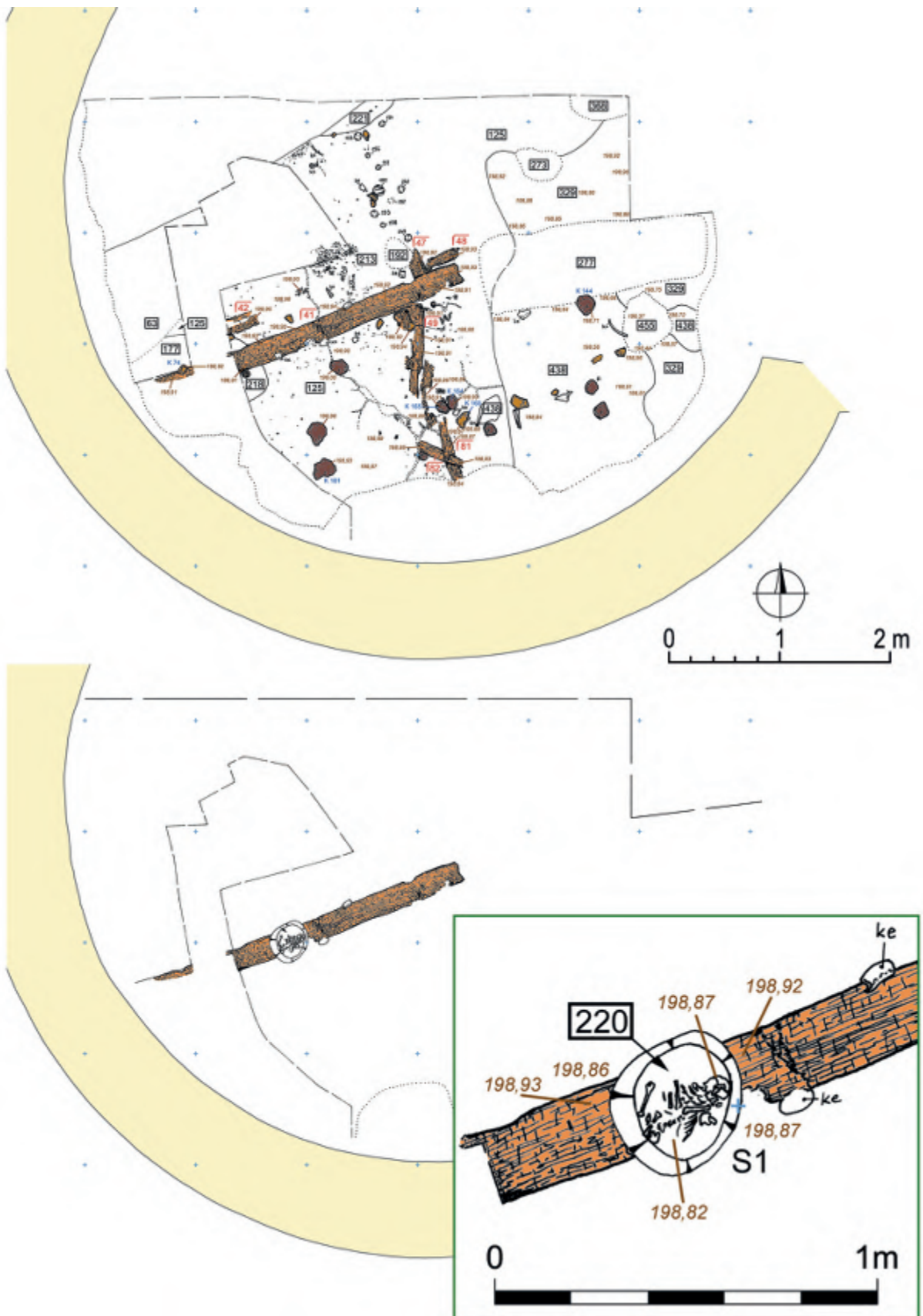

Fig. 11. Prague – Lesser Town, Malostranské Square, Land Registry No. 2, excavation beneath the rotunda floor, only in the south half of the nave. The Christian churches were preceded by a rectangular wooden building (first half of the tenth century) with the ritual burial of a newborn under a foundation beam; body oriented along the beam. (Drawing M. Müller, graphics M. Ďurica.)

inhabitants of the site of the later central buildings of the Christian cult in Prague belonged.

Large amounts of iron ore fragments have been found in situations from the beginning of the ninth century. Iron production had been of outstanding importance for the local settlement since prehistory, when an outcrop of iron ore in Úvoz Street, directly at the western border of the Lesser Town, was used. Most of the iron ore used in the Middle Ages stemmed from the area of the neighbouring Petřín Hill and the western surroundings (Zavřel 2001, 25; Havrda et al. 2001). Iron production in the ninth century has been proven to follow closely behind the

oldest fortification line on the southern border of Malostranské Square (Land Registry No. 258 and Land Registry No. 264) and further to the west (Land Registry No. 321 in Šporkova Street; Fig. 1: a'). In the tenth century, after the erection of the new city walls and the expansion of the fortified area, metallurgical production concentrated in the western part increased. Traces have been documented along the inner face of the walls in Land Registry No. 249 (Podliska 2008; Havrda, Podliska 2011, 69: point 18; Fig. 7: o) and on the south slope of Prague Castle in Land Registry No. 192 (Fig. 7: p). Evidence of metallurgy in the tenth century is also evidenced outside the fortified area in a settlement called Újezd, which until the fourteenth

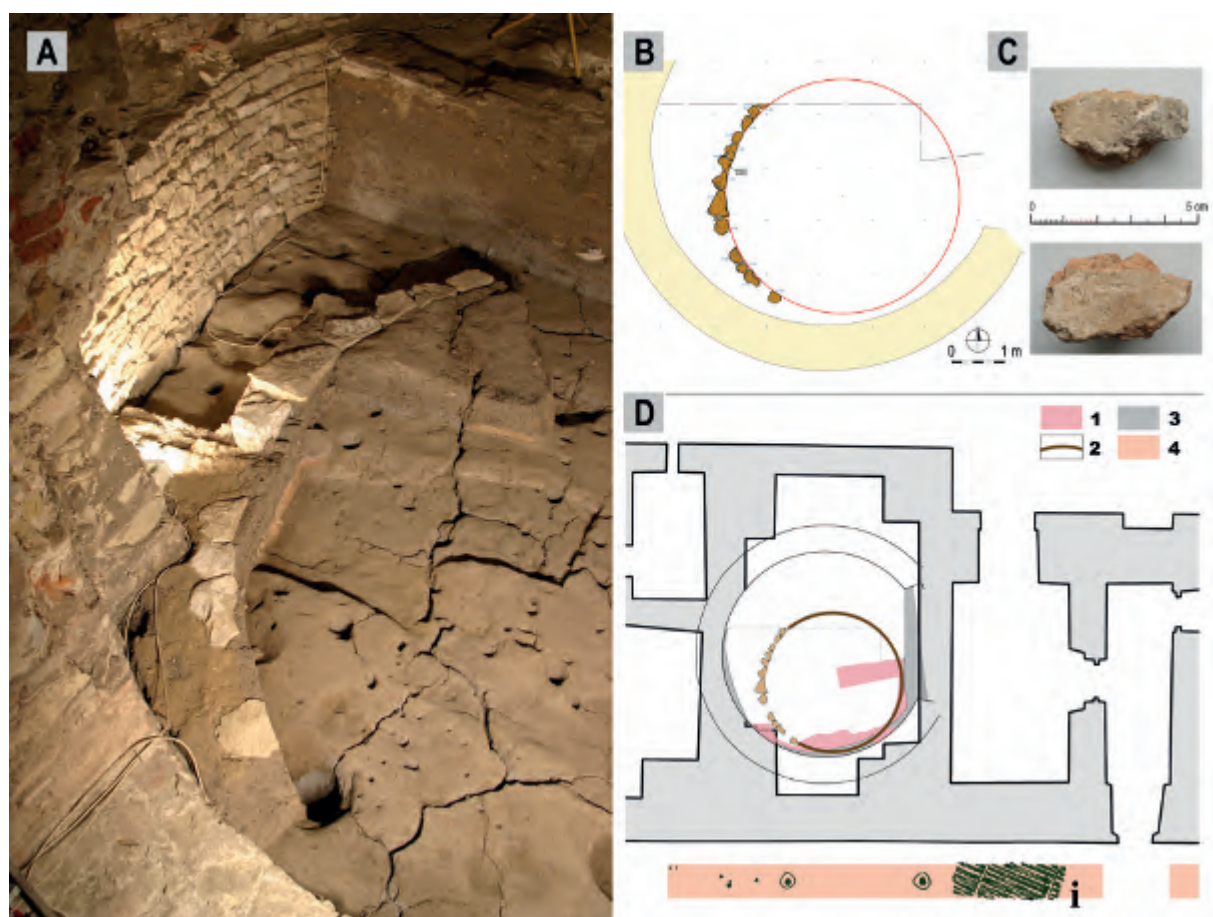

Fig. 12. Prague – Lesser Town, Malostranské Square, Land Registry No. 2, excavation under the pavement of the rotunda. The stone circle (A, B) seems to represent the lowest row of foundations of the oldest local sacral building from the mid-tenth century (first church?). The clay plaster was painted in a red ferrous colour (C) adding a third dimension to the circle; D – position of the remains of the first church within the layout of the later rotunda and an extant house in close vicinity to a modern road (i). Captions: 1 – pits that destroyed the stone circle (burials, foundation pit for the rotunda, a seventeenth-century pit); 2 – reconstruction of the circle; 3 – extant walls of the house; 4 – last remains of the original terrain on the ground floor of the hallway with the pathway and column pits. (Drawing M. Müller, photograph by L. Smutka, graphics M. Ďurica.)

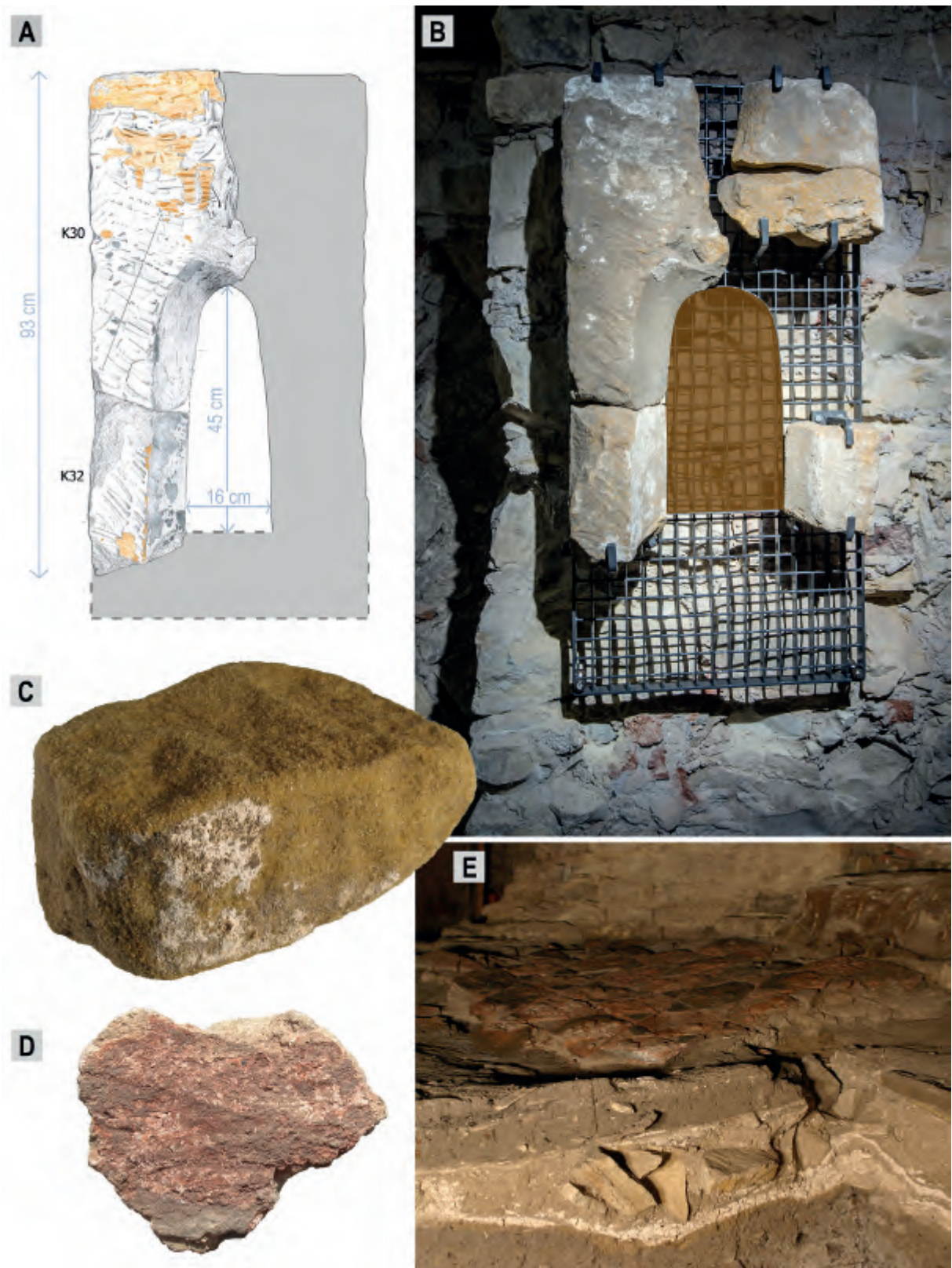

Fig. 13. Prague – Lesser Town, Malostranské Square, Land Registry No. 2, excavation beneath the rotunda pavement; later sacral building (second church) from the second half of the tenth century to about 1050; A-D – fragments in the foundation pit of the rotunda; A, B – small window cut into a block of high-quality sandstone, drawing (S. Sva-tošová) and the installation of the fragments in the exhibition (photograph by M. Frouz); C – building elements of local sandstone with traces of mortar; D – lime plaster with polychrome paint; E – view of the section under the pavement with clear construction layer of church No. 2. (C, D – photograph by M. Müller; E – photograph by L. Smutka.)

century was outside the city walls. In the eleventh century, Prague became a gigantic metallurgical firm. Apart from the west strip beneath the castle, iron production now shows up at the inner southern fortification in Hellichova Street (Podliska 2008; Havrda, Podliska 2011, 69: point 20). The strongest metallurgical activities moved to the right bank of the Vltava River. The lowest terrace of the Vltava terraces, on which today's Old Town is situated, was overcrowded with workshops for the processing of iron as well as other metals (e.g. Draganová 1982; Havrda, Zavřel 2008). Intense processing of iron and other metals, including silver, also took place in the northern bailey of Vyšehrad potok (Botič Brook). Other metals were also processed in tenth and eleventh-century Lesser Town; however, the evidence is scattered and sporadic.

The way handicraft was structured in the town has not been significantly exploited to date. By all means, a larger range of products was traded than the saddles, bridles, and shields mentioned by Ibrahim who refers to items that were indispensable for caravans and their security and that were related to Ibrahim's mission. Beneath the rotunda floor, apart from standard textile, bone and leather production, a number of small objects including a small file, a small anvil, and a blowpipe with silver were found that could have belonged to a goldsmith. Until now, we do not know of any pottery workshop from the tenth or eleventh centuries. The high quality of the vessels and the skilled production and decoration of the ceramic vessels definitely prove a local production of most of the pottery at least from the last quarter of the ninth century. Petrographic analyses of the ceramic fragments from around 900 witness the arrival of foreign craftsmen, most probably from Moravia. New technology using temper exclusively from river sand was applied to vessels with collar rims and to the oldest types of chalice rims (Čiháková et al. 1995, group F, 205).

Contrary to the importance of Prague as a trading crossroads known from written sources (Charvát 1998, 57–59), archaeology has only unearthed sparse evidence of trade contacts in the tenth century. Prague mainly profited from the slave trade (Třeštík 2000a). Coin finds from the territory of the tenth-century Lesser Town are still lacking, however. The oldest coins found there (Müller 2015, 145, 147–148) belong to Duke Jaromír (1004–1012, 1034) and his brother Oldřich (1012–1033), although it has been suggested that there was a mint in the neighbourhood of the market in the tenth century, in which the Frisian type of the denier of Boleslav II would have been minted (Petráň 1998, 101; 2000). In the historical centre of Prague, only two lead discs interpreted as weights (5.16 and 4.38 g) have been found to date, one from Lesser Town, the other from the Old Town. A bored lead disc weighing 197.31 g from the neighbourhood of Josefská Street dating to the time shortly after 1050 could be interpreted as a weight. Two miniature vessels with yellow glaze, probably from the Far East, must have been commercial products. The larger vessel was found in the muddy tenth-century sediments at the marsh bank in front of the entrance to the town (Fig. 15: A) and the smaller fragment in the sediments of the road in Land Registry No. 2. Two spindle whorls of Ovruch limestone and a number of glass fragments in tenth-century contexts were also imports: 4 mm-thick blue glass from the rim of a vessel with 60 mm diameter (Fig. 15: C) was found in the court of the palace between Josefská Street and the square,

Fig. 14. Prague – Lesser Town, Malostranské Square, Land Registry No. 2, excavation under the pavement of the rotunda: so-called ‘razor blades’, small bone tools with a patinated cutting edge for hygienic and cosmetic devices (for trimming beards and hair), sometimes together with an ear spoon. A – inv. No. 2/04-514; B – inv. No.2/04-741; C – inv. No2/04. 1008; D – inv. No 2/04-553. (Drawing V. Čermák, photograph by M. Müller, graphics S. Babušková.)

while in Land Registry No. 192 on the slope directly beneath Prague Castle, fragments of thin-walled translucent potassium glass from the tenth century appeared. It is more complicated to determine imports of coarse ware differing in morphology and technology. Apart from ware from the stronghold of Libice and Žatec, petrographic analyses have shown that a pot with a handle from around 900 was imported from somewhere south-east of Bohemia (Čiháková et al. 2000, 136; 2001, 260, Abb. 15: A). Since the tenth century, pottery with a large amount of graphite has been around, which could not have been produced in the Prague Basin. Its origin has not yet been determined. A specific type of import was food, especially fruit. In the tenth century, only figs (*figus carica*) are attested as imports. Palynological analyses have shown that other tropical fruits consumed at that time – such as the fruits of the Persian walnut (*Juglans regia*), chestnuts (*Castanea*), peaches, cucumbers and satureja had already been introduced to the Prague Basin (Čulíková 2007), so we cannot, therefore, distinguish between local production and imports.

A stirrup with inlaid narrow brass strips was obviously not traded. As its broken frame was found alongside a post in the foundations of a public square, it most probably belonged to a wealthy rider with a caravan (Fig. 15: H). An assemblage of decorative items found beneath the rotunda floor is a curiosity: The bronze and lead alloy button, a jingle and green beads from a garment stem from around 950 (Fig. 15: E) and point to the realm of Moravia or the Carpathian basin (cf. Profantová 2008). A piece of auripigment (arsenic trisulfide, As_2S_3), which was found in the close vicinity or in the interior of a forge (Land Registry No. 258) must have been an import although it was impossible to tell if this small fragment ($9 \times 5 \times 3$ mm) was pure raw material or a destroyed finished product (for example, a bead from a necklace). Luxury utensils in the realm of the elite in the Lesser Town are only found exceptionally. To these belong a Silesian type of iron bowl from the tenth-century found in a house along today's Josefská Street (Land Registry No. 42), a key (Fig. 15: B) and a bone comb case (Fig. 15: F) from the beginning of the eleventh century found in a house near the later rotunda in Malostranské Square.

Layers of natural sediments, washed up by downpours or by spring thaws, on the wooden pavement of the open space in Mostecká Street, witness natural disasters that affected the area of the original town of Prague in the tenth century and which society had to cope with, especially in the years around 932 and 954. The extent of the

disasters is proven by the fact that it was easier to build new pathways instead of removing the sediment load. In the eleventh century, landslides became more frequent and had an important share in the stratigraphy in some places. It seems that life in the town went hand in hand with the worsening climate. From the eleventh-century centre of the Lesser Town, a large number of features are related to workshops that worked with fire; the interpretation of which is equivocal. The decline in the importance of Prague for international trade led to a reduction in the ruler's income, which, along with the lengthy dynastic crisis in the last third of the eleventh century, postponed investment into the development of the town until a more suitable time. This came about in the second half of the eleventh century under Duke Vratislav II (1061–1092). However, money flowed particularly into the turbulent development of Vyšehrad, to where the Duke, and from 1085 onwards, the King had moved his seat from Prague Castle. The construction of St Wenceslas' Rotunda in the Lesser Town based on a project by an elite mathematician, fully corresponded to his ambitions and was encouraged by the royal title (Čiháková, Müller 2015). The same is true of the expansion of Vyšehrad, where he was able to realise his view of a modern seat, which he had envisaged side by side with Henry IV in Germany and Italy and which would have significantly differed from the circumstances at Prague Castle. The construction of a stone wall at Vyšehrad and of the oldest walled palace indicate that the king was inspired by Western European imperial residences (Varadzin 2015a, 606–608).

For the ninth and tenth centuries, evidence of a burial site in the area of the Lesser Town is lacking. The only grave was found in 1912, in the underground of the house on the corner of the square and in Karmelitská Street (Sláma 1977, 110); excavations in the neighbouring houses have not yielded any comparable find to date (Fig. 7: q). A small cemetery was found at the foot of Petřín Hill at Újezd, south of the above-mentioned place with traces of iron processing. The fortified town of Prague, a part of which was the Lesser Town area, with great probability belongs to the cemetery on the right river bank (Čiháková et al. 2000, 138; Čiháková, Havrda 2008, 218) and the strip of cemeteries that lay north-west of Prague Castle.

The tenth and a part of the eleventh century was a time when the Lesser Town of Prague, surely in connection with the area of the later town of Hradčany (Fig. 3: J), was a strongly fortified town with a residential castle and the seat of the empire of the Boleslavs. Although the most

glorious days of the left-bank part of Prague had passed, some structural elements of the tenth-century town found their way into the urbanism of the constitutional town founded in 1257 in the early Gothic period and still survive today. The most marked feature is today's Josefská Street. In the tenth century, it was one of the main streets in the town and in 1257, it became a side road lined with the back parts (containing wells and cesspits) of the lots with facades facing the square (Čiháková 2008a, 130). Since the tenth century, however, the street has neither changed its route nor its function as a road (Fig. 6: h). Accordingly, the route of the south-west entrance to the town across the marsh still serves as a passage for pedestrians in the palace of Land Registry No. 259 between the south-west corner of the square and Tržiště Street (Fig. 3: 4). The eastern gate, which in the tenth cen-

tury was accessed by a stone road, also survived in the shape of a walled Romanesque gate until the end of the sixteenth century, when it fulfilled the function of a side gate (Fig. 3, 7: b). In the tenth century, the centre of the Christian cult was also fixed (Fig. 7: s). The spatial requirements connected with the changes in liturgy have led to the inclusion of the space of the neighbouring parish Church of St Nicolas in the thirteenth century, to where the whole service was definitely transferred after 1784. A certain persistence can also be seen in the similarities of the route of the fortification from the time around 900 ('inner' fortification line – Fig. 3: F) and from 1257 – the last one, however, may also have been preconditioned by local geomorphology. Still, today Prague represents an extraordinary European centre and attracts travellers, diplomats and traders.

Fig. 15. Prague – Lesser Town, imports and extraordinary finds; A – fragment of a glazed miniature vessel, tenth century (Land Registry No. 259, Fig. 3, 5: point 4; inv. No. 12/93-27; photograph by M. Müller); B – key, tenth – first half of the eleventh century (west part of Malostranské Square; inv. No. 14/96-225; drawing S. Svatošová); C – fragment of a thick-walled blue glass vessel with 6 cm opening diameter, tenth century (Land Registry No. 37, between Malostranské Square and Josefská Street; inv. No. IC-140; drawing S. Svatošová, photograph by M. Müller); D – jingle bell (Land Registry No. 2, under the rotunda pavement; inv. No. 2/05-1093; photograph by M. Müller); E – button showing eastern influences and rivets, mid-tenth century; detail of a button (not to scale; Land Registry No. 2, under the rotunda pavement; inv. No. 2/05-1251; photograph M. Müller); F – both arms of a bone comb case, first half of the eleventh century (western part of Malostranské Square; inv. No. 14/96-316; drawing S. Svatošová); G – rhombic arrow heads, around 900 (Land Registry No. 2, beneath the rotunda floor; inv. No. 2/04-506-B; photograph M. Müller); H – fragment of a stirrup, iron with inlaid brass (Mostecká Street, edge of the foundation frames under the public space; inv. No. 26/96-75; photograph by M. Frouz, graphics S. Babušková).

Edited Written Sources

- AAM:** *Annales Altahenses maiores*. W. von Giesebrecht, E. von Oefele (eds.). *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum rerum Germanic* 4. G. H. Pertz (ed.). Hannoverae 1891.
- The Anglo-Saxon Chronicles a*. M. Swanton (ed.). 1st edition. London 1996.
- The Anglo-Saxon Chronicles b*. M. Swanton (ed.). Revised edition. London 2000.
- AB:** *Annales Bertiniani*. B. von Simson (ed.). *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum rerum Germanic* 5. G. H. Pertz (ed.). Hannoverae 1883.
- AF:** *Annales Fuldenses*. F. Kurze (ed.). *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum rerum Germanic* 7. G. H. Pertz (ed.). Hannoverae 1891.
- AH:** *Annales Hildesheimenses*. G. Waitz (ed.). *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum rerum Germanic* 8. G. H. Pertz (ed.). Hannoverae 1878.
- AM:** *Annales Magdeburgenses*. *Monumenta Germaniae Historica Series Scriptorum* 16. G. H. Pertz (ed.). Hannoverae 1859, 105–196.
- Annalista Saxo 2006:** *Die Reichschronik des Annalisten Saxo*. K. Nass (ed.). *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum* 37. Hannoverae 2006.
- ARF:** *Annales regni Francorum*. F. Kurze (ed.). *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum rerum Germanic* 6. G. H. Pertz (ed.). Hannoverae 1895.
- Arnoldus 1846:** *De S. Emmeramo*. G. Waitz (ed.). *Monumenta Germaniae Historica Series Scriptorum* 4. G. H. Pertz (ed.). Hannoverae, 543–574.
- Asser 1904:** *De Rebus Gestis Ælfrædi*. In: W. H. Stevenson (ed.): *Asser's Life of King Alfred*. Oxford.
- Benedictus Minorita 1993:** *dicti Chronica et eius continuatio*. L. Dušek (ed.). In: J. Kłoczowski (ed.): *Zakony Franciszkańskie w Polsce. Tom I. Franciszkanie w Polsce średniowiecznej. Część 2–3 Franciszkanie na ziemiach polskich*. Kraków, 323–434.
- Brunwilarensis monasterii fundatorum actus**. G. Waitz (ed.) *Monumenta Germaniae Historica Series Scriptorum* 14. G. H. Pertz (ed.). Hannoverae 1883, 121–144
- Burghal Hidage 1996:** An edition and translation of the Burghal Hidage, together with Recension C of the Tribal. A. R. Rumble (ed.). In: *The Defence of Wessex: The Burghal Hidage and Anglo-Saxon fortifications*. D. Hill, A. R. Rumble (eds.). Manchester: Manchester University Press, 14–35.
- Capitulare de villis**. In: *Capitularia regum Francorum I*. A. Boretius (ed.). *Monumenta Germaniae Historica Capitularia I*. Hannoverae 1883, 83–91.
- Capitulare Caristacense**. In: *Capitularia regum Francorum 2*. A. Boretius (ed.). *Monumenta Germaniae Historica Capitularia 2*. Hannoverae 1897, 361–362.
- Capitularium Aquense, 802/803**. In: *Capitularia regum Francorum I*. A. Boretius (ed.). *Monumenta Germaniae Historica Capitularia I*. Hannoverae 1883, 115–116.
- CDB I:** *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I (805–1197)*. G. Friedrich (ed.). Pragae 1904–1907.
- CDB IV:** *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae IV (1241–1253)*. J. Šebánek, S. Dušková (eds.). Pragae 1962.
- CDB V:** *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae V (1253–1278)*. J. Šebánek, S. Dušková, V. Vašků (eds.). Pragae 1974–1993.
- CJH:** *Corpus Juris Hungarici, seu Decretum generale in clyti regni Hungariae, partiumque eidem annexarum in duos Tomos Distinctum. T. II. Sancti Ladislai Regis, Decretorum Liber Secundus*. Tyrnaviae 1751.
- CI:** *Codex Iustinianus*. P. Krueger (rec.). Berolini 1892.

- Diplomatari del monestir de Tavèrnoles** (segles IX-XIII). C. Baraut (ed.). *Urgellia* 12, 1995.
- Edictum Pistense.** In: *Capitularia regum Francorum*, 2. A. Boretius (ed.). *Monumenta Germaniae Historica Capitularia* 2. Hannoverae 1897, 310–328.
- Cosmas 1923:** Die Chronik der Böhmen des Cosmas von Prag. In: *Cosmae pragensis Chronica Boemorum*. *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum rerum Germanicarum, Nova series* II. B. Bretholz, B. (ed.) Berlin 1923.
- Cosmas of Prague 2009:** *The chronicle of the Czech*. L. Wolverton (ed.). Washington, D.C.
- Chronicon Moissiacense und Chronicon Anianense.** Synoptische Edition der Handschriften Paris BN lat. 4886, f. 43v–f. 54v, und Paris BN lat. 5941, f. 2r–f. 49v. W. Kettemann (ed.). In: W. Kettemann 2000: *Subsidia Anianensia. Überlieferungs- und textgeschichtliche Untersuchungen zur Geschichte Witiza-Benedikts, seines Klosters Aniane und zur sogenannten „anianischen Reform“. Mit kommentierenden Editionen der Vita Benedicti Anianensis, Notitia de servitio monasteriorum, des Chronicon Moissiacense / Anianense sowie zweier Lokaltraditionen aus Aniane*. Dissertation. Duisburg, 1–197. [cit. 2018-06-14]. Available from: http://duepublico.uni-duisburg-essen.de/servlets/DerivateServlet/Derivate-19910/Kettemann_Diss.pdf
- Chronicon Moissiacense Maius.** *A Carolingian world chronicle from Creation until the first years of Louis the Pious*. J. M. J. G. Kats, D. Claszén (eds.) [online]. Thesis. Leiden 2012. [cit. 2018-06-14]. Accesses on 1/1/2017. Available from: <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/20005>
- Diplomata Ottonis I.** *Monumenta Germaniae Historica Diplomata* I. T. von Sickel (ed.). Hannoverae 1879–1880, 80–638.
- Ekkehard IV. 1980:** *Casus sancti Galli*. Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters 10. H. F. Haefele (ed.). Darmstadt.
- The Electronic Sawyer** [online]. London: King's College London, c2018 [cit. 2018-06-14]. Available from: <http://www.esawyer.org.uk/about/index.html>
- Formulae Merovingici et Karolini aevi.** *Monumenta Germaniae Historica Formulae* I. K. Zeumer (ed.). Hannoverae 1886.
- FRB:** *Fontes rerum bohemicarum* II. J. Emler (ed.). Praha 1874.
- Gallus Anonymous 2003:** *Gesta Principum Polonorum. The Deeds of the Princes of the Poles*. P. W. Knoll, F. Schaer (ed.). Budapest.
- Gallus I:** *Gallus Anonymus: Galii Anonymi Cronicae et gesta ducum sive principum Polonorum*. K. Maleczyński (ed.). Cracovie 1952.
- Gepyncðo.** In: *Die Gesetze der Angelsachsen. I. Text und Übersetzung*. F. Liebermann (ed.). Halle a. S. 1903, 456–457.
- Legenda Christiani.** *Kristiánova legenda. Život a umučení svatého Václava a jeho báby svaté Ludmily*. J. Ludvíkovský (ed.). Praha 1978.
- Lex Ine.** In: *Die Gesetze der Angelsachsen, I. Text und Übersetzung*. F. Liebermann (ed.). Halle a. S. 1903, 88–123.
- Gesta Hungarorum,** Magister P. In: *Magnae Moraviae fontes historici. I. Annales et chronicae*. D. Bartoňková, L. Havlík, J. Ludvíkovský, Z. Masařík, R. Večerka (eds.). Praha 1966, 211–237.
- MMFH III:** *Magnae Moraviae Fontes Historici III. Diplomata, Epistolae, Textus historici varii*. D. Bartoňková, R. Večerka (eds.). Praha 2011.
- Polikarp:** *Żywot Mojżesza Węgrzyna*. *Monumenta Poloniae Historica* 4. E. Kałużniacki (ed.). Lwów 1884, 814–815.
- PVL:** *Povest' vremennykh let, I*. D. S. Lichačev (ed.). Moskva 1950.
- Regino of Prüm 1890:** *Chronicon*. *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum rerum Germanic* 50. F. Kurze (ed.). Hannoverae.
- RI III. I:** *Regesta Imperii, III, vol. I: Konrad II 1024–1039*. H. Appelt (ed.). Köln 1951.
- SchUkB I:** *Schlesisches Urkundenbuch I: 971–1216*. H. Appelt (ed.). Graz 1962.
- SEHD:** *Select English Historical Documents of the Ninth and Tenth Centuries*. F. E. Harmer (ed.). Cambridge 1914.

- Thietmar of Merseburg 1935:** *Chronicon*. Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanic Nova Series 9. R. Holtzmann (ed.). Berlin.
- Thietmar of Merseburg 1953:** *Kronika Thietmara*. M. Z. Jedlicki (ed.). Poznań.
- Thietmar of Merseburg 2001:** *Ottonian Germany: The Chronicon of Thietmar of Merseburg*. D. A. Warner (ed.). Manchester.
- UkB Fulda 1.1:** *Urkundenbuch des Klosters Fulda. Band 1. 1. Die Zeit der Äbte Sturmi*. E. E. Stengel (ed.). Marburg 1913.
- UkB Fulda 2:** *Urkundenbuch des Klosters Fulda. 2*. E. E. Stengel (ed.). Marburg 1958.
- UkB Coblenz/Trier:** *Urkundenbuch zur Geschichte der jetzt die Preußischen Regierungsbezirke Coblenz und Trier bildenden mittelrheinischen Territorien I*. H. Beyer et al. (eds.). Koblenz 1860.
- Vita Desiderii Cadurcae urbis episcopi.** Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Merovingicarum 4. B. Krusch (ed.). Hannover 1902, 547–602.
- Widukind of Corvey 1935:** *Rerum gestarum Saxoniarum libri tres*. Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanic 60. P. Hirsch, P. E. Lohmann (eds.). Hannover.
- Wipo 1915:** *Gesta Chuonradi imperatoris*. In: *Wiponis Opera*. Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanic in usum scholarum separatim editi 61. H. Bresslau (ed.). Hannover.

Literature and Archive Reports

- Abels, R. 2013:** The Costs and Consequences of AS Civil Defence, 878–1066. In: J. Baker, S. Brookes, A. Reynolds (eds.): *Landscapes of Defence in Early Medieval Europe*. Studies in the Early Middle Ages 28. Turnhout: Brepols, 195–222.
- Adamczyk, D. 2012:** Markt, Macht oder Magie. Warum wurde im frühen Mittelalter Silber deponiert? Einführung in die Fragestellung und Thematik [online]. In: D. Adamczyk (Hrsg.): *6. Joachim-Lelewel-Gespräche des Deutschen Historischen Instituts in Warschau*, 8. November 2011. Perspectivia.net, Zugriff vom 29. 05. 2018 10:58 [cit. 2017-12-10]. Available from: https://www.perspectivia.net/publikationen/lelewel-gespraech/5-2012/adamczyk_einfuehrung
- Adamczyk, D. 2013a:** Fernhandelsemporien, Herrschaftszentren, Regional- und Lokalmärkte Die ökonomischen Funktionen von Silber oder Wie lässt sich der Grad der Monetarisierung in den frühmittelalterlichen Gesellschaften des Ostseeraums „messen“? In: M. Rębkowski, M. Bogucki (eds.): *Economies, monetisation and society in the West Slavic lands 800–1200. Wolińskie Spotkania Mediowistyczne, t. II*. Szczecin: Wydawnictwo IAE PAN, 115–136.
- Adamczyk, D. 2013b:** Kruszec, moneta, tranzyt czy „hybrida“, czyli częścią jakiego systemu handlowego były ziemie Polski południowej w X wieku? In: P. Boroń (ed.): *Argenti fossores et alii. Znaczenie gospodarcze wschodnich części Górnego Śląska i zachodnich krańców Małopolski w późnej fazie wczesnego średniowiecza (X–XII wiek)*. Chronica Silesiae superioris 1. Wrocław: Chronicon, 197–202.
- Adamczyk, D. 2014:** *Silber und Macht. Fernhandel, Tribute und piastische Herrschaftsbildung in nordosteuropäischen Perspektive (800–1100)*. Deutsches historisches Institut Warschau, Quellen und Studien 28. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Adamczyk, D. 2015:** Czy bez Mahometa nie było by Mieszka i Bolesława I? Arabski system handlowy a ekonomia polityczna społeczeństw Europy Środkowo-Wschodniej w X wieku. *Historia Slavorum Occidentis* 1(8), 19–33.
- Adams, B. J., Crabtree, P. J. 2008:** *Comparative Skeletal Anatomy. A Photographic Atlas for Medical Examiners, Coroners, Forensic Anthropologists, and Archaeologists*. Totowa: Humana.
- Alper, G. 2014:** Königslandschaft und Eisengewinnung im und am Mittelharz: die Pfalzen Bodfeld und Derenburg. In: S. Freund, R. Kuhn (Hrsg.): *Mittelalterliche Königspfalzen auf dem Gebiet des heutigen Sachsen-Anhalt: Geschichte, Topographie, Forschungsstand*. Palatium. Studien zur Pfalzenforschung in Sachsen-Anhalt 1. Regensburg: Schnell + Steiner, 77–114.
- Althoff, G. 1982:** Das Bett des Königs in Magdeburg. Zu Thietmar II. 28. In: H. Maurer and H. Patze (Hrsg.): *Festschrift für Berent Schwineköper zu seinem siebenzigsten Geburtstag*. 2nd edition. Sigmaringen: J. Thorbecke, 141–153.
- Althoff, G. 2013a:** *Die Macht der Rituale: Symbolik und Herrschaft im Mittelalter*. 2nd edition. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Althoff, G. 2013b:** Strategien und Methoden der Christianisierung einer kriegerischen Gesellschaft. In: Ch. Stiegmann, M. Kroker, W. Walter (Hrsg.): *CREDO. Christianisierung Europas im Mittelalter. 1. Essays*. Petersberg: Michael Imhof, 310–320.
- Alvermann, D. 1998:** *Königsherrschaft und Reichsintegration. Eine Untersuchung zur politischen Struktur von "regna" und "imperium" zur Zeit Kaiser Ottos II. (967)*. Berlin: Drucker und Humblot, 973–983.
- Antonín, R., Kouřil, P., Prix, D. 2012:** Slezsko v časech raného středověku. In: Z. Jirásek a kol.: *Slezsko v dějinách českého státu. 1. Od pravěku do roku 1490*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 95–163.
- Antonowska-Gorączniak, O. 2013:** Badania na stanowisku przy ul. Posadzego 5 w 2009/2010 – charakterystyka nawarstwień. In: H. Kóčka-Krenz (red.): *Poznań we wczesnym średniowieczu. Tom 8*. Poznań: Wydawnictwo Nauka i Innowacje, 19–60.
- Arbman, H. 1940:** *Birka I. Die Gräber*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.

- Arbman, H. 1943: *Birka II. Text*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Armitage, P. 1982: A system for ageing and sexing the horn cores of cattle from British post-medieval sites (17th to early 18th century) with special reference to unimproved British longhorn cattle. In: B. Wilson (ed.): *Ageing and sexing animal bones from archaeological sites*. BAR British series 109. Oxford: British Archaeological Reports, 37–54.
- Arne, T. J. 1914: *La Suède et l'Orient. Études archéologiques sur les relations de la Suède et de l'Orient pendant l'âge des Vikings*. Uppsala: Appelbergs.
- Androschuk, F. 2008: The Vikings in the East. In: S. Brink, N. Price (eds.): *The Viking Word*. London: Routledge, 517–542.
- Astill, G. 2000: General Survey 600–1300. In: D. M. Palliser (ed.): *The Cambridge Urban History of Britain. I, 600–1540*. Cambridge: Cambridge University Press, 27–49.
- Bakala, J. 2005: Brody a mosty v listinách za vlády Přemysla Otakara II. *Staré stezky* 10, 30–39.
- Baker, J. 2011: Warriors and watchmen: place-names and Anglo-Saxon civil defence. *Medieval Archaeology* 55, 258–267.
- Baker, J. 2013: The Language of Anglo-Saxon Defence. In: J. Baker, S. Brookes, A. Reynolds (eds.): *Landscapes of Defence in Early Medieval Europe*. Studies in the Early Middle Ages 28. Turnhout: Brepols, 65–90.
- Baker, J., Brookes, S. 2013a: *Beyond the Burghal Hidage: Anglo-Saxon Civil Defence in the Viking Age*. History of Warfare 84. Leiden: Brill.
- Baker, J., Brookes, S. 2013b: Governance at the Anglo-Scandinavian interface: hundredal organisation in the southern Danelaw. *Journal of the North Atlantic*. Special Issue 5, 76–95.
- Baker, J., Brookes, S. 2013c: Outside the gate: sub-urban legal practices in early medieval England. *World Archaeology* 45, 747–761.
- Baker, J., Brookes, S. 2015a: Beacons and Look-outs. In: M. Clegg Hyer, G. Owen-Crocker (eds.): *The Material Culture of the Built Environment of Anglo-Saxon England*. Liverpool: University of Liverpool Press, 216–234.
- Baker, J., Brookes, S. 2015b: The Military Infrastructure of Viking-Age Wessex: Muster-ing, Mobilisation and Communications. In: R. Lavelle, S. Roffey (eds.): *Danes in Wessex: The Scandinavian Impact on Southern England, c.800–c.1100*. Oxford: Oxbow Books, 70–86.
- Baker, N., Holt, R. 2004: *Urban Growth and the Medieval Church. Gloucester and Worcester*. Aldershot: Ashgate.
- Balcárková, A. 2013: Povelkomoravská a mladohradištní keramika datovaná mincemi z Kostic – Zadního hrúdu. *Archeologické rozhledy* 65, 786–824.
- Balcárková, A., Dresler, P., Macháček, J. 2017: *Povelkomoravská a mladohradištní keramika v prostoru dolního Podyjí*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita.
- Balcárková, A., Kalhous, D., Eichert S. 2017: Zur Entwicklung der Grenze im mährisch-österreichischen Grenzgebiet während des 11.–12. Jahrhunderts und zur Rolle der Befestigung von Nikolsburg/Mikulov. *Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich* 32 (2016), 37–72.
- Banaszkiewicz, J. 1990: Bolesław i Peredśława. Uwagi o uroczystości stanowienia władcy w związku z wejściem Chrobrego do Kijowa. *Kwartalnik Historyczny* 97(3–4), 3–35.
- Banaszkiewicz, J. 2010: *Podanie o Piaście i Popielu. Studium porównawcze nad wczesnośredniowiecznymi tradycjami dynastycznymi*. 2nd edition. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Banaszkiewicz, J. 2016: Giecz na Gallowej liście wielkich grodów Bolesława Chrobrego. In: M. Kara, T. Krysztofiak, A. M. Wyrwa (eds.): *Gród piastowski w Gieczu. Geneza, funkcja, kontekst*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 75–90.
- Bapty, I., Ray, K. 2016: *Offa's Dyke: Landscape and Hegemony in Eighth Century Britain*. Oxford: Oxbow Books.
- Barbier, J. 1990: Le système palatial franc: genèse et fonctionnement dans le nord-ouest du regnum. *Bibliothèque de l'école des chartes* 148, 245–299.

- Bartošková, A. 1986:** *Slovanské depoty železných předmětů v Československu*. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně 13(2). Praha: Academia.
- Bartošková, A. 1995:** Die Knochen- und Geweihindustrie aus der Vorburg des frühmittelalterlichen Budeč – Lage „Na kašně“. *Památky archeologické* 86, 21–62.
- Bartošková, A. 2003:** Kostěná a parohová industrie ze Staré Boleslavi. In: I. Boháčová (ed.): *Stará Boleslav. Přemyslovský hrad v raném středověku*. *Medievalia archaeologica* 5. Praha: Archeologický ústav AV ČR Praha, 227–266.
- Bartošková, A. 2007:** Výpověď keramiky z polohy Žabník k vývoji pohřbívání a sídlení v mikulčickém podhradí. *Archeologické rozhledy* 59, 675–712.
- Bartošková, A. 2010:** Budeč. Ein bedeutendes Machtzentrum des frühen böhmischen Staates. *Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters* 38, 85–159.
- Bartošková, A. 2013:** Obolus mrtvých a jeho význam pro datování archeologických pramenů. *Archaeologia historica* 38(1), 129–138.
- Bartošková, A. 2014:** *Budeč. Významné mocenské centrum prvních Přemyslovců*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Bartošková A., Štefan I. 2006:** Raně středověká Budeč – pramenná základna a bilance poznatků (K problematice funkcí centrální lokality). *Archeologické rozhledy* 58, 724–757.
- Baxa, P. 1981:** Podkúvanie na Slovensku v 11.–13. storočí. *Slovenská archeológia* 29(2), 425–443.
- Baxa, P., Maříková-Kubková, J. 2011:** Objev nejstarší fáze kostela sv. Jiří v Kostolanech pod Tribečom. In: A. Valeková (ed.): *Ranostředověká sakrální architektúra Nitrianskeho kraja*. Nitra: Krajský pamiatkový úrad Nitra, 89–101.
- Bednár, P. 1997:** Nitriansky hrad v 9. storočí a jeho význam v sídliskovej štruktúre veľkomoravskej Nitry. In: R. Marsina, A. T. Ruttkay (eds.): *Svätopluk 894–1994. Materiály z konferencie organizovanej Archeologickým ústavom SAV v Nitre v spolupráci so Slovenskou historickou spoločnosťou pri SAV*. Nitra, 3. – 6. október 1994. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied v Nitre, 19–32.
- Bednár, P. 1998a:** Die Entwicklung der Befestigung der Nitraer Burg im 9.–12. Jahrhundert. In: J. Henning, A. T. Ruttkay (Hrsg.): *Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel- und Osteuropa. Tagung Nitra vom 7. bis 10. Oktober 1996*. Bonn: Habelt, 371–382.
- Bednár, P. 1998b:** *Nitriansky hrad v 9.–12. storočí*. Unpublished manuscript of dissertation. Stored in: the Library of the Institute of Archaeology, Slovak Academy of Sciences, Nitra.
- Bednár, P. 2011a:** Palác a vnútorná zástavba. In: V. Judák, J. Medvecký, P. Bednár (eds.): *Kolíška kresťanstva na Slovensku. Nitriansky hrad a Katedrála sv. Emeráma v premenách času*. Bratislava: Arte Libris, 174–183.
- Bednár, P. 2011b:** Počiatky Nitrianskeho hradu. In: V. Judák, J. Medvecký, P. Bednár (eds.): *Kolíška kresťanstva na Slovensku. Nitriansky hrad a Katedrála sv. Emeráma v premenách času*. Bratislava: Arte Libris, 114–121.
- Bednár, P., Fottová, E. 2003:** Nitra – tržnica. Príspevok k poznaniu zázemia stredovekého mesta. *Archaeologia historica* 28/93, 303–315.
- Bednár, P., Fottová, E., Zábojník, J. 2002:** Výskum v priestore mestskej tržnice v Nitre. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2001*, 32–33.
- Bednár, P., Henning, J., Gabulová, M., Ruttkay, M. 2008:** Archeologický výskum v Bíni. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2006*, 31–32.
- Bednár, P., Henning, J., Poláková, Z., Ruttkay, M., Wesuls, M. 2011:** Archeologický výskum vnútorného valu v Bíni. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2008*, 34–36.
- Bednár, P., Henning, J., Poláková, Z., Ruttkay, M. 2013:** Archeologický výskum vnútorného valu v Bíni v roku 2009. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2009*, 6–8.
- Bednár, P., Henning, J., Poláková, Z., Ruttkay, M. 2015:** Pokračovanie archeologického výskumu vnútorného valu v Bíni. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2010*, 35–37.
- Bednár, P., Poláková, Z. 2011:** Katedrála sv. Emeráma. In: V. Judák, J. Medvecký, P. Bednár (eds.): *Kolíška kresťanstva na Slovensku. Nit-*

- riansky hrad a Katedrála sv. Emeráma v premenách času*. Bratislava: Arte Libris, 84–207.
- Bednár, P., Poláková, Z., Šimkovic, M. 2011:** Kostol sv. Emeráma na Nitrianskom hrade v 9.–13. storočí. In: A. Valeková (ed.): *Ranostredoveká sakrálna architektúra Nitrianskeho kraja*. Nitra: Krajský pamiatkový úrad Nitra, 69–88.
- Bednár, P., Ruttkay, M. 2014:** Nitra. Slovensko. In: P. Kouřil (ed.): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 229–234.
- Bednár, P., Ruttkay, M., Smetanová, P., Žaar, O. in press:** Záchraný archeologický výskum Nitrianskeho hradu v roku 2013. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2013*.
- Bednár, P., Samuel, M. 2001:** Entwicklung der Befestigung der Nitraer Burg im 11. Jahrhundert. *Slovenská archeológia* 49, 301–342.
- Bednár, P., Šimkovic, M. 2011:** Opevnenie Nitrianskeho hradu. In: V. Judák, J. Medvecký, P. Bednár (eds.): *Kolíška kresťanstva na Slovensku. Nitriansky hrad a Katedrála sv. Emeráma v premenách času*. Bratislava: Krajský pamiatkový úrad Nitra, 134–161.
- Bém, M., Kouřil, P., Peška, J. 2001:** V závětrí Tabulového vrchu. In: M. Bém (red.): *Archeologické zrcadlení*. Olomouc: Vlastivědné muzeum v Olomouci, 39–65.
- Benadik, B. 1964:** Slovanské nálezy z výskumu valu na hradisku na Zemplíne. *Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied*, 14, 151–160.
- Benadik, B. 1965:** Die spätlatenzeitliche Siedlung von Zemplín in der Ostslowakei. *Germania* 43, 63–91.
- Benecke, N. 1994:** *Archäozoologische Studien zur Entwicklung der Haustierhaltung in Mitteleuropa und Südkandinavien von den Anfängen bis zum ausgehenden Mittelalter*. Berlin: Akademie-Verlag.
- Bernhardt, J. W. 1993:** *Itinerant Kingship and Royal Monasteries in Early Medieval Germany, C. 936–1075*. Cambridge Studies in Medieval Life and Thought, Fourth series, 21. Cambridge: Cambridge University Press.
- Beranová, M. 1980:** *Zemědělství starých Slovanů*. Praha: Academia.
- Beranová, M. 2005:** *Jídlo a pití v pravěku a ve středověku*. Praha: Academia.
- Beresford, M. 1973:** *English Medieval Boroughs: A Hand-list*. London: David & Charles.
- Bernart, M. 2010:** *Raně středověké přílby, zbroje a štíty z Českých zemí* [online]. Unpublished manuscript of the master thesis. Stored in: the Institute of Prehistory and the Early Historical Period, Faculty of Arts, Charles University, Prague [cit. 2017-3-12]. Available from: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120023237/?lang=en>
- Beumann, H. 2000:** *Theutonum nova metropolis. Studien zur Geschichte des Erzbistums Magdeburg in ottonischer Zeit*. Quellen und Forschungen zur Geschichte Sachsen-Anhalts 1. Köln: Böhlau.
- Biddle, M., Hill, D. 1971:** Late Saxon Planned Towns. *Antiquaries Journal* 51, 70–85.
- Biermann, F. 2000:** *Slawische Besiedlung zwischen Elbe, Neisse und Lubsza. Archäologische Studien zum Siedlungswesen und zur Sachkultur des frühen und hohen Mittelalters*. Schriften zur Archäologie der germanischen und slawischen Frühgeschichte 5. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 65. Bonn: Habelt.
- Biermann, F. 2006:** Usedom – an early and high medieval political and economic centre in the Oder Estuary. In: K. Møller Hansen, K. Buck Pedersen (eds.): *Across the western Baltic. Proceedings from an archaeological conference in Vordingborg*. Vordingborg: Sydsjællands Museum, 293–303.
- Biermann, F. 2008:** Mittelslawische Vorburgsiedlungen (9./10. Jahrhundert) im nördlichen elbslawischen Gebiet – Gestalt und Funktion. In: I. Boháčová, L. Poláček (Hrsg.): *Burg – Vorburg – Suburbium. Zur Problematik der Nebenareale frühmittelalterlicher Zentren*. Internationale Tagungen in Mikulčice VII. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 35. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 35–77.

- Biermann, F. 2009:** *Bootsgrab – Brandgrab – Kammergrab. Die slawischen Gräberfelder von Uedom im Kontext der früh- und hochmittelalterlichen Bestattungssitten in Mecklenburg und Pommern.* Archäologie und Geschichte im Ostseeraum 7. Rahden: Marie Leidorf.
- Biermann, F. 2014:** Zentralisierungsprozesse bei den nördlichen Elbslawen. In: P. Sikora (Hrsg.): *Zentralisierungsprozesse und Herrschaftsbildung im frühmittelalterlichen Ostmitteleuropa.* Studien zur Archäologie Europas 23. Bonn: Habelt, 157–194.
- Biermann, F. 2015:** Slavic Strongholds South of the Baltic at War. In: R. Atzbach, L. Meldgaard Sass Jensen, L. Plith Lauritsen (eds.): *Castles at War. The Danish Castle Research Association “Magt, Borg og Landskab” interdisciplinary symposium 2013.* Bonn: Habelt, 39–58.
- Biermann, F. 2016:** Der Burgwall von Fergitz (Uckermark) und die Inselsiedlungen der Slawenzeit im brandenburgischen Raum. In: F. Biermann, K. U. Heußner (Hrsg.): *Historische Gewässernutzung im nordostdeutschen Gebiet. Archäologische und geographische Perspektiven.* Studien zur Archäologie Europas 28. Bonn: Habelt, 27–144.
- Biermann, F., Henning, J. 2012:** Orientalisches Silber in der Uckermark – der frühmittelalterliche Burgwall auf dem Werderberg von Potzlow. *Heimatkalender Prenzlau* 2013, 32–41.
- Biermann, F., Kersting, T., Klammt, A. (Hrsg.) 2009:** *Siedlungsstrukturen und Burgen im westslawischen Raum.* Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 52. Langenweissbach: Beier & Beran.
- Biermann, F., Kersting, T., Klammt, A. (Hrsg.) 2011:** *Der Wandel um 1000.* Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 60. Langenweissbach: Beier & Beran.
- Biermann, F., Kieseler, A. 2012:** Silberdirham und Knochenpfriem. Ausgrabungen am „Pennigsberg“ bei Mittenwalde, Lkr. Dahme-Spreewald. *Archäologie in Berlin und Brandenburg* 2010, 87–89.
- Billig, G. 1989:** *Die Burgwardorganisation im ober-sächsisch-meißnischen Raum. Archäologisch-archivalisch vergleichende Untersuchungen.* Veröffentlichungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Dresden 20. Berlin: Deutscher Verlag der Wissenschaften.
- Billig, G. 2012:** Der Slawenaufstand von 983 im Spiegel des Burgenbildes und der urkundlichen Überlieferung. In: S. Herzog, H. J. Beier, I. Gräßler, R. Wißuwa (Hrsg.): *Aus Bronzezeit und Mittelalter Sachsens. 2. Mittelalter (Ausgewählte Arbeiten von 1959–1997). Gewidmet Gerhard Billig zu seinem 85. Geburtstag.* Langenweißbach: Beier & Beran, 159–168.
- Binding, G. 1996:** *Deutsche Königspfalzen von Karl dem Grossen bis Friedrich II. (765–1240).* Darmstadt: Primus-Verlag.
- Bistřický, J. 1979:** Dva příspěvky k dějinám Olomouce ve 13. století. *Sborník památkové péče v Severomoravském kraji* 4, 109–127.
- Bistřický, J. 1986:** Na okraji glos k olomouckým otázkám. *Archaeologia historica* 11/86, 111–116.
- Bistřický, J. 2009:** Počátky hradu a města. In: J. Schulz (red.): *Dějiny Olomouce. I. svazek.* Olomouc: Statutární město Olomouc, 87–115.
- Bláha, J. 1977:** Záchranný archeologický výzkum v prostoru zaniklého augustiniánského kláštera Všech svatých na olomouckém Předhradí. In: V. Spáčil (red.): *Okresní archiv v Olomouci 1977.* Olomouc: Okresní archiv v Olomouci, 70–74.
- Bláha, J. 1980:** K počátkům slovanského osídlení olomouckého kopce. In: B. Dostál, J. Vignatiová (eds.): *Slované 6.–10. století. Sborník referátů ze symposia. Břeclav-Pohansko 1978.* Brno: Univerzita J. E. Purkyně, Fakulta filozofická, 27–40.
- Bláha, J. 1984:** Časně slovanská osada v Olomouci a počátky řemeslnicko-kupeckého podhradí. *Archaeologia historica* 9/84, 133–146.
- Bláha, J. 1985:** Několik poznámek ke genezi a významu raně středověké Olomouce. *Archaeologia historica* 10/85, 143–152.
- Bláha, J. 1988:** Předběžná zpráva o objevu předvelkomoravského ústředí v Olomouci. *Archaeologia historica* 13/88, 155–170.
- Bláha, J. 1992a:** Archeologické výzkumy Památkového ústavu v Olomouci v roce 1991. In: M. Perůtka (red.): *Památkový ústav v Olomouci 1991. Výroční zpráva.* Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 21–25.

- Bláha, J. 1992b:** *Nálezy denárových ražeb v Pekařské ulici a otázka charakteru slovanského trhu v Olomouci v 10. a 11. století.* In: M. Perůtka (red.): *Památkový ústav v Olomouci 1991. Výroční zpráva.* Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 41–45.
- Bláha, J. 1995:** Ke genezi Horního náměstí. In: P. Zatloukal (red.): *Horní náměstí v Olomouci.* Olomouc: Město Olomouc, 7–14.
- Bláha, J. 1996:** Církevní a laická společnost v Olomouci v některých projevech středověké hmotné kultury. *Archaeologia historica* 21/96, 169–181.
- Bláha, J. 1998:** Komunikace, topografie a importy ve středověku a raném novověku (7.–17. století) na území města Olomouce. *Archaeologia historica* 23/98, 133–159.
- Bláha, J. 2000a:** Archeologické a archeozoologické poznámky ke stravování olomouckých Slovanů v předvelkomoravském období (koniec 7. – počátek 9. stol.). *Střední Morava* 10, 66–73.
- Bláha, J. 2000b:** *Mladohradištní keramika z Olomouce datovaná mincemi. Olomouc – Pekařská ulice, výzkum 1982–1984.* Manuscript of Archaeological excavation report. Stored in: the Library of the National Heritage Institute, Regional Office in Olomouc.
- Bláha, J. 2000c:** Topografie a otázka kontinuity raně středověkého ústředí v Olomouci. In: L. Polanský, J. Sláma, D. Třeštík (eds.): *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999).* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 179–196.
- Bláha, J. 2001a:** Archeologické poznatky vývoje a významu Olomouce v období Velkomoravské říše. In: L. Galuška, P. Kouřil, Z. Měřínský (eds.): *Velká Morava mezi východem a západem. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Uherské Hradiště, Staré Město 28. 9. – 1. 10. 1999.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 17. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno, 41–68.
- Bláha, J. 2001b:** K funkci Michalského kopce v Olomouci. Několik úvodních poznámek. In: J. Bláha (red.): *Historická Olomouc XII.* Olomouc: Univerzita Palackého, 33–63.
- Bláha, J. 2001c:** Olomouc im 10.–11. Jahrhundert. Topographie und die Frage der Kontinuität eines frühmittelalterliches Zentrums. In: P. Sommer (ed.): *Boleslaw II. Der tschechische Staat um das Jahr 1000. Internationales Symposium Praha 9.–10. Februar 1999.* Colloquia mediaevalia Pragensia 2. Praha: Filosofia, 325–362.
- Bláha, J. 2001d:** Slovanská a středověká Olomouc v archeologických pramenech. In: M. Bém (red.): *Archeologické zrcadlení.* Olomouc: Vlastivědné muzeum v Olomouci, 121–151.
- Bláha, J. 2003:** K raně středověké topografii Olomouce se zvláštním zřetelem k oblasti tzv. Předhradí. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas philosophica, Historica* 3, 13–28.
- Bláha, J. 2004:** Ke genezi komunikační sítě a tržišť v prostoru Olomouce. *Staré stezky* 9, 50–57.
- Bláha, J. 2009:** Ad „olomoucké podzemí“. In: S. Kašpárková, V. Gračka, J. Bláha: *Olomoucké podzemí. Měšťanské domy a paláce, církevní budovy a vojenské objekty.* Olomouc: Poznání, 7–17.
- Bláha, R., Hejhal, P., Skala, J. 2014:** Raně středověké olověné artefakty z katastru Roudnice (okr. Hradec Králové). In: P. Boroň (ed.): *Argenti fossore et alii. Znaczenie gospodarcze wschodnich części Górnegó Śląska i zachodnich krańców Małopolski w późnej fazie wczesnego średniowiecza.* Chronica Silesiae superioris 1. Wrocław: Chronicon, 289–305.
- Bláha, J., Kolář, B., Spáčil, V., Tichák, M. 2001:** *Olomoucké hřbitovy a kolumbária.* Olomouc: Memoria.
- Bláha, J., Lukas, J., Videman, J. 2015:** Revize souboru mincí nalezených při archeologickém výzkumu v letech 1983–1984 v Pekařské ulici v Olomouci. *Numismatické listy* 70 (1–2), 22–54.
- Bláha, J., Polanský, L. 2005:** Nález nové varianty denáru Boleslava II. typu ruka/poprsí ve Wurmově ulici 3 v Olomouci. *Numismatický sborník* 20, 147.
- Bláha, R. 1998:** Osídlení Jaroměře do konce 13. století. *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 24, 82–99.

- Bláhová, Z. 2007:** Stavební kámen v nejstarší olomoucké architektuře a jeho příspěvek k interpretaci staveb. *Ve službách archeologie* 1/07, 113–119.
- Blažková, G., Matiašek, J., Kozáková, R., Kočár, P. 2015:** Raně středověké opevnění na Hradčanech v Praze. Nové poznatky na základě výzkumů z let 2011 a 2013. *Staletá Praha* 31(2), 16–41.
- Bleile, R. 2008:** *Quetzin – eine spätslawische Burg auf der Kohlinsel im Plauer See. Befunde und Funde zur Problematik slawischer Inselnutzungen in Mecklenburg-Vorpommern.* Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mecklenburg-Vorpommerns 78. Schwerin: Landesamt für Kultur und Denkmalpflege.
- Bocheński, Z. M., Tomek, T. 2000:** Identification of Bones of Galliform Hybrids. *Journal of Archaeological Science* 27, 691–698.
- Bodnar, R., Rozmus, D., Szmoniewski, B. 2007:** *Wczesnośredniowieczne odważniki i ciężarki ołowiane z Dąbrowy Górniczej-Łośnia.* Zeszyty Łosieńskie 2. Dąbrowa Górnicza: Księgarnia Akademicka.
- Bogucki, M. 2004:** Dlaczego we wczesnym średniowieczu powstawały skarby złomu srebrnego. Uwagi na marginesie prac Jacka Kowalewskiego i Przemysława Urbańczyka. *Wiadomości Numizmatyczne* 48, 496.
- Bogucki, M. 2011:** Główne etapy upięknienia rynków na ziemiach polskich we wczesnym średniowieczu. In: J. Parahus (ed.): *Upięknienie. Kiedy moneta staje się pieniądzem.* Nowa Sól: Muzeum miejskie, 67–89.
- Bogucki, M. 2012:** Zachodniosłowiańskie naśladownictwa monet bawarskich z X i XI wieku. In: W. Gabaczewki, R. Macyra (eds.): *Pieniądz i banki na Śląsku.* Studia nad Dziejami Pieniądza i Bankowości w Polsce 2. Poznań: Muzeum Narodowe, 85–110.
- Bogucki, M., Miłek, S. 2010:** Monety, ich pochodzenie oraz obieg w Kaliszu i jego najbliższych okolicach w X i pierwszej połowie XI wieku. In: S. Suchodolski, M. Zawadzki (eds.): *Od Kalisii do Kalisza. Skarby doliny Prośny.* Katalog wystawy. Warszawa, 49–59.
- Boháčová, I. 1998:** Zum Befestigungssystem der Přemyslidenburgen (am Beispiel der archäologischen Untersuchungen in der Prager Burg und in Stará Boleslav). In: J. Henning, A. T. Ruttkay (eds.): *Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel- und Osteuropa.* Bonn: Habelt, 37–47.
- Boháčová, I. 2001:** Pražský hrad a jeho nejstarší fortifikační systémy. In: M. Ježek, J. Klápště (eds.): *Pražský hrad a Malá Strana.* Mediaevalia archaeologica 3. Praha: Archeologický ústav AV ČR Praha, 179–301.
- Boháčová, I. (ed.) 2003:** *Stará Boleslav. Přemyslovský hrad v raném středověku.* Mediaevalia archaeologica 5. Praha: Archeologický ústav AV ČR Praha.
- Boháčová I. 2006:** Stará Boleslav. Stav a perspektivy studia funkcí a prostorového uspořádání přemyslovského hradu. *Archeologické rozhledy* 58, 695–723.
- Boháčová, I. 2008a:** Contribution to the study of the hinterland of Early Medieval Stará Boleslav. In: L. Poláček (Hrsg.): *Das wirtschaftliche Hinterland der frühmittelalterlichen Zentren.* Internationale Tagungen in Mikulčice VI. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 31. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 179–194.
- Boháčová, I. 2008b:** The archaeology of the dawn of Prague. In: I. Boháčová, L. Poláček (Hrsg.): *Burg – Vorburg – Suburbium. Zum Problematik der Nebenareale frühmittelalterlicher Zentren.* Internationale Tagungen in Mikulčice VII. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 35. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 103–119.
- Boháčová, I. 2009:** Pražský hrad a Malá Strana v raném středověku a problém synchronizace jejich vývoje. In: S. Moždioch (ed.): *Stare i nowe w średniowieczu. Pomiędzy innowacją a tradycją.* Spotkania Bytomskie 6. Wrocław: Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 71–98.
- Boháčová, I. 2010:** Die Kirchen auf dem Burgwall von Stará Boleslav. Ein Beitrag der Archäologie zur Erforschung der frühmittelalterlichen Sakralarchitektur in Böhmen. In: L. Poláček, J. Maříková-Kubková (Hrsg.): *Frühmittelalterliche Kirchen als archäologische und historische Quelle.* Internationale

- Tagungen in Mikulčice VIII. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 41. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 243–261, 420–421.
- Boháčová I. 2011a:** Dřevěné konstrukce a využití dřeva v raně středověké opevněné centrální lokalitě. Příklady z Pražského hradu. *Památky archeologické* 102, 355–400.
- Boháčová, I. 2011b:** Prague, Budeč and Boleslav. The reflection of state formation in Early Medieval archaeological sources. In: J. Macháček, Š. Ungerman (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa*. Studien zur Archäologie Europas 14. Bonn: Habelt, 371–395.
- Boháčová, I., Herichová, I. 2009:** Raně středověký sídelní areál v západní části hradčanského ostrohu. *Archaeologica Pragensia* 19/2008, 257–308.
- Boháčová, I., Profantová, N. 2014a:** Bohemia and Great Moravia – archaeological evidence. In: P. Kouřil (ed.): *Great Moravia and Beginnings of Christianity*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 143–154.
- Boháčová, I., Profantová, N. 2014b:** Bohemia in the Great Moravian Period. In: P. Kouřil et al.: *The Cyril nad Methodius mission and Europe. 1150 Years Since the Arrival of the Thessaloniki Brothers in Great Moravia*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 152–170.
- Boháčová, I., Profantová N. 2014c:** Čechy a Velká Morava – svědectví archeologie. In: P. Kouřil (ed.): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 134–144.
- Bolina, P. 2002:** Pokus o modelové řešení některých problémů kolonizace a vzniku hradů v Nížkém Jeseníku. *Archaeologia historica* 27/02, 163–178.
- Borawska, D. 2013:** *Kryzys monarchii wczesnopiastowskiej w latach trzydziestych XI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Borkovský, I. 1969:** *Die Prager Burg zur Zeit der Přemyslidenfürsten*. Praha: Academia.
- Braun, J. 1924:** *Der christliche Altar in seiner geschichtlichen Entwicklung*. München: Alte Meister Guenther Koch & Co.
- Bravermanová, M. 2006:** Textil nejstarších Přemyslovců. In: P. Sommer (ed.): *České země v raném středověku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 193–212.
- Bravermanová, M. 2007:** Pochází korunovační meč zv. Svatováclavský z pokladu po Přemyslovcích a je jeho čepel dokonce památkou po sv. Václavu? In: E. Doležalová, R. Šimůnek (eds.): *Od knížat ke králům. Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 105–123.
- Bravermanová, M., Lutovský, M. 2001:** *Hroby, hrobky a pohřebiště českých knížat a králů*. Praha: Libri.
- Breddin, R. 1968:** Beobachtungen auf dem „Burglehn“ von Lübben-Steinkirchen. *Ausgrabungen und Funde* 13, 141–147.
- Březinová, H. 1997:** Doklady textilní výroby v 6.–12. století na území Čech, Moravy a Slovenska. *Památky archeologické* 88, 124–179.
- Březinová, H. 2007:** *Textilní výroba v českých zemích ve 13.–15. století. Poznání textilní produkce na základě archeologických nálezů*. Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragenseque 2. Praha: Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova.
- Brink van den, P., Ayooghi, S. (Hrsg.) 2014:** *Karl der Grosse. [Band 3] Karls Kunst*. Dresden: Sandstein.
- Brookes, S. 2010:** Population Ecology and Multiple Estate Formation: the Evidence from Eastern Kent. In: N. J. Higham, M. J. Ryan (eds.): *Landscape archaeology of Anglo-Saxon England*. Publications of the Manchester Centre for Anglo-Saxon Studies 9. Woodbridge: Boydell Press, 65–82.
- Brookes, S. 2013:** Mapping Anglo-Saxon Civil Defence. In: J. Baker, S. Brookes, A. Reynolds (eds.): *Landscapes of Defence in Early Medieval Europe*. Studies in the Early Medieval Archeology 28. Turnhout: Brepols, 39–64.
- Brooks, N. P. 1964:** The Unidentified Forts of the Burghal Hidage. *Medieval Archaeology* 8(1), 74–91.

- Brooks, N. P. 1971:** The development of military obligations in eighth- and ninth-century England. In: P. Clemons, K. Hughes (eds.): *England before the Conquest. Studies in Primary Sources Presented to Dorothy Whitelock*. Cambridge: Cambridge University Press, 69–84.
- Brooks, N. P. 1996:** The administrative background to the Burghal Hidage. In: D. Hill, A. R. Rumble (eds.): *The Defence of Wessex: The Burghal Hidage and Anglo-Saxon fortifications*. Manchester: Manchester University Press, 128–150.
- Brühl, C. 1968:** *Fodrum, Gistum, Servitium regis. Studien zu den wirtschaftlichen Grundlagen des Königtums im Frankenreich und in den fränkischen Nachfolgestaaten Deutschland, Frankreich und Italien vom 6. bis zur Mitte des 14. Jahrhunderts, 1–2*. Kölner historische Abhandlungen 14. Köln: Böhlau.
- Brüske, W. 1955:** *Untersuchungen zur Geschichte des Lutizenbundes. Deutsch-wendische Beziehungen des 10.–12. Jahrhunderts*. Münster: Böhlau-Verlag.
- Bubeník, J. 1988:** *Slovanské osídlení středního Poohří II*. Praha: Archeologický ústav ČSAV.
- Buchvaldek, M., Sláma, J., Zeman J. 1978:** *Slovanské hradiště u Kozárovic*. Praha: Univerzita Karlova.
- Büchsel, M. 2013:** Gott offenbar sich im Bild. In: Ch. Stiegmann, M. Kroker, W. Walter (Hrsg.): *CREDO. Christianisierung Europas im Mittelalter, 1. Essays*. Petersberg: Michael Imhof, 75–86.
- Buczek, K. 1960:** Zagadnienie wiarygodności dwóch relacji o początkowych dziejach państwa polskiego. In: Z. Budkowa et al. (eds.): *Prace z dziejów Polski feudalnej ofiarowane Romanowi Grodeckiemu w 70. rocznicę urodzin*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 45–70.
- Bugarski, I. 2015:** Axe, Battle Axes and Battle Knives from Avar-Type Graves in Vojvodina. In: C. Cosma (ed.): *Warriors, weapons, and harness from the fifth to the tenth centuries in the Carpathian Basin*. Seria Ethnic and cultural interferences in the first millennium B.C. to the first millennium A.D. 22. Cluj-Napoca: Mega Publishing House, 129–146.
- Buko, J. 1990:** *Ceramika wczesnopolska. Wprowadzenie do badań*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Buko, A. 1998:** *Początki Sandomierza*. Warszawa: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Buko, A. 2000:** Małopolska “czeska” i Małopolska “polańska”. In: H. Samsonowicz (ed.): *Ziemie polskie w X wieku i ich znaczenie w kształtowaniu się nowej mapy Europy*. Kraków: Universitas.
- Buko, A. 2003:** Ziemia sandomierska w początkach państwa polskiego. In: W. Chudziak (ed.): *Civitas Schinesghe cum pertinentiis*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 121–150.
- Buko, A. 2012:** Ośrodki centralne a problem najstarszego patrymonium dynastii Piastów. *Archeologia Polski* 57(1–2), 133–159.
- Buko, A. 2013:** Old ties, new challenges. The power centres and the rise of the oldest Piast’s patrimony in archaeological perspective. In: S. Moździoch, P. Wiszewski (eds.): *Consensus or Violence? Cohesive Forces in Early and High Medieval Societies (9th–14th c.)*. Wrocław: Institute of History at the University of Wrocław, 67–81.
- Buko, A. 2015:** Zanim powstało państwo Piastów. O osobliwościach ziemi krakowskiej IX–X wieku w świetle danych archeologii. *Studia nad dawną Polską* 4, 37–61.
- Buko, A. 2016:** Chrześcijaństwo i poganie. O problemach interpretacji odkryć archeologicznych związanych z początkami chrześcijaństwa na ziemiach polskich. *Slavia Antiqua* 57, 13–51.
- Buko, A. 2017:** *Bodzia. Elitarny cmentarz z początków państwa polskiego*. Warszawa. 2nd revised edition. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Buko, A. (ed.) 2014:** *Bodzia. A Late Viking-Age Elite Cemetery in Central Poland*. Leiden: Brill.
- Buko, A., Kara, M. 2015:** Chronology of the Cemetery. In: A. Buko (ed.): *Bodzia. A Late Viking-Age Elite Cemetery in Central Poland*. Leiden: Brill, 427–436.

- Bukowska, A. 2012:** The Origins of Christianity in Poland. Actual Research on the Church Archaeology. In: S. Ristow, O. Heinrich-Tamaska, N. Krohn (Hrsg.): *Die Christianisierung Europas: Entstehung, Entwicklung und Konsolidierung im archäologischen Befund*. Regensburg: Schnell & Steiner, 449–468.
- Bukowska, A. 2013:** *Najstarsza katedra w Poznaniu. Problem formy i jej genezy w kontekście architektury około roku 1000*. Kraków: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Societas Vistulana.
- Bulín, H. 1961:** Polský stát Měška I. a Čechy. Příspěvek k dějinám vztahů česko-polských v druhé polovině 10. století. *Slovanské historické studie* 4, 86–162.
- Burian, V. 1971:** Nález mladohradištní keramiky na olomouckém Předhradí. *Archeologické rozhledy* 22, 751–753.
- Butent-Stefaniak, B., Malarczyk, D. 2009:** *Obieg pieniężny na Śląsku we wczesnym średniowieczu (od X do połowy XII wieku)*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Butent-Stefaniak, B. 2014:** Skarby wczesnośredniowiecznego Śląska w kontekście znalezisk wielkopolskich. *Studia Lednickie* 13, 39–48.
- Bykowski, K., Limisiewicz, A. 2015:** Przedmioty metalowe z wykopu IIIF na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu. In: A. Limisiewicz, A. Pankiewicz (eds.): *Kształtowanie się grodu na wrocławskim Ostrowie Tumskim. Badania przy ul. św. Idziego*. In Pago Silensi, Wrocławskie Studia Wczesnośredniowieczne 1. Wrocław: Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, 143–186.
- Cach, F. 1970:** *Nejstarší české mince I. České denáry do mincovní reformy Břetislava I*. Praha: Numismatická společnost československá.
- Cahn, A. E. 1932:** *Das fürstlich fürstenbergische Münzkabinett zu Donaueschingen. Teil III. Die Serien von Böhmen, Mähren, Schlesien, Ungarn und Siebenbürgen*. Versteigerung-Katalog 77. [14. 6. 1932]. Frankfurt a. Main.: A. E. Cahn.
- Camenzind, E. 2011:** *Das Dorf Biňa im Mittelalter. Unter Berücksichtigung der Ausgrabungsperioden 1989–1996*. Zborník Slovenského národného múzea. Archeológia. Supplementum 5. Bratislava: Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum.
- Čaplovič, D. 1984:** Výskum v Zemplíne. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1983*, 62–64.
- Čaplovič, D. 1985:** Výsledky výskumu hradiska v Zemplíne. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1984*, 75–77.
- Čaplovič, D. 1998:** *Včasnostredoveké osídlenie Slovenska*. Bratislava: Academic Electronic Press.
- Čech, P. 2004:** Žatec v raném středověku (6. – počátek 13. století). In: P. Holodňák, I. Ebelová (eds.): *Žatec. Dějiny českých měst*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 54–114.
- Čech, P. 2008:** Současný stav poznání Žatce v raném středověku. *Archeologické rozhledy* 60, 36–60.
- Cendelín, D. 1999:** *Staré komunikace*. Dušan Cendelín.
- Cendelín, D., Bolina, P., Adam, D. 2010:** *Jevíčko na cestě z Prahy do Olomouce v období raného středověku*. Jevíčko: Město Jevíčko.
- Černá, L., Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Peška, M., Sedláčková, L., Zůbek A. 2014:** Brno (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 55(2), 171–205.
- Černá, E., Tomková, K., Hulínský, V. 2015:** Proměny skel od 11. do konce 13. století v Čechách. *Archeologické rozhledy* 67, 79–108.
- Červený, Č., Komárek, V., Štěrbá, O. 1999:** *Koldův atlas veterinární anatomie*. Praha: Grada Publishing.
- Červinka, I. L. 1928:** *Slované na Moravě a Říše Velkomoravská. Jejich rozšíření, památky a dějiny*. Brno: Pravěk.
- Červinka, I. L. 1932:** *Nálezy mincí z Moravy*. Časopis vlasteneckého muzejního spolku olomouckého 45, zvláštní otisk.
- Charvát, P. 1998:** *Dálkový obchod v raně středověké Evropě (7.–10. století)*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity.
- Charvát, P. 2001a:** Bohemia, Moravia and Long-Distance Trade in the 10th–11th Centuries. *Quaestiones mediae aevi* 5, 255–265.

- Charvát, P. 2001b:** Eine frühmittelalterliche Doppelkirche in Mähren, ihr Ursprung, Charakter und Deutung. *Civis* 25, 79–89.
- Charvát, P. 2004:** *Boleslav II. Sjednotitel českého státu*. Velké postavy českých dějin 4. Praha: Vyšehrad.
- Charvát, P. 2006a:** Poznámky k některým nápisům ze Slavnickovské Libice. In: R. Sedláček, J. Sigl, S. Vencl (eds.): *Vita archaeologica. Sborník Vita Vokolka*. Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 107–112.
- Charvát, P. 2006b:** Raně středověké Čechy a Rurikovská Rus. In: J. Klápště (ed.): *Na prahu českých dějin. Sborník prací Jiřího Slámy*. Studia Mediaevalia Pragensia 6. Praha: Karolinum, 71–79.
- Charvát, P. 2011:** *Václav, kníže Čechů*. Historica. Praha: Vyšehrad.
- Cheben, M., Mikulík, J., Moník, M., Plaštiaková M., Schenk, Z. 2008:** Přerov (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 49, 437–438.
- Christie, N., Herold, H. (eds.) 2016:** *Fortified Settlements in Early Medieval Europe: Defended Communities of the 8th–10th centuries*. Oxford: Oxbow Books.
- Chropovský, B. 1958:** *Nitra-Párovce, Kostol sv. Štefana*. Manuscript of Archaeological excavation report Nr. 4231/58. Stored in: Institute of Archeology of the Slovak Academy of Sciences, Nitra.
- Chropovský, B. 1961:** K otázkám historického postavenia Nitry v VIII. a IX. storočí. *Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied* 6,139–160.
- Chropovský, B. 1962:** Slovanské pohrebisko v Nitre na Lupke. *Slovenská archeológia* 10, 175–240.
- Chrzanowska, W., Januszkiewicz-Załęcka, D. 2003:** Tierknochenfunde aus der Vor- und Hauptburg des Burgwalls von Mikulčice. In: L. Poláček (Hrgs): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band V*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 21. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 121–150.
- Chudziak, W. 2017:** Początki państwowości piastowskiej na Pomorzu Nadwiślańskim – główne problemy w świetle źródeł archeologicznych. In: W. Drelicharz, D. Jasiak, J. Poleski (eds.): *Spór o początki państwa polskiego. Historiografia, tradycja, mit, propaganda*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze “Historia Iagellonica”, 119–138.
- Chvojka, O., Lutovský, M., John, J., Menšík, P., Šálková, T. Thomová, Z. 2012:** Hradiště Svákov u Soběslavi. *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 25, 133–164.
- Čiháková, J. 1992:** K vývoji osídlení jádra Malé Strany v době Přemyslovců. *Staletá Praha* 22, 89–108.
- Čiháková, J. 1997:** Sdělení o archeologickém a palynologickém výzkumu v Praze – Malé Straně (čp. 259/III). In: J. Kubková, J. Klápště et al. (eds.): *Život v archeologii středověku. Sborník příspěvků věnovaných Miroslavu Richtrovi a Zdeňku Smetánkovi*. Praha: Peres, 120–129.
- Čiháková, J. 1999:** Malá Strana od pravěku do vrcholného středověku. In: P. Vlček et al.: *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*. Praha: Academia, 11–27.
- Čiháková, J. 2001:** Raně středověké fortifikace na jižní hranici pražského levobřežního podhradí. In: M. Ježek, J. Klápště (eds.): *Pražský hrad a Malá Strana*. Mediaevalia archaeologica 3. Praha: Archeologický ústav AV ČR Praha, 29–135.
- Čiháková, J. 2002:** K dosavadnímu stavu poznání raně středověké Malé Strany. *Archeologické rozhledy* 54, 738–752.
- Čiháková, J. 2008a:** *Raně středověké obytné domy v Josefské čp. 626/III*. Archeologický výzkum NPÚ Praha č. 33/99 na Malé Straně [CD-ROM]. Archeologické prameny k dějinám Prahy 4. Praha: Národní památkový ústav.
- Čiháková, J. 2008b:** *Starobylé komunikace pod domem Malostranské náměstí čp. 2/III*. Archeologický výzkum NPÚ Praha č. 28/00 [CD-ROM]. Archeologické prameny k dějinám Prahy 1. Praha: Národní památkový ústav.
- Čiháková, J. 2008c:** *Dřevěné vozovky z 10. století pod domem Malostranské náměstí čp. 271/III*. Archeologický výzkum NPÚ Praha č. 6/01 [CD-ROM]. Archeologické prameny k dějinám Prahy 2. Praha: Národní památkový ústav.

- Čiháková, J. 2009a: Archeologický výzkum v rotundě sv. Václava na Malostranském náměstí. *Časopis Společnosti přátel starožitností* 117(1), 14–30.
- Čiháková, J. 2009b: Datování a skladba románské dlažby vyšehradského typu. *Staletá Praha* 25(2), 16–25.
- Čiháková, J. 2009c: Opevnění Malé Strany od 9. do 13. století. *Staletá Praha* 25(1), 2–30.
- Čiháková, J. 2010: Legendami zmíněný kostel sv. Václava na Malé Straně. In: P. Kubín (ed.): *Svatý Václav. Na památku 1100 výročí narození knížete Václava svatého*. Praha: Toggga, 193–209.
- Čiháková, J. 2012: Otázky chronologie pražské raně středověké keramiky. *Staletá Praha* 28(2), 91–120.
- Čiháková, J., Dobrý, J. 1999: Dendrochronologische Bearbeitung der Hölzer aus den archäologischen Untersuchungen des Prager Suburbiums. In: L. Poláček, J. Dvorská (Hrsg.): *Probleme der mitteleuropäischen Dendrochronologie und naturwissenschaftliche Beiträge zur Talaue der March*. Internationale Tagungen in Mikulčice V. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 15. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 39–54.
- Čiháková, J., Dragoun, Z., Podliska, J. 2000: Pražská sídelní aglomerace v 10. a 11. století. In: L. Polanský, J. Sláma, D. Třeštík (eds.): *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 127–146.
- Čiháková, J., Dragoun, Z., Podliska, J. 2001: Der Prager Siedlungsraum im 10. und 11. Jahrhundert. In: P. Sommer (Hrsg.): *Boleslav II. Der tschechische Staat um das Jahr 1000. Internationales Symposium Praha 9.–10. Februar 1999*. Colloquia mediaevalia Pragensia 2. Praha: Filosofia, 225–262.
- Čiháková, J., Havrda, J. 2008: Malá Strana v raném středověku. Stav výzkumu a rekapitulace poznání. *Archeologické rozhledy* 60, 187–228.
- Čiháková, J., Müller, M. 2006: Zpráva o nálezu rotundy sv. Václava na Malostranském náměstí v Praze. *Zprávy památkové péče* 66, 100–116.
- Čiháková, J., Müller, M. 2008: *Dřevěná cesta přes mokřinu v jihozápadním rohu Malostranského náměstí. Vyhodnocení archeologických výzkumů* [CD-ROM]. Archeologické prameny k dějinám Prahy 3. Praha: Národní památkový ústav.
- Čiháková, J., Müller, M. 2009: Archeologický výzkum v rotundě sv. Václava na Malostranském náměstí. *Časopis Společnosti přátel starožitností* 117(1), 14–30.
- Čiháková, J., Müller, M. 2015: Malostranský kostel sv. Václava v geometrickém světě středoevropských rotund. *Staletá Praha* 31(1), 2–109.
- Čiháková, J., Růžičková, E., Zeman, A. 1995: Petrographische Erforschung der frühmittelalterlichen Keramik aus dem Prager Suburbium und Bewertung der Anwendung ihrer Ergebnisse in der Archeologie. In: L. Poláček (Hrsg.): *Slawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert. Terminologie und Beschreibung. Kolloquium Mikulčice, 24.–16. Mai 1994*. Internationale Tagungen in Mikulčice II. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 4. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 203–212.
- Čiháková, J., Zavřel, J. 1996: Das Itinerar Ibrahim ibn Jakubs und die neuen Entdeckungen auf der Kleinseite. In: P. Charvát, J. Prosecký (eds.): *Ibrahim ibn Ya'qub at-Turtushi: Christianity, Islam and Judaism Meet in East-Central Europe, c. 800–1300 A.D. Proceedings of the International Colloquy 25–29 April 1994*. Praha: Akademie věd České republiky, Orientální ústav, 65–71.
- Čiháková, J., Zavřel, J. 1997: Ibráhímův text a archeologické poznání Malé Strany. *Archaeologica Pragensia* 13, 93–103.
- Čilinská, Z. 1982: Dve pohrebiská z 8.–9. storočia v Komárne. *Slovenská archeológia* 30, 347–393.
- Čižmář, Z., Kohoutek, J. 1998: Předběžná zpráva o výzkumu kláštera Hradisko v Olomouci v roce 1996. *Archaeologia historica* 23/98, 335–351.
- Čižmář, Z., Kohoutek, J. 1999a: *Prerov – Horní náměstí. Výstavba dvou obytných domů*. Manuscript of Archaeological excavation report Nr. 29/99. Stored in: the Archive of the Institut of Archaeological Monument Care Brno.

- Čižmář, Z., Kohoutek, J. 1999b: Výzkum v historickém jádru města Přerova. *Archaeologia historica* 24/99, 151–160.
- ČNS Brno 2011: *Aukční katalog č. 116*. Česká numismatická společnost, pobočka v Brně.
- Cohen, A., Serjeantson, D. 1996: *A Manual for the Identification of Bird Bones From Archaeological Sites*. Revised edition. London: Archetype Publications.
- Collard, M., Havard, T. 2011: The prehistoric and medieval defences of Malmesbury: archaeological investigations at Holloway, 2005–2006. *Wiltshire Archaeological and Natural History Magazine* 104, 79–94.
- Cooper, A. R. 2006: *Bridges, Law and Power in Medieval England, 700–1400*. Woodbridge: Boydell & Brewer.
- Čopjaková, R., Zapletal, J., Zatloukal, R. 2007: Výzkum asociace těžkých minerálů ve stavebních kamenech středověkého zdiva z areálu Olomouckého hradu. *Ve službách archeologie* 1/07, 124–136.
- Coulson, C. 1976: Fortresses and social responsibility in late Carolingian France. *Zeitschrift für die Archäologie des Mittelalters* 4, 29–37.
- Coupland, S. 1991: The Fortified Bridges of Charles the Bald. *Journal of Medieval History* 17, 1–12.
- Courtney, P. 1998: Saxon and Medieval Leicester: The Making of an Urban Landscape. *Transactions of Leicestershire Archeological and Historical Society* 72, 110–145.
- Crawford, S. 2009: *Daily Life in Anglo-Saxon England*. Oxford: Greenwood World Publishing.
- Čtverák, V., Lutovský, M., Slabina, M., Smejtek, L. 2003: *Encyklopedie hradišť v Čechách*. Praha: Libri.
- Čulíková, V. 2007: Rostlinné makrozbytky z raně středověké lokality Mostecká–Josefská ul. (dřevěná cesta), Praha I–Malá Strana. *Archaeologica Pragensia* 17 (2005), 137–169.
- Čulíková, V. 2016: Rostlinné složky výživy v raně středověké Praze. *Archaeologica Pragensia* 23, 381–442.
- Cymbalak, T., Podliska, J. 2009: Nové objevy raně středověkých komunikací na Malé Straně v Praze (příspěvek k poznání komunikační sítě podhradí Pražského hradu. *Staletá Praha* 25(1), 31–40.
- Czerska, B. 1972: Żelazne klucze, klódki i części zamków z grodu wczesnośredniowiecznego na Ostrówku w Opolu. *Wiadomości Archeologiczne* 37, 55–71.
- Dąbrowska, E. 2008: *Groby, relikwie i insygnia. Studia z dziejów mentalności średniowiecznej*. Warszawa: Wydawnictwo Archeologii i Ethnologii PAN.
- Dalewski, 1996: *Władza, przestrzeń, ceremoniał. Miejsce i uroczystość inauguracji władcy w Polsce średniowiecznej do końca XIV w.* Warszawa: Neriton.
- Dalewski, Z. 2008: *Ritual and politics: writing the history of a dynastic conflict in medieval Poland*. East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, 3. Leiden: Brill.
- Dalewski, Z. 2016: Władztwo dynastyczne Piastów. In: M. Kara, T. Krysztofiak, A. M. Wyrwa (eds.): *Gród piastowski w Gieczu. Geneza, funkcja, kontekst*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 61–74.
- Danielisová, A., Mařík, J. 2012: From Late Iron Age Oppida to Early Medieval Strongholds. Continuity of an Economic System. In: B. Gediga, A. Grossman, W. Piotrowski (eds.): *Rytm przemian kulturowych w pradziejach i średniowieczu*. Biskupin: Muzeum Archeologiczne, 465–488.
- Das Reich der Salier 1992: *Das Reich der Salier 1024–1125. Katalog zur Ausstellung des Landes Rheinland-Pfalz*. Sigmaringen: Jan Thorbecke.
- Dehnerová, H., Grégr, J., Šlězár, P., Tomka, V., Večeřa, P. 2009: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 50, 416–418.
- Dehnerová, H., Šlězár, P. 2016: Olomouc (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 57(2), 294–300.
- Dehnerová, H., Večeřa, P. 2013: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 54(2), 245–247.
- Dekówna, M. 1992: Zausznice koszyczkowate – przyczynek do badań nad pochodzeniem wczesnośredniowiecznych ozdób srebrnych

- występujących na terenie Polski. *Archeologia Polski* 37, 89–122.
- Dembińska 1978:** Obróbka włókna. In: M. Dembińska, Z. Podwińska: *Historia kultury materialnej Polski w zarysie od VII do XII wieku*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, 177–184.
- Dempsey, G. T. 1982:** Legal Terminology in Anglo-Saxon England: The Trimoda Necessitas charter. *Spaeculum* 57, 843–849.
- Dietler, M., Herbich, I., 1998:** Habitus, Techniques, Style. An Integrated Approach to the Social Understanding of Material Culture and Boundaries. In: M. Stark (ed.): *The Archaeology of Social Boundaries*. Washington, D.C.: Smithsonian Institution Press, 232–263.
- Dobat, A. S. 2008:** Danevirke Revisited: An Investigation into Military and Socio-political Organisation in South Scandinavia (c ad 700 to 1100). *Medieval Archaeology* 52, 27–67.
- Dohnal, V. 1974:** Sondáž na dómském návrší v Olomouci (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 1973, 106–111.
- Dohnal, V. 1975:** Pokračování sondáže na dómském návrší v Olomouci. *Přehled výzkumů* 1974, 86–90.
- Dohnal, V. 1981:** Mladohradištní pohřebiště na Olomoucku. *Archeologické rozhledy* 33, 258–268.
- Dohnal, V. 1985:** Raně středověké osídlení a počátky hradu v Olomouci. *Časopis Slezského zemského muzea, série B, vědy historické* 34, 97–113.
- Dohnal, V. 1991:** Slovanská pohřebiště na Olomoucku. *Časopis Slezského zemského muzea, série B, vědy historické* 40, 220–235.
- Dohnal, V. 1997:** Raně středověká Olomouc a její dálkové kontakty. *Střední Morava* 4, 23–44.
- Dohnal, V. 2001:** *Olomoucký hrad v raném středověku. 10. až první polovina 13. století*. Olomouc: Esmedia DTP.
- Dohnal, V. 2005:** *Olomoucký hrad v raném středověku (II)*. *Archaeologiae regionalis Fontes* 6. Olomouc: Archeologické centrum Olomouc.
- Dohnal, V. 2011:** Olomoucké nálezy bronzových mís. *Přehled výzkumů* 52(2), 75–85.
- Doležel, J. 2007:** Biskupice (k. ú. Biskupice u Jevíčka, okr. Svitavy). *Přehled výzkumů* 48, 405–410.
- Doležel, J. 2009:** Nová centra přemyslovských Čech a Moravy ve 13. století. In: D. Třeštík, P. Sommer, J. Žemlička (eds.): *Přemyslovci. Budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 351–361, 366–377.
- Donat, P. 1984:** *Die Mecklenburg. Eine Hauptburg der Obodriten*. *Schriften zur Ur- und Frühgeschichte* 37. Berlin: Akademie-Verlag.
- Dostál, B. 1961:** Velkomoravské Znojemsko ve světle archeologických nálezů. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 6, 97–126.
- Dostál, B. 1966:** *Slovanská pohřebiště střední doby hradištní na Moravě*. Praha: Academia.
- Dostál, B. 1973/74:** Mladohradištní keramická skupina z Břeclavi – Pohanska. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 18–19, 181–193.
- Dostál 1982:** Drobná pohřebiště a rozptýlené hroby z Břeclavi – Pohanska. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 27, 135–201.
- Dostál, B., Malina, J., Štelcl, J. 1971:** Kamenné brousky z areálu velkomoravského velmožského dvorce na Pohansku u Břeclavi. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* E 16, 175–184.
- Draganová, J. 1982:** Raně středověké osídlení v areálu Konvikt na Starém Městě pražském, předběžné výsledky výzkumu. *Archaeologia historica* 7/82, 419–422.
- Dragoun, Z. 2002a:** K otázce tzv. pohřebiště cizích kupců v Bartolomějské ulici na Starém Městě pražském. In: C. Buško, J. Klápště, L. Leciejewicz, S. Moździoch (eds.): *Civitas & Villa. Miasto i wieś w średniowiecznej Europie Środkowej*. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Oddział we Wrocławiu, 235–240.
- Dragoun, Z. 2002b:** *Praha 885–1310. Kapitoly o románské a raně gotické architektuře*. Praha: Libri.
- Dragoun, Z., Havrda, J. 1996:** Plaketa se symbolem evangelisty Lukáše z kostela sv. Linharta na Starém Městě pražském. *Průzkumy památek* 1, 1–5.

- Dragoun, Z., Škabrada, J., Tryml, M. 2003: *Romanesque Houses in Prague*. Prague: Paseka.
- Drelicharz, W., Jasiak, D., Poleski, J. (eds.) 2017: *Spór o początki państwa polskiego. Historiografia, tradycja, mit, propaganda*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze "Historia Iagellonica".
- Dresler, P. 2011: *Opevnění Pohanska u Břeclavi*. Dissertationes archaeologicae Brunenses/Pragenseseque II. Brno: Masarykova univerzita.
- Dresler, P. 2014: Průzkum nejbližšího zázemí Pohanska u Břeclavi. *Jižní Morava* 50, sv. 53, 350–358.
- Dresler, P. 2015: The Raw Material Base of Early Medieval Pohansko and the Issue of Subsistence Strategy. In: B. Danielisová, M. Fernández-Götz (eds.): *Persistent Economic Ways of Living. Production, Distribution, and Consumption in Late Prehistory and Early History*. Budapest: Archaeolingua, 145–164.
- Dresler, P. 2016: *Břeclav – Pohansko VIII. Hospodářské zázemí centra nebo jen osady v blízkosti centra?* Brno: Masarykova univerzita.
- Dresler, P., Macháček, J. 2013: Vývoj osídlení a kulturní krajiny dolního Podyjí v raném středověku. *Archeologické rozhledy* 65, 663–775.
- Dresler, P., Mazuch, M. in press: *Mikulčice a Pohansko – zánik velkomoravských center na dva způsoby*. Nitra.
- Dreslerová, G., Hajnalová, M., Macháček, J. 2013: Subsistenční strategie raně středověkých populací v dolním Podyjí. Archeozoologické a archeobotanické vyhodnocení nálezů z výzkumu Kostice – Zadní hrúd (2009–2011). *Archeologické rozhledy* 65, 825–850.
- Driesch, A. von den 1976: *A guide to the measurement of animal bones from archaeological sites*. Peabody Museum Bulletin 1. Cambridge: Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University.
- Driesch, A. von den, Boessneck, J. 1974: Kritische Anmerkungen zur Widerristhohenberechnung aus Langenmaen vor- und frühgeschichtlicher Tierknochen. *Säugetierkundliche Mitteilungen* 4, 325–348.
- Duczko, W. 2004: Moc spirali. Historia motywów wolutowych we wczesnej sztuce europejskiej. In: S. Moździoch (ed.): *Wędrowki rzeczy i idei w średniowieczu*. Spotkania Bytomskie 5. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 159–171.
- Duczko, W. 2007: *Ruś Wikingów. Historia obecności Skandynawów we wczesnośredniowiecznej Europie Wschodniej*. Warszawa: Trio.
- Durdík, T. 2010: K výskytu okrouhlých obytných věží ve střední Evropě v 12. – počátku 13. století. In: O. Jakubec (ed.): *Arcidiecézní muzeum na Olomouckém hradě. Příspěvky z mezinárodní konference*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 143–147.
- Dušek, L. 1990: Kronika tzv. Beneše Minority a její pokračování. *Minulostí Západočeského kraje* 26, 7–112.
- Dvorská, J. 1998: *Závěrečná zpráva – Přerov, dendrochronologická laboratoř Mikulčice*. Manuscript of Expert Report. Stored in: the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Mikulčice Research Base.
- Dvorská, J., Boháčová, I. 1999: Das historische Holz im Kontext der archäologischen Untersuchungen der Prager Burg. In: L. Poláček, J. Dvorská (Hrsg.): *Probleme der mitteleuropäischen Dendrochronologie und naturwissenschaftliche Beiträge zur Talaue der March*. Internationale Tagungen in Mikulčice V. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 15. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 55–67.
- Dworaczyk, M., Kowalska, A. B. eds. 2011: *Szczecin wczesnośredniowieczny. Nadodrzańskie centrum*. Origines Polonorum 5. Warszawa: Trio.
- Eagles, B. 1997: The Area around Bedwyn in the Anglo-Saxon Period. In: E. Hostetter, T. Noble Howe (eds.): *The Romano-British Villa at Castle Copse, Great Bedwyn*. Bloomington: Indiana University Press, 378–397.
- Eco, U. 1979: *A Theory of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Edberg, R., Karlsson J. 2016: Bone skates and young people in Birka and Sigtuna. *Fornvännen. Journal of Swedish Antiquarian Research* 111, 7–16.

- Ehlers, C. (Hrsg.) 2002: *Orte der Herrschaft. Mittelalterliche Königspfalzen*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Eisenschmidt, S. 2004: *Grabfunde des 8. bis 11. Jahrhunderts zwischen Kongeå und Eider. Zur Bestattungssitte der Wikingerzeit im südlichen Altdänemark I, II*. Studien zur Siedlungsgeschichte und Archäologie der Ostseegebiete 5.1, 5.2. Neumünster: Wachholtz.
- Elbel, P. 2010: Dějiny neúspěchu aneb úsilí Přemyslovců o zřízení arcibiskupství v českých zemích. In: M. Wihoda, L. Reitinger a kol.: *Proměna středovýchodní Evropy raného a vrcholného středověku. Mocenské souvislosti a paralely. Země a kultura ve střední Evropě* 14. Brno: Masarykova univerzita, 238–306.
- Eniosova, N., Murasheva, V. 1999: Manufacturing Techniques of Belt and Harness Fittings of the 10th Century AD. *Journal of Archaeological Science* 26, 1093–1100.
- Eniosova, N. V., Pushkina, T. A., Schmidt, T. A., Khodunenkov J. I. 2006: *Gnezdovskii arheologicheskii kompleks*. Smolensk.
- Erkens, F. R. 1982: Fürstliche Opposition in ottonisch-salischer Zeit. Überlegungen zum Problem der Krise des frühmittelalterlichen deutschen Reiches. *Archiv für Kulturgeschichte* 64, 338–344.
- Ettel, P. 2012: The State of the Question Regarding Early Medieval Fortress Construction in Southern Germany. *Historical Compass* 12, 112–132.
- Ettel, P. 2013: Zentralorte und Zentralräume des Frühmittelalters in Süddeutschland. Ein Forschungsüberblick. In: P. Ettel, L. Werther (Hrsg.): *Zentrale Orte und zentrale Räume des Frühmittelalters in Süddeutschland. Tagung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz und der Friedrich-Schiller-Universität Jena vom 7. – 9. 10. 2011 in Bad Neustadt an der Saale*. RGZM Tagungen 18. Mainz: Verlag des Römische-Germanischen Zentralmuseums, 1–46.
- Ettel, P. 2014: Grundstrukturen adeliger Zentralorte in Süddeutschland. Repräsentationsformen und Raumerschließung. In: C. A. Kleinjung, S. Albrecht (Hrsg.): *Das lange 10. Jahrhundert*. RGZM Tagungen 19. Mainz: Verlag des Römische-Germanischen Zentralmuseums, 91–135.
- Ettel, P., Werther, L. Hrsg. 2013: *Zentrale Orte und zentrale Räume des Frühmittelalters in Süddeutschland. Tagung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz und der Friedrich-Schiller-Universität Jena vom 7. – 9. 10. 2011 in Bad Neustadt an der Saale*. RGZM Tagungen 18. Mainz: Verlag des Römische-Germanischen Zentralmuseums
- Feldmanowski, H. 1877: *Wykopalisko pawłowickie*. Poznań: Zupański.
- Felgenhauer-Schmiedt, S. 2008: Die Burganlage „Sand“ bei Raabs an der Thaya- ein Zentrum ohne Hinterland? In: L. Poláček (Hrsg.): *Das wirtschaftliche Hinterland der frühmittelalterlichen Zentren*. Internationale Tagungen in Mikulčice VI. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 31. Brno: Archeologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 327–336.
- Felgenhauer-Schmiedt, S. 2011: Die Burg auf der Flur „Sand“ bei Raabs an der Thaya, Niederösterreich – ein Zentralort, aber noch kein Zentrum? In: J. Macháček, Š. Ungerman (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa*. Studien zur Archäologie Europas 14. Bonn: Habelt, 551–574.
- Fiala, Z. 1962: Dva kritické příspěvky ke starým dějinám českým. *Sborník historický* 9, 5–65.
- Fodor, I. (ed.) 1996: *The ancient Hungarians. Exhibition catalogue, March 16 – December 31, 1996*. Budapest: Hungarian National Museum, Budapest.
- Fojtík, P. 2008: *Slovanské osídlení Prostějovska ve světle hrobů a pohřebišť*. Archeologické památky střední Moravy 16. Olomouc: Archeologické centrum Olomouc.
- Fojtík, P. 2011: Dětkovice (okr. Prostějov). *Přehled výzkumů* 52(2), 142–143.
- Fojtík, P. 2012: *Slované na Prostějovsku ve světle hrobů a pohřebišť*. Unpublished manuscript of the rigorous work. Stored in: the Faculty of Arts, University of Pardubice.
- Fojtík, P. 2014: Dětkovice (okr. Prostějov). *Přehled výzkumů* 55(2), 206–207.
- Fojtík, P., Šmíd, M. 2008: *Slovanské hroby a pohřebišť na Prostějovsku*. Pravěk. Supplementum

18. Brno: Ústav archeologické památkové péče Brno.
- Fojtík, P., Videman, J., Richtera, L., Mazík, M., Zmrzlý, M. 2016: Dva mincovní nálezy z konce 10. století z Držovic (okr. Prostějov). *Numismatický sborník* 29(2) (2015), 149–161.
- Fojtík, P., Videman, J., Richtera, L., Mazík, M., Zmrzlý, M. 2017: Dva mincovní nálezy z konce 10. století z Držovic (okr. Prostějov). *Numismatický sborník* 29, 3–15.
- Foltýn, D., Klípa, J., Mašková, P., Sommer, P., Vlnas, V. (eds.) 2014: *Otevři zahradu rajskou. Benediktini v srdci Evropy 800–1300*. Praha: Národní galerie.
- Ford, B. M., Teague, S. 2011: *Winchester, a City in the Making*. Oxford: Oxford Archaeology.
- Foucault, M. 1981: The Order of Discourse. In: R. Young (ed.): *Untying the Text. A Post-Structuralist Reader*. Boston: Routledge & Kegan Paul, 51–78.
- Foucault, M. 2000: Space, Knowledge, and Power. In: J. D. Faubin, P. Rabinow (ed.): *Power. The Essential Works of Michel Foucault 1954–1984*. New York: The New Press, 349–364.
- Fouracre, P. J. 1986: Placita and the settlement of disputes in Later Merovingian. In: W. Davies, P. J. Fouracre (eds.): *The Settlement of Disputes in Early Medieval Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 23–43.
- Frait, R. 2006: Mladohradištní meč z Univerzitní ulice v Olomouci. *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci* 292, 97–102.
- Frolík, J., Kaupová, S. 2016: Pohřebiště Pražského hradu a možnosti jejich sociální interpretace. *Archaeologia historica* 41(1), 101–122.
- Frolík, J., Smetánka, Z. 2014: *Pohřebiště v Lumbeho zahradě na Pražském hradě I. Katalog. Castorum Pragense* 12. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.
- Fusek, G. 1998: Gräber mit Arpadenmünzen aus dem Gräberfeld von Šindolka in Nitra. *Slovenská archeológia* 46, 71–118.
- Fusek, G. 2006: Nitra-Šindolka: stredoveké sídliská a pohrebiská. In: J. Gancarski (ed.): *Wczesne średniowiecze w Karpatach polskich*. Krosno: Rethenus, 135, 147.
- Fusek, G. 2008a: Die Nebenareale in der Struktur der grossmährischen Burgstadt von Nitra. In: I. Boháčová, L. Poláček (eds.): *Burg – Vorburg – Suburbium. Zur Problematik der Nebenareale frühmittelalterlicher Zentren*. Internationale Tagungen in Mikulčice VII. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 35. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 271–290.
- Fusek, G. 2008b: Osídlenie Nitry v 10. storočí. Kontinuita alebo diskontinuita? In: T. Štefanovičová, D. Hulínek (eds.): *Bitka pri Bratislave v roku 907 a jej význam pre vývoj stredného Podunajska*. Bratislava: Slovenský archeologický a historický inštitút – SAHI, 295–304.
- Fusek, G. 2012a: Beitrag zur Typologie der S-förmigen Schläfenringe. In: T. Vida (ed.): *Thesaurus Avarorum. Régeszeti tanulmányok Garam Éva tiszteletére. Archaeological Studies in Honour of Éva Garam*. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 803–812.
- Fusek, G. 2012b: Chronologische Fragen der Nitraer Gräberfelder des 10.–11. Jahrhunderts: das Fallbeispiel Nitra-Šindolka. In: T. Bendeguz (Hrsg.): *Die Archäologie der frühen Ungarn. Chronologie, Technologie und Methodik*. RGZM Tagungen 17. Mainz: Verlag des Römische-Germanischen Zentralmuseums, 89–112.
- Fusek, G. 2013: Keramické glazované kraslice zo Slovenska. In: J. Kolenda, A. Mierzwiński, S. Moździoch, L. Żygadło (eds.): *Z badań nad kulturą społeczeństw pradziejowych i wczesnośrednio-wiecznych*. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 585–590.
- Fusek, G. 2015: Hradisko Veľký vrch v Divinke. In: P. Jenčík, V. Struhár (eds.): *Hradiská – svedkovia dávnych čias. Zborník odborných príspevkov o hradiskách a ich obyvateľoch*. Dolná Maríková: Občianske združenie Hradiská, 147–161.
- Fusek, G., Bednár, P. 2008: Die (vermutete) Kirche am Burgberg von Nitra (Slowakei). In: M. Pippal, F. Daim (Hrsg.): *Frühmittelal-*

terliche Wandmalereien aus Mähren und der Slowakei. *Archäologischer Kontext und herstellungstechnische Analyse*. Innsbruck: Universitätsverlag Wagner, 39–44.

- Fusek, G., Slaná, A. 2015: Nové poznatky z prieskumu hradiska Veľký vrch pri Divinke. *Vlastivedný zborník Považia* 27, 9–30.
- Fusek, G., Slaná, A., Staneková, Z. 2016: Archeologický výskum hradiska na Veľkom vrchu v Divinke. Predbežná správa. In: S. Sliacka (ed.): *Výsledky nových archeologických výskumov na strednom Slovensku*. Ružomberok: Liptovské múzeum v Ružomberoku, 75–84.
- Futák, P. 2009: O počátkách Hodonína. In: P. Futák, M. Plaček, M. Vařeka (eds.): *Středověká města na Moravě a v sousedních zemích*. Ostava: Repronis, 23–40.
- Gabrhelíková, K. 2013: Plaketa se symbolem evangelisty Marka. In: S. Jemelková (ed.): *Mezi východem a západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 164–165.
- Gabriel 1988: Ingo Gabriel, "Hof- und Sakralkultur sowie Gebrauchs- und Handelsgut im Spiegel der Kleinfunde von Starigard/Oldenburger". *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 69, 103–291.
- Galuška, L. 1996: *Uherské Hradiště – Sady. Křesťanské centrum Říše velkomoravské*. Brno: Moravské zemské muzeum.
- Galuška, L. 1998: Christianity and Great Moravia and its Centre in Uherské Hradiště – Sady. *Byzantinoslavica* 59, 161–180.
- Galuška, L. 2001: Pravěké a raně středověké osídlení katastru. In: J. Čoupek et al.: *Ostrožská Nová Ves. Z dějin Nové Vsi a Chylic*. Ostrožská Nová Ves: Obecní úřad, 10–62.
- Galuška, L. 2004: *Slované. Doteky předků. O životě na Moravě 6.–10. století*. Brno: Moravské zemské muzeum.
- Galuška, L. 2005: K otázce otevřených sídlišť raně středověké Moravy a zázemí staroměstsko-uherskohradištské mocenské aglomerace doby velkomoravské. *Slovácko* 47, 153–168.
- Galuška, L. 2007: Bylo povědomí o Svatoplukově Moravě, Veligradu a Metodějově arcibiskupství na Moravě 10.–12. století skutečně věci neznámou? In: E. Doležalová, R. Šimůnek (eds.): *Od knížat ke králům. Sborník u příležitosti 60. narozenin Josefa Žemličky*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 50–62.
- Galuška, L. 2008a: Staré Město – Veligrad v období mezi zánikem Velké Moravy a založením Nového Velehradu – Uherského Hradiště. In: L. Galuška, P. Kouřil, J. Mitáček (eds.): *Východní Morava v 10. až 14. století*. Brno: Moravské zemské muzeum, 95–116.
- Galuška, L. 2008b: Staroměstsko-uherskohradištská aglomerace – Veligrad v době zániku Velké Moravy. In: T. Štefanovičová, D. Hulíněk (eds.): *Bitka pri Bratislave v roku 907 a jej význam pre vývoj stredného Podunajska*. Bratislava: Slovenský archeologický a historický inštitút – SAHI, 253–263.
- Galuška, L., 2013: *Hledání původu. Od avarských bronzů ke zlatu Velké Moravy*. Brno: Moravské zemské muzeum 2013.
- Galuška, L. 2014a: Křesťanství v období byzantské misie a Metodějova arcibiskupství na bázi archeologických pramenů z oblasti Veligradu – Starého Města a Uherského Hradiště. In: P. Kouřil et al.: *Cytilometodějská misie a Evropa. 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 74–85.
- Galuška, L. 2014b: Rex, primates, optimates – the elites of Great Moravia. In: P. Kouřil (ed.): *Great Moravia and the Beginnings of Christianity*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 54–65.
- Galuška, L. 2014c: Staré Město – Uherské Hradiště. In: P. Kouřil (ed.): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 178–183.
- Galuška, L. 2017: *Slované – stopy předků. O životě na Moravě v 6.–10. století*. Brno: Moravské zemské muzeum.
- Galuška, L., Macháček, J., Pieta, K., Sedláčková, H. 2012: The Glass on the Great Moravia: Vessel and Window Glass, and Small Objects. *Journal of Glass Studies* 54, 61–92.
- Gauert, A. 1965: Zur Struktur und Topographie der Königspfalzen. In: *Deutsche Königspfalzen*.

- Beiträge zu ihrer historischen und archäologischen Erforschung*, 2. Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte II, 2. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1–60.
- Gebuhr, R. 2007:** *Jarina und Liubusua. Kulturhistorische Studie zur Archäologie frühgeschichtlicher Burgen im Elbe-Elster-Raum*. Bonn: Habelt.
- Gediga, B. 2000:** Opolski ośrodek grodowy w państwie wczesnopiastowskim. In: M. Młynarska-Kaletynowa, E. Małachowicz (eds.): *Śląsk około roku 1000. Materiały z sesji naukowej we Wrocławiu w dniach 14–15 maja 1999 roku*. Wrocław: Polska akademia nauk.
- Gediga, B., Markiewicz, M. 2016:** Versuch einer dreidimensionalen (3D) Rekonstruktion den Burgwall auf der Insel Ostrówek in Opole. *Fasciculi Archaeologiae Historicae* 29, 39–47.
- Geertz, C. 1983:** Centers, kings, and charisma: Reflections on the symbolics of power. In: C. Geertz: *Local Knowledge: Further Essays in Interpretive Anthropology*. New York: Basic Books, 121–146.
- Geisler, M. 1986:** *Holubice. Pohřebiště z mladohradištního období*. *Fontes archaeologiae Moravicae* 20. Brno: Archeologický ústav ČSAV v Brně.
- Geisler, M. 1998:** Pohřebiště z 10.–11. století v Ivanovicích u Brna, okr. Brno-město. *Pravěk* Nová řada 7/1997, 395–410.
- Gentry, A., Clutton-Brock, J., Groves, C. P. 2004:** The naming of wild animal species and their domestic derivatives. *Journal of Archaeological Science* 31, 645–651.
- Glocker, W. 1989:** *Die Verwandten der Ottonen und ihre Bedeutung in der Politik. Studien zur Familienpolitik und zur Genealogie der sächsischen Kaiserhaus*. Köln: Böhlau.
- Górecki, J. 2001:** *Gród na Ostrowie Lednickim na tle wybranych ośrodków grodowych pierwszej monarchii piastowskiej*. Biblioteka Studiów Lednickich 7. Lednogóra: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednici.
- Goš, V. 1971:** Slovanské hradiště u Stavenic na severní Moravě. *Sborník prací Filosofické fakulty brněnské univerzity E* 16, 225–228.
- Goš, V. 1972:** Severní Morava za vlády Přemyslovců. *Severní Morava* 22, 15–24.
- Goš, V. 1974:** Sbirka Vlastivědného kroužku v Moravičanech (okr. Šumperk). *Zprávy čs. Společnosti archeologické při Čs. akademii věd* 16(5–6), 69–110.
- Goš, V. 1977:** Slovanská keramika 10.–13. století na severní Moravě. *Vlastivědný věstník moravský* 29, 291–301.
- Goš, V. 1988:** Slovanské osídlení severní Moravy. In: V. Frolec (ed.): *Rodná země. Sborník k 100. výročí Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně a k 60. narozeninám PhDr. Vladimíra Nekudy, CSc.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 181–190.
- Grabski, A. F. 1966:** *Bolesław Chrobry. Zarys dziejów politycznych i wojskowych*. Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej.
- Granberg, J. 2004:** *Veche in the Chronicles of Medieval Rus. A Study of Functions and Terminology*. Unpublished manuscript of dissertation. Stored in: the Department of History Göteborg University.
- Grant, A. 1982:** The use of tooth wear as a guide to the age of domestic ungulates. In: B. Wilson, C. Grigson, S. Payne (eds.): *Ageing and sexing animal bones from archaeological sites*. BAR British series 109. Oxford: British Archaeological Reports, 91–108.
- Graus, F. 1974:** Die Vorläufer der Städte auf westslawischem Gebiet. In: *Topografia urbana e vita cittadina nell'alto medioevo in Occidente. Settimane di Studi del Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo* 21. Spoleto: Presso La Sede del Centro, 233–265.
- Grebe, K., Kirsch, K., Dalitz, St., Hogarth, S. 2015:** *Die Brandenburg im slawischen Mittelalter. Ergebnisse der Ausgrabungen zwischen 1961 und 1983. Siedlungsbefunde und Funde. Katalog der Burg und Siedlungsschnitte*. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 16. Wünsdorf: Brandenburgisches Landesamt für Denkmalpflege und Archäologisches Landesmuseum.
- Gregerová, M. 2017:** Mikropetrografický výzkum raně středověké keramiky z Přerova. In: R. Procházka: *Hrad Přerov v raném středověku (9.–11. století) a počátky mladohradištní hmotné kultury (Archeologický výzkum na Horním náměstí č. p. 8, 9 a 21)*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 54. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 368–431.

- Gringmuth-Dallmer, E. 1999:** Methodische Überlegungen zur Erforschung zentraler Orte in ur- und früh-geschichtlicher Zeit. In: S. Moździoch (ed.): *Centrum i zaplecze we wczesnośredniowiecznej Europie Środkowej. Spotkania Bytomskie 3*. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Oddział we Wrocławiu, 9–20.
- Gringmuth-Dallmer, E. 2011:** Zentren unterschiedlichen Ranges im nordwestslawischen Gebiet. In: J. Macháček, Š. Ungerman (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa. Studien zur Archäologie Europas 14*. Bonn: Habelt, 431–440.
- Grygiel, R. 2014:** Cmentarzysko wareskich družynników w Lutomiarsku. In: R. Grygiel, T. Jurek (ed.): *Początki Łęczycy II. Archeologia o początkach Łęczycy*. Łódź: Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne, 681–757.
- Habovštiak, A. 1966:** K otázke datovania hradiska v Bini. *Slovenská archeológia* 14, 439–486.
- Habovštiak, A. 1968:** Archeologický výskum v Kostolanoch pod Tribečom. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok* 2, 43–77.
- Habovštiak, A. 1974:** Praveké a ranohistorické sídliská v oblasti Slovenskej brány. *Vlastivedný časopis* 23, 8–15.
- Habovštiak, A. 1975:** Hradisko z 9.–10. storočia v Tlmačoch. *Slovenská archeológia* 23, 97–118.
- Habovštiak, A., Holčík, Š. 1975:** *Hronský Beňadik. Včasnostredoveké hradisko a bývalý stredoveký kláštor*. Nitra.
- Habovštiak, A., Holčík, Š. 1979:** Povel'komoravské hradisko na Beňadickej skale. *Zborník Slovenského národného múzea 73, História* 19, 73–93.
- Habovštiak, A., Juck, L. 1974:** Starý Tekov v praveku a v stredoveku. *Vlastivedný časopis* 23, 169–176.
- Haelstead, P., Collins, P. 1995:** *Sheffield animal bone tutorial: Taxonomic identification of the principal limb bones of common European farmyard animals and deer: a multimedia tutorial*. Glasgow: University of Glasgow.
- Haelstead P., Collins P. 2002:** Sorting the sheep from goats: Morphological distinctions between the mandibles and mandibular teeth of adult Ovis and Capra. *Journal of Archaeological Science* 29, 545–553.
- Hahn, W. 1976:** *Moneta Radasponensis: Bayerns Münzprägung im 9., 10. u. 11. Jh.* Braunschweig: Klinkhardt.
- Hahn, W. 1986:** Imitativprägungen nach frühen bayrischen Münztypen in böhmischen und polnischen Schatzfunden. In: J. Sejbal (ed.): *Denárová měna na Moravě. Sborník prací z 3. numismatického symposia 1979. Ekonomicko-peněžní situace na Moravě v období vzniku a rozvoje feudalismu (8.–12. století)*. Brno: Moravské muzeum, 285–299.
- Hahn, W. 2001a:** Grundzüge der altbayerischen Münz- und Geldgeschichte. Teil 5a: der Münztyp Herzog Heinrichs I. in der Münzstätte Regensburg (948–967). *Money trend. Internationales Münzenmagazin mit paper-money-report, Münzemarkt und Münzenkatalog: Deutschland, Österreich und Liechtenstein*, 33(3), 58–63.
- Hahn, W. 2001b:** Grundzüge der altbayerischen Münz- und Geldgeschichte. Teil 5b: der Münztyp Herzog Heinrichs I. in der Münzstätte Regensburg (948–967). *Money trend. Internationales Münzenmagazin mit paper-money-report, Münzemarkt und Münzenkatalog: Deutschland, Österreich und Liechtenstein*, 33(4), 58–63.
- Hahn, W. 2001c:** Grundzüge der altbayerischen Münz- und Geldgeschichte. Teil 6: Die Prägungen der Liutolfsrevolte und der Münztyp Herzog Heinrichs I. in der Münzstätte Nabburg (953–967). *Money trend. Internationales Münzenmagazin mit paper-money-report, Münzemarkt und Münzenkatalog: Deutschland, Österreich und Liechtenstein*, 33(5), 56–60.
- Hahn, W. 2001d:** Grundzüge der altbayerischen Münz- und Geldgeschichte. Teil 7: Der Beginn der Augsburger Münzprägung unter Bischof Ulrich (950er / 960er Jahre). *Money trend. Internationales Münzenmagazin mit paper-money-report, Münzemarkt und Münzenkatalog: Deutschland, Österreich und Liechtenstein*, 33(6), 56–61.
- Hahn, W. 2003:** Grundzüge der Altbeierischen Münz- und Geldgeschichte. Teil 11: Die Regensburger Münzprägung unter Herzog Otto 976 – 982. *Money Trend* 7–8, 138–143.

- Haisig, M., Kiersnowski, R., Reyman J. 1966: *Wczesnośredniowieczne skarby srebrne z Małopolski, Śląska, Warmii i Mazur. Materiały*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Hájek, M. 2015: Historický a prehistorický management luk a jeho případné dnešní aplikace. *Zprávy České botanické společnosti* 50, *Materiály* 27, 7–22.
- Hanuliak, M., Rejholcová, M. 1999: *Pohrebisko v Čakajovciach (9.–12. storočie)*. Vyhodnotenie. Bratislava: Veda.
- Hanuliak, M., Kuzma, I., Šalkovský, P. 1993: *Mužla-Čenkov I. Osídlenie z 9.–12. storočia*. Materialia Archaeologica Slovaca 10. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied.
- Hanuliak, M., Kuzma I. 2015: *Mužla-Čenkov II. Osídlenie z 9.–13. storočia*. Materialia Archaeologica Slovaca 25. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied.
- Hardt, M. 2001: Hesse, Elbe, Saale and the Frontiers of the Carolingian Empire. In: W. Pohl, I. N. Wood, H. Reimitz (eds.): *The Transformation of Frontiers from Late Antiquity to the Carolingians*. The Transformation of the Roman world 10. Leiden: Brill, 219–232.
- Härke, H. 1992: *Angelsächsische Waffengräber des 5. bis 7. Jahrhunderts*. Bonn: Habelt.
- Harmadyová, K. 2012a: Devín v ranom stredoveku. In: J. Šedivý, T. Štefanovičová (eds.): *Dejiny Bratislavy I. Od počiatkov do prelomu 12. a 13. storočia. Brezalauspurc – na križovatke kultúr*. Bratislava: Slovart, 423–425.
- Harmadyová, K. 2012b: Devín v 9. a 10. storočí. In: J. Šedivý, T. Štefanovičová (eds.): *Dejiny Bratislavy I. Od počiatkov do prelomu 12. a 13. storočia. Brezalauspurc – na križovatke kultúr*. Bratislava: Slovart, 351–359.
- Harrison, D. 2004: *The Bridges of Medieval England. Transport and Society 400–1800*. Oxford: Clarendon Press.
- Hasil, J. 2010: Raně středověké osídlení Chebska. *Studia Mediaevalia Pragensia* 9, 7–73.
- Hasil, J. 2016: *Nálezová zpráva o preemptivním detektorovém a nedestruktivním průzkumu vnějších opevněných areálů NKP Hradiště Šárka*. Manuscript of Archaeological excavation report Nr. TX-2016-3997-1 (IDAV 51944). Stored in: the Digital Archive of the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Prague.
- Hasil, J. in press: *Chebsko v raném středověku*. Praha.
- Hasil, J., Štefan, I. in press: *Die Festung bei Prag. Der frühmittelalterliche Burgwall in Prag-Královice*. Archäologische Forschungen in Niederösterreich.
- Hásková, J., Staňa, Č. 1993: Půldenár Boleslava II. z hradiště „Staré Zámky“ v Brně-Lišni. *Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica* I, 107–108.
- Haslam, J. 1984a: The towns of Devon. In: J. Haslam (ed.): *Anglo-Saxon Towns in Southern England*. Chichester: Phillimore, 249–283.
- Haslam, J. 1984b: The towns of Wiltshire. In: J. Haslam (ed.): *Anglo-Saxon Towns in Southern England*. Chichester: Phillimore, 87–147.
- Haslam, J. 2011: Daws Castle, Somerset, and civil defence measures in the 9th to 11th centuries. *Archaeological Journal* 168, 195–226.
- Havlíček, P. 1999: Die geologischen Verhältnisse in der Umgebung des Siedlungsagglomerationen der großmährischen Machtzentren Mikulčice und Staré Město – Uherské Hradiště. In: L. Poláček, J. Dvorská (Hrsg.): *Probleme der mitteleuropäischen Dendrochronologie und naturwissenschaftliche Beiträge zur Talaue der March*. Internationale Tagungen in Mikulčice V. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 15. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 181–198.
- Havlík, L. 1960: K otázce hranice jižní Moravy v době Boleslava Chrabrého (Příspěvek k česko-polským vztahům na počátku 11. století). In: E. Maleczyńska, K. Maleczyński (red.): *Studia z dziejów polskich i czesko-słowackich*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, 73–91.
- Havlík, L. 1961: Tři kapitoly z nejstarších česko-polských vztahů. *Slovanské historické studie* 4, 5–85.
- Havlík, L. 1964: *Velká Morava a středoevropští Slované*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

- Havrda, J., Čiháková, J. 1996: Příspěvek k osídlení jihozápadního předpolí Pražského hradu v 9.–10. století. *Archaeologica Pragensia* 12, 141–152.
- Havrda, J., Podliska, J. 2011: Hutnictví železa v podhradí Pražského hradu. *Forum urbes medii aevii* 6. Brno, 68–97.
- Havrda, J., Podliska, J., Zavřel, J. 2001: Surovinnové zdroje, výroba a zpracování železa v raně středověké Praze: historie, současný stav a další perspektivy bádání. *Archeologické rozhledy* 53, 91–118.
- Havrda, J., Tryml, M. 2006: Neznámé raně středověké opevnění jižní části pražské Malé Strany. *Archaeologia historica* 31/06, 109–118.
- Havrda, J., Tryml, M. 2013: *Nebovidy. Středověká osada v pražském podhradí*. Archeologické prameny k dějinám Prahy 6. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v hlavním městě Praze.
- Havrda, J., Zavřel, J. 2008: Pozůstatky raně středověkého metalurgického pracoviště v areálu Klementina na Starém Městě pražském. *Archaeologica Pragensia* 19. Praha, 333–357.
- Hawley, W. 1912: Excavations at Old Sarum. *Proceedings of the Society of Antiquaries*, 2nd Series 24, 52–65.
- Hawley, W. 1913: Excavations at Old Sarum. *Proceedings of the Society of Antiquaries*, 2nd Series 25, 93–102.
- Heinzelmann, M. 1976: *Bischofsherrschaft in Gallien. Zur Kontinuität römischer Führungsschichten vom 4. bis zum 7. Jahrhundert. Soziale, prosopographische und bildungsgeschichtliche Aspekte*. Francia, Beihefte 5. Zürich: Artemis-Verlag.
- Henning, J. 1991: Germanen – Slawen – Deutsche. Neue Untersuchungen zum frühgeschichtlichen Siedlungswesen östlich der Elbe. *Prähistorische Zeitschrift* 66, 119–133.
- Henning, J. 1992: Gefangenenfesseln im slawischen Siedlungsraum und der europäische Sklavenhandel vom 6. bis 12. Jahrhundert. Archäologisches zum Bedeutungswandel von „sklābos – sakāliba – sclavus“. *Germania* 70, 403–426.
- Henning, J. 1998: Archäologische Forschungen an Ringwällen in Niederungslage: die Niederlausitz als Burgenlandschaft des östlichen Mitteleuropas im frühen Mittelalter. In: J. Henning, A. T. Ruttkay (Hrsg.): *Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel- und Osteuropa. Tagung Nitra vom 7. bis 10. Oktober 1996*. Bonn: Habelt, 9–30.
- Henning, J. 2002: Der slawische Siedlungsraum und die ottonische Expansion östlich der Elbe: Ereignisgeschichte – Archäologie – Dendrochronologie. In: J. Henning (Hrsg.): *Europa im 10. Jahrhundert. Archäologie einer Aufbruchzeit*. Mainz: Philipp von Zabern, 131–146.
- Henning, J. 2004: Neue Burgen im Osten. Handlungsorte und Ereignisgeschichte der Polenzüge Heinrichs II. im archäologischen und dendrochronologischen Befund. In: A. Hubel, B. Schneidemüller (eds.): *Aufbruch ins zweite Jahrtausend. Innovation und Kontinuität in der Mitte des Mittelalters*. Mittelalter-Forschungen 16. Sigmaringen: Jan Thorbecke Verlag, 151–181.
- Henning, J., Heussner, K. U., Pieta, K., Ruttkay, M. 2015: Bojná a datovanie hradísk Nitrianskeho kniežatstva. Prínos prírodovedných metód k archeologickému výskumu. In: K. Pieta, Z. Robak (eds.): *Bojná 2. Nové výsledky výskumov včasnostredovekých hradísk*. *Archeologica Slovaca Monographiae. Fontes* 20. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 335–345.
- Henning, J., Ruttkay, M. 2011: Frühmittelalterliche Burgwälle an der mittleren Donau im ostmitteleuropäischen Kontext: Ein deutsch-slowakisches Forschungsprojekt. In: J. Macháček, Š. Ungermann (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa*. Studien zur Archäologie Europas 14. Bonn: Habelt, 259–288.
- Hensel, W. 1956: *Słowiańszczyzna wczesnośredniowieczna. Zarys kultury materialnej*. Warszawa Naukowe PWN.
- Hensel, W. 1964: *Polska przed tysiącem lat*. Wydanie 2, uzupełnione. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Hensel, W., Hilczer-Kurnatowska, Z. 1980: *Studia i materiały do osadnictwa Wielkopolski wczesnohistorycznej. Tom V*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.

- Hensel, W., Niesiołowska, A., Žak, J. 1959: Badania na placu katedralnym w 1938 r. In: W. Hensel (ed.): *Poznań we wczesnym średniowieczu. Tom I. Polskie Badania Archeologiczne* 3. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Herdick, M. 2014: Pfalzen als Produktionsstandorte des Handwerks: Anmerkungen zu einem Forschungsdesiderat. In: F. Pohle (ed.): *Karl der Grosse, Charlemagne. Orte der Macht*. Dresden: Sandstein, 94–103.
- Herdick, M. 2015: *Ökonomie der Eliten. Eine Studie zur Interpretation wirtschaftsarchäologischer Funde und Befunde von mittelalterlichem Herrschaftssitzen*. Monographien des Römisch-Germanischen Zentralmuseums 124. Mainz: Römisch-Germanisches Zentralmuseum.
- Herrmann, J. 1962: *Köpenick. Ein Beitrag zur Frühgeschichte Groß-Berlins*. Schriften der Section für Ur- und Frühgeschichte 12. Berlin: Akademie.
- Herrmann, J. 1966: *Tornow und Vorberg. Ein Beitrag zur Frühgeschichte der Lausitz*. Section für Ur- und Frühgeschichte 21. Berlin: Akademie.
- Herrmann, J. (Hrsg.) 1985: *Die Slawen in Deutschland. Geschichte und Kultur der slawischen Stämme westlich von Oder und Neiße vom 6. bis 12. Jahrhundert. Ein Handbuch*. Berlin: Akademie.
- Herrmann, J., Donat, P. (Hrsg.) 1979a: *Corpus archäologischer Quellen zur Frühgeschichte auf dem Gebiet der Deutschen Demokratischen Republik (7. bis 12. Jahrhundert) 2. Bezirke Rostock (Ostteil), Neubrandenburg*. Berlin: Akademie.
- Herrmann, J., Donat, P. (Hrsg.) 1979b: *Corpus archäologischer Quellen zur Frühgeschichte auf dem Gebiet der Deutschen Demokratischen Republik (7. bis 12. Jahrhundert) 3. Bezirke Frankfurt, Potsdam, Berlin*. Berlin: Akademie.
- Herrmann, J., Donat, P. (eds.) 1985: *Corpus archäologischer Quellen zur Frühgeschichte auf dem Gebiet der Deutschen Demokratischen Republik (7. bis 12. Jahrhundert) 4. Bezirke Cottbus, Dresden, Karl-Marx-Stadt, Leipzig*. Berlin: Akademie.
- Herrmann, J., Heußner, K. U. 1991: Dendrochronologie, Archäologie und Frühgeschichte vom 6. bis 12. Jahrhundert in den Gebieten zwischen Saale, Elbe und Oder. *Ausgrabungen und Funde* 36, 255–291.
- Heußner, K. U., Westphal, T. 1998: Dendrochronologische Untersuchungen an Holzfinden aus frühmittelalterlichen Burgwällen zwischen Elbe und Oder. In: J. Henning, A. T. Ruttkay (Hrsg.): *Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel- und Osteuropa. Tagung Nitra vom 7. bis 10. Oktober 1996*. Bonn: Habelt, 223–234.
- Hilczerówna, Z. 1956: *Ostrogi polskie z X–XIII wieku*. Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Hill, D. 1981: *An Atlas of Anglo-Saxon England*. Oxford: Basil Blackwell.
- Hill, D. 1996: The Nature of the Figures. In: D. H. Hill, A. R. Rumble (eds.): *The Defence of Wessex. The Burghal Hidage and Anglo-Saxon Fortifications*. Manchester: Manchester University Press, 74–87.
- Hill, D. H., Rumble, A. R. (eds.) 1996: *The Defence of Wessex. The Burghal Hidage and Anglo-Saxon Fortifications*. Manchester: Manchester University Press.
- Hladík, M. 2014: *Hospodárske zázemie Mikulčíc. Sídelná štruktúra na strednom toku rieky Morava v 9.–1. polovici 13. storočia*. Spisy Archeologického ústavu Brno 48, Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky.
- Hladík, M., Mazuch, M. 2010: Problém interpretace vzájemného vztahu sídlištních a pohřebištních komponent v prostoru mikulčické raně středověké aglomerace. *Přehled výzkumů* 51, 197–207.
- Hlobil, I., Michna, P., Togner, M. 1984: *Olomouc*. Praha: Odeon.
- Hlubek, L., Šlězár, P. 2014: Doklady zpracování železa v raném středověku na území Uničovska a Litovelska. *Archaeologia historica* 39(2), 583–607.
- Hoczyk, S. 1969: Sprawozdanie z badań wczesnośredniowiecznego stanowiska IV w Chodliku, pow. Opole Lubelskie. *Sprawozdania Archeologiczne* 20, 305–312.
- Hoczyk-Siwkova, S. 2000: Małopolska północno-wschodnia około roku 1000. In: M. Młynarska-Kaletynowa, E. Małachowicz (eds.): *Śląsk około roku 1000*. Wrocław: Polska Akademia Nauk, 227–245.

- Hoferka, M. 2009:** Príspevok k osídleniu severného Záhoria do 14. storočia na základe písomného materiálu. In: P. Futák, M. Plaček, M. Vařeka (eds.): *Středověká města na Moravě a v sousedních zemích*. Ostrava: Repronis, 49–53.
- Hoffmann, F. 2009:** *Středověké město v Čechách a na Moravě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Hollister, Ch. W. 1962:** *Anglo-Saxon Military Institutions on the Eve of the Norman Conquest*. Oxford: Clarendon Press.
- Hošek, J., Košta, J., Mařík, J. 2012:** Nálezy raně středověkých mečů v aglomeraci raně středověkého hradiště v Libici nad Cidlinou. *Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie* 66, 71–87, 91–96.
- Hošek, J., †Ustohal, V. 2017:** Materiálový průzkum kovových předmětů. In: R. Procházka: *Hrad Přerov v raném středověku (9.–II. století) a počátky mladohradištní hmotné kultury (Archeologický výzkum na Horním náměstí č. p. 8, 9 a 21)*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 54. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 431–443.
- Hrdlička, L. 1972:** Předběžné výsledky výzkumu v Praze I na Klárově. *Archeologické rozhledy* 24, 644–663.
- Hrdlička, L. 2000:** Centrum raně středověké Prahy. In: J. Piekalski, K. Wachowski (eds.): *Sredniowieczny Śląsk i Czechy. Centrum średniowiecznego miasta. Wrocław a Europa Środkowa*. *Wratislavia antiqua* 2. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, 191–214.
- Hrubý, V. 1955a:** *Staré Město. Velkomoravské pohřebiště „Na valách“*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Hrubý, V., 1955b:** Základy kostela na staroslovanském pohřebišti ve Starém Městě „Na valách“. *Památky archeologické* 46, 265–306.
- Hrubý, V. 1957:** Slovanské kostěné předměty a jejich výroba na Moravě. *Památky archeologické* 48, 118–217.
- Hrubý, V. 1965a:** Keramika antických tvarů v době velkomoravské. *Časopis Moravského musea, vědy společenské* 50, 37–62.
- Hrubý, V. 1965b:** *Staré Město. Velkomoravský Velehrad*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Hrubý, V. 1970:** Střešní krytina velkomoravského kostela v Uherském Hradišti – Sadech. In: B. Klíma (ed.): *Sborník Josefu Poulíkovi k šedesátinám*. Brno: Československá akademie věd, Archeologický ústav v Brně, 95–102.
- Hrubý, V. 1971:** Hrob svatého Metoděje v Uherském Hradišti – Sadech? *Slovenská archeológia* 18, 87–96.
- Hudáček, P. 2016:** *Castrum Salis: severné pohraničie Uhorska okolo roku 1000*. Bratislava: Veda.
- Hulínek, D. 2010:** Funkčné členenie veľkomoravských opevnených sídlisk na základe ich spoločenského významu. In: T. Štefanovičová, D. Hulínek (eds.): *Bitka pri Bratislave v roku 907 a jej význam pre vývoj stredného Podunajska*. Bratislava: Slovenský archeologický a historický inštitút – SAHI, 195–252.
- Hulínek, D., Čajka, M. 2004:** Včasnostredoveké hradiská na Orave v kontexte hradisk na strednom a západnom Slovensku. *Slovenská archeológia* 52, 77–115.
- Hunka, J. 2011:** Karolínské mince zo Slovenska a ich význam. In: J. Bartík (ed.): *Karolínska kultúra a Slovensko. Štúdie*. Zborník Slovenského národného múzea, Archeológia, Supplementum 4. Bratislava: Slovenské národné múzeum, Archeologické múzeum, 47–52.
- Hurt, R. 1934:** *Dějiny cisterciáckého kláštera na Velehradě I. 1205–1650*. Olomouc: Akademie velehradská.
- Hurt, R. 1967:** Počátky velehradského kláštera. *Časopis Moravského musea, vědy společenské* 52, 87–115.
- Innes, M. 2001:** People, Places and Power in Carolingian Society. In: M. de Jong, F. C. W. J. Theuvs (eds.): *Topographies of power in the early Middle Ages. Transformation of the Roman world* 6. Leiden: Brill, 397–437.
- Istvánovits, E. 2003:** *A Rétköz honfoglalás és Árpád-kori emlékanyaga*. Nyiregyháza: Jós András Múzeum.

- Jan, L. 1998/1999:** Jäger im mittelalterlichen Mähren. *Historica. Series Nova* 5–6, 7–25.
- Jan, L. 2000:** *Vznik zemského soudu a správa středověké Moravy*. Brno: Matice moravská.
- Jan, L. 2003:** Počátky moravského křesťanství a církevní správa do doby husitské. In: E. Kordiovský, L. Jan (eds.): *Vývoj církevní správy na Moravě. XXVII. Mikulovské sympozium, 9.–10. října 2002*. Brno: Moravský zemský archiv, 7–20.
- Jan, L. 2008a:** Die Anfänge der Pfarrorganisation in Böhmen und Mähren. In: N. Kruppa (ed.): *Pfarreien im Mittelalter. Deutschland, Polen, Tschechien und Ungarn im Vergleich*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 183–200.
- Jan, L. 2008b:** Proměny královské moci na jiho-východní Moravě v průběhu 13. století. In: L. Galuška, P. Kouřil, J. Mitáček: *Východní Morava v 10. až 14. století*. Brno: Moravské zemské muzeum, 169–174.
- Jan, L. 2014:** Počátky moravské církevní organizace a charakter Metodějova arcibiskupství. In: P. Kouřil (ed.): *Cyrilometodějská misie a Evropa. 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 200–205.
- Janák, V. 1989:** Raně středověký opevňovací příkop v Hradci nad Moravicí. *Přehled výzkumů* 1986, 67–68.
- Janiak, T. 2006:** Stan i potrzeby badań nad wczesnośredniowieczną architekturą sakralną w Polsce w perspektywie ostatnich 15 lat. In: W. Chudziak, S. Moździoch (eds.): *Stan i potrzeby badań nad wczesnym średniowieczem w Polsce – 15 lat później*. Toruń: Uniwersytet Mikołaja Kopernika, 83–122.
- Janiak, T. 2009:** Z badań nad przestrzenią liturgiczną romańskiej katedry w Gnieźnie. In: T. Janiak (ed.): *Architektura romańska w Polsce. Nowe odkrycia i interpretacje*. Gniezno: Muzeum Początków Państwa Polskiego, 129–174.
- Jansen, L. 2016:** Kerzenzieher, Heilige und Nachgeburtstöpfe. Ausgrabungen am Kornmarkt in Bautzen (BZ–176). In: *Ausgrabungen in Sachsen 5. Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege*, Beiheft 31, 468–483.
- Jansson, I. 1986:** Gürtel und Gürtelzubehör vom orientalischen Typ. In: G. Arwidsson (Hrsg.): *Birka II:2. Systematische Analysen der Gräberfunde*. Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, 77–108.
- Jansson, I. 1987a:** Communications between Scandinavia and Eastern Europe in the Viking Age. In: K. Düwel, H. Jankuhn, H. Siems, D. Timpe (Hrsg.): *Untersuchungen zu Handel und Verkehr der vor- und frühgeschichtlichen Zeit in Mittel- und Nordeuropa IV. Der Handel der Karolinger- und Wikingerzeit*. Göttingen: Vanderhoeck & Ruprecht, 773–807.
- Jansson, I. 1987b:** Kontakty mezhdu Rusiu i Skandinaviei v epokhu Vikingov. In: *Trudy piatovo mezhdunarodnogo kongressa slavianskoi arkheologii III*. Moskva: Nauka, 119–133.
- Jansson, I. 1988:** Wikingerzeitlicher orientalischer Import in Skandinavien. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 69, 564–653.
- Janowski, A. 2015:** *Groby komorowe w Europie Środkowo-Wschodniej. Problemy wybrane*. Szczecin: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Jäschke, K.-U. 1975:** *Burgenbau und Landesverteidigung um 900. Überlegungen zu Beispielen aus Deutschland, Frankreich und England*. Vorträge und Forschungen, Sonderband 16. Sigmaringen: Jan Thorbecke Verlag.
- Jasiński, K. 1992:** *Rodowód pierwszych Piastów*. Warszawa: Volumen.
- Jasiński, T. 2000:** Die Konsolidierung des ältesten polnischen Staates um 940. *Quaestiones mediae aevi novae* 5, 87–98.
- Jašková, M. 1973:** Nález mladohradištního hrobu v Přerově. *Přehled výzkumů* 1972, 65.
- Jašková, M. 1975:** Hroby ze střední doby hradištní v Přerově, okr. Přerov. *Přehled výzkumů* 1974, 49–50.
- Javorský, F. 1980:** Záchranný výskum na Hradisku I v Smižanoch. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1978*, 131–135.
- Javorský, F. 1997:** Výskum na akropole Hradiska I pri Smižanoch. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1995*, 101–103.

- Jaworski, K. 1990: *Wyroby z kości i poroża w kulturze wczesnośredniowiecznego Ostrowa Tumskiego we Wrocławiu*. Wrocław: Volumen.
- Jaworski, K. 2000: Niemczański zespól grodowy na przełomie pierwszego i drugiego tysiąclecia. In: M. Młynarska-Kaletynowa, E. Małachowicz (eds.): *Śląsk około roku 1000. Materiały z sesji naukowej we Wrocławiu w dniach 14–15 maja 1999 roku*. Wrocław: Polska Akademia Nauk, 149–162.
- Jaworski, K. 2005: *Grody w Sudetach (VIII–X w.)*. Wrocław: Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Jaworski, K. 2015: Wczesnośredniowieczne wyroby z kości i poroża w centralnej części wrocławskiego Ostrowa Tumskiego w świetle badań wykopu III F i sąsiednich. In: A. Pankiewicz, A. Limisiewicz: *Kształtowanie się grodu na wrocławskim Ostrowie Tumskim. Badania przy ul. św. Idziego*. Wrocław: Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, 229–260.
- Ječný, H., Čiháková, J., Kršáková, S., Olmerová, H., Stehlíková, D., Špaček, L., Tryml, M. 1984: Praha v raném středověku. Jeden ze současných pohledů na vývoj přemyslovského města. *Archaeologica Pragensia* 5(2), 211–288.
- Jelínková, D. 1999: *Slovanské pohřebiště z 9. až 12. století v Mušově I. Katalog*. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
- Ježek, M. 2011: A Mass for the Slaves: from Early Medieval Prague. In: J. Macháček, Š. Ungerman (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa. Studien zur Archäologie Europas* 14. Bonn: Habelt, 623–642.
- Ježek, M. 2012a: Dva životy vsi v přemyslovském hvozdu: Bratronice v raném středověku. *Historická geografie* 38, 239–251.
- Ježek, M. 2012b: Prubiřský kámen raně středověké společnosti. *Archeologické rozhledy* 64(1), 26–58.
- Ježek, M., Pankiewicz, A., Zavřel, J. 2015: Touchstones from Ostrów Tumski in Wrocław. *Archaeologia Polona* 48, 59–78.
- Ježek, M., Zavřel, J. 2010: Prubiřské kameny mezi archeologickými nálezy. *Archeologické rozhledy* 62, 608–628.
- Jireček, H. 1863: *Slovanské právo v Čechách a na Moravě. Doba nejstarší: Od prvních zpráv do konce X. století*. Praha: Sklad Karla Bellmanna.
- Jonsson, K. 1988: The earliest Hungarian coinage. In: *Commentationes Numismaticae. Festgabe für Gert und Vera Hatz zum 4. Januar 1988 dargestellt*. Hamburg: Auktionshaus Tietjen + Co., 95–102.
- Jordánková, H., Loskotová, I. 2006: K předlokačnickému osídlení Brna. *Archaeologia historica* 31/06, 119–130.
- Józefowiczówna, K. 1963: *Z badań nad architekturą przedromańską i romańską w Poznaniu*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Juckles, M., Allen, M. R., Briffa, K. R., Esper, J., Hegerl, G. C., Osborn, T., Weber, S. L. 2007: Millennial Temperature Reconstruction. Evaluation and Intercomparison. *Climate of the Past* 3, 591–609.
- Jurek, T. 2011: Dobrawa – matka chrzestna Polski. In: M. Jędraszewski (ed.): *Kościół w Poznaniu – czasy biskupa Jordana i kardynała Augusta Hlonda*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Teologiczny, 35–54.
- Justová, J. 1979: Slovanské hradiště v Hradci u Stoda a Stodsko v raném středověku. *Památky archeologické* 70, 131–212.
- Kaiser, R. 1981: *Bischofsherrschaft zwischen Königtum und Fürstenmacht. Studien zur bischöflichen Stadtherrschaft im westfranzösischen Reich im frühen und hohen Mittelalter*. Pariser historische Studien 17. Bonn: Röhrscheid.
- Kalábek, M. 2004: Olomouc (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 45, 177.
- Kalábková, P., Kalábek, M. 2009: Slovanské osídlení a archeologie raného středověku. In: J. Schulz (red.): *Dějiny Olomouce. I. svazek*. Olomouc: Statutární město Olomouc, 73–86.
- Kalábková, P., Kalábek, M., Peška, J., Vránová, V., Zapletal, J. 2009: Prehistorie a protohistorie. In: J. Schulz (red.): *Dějiny Olomouce. I. svazek*. Olomouc: Statutární město Olomouc, 13–72.
- Kalčík, L. 2015: Povelkomoravské osídlení hradiška Staré zámky u Líšně. *Přehled výzkumů* 56(2), 127–200.

- Kalferst, J., Sigl, J. 1984:** Zjišťovací výzkum na hradišti u Ostroměře (okr. Jičín). *Zpravodaj. Krajské muzeum východních Čech se sídlem v Hradci Králové. Společenské vědy* 11(1), 62–71.
- Kalferst, J., Sigl, J. 1990:** Pokračování archeologického výzkumu hradiště u Ostroměře v roce 1989. *Zpravodaj. Krajské muzeum východních Čech se sídlem Hradci Králové. Společenské vědy* 17(1), 60–65.
- Kalhous, D. 2003:** Boleslav III.: kníže na konci časů? In: T. Borovský, L. Jan, M. Wihoda (eds.): *Ad vitam et honorem. Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k pětasedmdesátým narozeninám*. Brno: Maticе moravská, 221–229.
- Kalhous, D. 2008a:** Dagome iudex: zamyšlení nad výpovědní hodnotou jednoho pramene. In: M. Bolom-Kotari, J. Kacetlová (eds.): *Ad laetitiam. Studenti doc. Vladimíru Vašků k 75. narozeninám*. Brno: Brněnská studentská sekce České archívni společnosti, 73–80.
- Kalhous, D. 2008b:** Suburbium als Phänomen der frühmittelalterlichen Schriftquellen. In: I. Boháčová, L. Poláček (eds.): *Burg – Vorburg – Suburbium: zur Problematik der Nebenareale frühmittelalterlicher Zentren*. Internationale Tagungen in Mikulčice VII. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 35. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 19–26.
- Kalhous, D. 2011:** Mittelpunkte der Herrschaft und Cosmas von Prag. Zum Charakter der Macht des frühmittelalterlichen Fürsten. In: J. Macháček, Š. Ungerman (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa*. Studien zur Archäologie Europas 14. Bonn: Habelt, 669–689.
- Kalhous, D. 2012:** *Anatomy of a duchy: the political and ecclesiastical structures of early Premyslid Bohemia*. East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, 19. Leiden: Brill.
- Kalhous, D. 2016:** Hroby, kostely, kultura a texty. In: J. Macháček, M. Wihoda (eds.): *Pád Velké Moravy aneb Kdo byl pohřben v hrobu 153 na Pohansku u Břeclavi*. Prameny české historie 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 166–189.
- Kalousek, F. 1971:** *Břeclav – Pohansko, velkomoravské pohřebiště u kostela. I. Archeologické prameny z pohřebiště*. Spisy filosofické fakulty 169. Brno: Universita J. E. Purkyně.
- Kara, M. 2000:** Anfänge der Bildung des Piastenstaates im Lichte neuer archäologischer Ermittlungen. *Quaestiones medii aevi novae* 5, 57–85.
- Kara, M. 2002:** Osadnictwo ludności pomorskiej i wieleckiej w państwie pierwszych Piastów w świetle znalezisk nekropolicznych z terenu Wielkopolski. *Slavia Antiqua* 43, 45–96.
- Kara, M. 2004:** Archeologia o początkach państwa Piastów (wybrane zagadnienia). In: W. Fałkowski (ed.): *Kolory i struktury średniowiecza*. Warszawa: DiG, 253–317.
- Kara, M. 2009:** *Najstarsze państwo Piastów – rezultat przełomu czy kontynuacji? Studium archeologiczne*. Poznań: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Kara, M. 2012:** Grody tzw. centralne pierwszej monarchii piastowskiej w przestrzeni sakralnej. Przykład Gniezna (paralele czeskie). In: J. Doležel, M. Wihoda (eds.): *Mezi raným a vrcholným středověkem. Pavlu Kouřilovi k šedesátým narozeninám přátelé, kolegové a žáci*. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Brno, v. v. i., 459–486.
- Kara, M. 2014:** The Conquest Involving Viking War-Bands in the Process of the Piast State Formation. A Critique. *Slavia Antiqua* 55, 125–143.
- Kara, M. 2015a:** Medieval historical studies and medieval archaeology about the origin of the Piast State. An overview. *Archaeologia Polona* 48 (2010), 37–58.
- Kara, M. 2015b:** Przemiany kultury funeralnej na ziemiach dorzecza Warty w okresie formowania się państwa Piastów w świetle nowszych ustaleń archeologii. In: A. Michałowski, M. Teska, M. Żółkiewski (eds.): *Viator per Devia Scientiae Itinera. Studia nad problematyką okresów przedrzymskiego, rzymskiego, wędrówek ludów i wczesnego średniowiecza*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 303–313.
- Kara, M. 2017a:** Problematyka genezy państwa Piastów w nowszych poglądach archeolo-

- gów Polskich. In: W. Drelicharz, D. Jasiak, J. Poleski (eds.): *Spór o początki państwa polskiego. Historiografia, tradycja, mit, propaganda*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze "Historia Iagellonica", 37–48.
- Kara, M. 2017b:** Wczesnośredniowieczne cmentarzysko z Poznania-Sołacza przy ul. Góralskiej nr 7. Przyczynek do studiów nad kulturą funeralną ludności państwa pierwszych Piastów (aspekt chronologiczny). In: A. Różański (ed.): *Gemma Gemmarum. Studia dedykowane Profesor Hannie Kóćce-Krenz* 1. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 131–161.
- Kara, M., Krąpiec, M. 2000:** Możliwości datowania metodą dendrochronologiczną oraz stan badań dendrochronologicznych wczesnośredniowiecznych grodów z terenów Wielkopolski, Dolnego Śląska i Małopolski. In: H. Samsonowicz (ed.): *Ziemia polskie w X wieku i ich znaczenie w kształtowaniu się nowej mapy Europy*. Kraków: Universitas, 303–327.
- Kara, M., Krąpiec, M. 2005:** Wyniki badań archeo-dendrochronologicznych wybranych grodzisk wczesnośredniowiecznych z terenu historycznej Wielkopolski, przeprowadzonych w roku 2003. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 41, 211–232.
- Kara, M., Krąpiec, M., Teske G. 2006:** Wyniki badań archeo-dendrochronologicznych wybranych grodzisk wczesnośredniowiecznych z terenu historycznej Wielkopolski, przeprowadzonych w 2005 roku. *Fontes Archaeologici Posnanienses* 42, 125–144.
- Kara, M., Makohonienko, M., Michałowski, A. et al. 2016:** *Przemiany osadnictwa i środowiska przyrodniczego Poznania i okolic od schyłku starożytności do lokacji miasta*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Kara, M., Przybył, M. 2003:** Wczesnośredniowieczne grodzisko wklęsłe w Bninie koło Poznania w świetle dotychczasowych ustaleń dendrochronologicznych. *Folia Praehistorica Posnaniensia* 10–11, 255–268.
- Karlberg, M. 2005:** The Power of Discourse and the Discourse of Power: pursuing peace through discourse intervention. *International Journal of Peace Studies* 10, 1–23.
- Katz, V. 1939:** Nález mincí a sekaného stříbra ze začátku 11. století u Kelče na Moravě. *Nuismatický časopis československý* 15, 10–22, tab. I(1–7).
- Kaván, J. 1958:** O zpracování a výzdobě kostí u západních Slovanů v době hradištní. *Vznik a počátky Slovanů* 2, 253–285.
- Kavánová, B. 1995:** Knochen- und Geweihindustrie in Mikulčice. In: F. Daim, L. Poláček (Hrsg.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band I*. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, 113–378.
- Kavánová, B. 2003:** Mikulčice – pohřebiště v okolí 12. kostela. In: N. Profantová, B. Kavánová: *Mikulčice, pohřebiště u 6. a 12. kostela*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 22. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky, 211–413.
- Kaźmierczyk, J. 1978:** *Podkowy na Śląsku w X–XIV wieku*. *Studia z dziejów kultury materialnej*. Wrocław: Ossolineum.
- Kaźmierczyk, J. 1991:** *Ku początkom Wrocławia. Cz. 1. Warsztat budowlany i kultura mieszkalna Ostrowa Tumskiego od X do połowy XI wieku*. Wrocław: Volumen.
- Kaźmierczyk, J. 1993:** *Ku początkom Wrocławia. Cz. 2. Warsztat budowlany i kultura mieszkalna Ostrowa Tumskiego od połowy XI do połowy XIII wieku*. Wrocław: Sudety.
- Kaźmierczyk, J. 1995:** *Ku początkom Wrocławia. Cz. 3. Gród na Ostrowie Tumskim w X–XIII wieku*. Wrocław: Sudety.
- Kaźmierczyk, J., Kramarek, J., Lasota, C. 1974:** Badania na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu w 1972 roku. *Silesia Antiqua* 16, 241–277.
- Kaźmierczyk, J., Kramarek, J., Lasota, C. 1975:** Badania na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu w 1973 roku. *Silesia Antiqua* 17, 183–220.
- Kaźmierczyk, J., Kramarek, J., Lasota, C. 1976:** Badania na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu w 1974 roku. *Silesia Antiqua* 18, 177–225.
- Kaźmierczyk, J., Kramarek, J., Lasota, C. 1977:** Badania na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu w 1975 roku. *Silesia Antiqua* 19, 181–240.

- Kaźmierczyk, J., Kramarek, J., Lasota, C. 1978: Badania na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu w 1976 roku. *Silesia Antiqua* 20, 123–167.
- Kaźmierczyk, J., Kramarek, J., Lasota, C. 1979: Badania na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu w 1977 roku. *Silesia Antiqua* 21, 119–182.
- Kaźmierczyk, J., Kramarek, J., Lasota, C. 1980: Badania na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu w 1978 roku. *Silesia Antiqua* 22, 71–158.
- Kaźmierczyk, J., Sachanbiński, M. 1978: Studium do produkcji wyrobów z kamieni szlachejnych na Śląsku w X–XIII w. *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej* 4, 465–495.
- Kempke, T. 1999: Slawische Burgen des 7.–10. Jahrhunderts. In: H. W. Böhme et al. (eds.): *Burgen in Mitteleuropa. Ein Handbuch. Band 1. Bauformen und Entwicklung*. Stuttgart: Theiss, 45–53.
- Kempke, T. 2000: Burgwälle des 8. bis 12. Jahrhunderts zwischen Elbe und Oder. In: A. Wiczorek, H. M. Hinz (Hrsg.): *Europas Mitte um 1000. 1. Handbuch zur Ausstellung*. Stuttgart: Konrad Theiss, 270–273.
- Kennecke, H. 2015: *Burg Lenzen. Eine frühgeschichtliche Befestigung am westlichen Rand der slawischen Welt*. Rahden: Verlag Marie Leidorf.
- Keynes, S. 2013: Church Councils, Royal Assemblies, and Anglo-Saxon Royal Diplomas. In: G. R. Owen-Crocker, Brian W. Schneider (eds.): *Kingship, Legislation and Power in Anglo-Saxon England*. Woodbridge: Boydell & Brewer, 17–182.
- Kilger, Ch. 2000: *Pfennigmärkte und Währungslandschaften. Monetarisierungen im sächsisch-slawischen Grenzland ca. 965–1120*. Commentationes De Nummis Saeculorum IX–XI in Suecia Repertis. Nova Series 15. Stockholm: The Royal Swedish academy of letters.
- Kind, T. 2002: Archäologische Funde von Teilen der Reiterausrüstung aus Europa und ihr Beitrag zur Kultur- und Sozialgeschichte der Ottonenzeit. In: J. Henning (Hrsg.): *Europa im 10. Jahrhundert. Archäologie einer Aufbruchzeit*. Mainz: Philipp von Zabern, 283–299.
- Kirpichnikov, A. N. 1973: Snariazhenie vsadnika i verkhovogo konia na Rusi IX–XIII vv. *Archeologija SSSR* E1–36. Leningrad: Nauka.
- Kirsch, K. 2004: *Slawen und Deutsche in der Uckermark. Vergleichende Untersuchungen zur Siedlungsentwicklung vom 11. bis zum 14. Jahrhundert*. Forschung zur Geschichte und Kultur des östlichen Mitteleuropa 21. Stuttgart: Steiner.
- Kiss, A. 1983: *Baranya megye X–XI. századi sírleletei*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Klanica, Z. 1967: Předběžná zpráva o významu slovanského hradiska v Mikulčicích za rok 1966, okr. Hodonín. *Přehled výzkumů 1966*, 41–51.
- Klanica, Z. 1985: Mikulčice, gegenwärtiger Stand und Perspektiven (Bez. Hodonín). *Přehled výzkumů 1983*, 39–43.
- Klanica, Z. 1986: Religion und Kult, ihr Reflex in archäologischen Quellen. In: J. Poulík, B. Chropovský et al.: *Großmähren und die Anfänge der tschechoslowakischen Staatlichkeit*. Praha: Academia, 120–158.
- Klápště, J. 1999: Příspěvek k archeologickému poznávání úlohy mince v přemyslovských Čechách. *Archeologické rozhledy* 51, 774–808.
- Klápště, J. 1999: Příspěvek k archeologickému poznávání úlohy mince v přemyslovských Čechách. *Archeologické rozhledy* 51, 774–808.
- Klápště, J. 2005: *Proměna českých zemí ve středověku*. Česká historie 15. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Klápště, J. 2009: Wege und Kreuzwege der Burgwallforschung in Böhmen. In: S. Rieckhoff, S. Grunwald, K. Reichbach (Hrsg.): *Burgwallforschung im akademischen und öffentlichen Diskurs des 20. Jahrhunderts*. Leipzig: Universität Leipzig, 125–138.
- Klápště, J. 2012: *The Czech Lands in Medieval Transformation*. East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, 17. Leiden: Brill.
- Klíma, B. 1975: *Stavební kování slovanské sídlištní architektury na Moravě*. Unpublished manuscript of thesis. Stored in: Central library of the Faculty of Arts, Masaryk University, Brno.
- Klíma, B. 1980: *Zámečnická práce staromoravských kovářů v Mikulčicích*. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně 8(3). Praha: Academia.

- Klíma, B. 1999:** Hradiště sv. Hypolita ve Znojmě. Deset let archeologických výzkumů velkomoravského centra (1986–1995). *Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Řada společenských věd* 17, 3–65.
- Kluge, B. 2001:** Sachsenpfennige und Otto-Adelheid-Pfennige. Anfänge und Dimensionen der Münzprägung in Magdeburg und Sachsen zur Zeit der Ottonen. In: M. Puhle (Hrsg.): *Otto der Grosse, Magdeburg und Europa I. Essays*. Mainz: Philipp von Zabern, 416–426.
- Kočár, P., Šlězár, P., Kočárová, R. 2016:** Vegetace a ekonomika předvelkomoravské centrální lokality v Olomouci-Povelu. *Archeologické rozhledy* 68, 544–575.
- Kočár, P., Kočárová, R., †Opravil, E. 2017:** Archeobotanický výzkum v Přerově. In: R. Procházka: *Hrad Přerov v raném středověku (9.–II. století) a počátky mladohradištní hmotné kultury (Archeologický výzkum na Horním náměstí č. p. 8, 9 a 21)*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 54. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 454–544.
- Koch, R. 1982:** Stachelsporen des frühen und hohen Mittelalters. *Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters* 10, 63–83.
- Kóčka, W. 1952:** Wrocław. Badania nad polskim wczesnym średniowieczem w roku 1951. *Przegląd Zachodni* 7, vol. 2(5–8), 343–345.
- Kóčka, W. 1955:** Dotychczasowe wyniki badań wykopaliskowych we Wrocławiu. *Archeologia* 5 (1952–1953), 326–329.
- Kóčka, W., Ostrowska, E. 1953a:** Wrocław. Badania nad polskim wczesnym średniowieczem w roku 1952. *Przegląd Zachodni* 8, vol. 1(1–5), 239–240.
- Kóčka, W., Ostrowska, E. 1953b:** Wrocław – Ostrów Tumski. Wyniki prac wykopaliskowych. *Archeologické rozhledy* 5, 772–775.
- Kóčka, W., Ostrowska, E. 1955:** Prace wykopaliskowe we Wrocławiu w latach 1949–1951. *Studia Wczesnośredniowieczne* 3, 271–275.
- Kóčka, W., Ostrowska, E. 1956:** Wyniki prac wykopaliskowych we Wrocławiu na Ostrowie Tumskim w latach 1953 i 1954. *Sprawozdania Archeologiczne* 2, 85–95.
- Kóčka-Krenz, H. 2000:** Die Lanze des heiligen Mauritius (Kopie der heiligen Lanze). In: A. Wieczórek, H. J. Hinz (Hrsg.): *Europas Mitte um 1000. Katalog*. Stuttgart: Konrad Theiss, 532–533.
- Kóčka-Krenz, H. 2010:** Palatia wczesnopiastowskie. In: K. Skupiński (ed.): *Średniowiecze w rozjaśnieniu*. Kongres Mediewistów Polskich 2. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 119–132.
- Kóčka-Krenz, H. 2015:** Proces formowania się państwa Piastów. *Folia Praehistorica Posnaniensia* 20, 205–218.
- Kóčka-Krenz, H. 2016a:** Palatium poznańskie na tle wczesnośredniowiecznych zespołów rezydencjonalnych. In: M. Przybył (ed.): *Archeologiczne tajemnice palatium i katedry poznańskiego Ostrowa*. Poznań: Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, 21–46.
- Kóčka-Krenz, H. 2016b:** Przejawy chrystianizacji państwa Piastów w źródłach archeologicznych. *Kronika Miasta Poznania* 2016(1), 21–35.
- Kóčka-Krenz, H., Kara, M., Makowiecki, D. 2004:** The beginnings, development and the character of the early Piast stronghold in Poznań. In: P. Urbanczyk (ed.): *Polish Lands at the Turn of the First and the second milenia*. Warsaw: Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences, 125–166.
- Kohoutek, J. 1992:** *Přerov, Horní náměstí 19, 20*. Manuscript of Archaeological excavation report Nr. 453/92. Stored in: Archive of the Czech Academy of Sciences, Institute of Archaeology, Brno.
- Kohoutek, J. 1993:** Výzkum v Přerově – Horním náměstí v roce 1990, okr. Přerov. *Přehled výzkumů* 1990, 94.
- Kohoutek, J. 1995:** Počátky města Přerova. *Archaeologia historica* 20/95, 187–200.
- Kohoutek, J. 2001:** Problematika lokalizace královského hradu a vývoje středověkého města Přerova. *Archaeologia historica* 26/01, 155–170.
- Kolchin, B. A., Makarova, T. I. (ed.) 1997:** *Drevniaia Rus. Byt i kultura*. Moskva: Nauka.
- Komárek, V., Štěrba, O., Fejfar, O. 2001:** *Anatomie a embryologie volně žijících přežvýkavců*. Praha: Grada.

- Konczewska, M., Konczewski, P. 2004: Zabytki metalowe z fosy miejskiej we Wrocławiu, In: J. Piekalski, K. Wachowski (eds.): *Wrocław na przełomie średniowiecza i czasów nowożytnych. Materialne przejawy życia codziennego*. Wratislavia Antiqua 6. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, 89–206.
- Konečný, L. 1986: Glosy k olomouckým otázkám. *Archaeologia historica* 11/86, 103–116.
- Kostrzewski, J. 1949: *Pradzieje Polski*. Poznań: Księgarnia Akademicka.
- Kostrzewski, J. 1962: *Kultura prapolska*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kotlarczyk, J. 1969–70: Grody Czerwieńskie a karpaci system obronny pod Przemyślem we wczesnym średniowieczu. *Acta Archaeologica Carpathica* 11, 239–269.
- Kotlarczyk, J. 1986: Gdzie znajdowały się „Czerwen i iny hrady” z najstarszej wzmianki o Przemyślu? *Rocznik Przemyski* 24/25, 341–345.
- Kotyza, O. 2012: Archeologické výzkumy a nálezy litoměřického muzea v letech 1989–2011, *Podřipský muzejník* 7, 29–128.
- Kouřil, P. 1994: *Slovanské osídlení českého Slezska*. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno.
- Kouřil, P. 1998: Frühmittelalterlichen Befestigungen in Schlesien und Nordmähren. In: J. Henning, A. Ruttkay (Hrsg.): *Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel- und Osteuropa. Tagung Nitra vom 7. bis 10. Oktober 1996*. Bonn: Habelt, 349–358.
- Kouřil, P. 2001: Záchranný archeologický výzkum na Landeku (Ostrava-Koblov). *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w 1998 roku*, 158–163.
- Kouřil, P. 2003: Staří Maďaři a Morava z pohledu archeologie. In: J. Klápště, E. Plešková, J. Žemlička (eds.): *Dějiny ve věku nejistot. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 110–146.
- Kouřil, P. 2006: Zu einigen Äußerungen der materiellen Nomadenkultur auf dem Mikulčicer Burgwall. *Přehled výzkumů* 47, 69–76.
- Kouřil, P. 2008: Archeologické doklady nomádského vlivu a zásahu na území Moravy v závěru 9. a v 10. století. In: T. Štefanovičová, D. Hulínek (eds.): *Bitka pri Bratislave v roku 907 a jej význam pre vývoj stredného Podunajska*. Bratislava: Slovenský archeologický a historický inštitút – SAHI, 113–135.
- Kouřil, P. 2009: Ohrringe des Nitraer Typus in Mähren. In: P. Maříková Vlčková, J. Mynářová, M. Tomášek (eds.): *My Things changed Things*. Prague: Charles University in Prague, Faculty of Arts, 174–178.
- Kouřil, P. 2014: The final years and downfall of Great Moravia. In: P. Kouřil (ed.): *Great Moravia and the Beginnings of Christianity*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 178–181.
- Kouřil, P. 2016: Staří Maďaři a jejich podíl na kolapsu a pádu Velké Moravy aneb Spojenci, sousedé, nepřátelé. In: J. Macháček, M. Wihoda (eds.): *Pád Velké Moravy aneb Kdo byl pohřben v hrobu 153 na Pohansku u Břeclavi*. Prameny české historie 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 102–143.
- Kouřil, P. in press: *Metallfunde aus dem Burgwall Váno bei Slezské Rudoltice (Schlesien) und ihre Bedeutung*.
- Kouřil, P., Gryc J. 2011: Der Burgwall in Chotěbuz-Podobora und seine Stellung in der Siedlungsstruktur des oberen Odergebietes vom 8. bis zum 9./10. Jahrhundert. In: J. Macháček, Š. Ungerman (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa. Studien zur Archäologie Europas* 14. Bonn: Habelt, 217–243.
- Kouřil, P., Gryc, J. 2014: Hradiska 10.–12. století na severní Moravě a v českém Slezsku. In: K. Chrzan, K. Czapla, S. Moździoch (eds.): *Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy środkowej. Społeczeństwo, gospodarka, ideologia*. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii PAN, 99–171.
- Kouřil, P., Gryc, J. in press: *Czech Silesia in the Early Middle Ages*.
- Kouřil, P., Měřínský, Z. 1996: Sakrální architektura a hmotné památky odrážející projev duchovní kultury z moravských a slezských archeologických výzkumů. *Archaeologia historica* 21/96, 111–119.

- Kouřil, P., Prix, D., Wihoda, M. 2000: *Hrady českého Slezska*. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno.
- Kouřil, P., Tymonová, M. 2013: *Slovanský kostrový mohylník ve Stěbořicích*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 34. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
- Kovács, L. 1976: Über den Stand der ungarischen landnahmezeitlichen Waffengeschichtsforschung. *Mitteilungen des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wissenschaft* 6, 81–98.
- Kovács, L. 1989: *Münzen aus der ungarischen Landnahmezeit. Archäologische Untersuchungen der arabischen, byzantinischen, westeuropäischen und römischen Münzen aus dem Karpatenbecken des 10. Jahrhunderts*. Budapest: Akademiai Kiadó.
- Kowalczyk, E. 2000: Momenty geograficzne państwa Bolesława Chrobrego. Na styku historii i archeologii. *Kwartalnik Historyczny* 107(2), 41–76.
- Kowalewska, B. 2014: Items associated with spinning and weaving. In: W. Chudziak, R. Kaźmierczak (eds.): *The Island in Żółte of Lake Zarańskie. Early medieval gateway into West Pomerania*. Toruń: Institut of archaeology, Nicolaus Copernicus University, 196–217
- Kowalewska, Kaźmierczak 2014: Unidentified artefacts. In: W. Chudziak, R. Kaźmierczak (eds.): *The Island in Żółte of Lake Zarańskie. Early medieval gateway into West Pomerania*. Toruń: Institut of archaeology, Nicolaus Copernicus University.
- Kowalski, T. 1946: *Relacja Ibrāhīma ibn Ja`kūba z podróży do krajów słowiańskich w przekazie al-Bekrīego*. Kraków: Skład główny w księgarniach Gebethena i Wolffa.
- Kozáková, R., Boháčová, I. 2008: Přírodní prostředí Pražského hradu a jeho zázemí –výpověď pylové analýzy z raně středověkých sedimentů ze III. Nádvoří. *Archeologické rozhledy* 60, 547–564.
- Král, J. 1966: Slovanské hradisko v Opavě-Kylešovicích. *Přehled výzkumů* 1965, 72–73.
- Králík, O. 1971: Kosmova chronologie počátků pražského biskupství. *Strahovská knihovna. Sborník Památníku národního písemnictví* 5/6 (1970–1971), 51–57.
- Krapiec, M. 1998a: Dendrochronological dating of early medieval settlement in Poland. In: J. Henning, A. Ruttkay (Hrsg.): *Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel- und Osteuropa. Tagung Nitra vom 7. bis 10. Oktober 1996*. Bonn: Habelt, 257–266.
- Krapiec, M. 1998b: Oak dendrochronology of the Neoholocene in Poland. In: M. Krapiec (ed.): *Progress in dendrochronology of the last millennia in Poland*. *Folia Quaternaria* 69. Kraków: Polska Akademia Umiejętnosci, Komisja paleogeografii Czwartorzędu, 5–133.
- Krapiec, M., Krysztofiak T. 2003: Potwierdzenie plemiennej genezy grodu w Gieczu. *Wielkopolskie Sprawozdania Archeologiczne* 6, 32–51.
- Kraskovská, L. 1962: Slovanské hradisko pri Devínskej Novej Vsi. *Slovenská archeológia* 10, 241–252.
- Kraskovská, L. 1966: Slovanské hradisko v Devínskej Novej Vsi – Nad lomom. *Slovenská archeológia* 14, 147–165.
- Kratochvíl, Z. 1992: Zvířecí kostní materiál z jižního předhradí Břeclavi – Pohanska. In: J. Vignatiová (ed.): *Břeclav – Pohansko II. Slovanské osídlení jižního předhradí*. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně 291. Brno: Masarykova univerzita, 101–111.
- Kraus, M. 2014: *Mladá Boleslav v raném středověku a její zázemí*. Unpublished manuscript of bachelor thesis. Stored in: Faculty of arts of the University of South Bohemia in České Budějovice. Available also from: https://theses.cz/id/uoe2u1/BP_mkraus.pdf
- Krejčík, T. 1990: *Denáry moravských úředních knížat 11.–12. století*. Unpublished manuscript of dissertation. Stored in: Faculty of Arts, Masaryk University, Brno.
- Kříž, M. 1893: Kůlna a kostelík. *Časopis vlasteneckého muzejního spolku olomouckého* 10, 72–73.
- Krumphanzlová, Z. 1965: Skleněné perly doby hradištní v Čechách. *Památky archeologické* 56(1), 161–188.

- Krumphanzlová, Z. 1974:** Chronologie pohřebního inventáře vesnických hřbitovů v 9.–11. věku v Čechách. *Památky archeologické* 65, 34–110.
- Kryzstofiak, T. 2005:** Palatium w Gieczu – archeologiczne podstawy datowania reliktyw. In: J. Gadomski, A. Małkiewicz, T. Rodzińska-Chorąży, A. Włodarek (eds.): *Lapides viventes. Zaginiony Kraków wieków średnich*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 293–309.
- Kryzstofiak, T. 2016:** Ośrodek grodowy w Gieczu w okresie przed- i wczesnopaństwowym. In: M. Kara, T. Kryzstofiak, A. M. Wyrwa (eds.): *Gród piastowski w Gieczu. Geneza – funkcja – kontekst*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 115–154.
- Krzemieńska, B. 1970:** Krize českého státu na přelomu tisíciletí. *Československý časopis historický* 18, 497–532.
- Krzemieňská, B. 1980:** Wann erfolgte der Anschluß Mährens an den böhmischen Staat? *Historica* 19, 195–243.
- Krzemieňská, B. 1986:** *Břetislav I.* Praha: Melantrich.
- Krzemieňská, B. 1999:** *Břetislav I. Čechy a střední Evropa v první polovině XI. století*. Praha: Garamont.
- Krzemieňská, B., Třeštík, D. 1967:** Zur Problematik der Dienstleute im frühmittelalterlichen Böhmen. In: F. Graus, H. Ludat (Hrsg.): *Siedlung und Verfassung Böhmens in der Frühzeit*. Wiesbaden: Harrassowitz, 70–103.
- Kšír, J. 1932:** *Olomouc dřívější a dnešní. Vývoj města, památky, stavby, regulační plán, Stavovská akademie*. Olomouc: J. Kšír.
- Kubková, J. 1996:** Baptisterium a architektura českého středověku. *Archaeologia historica* 21/96, 131–137.
- Kubů, F., Zavřel, P. 2007:** *Zlatá stezka. Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty. I. Úsek Prachatic – státní hranice*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích.
- Kubů, F., Zavřel, P. 2007:** *Zlatá stezka. Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty. 2. Úsek Vimperk – státní hranice*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích.
- Kuča, K. 2000:** *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. IV, Ml–Pan*. Praha: Libri.
- Kučera, M. 1964:** K problému včasnostredovekej služobníckej organizácie na Slovensku. *Historický časopis* 12, 552–571.
- Kučerovská, T. 1973:** Nálezy severoitalských mincí na velkomoravském hradišti „Valy“ u Mikulčic. *Moravské numismatické zprávy* 13, 10–15.
- Kučerovská, T. 1985:** Nálezy denárů z mladohradištního pohřebiště v Holubicích. *Zprávy brněnské pobočky České numismatické společnosti* 55, 17.
- Kučerovská, T. 1996:** Kelčský nález. *Folia numismatica* 8–9 (1993–1994), 63–187.
- Kučerovská, T. 1998:** Münzfunde aus Mikulčice. In: L. Poláček (ed.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band III*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno II. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 151–170.
- Kuchenbuch, L. (ed.) 1991:** *Grundherrschaft im früheren Mittelalter*. Historisches Seminar Neue Folge I. Idstein: Verlag Dr. Schultz-Kirchner.
- Kühtreiber, K., Obenaus, M. 2017:** *Burgen des 9. bis zur Mitte des 11. Jahrhunderts in Niederösterreich – eine Bestandsaufnahme*. Monographien des Römisch-Germanischen Zentralmuseums 132. Mainz: Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums.
- Kukliński, A. 2003:** Spór wokół datowania wczesnośredniowiecznego wału obronnego na Wawelu w Krakowie. In: Z. Woźniak, J. Gancarski (eds): *Polonia Minor medii aevi. Studia ofiarowane Panu Profesorowi Andrzejowi Żakiemu w osiemdziesiątą rocznicę urodzin*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 419–444.
- Kukliński, A. 2006:** Najnowsze wyniki badań archeologicznych na południowym skraju wzgórza wawelskiego w Krakowie (rejon Baszty Sandomierskiej). *Acta Archaeologica Waweliana* 3, 59–83.
- Kuna, M. ed. 2007:** *Archeologie pravěkých Čech I. Pravěký svět a jeho poznání*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.

- Kürbis, B. 1962:** *Dagome iudex – studium krytyczne*. In: K. Tymieniecki (ed.): *Początki państwa polskiego: księga tysiąclecia I*. Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 363–424.
- Kurnatowska, Z. 1997:** *Die Christianisierung Polens im Lichte der materiellen Quellen*. In: P. Urbańczyk (ed.): *Early Christianity in Central and East Europe*. Warsaw: Semper, 101–121.
- Kurnatowska, Z. 2000a:** *Relacje Wielkopolski i Śląska w okresie plemiennym i wczesnopanństwowym*. In: M. Młynarska-Kaletynowa, E. Małachowicz (eds.): *Śląsk około roku 1000. Materiały z sesji naukowej we Wrocławiu w dniach 14–15 maja 1999 roku*. Wrocław: Polska Akademia Nauk, 11–24.
- Kurnatowska, Z. 2000b:** *Wielkopolska w X wieku i formowanie się państwa polskiego*. In: H. Samsonowicz (ed.): *Ziemie polskie w X wieku i ich znaczenie w kształtowaniu się nowej mapy Europy*. Kraków: Universitas, 99–117.
- Kurnatowska, Z. 2002:** *Początki Polski*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
- Kurnatowska, Z. 2004:** *Ostrów Lednicki in the Early Middle Ages*. In: P. Urbańczyk (ed.): *Polish Lands at the Turn of the First and the Second Millennia*. Warsaw: Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences, 167–184.
- Kurnatowska, Z. 2005:** *Kraków i ziemia krakowska w procesie formowania się państwowości na ziemiach polskich*. In: J. Gadomski, A. Małkiewicz, T. Rodzińska-Chorąży, A. Włodarek (eds.): *Lapides viventes. Zaginiony Kraków wieków średnich*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 21–27.
- Kurnatowska, Z. 2006:** *Rola Gniezna w procesie formowania się państwa Piastów*. In: *Na prahu poznání českých dějin. Sborník k počtě Jiřího Slámy*. Studia Mediaevalia Pragensia 7. Praha: Karolinum, 55–67.
- Kurnatowska, Z. 2008a:** *Formowanie się państw słowiańskich w aspekcie porównawczym*. In: R. Michałowski, M. R. Pauk, A. Pieniędzy, H. Samsonowicz, M. Tymowski (eds.): *Europa barbarica. Europa christiana*. Studia mediaevalia Carolo Modzelewski dedicata. Warszawa: DiG, 81–91.
- Kurnatowska, Z. 2008b:** *Początki i rozwój państwa*. In: M. Kobusiewicz (ed.): *Pradzieje Wielkopolski. Od epoki kamienia do średniowiecza*. Poznań: Instytut Archeologii i Etnologii PAN, 297–395.
- Kurnatowska, Z., Kara, M. 2004:** *Początki architektury sakralnej na grodzie poznańskim w świetle nowych ustaleń archeologicznych*. In: T. Janiak, D. Stryniak (eds.): *Początki architektury monumentalnej w Polsce*. Gniezno: Muzeum Początków Państwa Polskiego, 47–70.
- Kurnatowska, Z., Kara, M. 2005:** *Na tropie Poznana – eponima naszego miasta*. In: Z. Kurnatowska, T. Jurek (eds.): *Civitas Posnaniensis. Studia z dziejów średniowiecznego Poznania*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 9–26.
- Kurnatowska, Z., Kara, M. 2010:** *Wczesnopiastowskie regnum – jak powstało i jaki miało charakter? Próba spojrzenia od strony źródeł archeologicznych*. *Slavia Antiqua* 51, 23–96.
- Kurnatowska, Z., Wyrwa, A. M. (eds.) 2016:** *Ostrów Lednicki. Rezydencjonalno-stołeczny ośrodek pierwszych Piastów*. Warszawa: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Kyselý, R. 2003:** *Savci (Mammalia) z raně středověkého hradu Stará Boleslav (Střední Čechy)*. In: I. Boháčová (ed.): *Stará Boleslav. Přemyslovský hrad v raném středověku*. Mediaevalia archeologica 5. Praha: Archeologický ústav AV ČR Praha, 311–365.
- Kyselý, R. 2004a:** *Kvantifikační metody v archeozoologii*. *Archeologické rozhledy* 56, 279–296.
- Kyselý, R. 2004b:** *Zvířecí kosti z archeologických výzkumů na Vyšehradě*. In: B. Nechvátal: *Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Archeologický výzkum*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, 478–577.
- Kyselý, R. 2015:** *Archeozoologická analýza raně středověkých kostí*. In: V. Moucha, B. Nechvátal, L. Varadzin et al.: *Vyšehrad. Knížecí a královská akropole. Svědectví archeologie*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., 421–528.
- Labuda, G. 1960a:** *O rzekomej utracie Krakowa przez Czechów w roku 989*. *Slavia Occidentalis* 20, 79–92.

- Labuda, G. 1960b:** Utrata Moraw przez państwo polskie w XI wieku. In: K. Maleczyński, E. Maleczyńska (eds.): *Studia z dziejów polskich i czechosłowackich I*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, 93–124.
- Labuda, G. 1987:** *Studia nad początkami państwa polskiego I*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Labuda, G. 1988:** *Studia nad początkami państwa polskiego 2*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza.
- Labuda, G. 1992:** *Mieszko II król Polski (1025–1034). Czasy przełomu w dziejach państwa polskiego*. Kraków: Secesja.
- Labuda, G. 1994:** Czeskie chrześcijaństwo na Śląsku i w Małopolsce w X i XI w. In: J. M. Małecki (ed.): *Chryścianizacja Polski południowej*. Kraków: Secesja, 73–98.
- Labuda, G. 1999:** *Słowiańszczyzna starożytna i wczesnośredniowieczna. Antologia tekstów źródłowych*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
- Labuda, G. 2003:** Stan dyskusji nad dokumentem Dagome iudex i państwem Schinesghe. In: W. Chudziak (ed.): *Civitas Schinesghe cum pertinentiis*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 9–17.
- Labuda, G. 2012:** *Pierwsze wieki monarchii piastowskiej*. Poznań: Nauka i Innowacje.
- Langlands, A. 2014:** Placing the burh in Searobyrg: rethinking the urban topography of early medieval Salisbury. *Wiltshire Archaeological and Natural History Magazine* 107, 91–105.
- Laval, F. 2016:** Co je kostel? K počátkům šlechtických sídel českého středověku. *Archeologické rozhledy* 68, 47–90.
- Lavelle, R. 2002:** *Aethelred II: King of the English, 978–1016*. Stroud: Tempus.
- Lavelle, R. 2003:** *Fortifications in Wessex c. 800–1066*. Oxford: Osprey Publishing.
- Lavelle, R. 2007:** *Royal Estate in Anglo-Saxon Wessex. Land, politics and family strategies*. BAR British Series 439. Oxford: British Archaeological Reports.
- Lavelle, R. 2013:** Ine 70.1 and Royal Provision in Anglo-Saxon Wessex. In: G. R. Owen-Crocker, B. W. Schneider (eds.): *Kingship, Legislation and Power in Anglo-Saxon England*. Woodbridge: Boydell & Brewer, 259–273.
- Le Jan, R. 2000:** Frankish giving of arms and rituals of power: continuity and change in the Carolingian period. In: F. Thews, L. J. Nelson (eds.): *Rituals of power: from Late Antiquity to the Middle Ages*. The transformation of the Roman world 8. Leiden: Brill, 281–309.
- Leciejewicz, L. 1962:** *Początki Nadmorskich miast na Pomorzu Zachodnim*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Leciejewicz, L. 1989:** *Słowianie zachodni. Z dziejów tworzenia się średniowiecznej Europy*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Leciejewicz, L. 1998:** Zur politischen Funktion der heidnischen Kultstätten bei den Westslawen. In: A. Wesse (ed.): *Studien zur Archäologie des Ostseeraumes. Von der Eisenzeit zum Mittelalter. Festschrift für Michael Müller-Wille*. Neumünster: Wachholtz, 315–320.
- Leciejewicz, L. 2000:** *Nowa postać świata. Narodziny średniowiecznej cywilizacji europejskiej*. Wrocław: Funna.
- Leciejewicz, L. 2013:** Kim byli właściciele skarbów ukrytych w okolicy Kołobrzegu w XI wieku. In: R. Kiersnowski (ed.): *Moneta mediaevalis. Studia numismatyczne i historyczne ofiarowane Profesorowi Stanisławowi Suchodolskiemu w 65 rocznicę urodzin*. Warszawa: DiG, 104–112.
- Lehr-Spławiński, T. 1947:** *Plemiona słowiańskie nad Łabą i Odrą w wiekach średnich*. Katowice: Wydawnictwa Instytutu Śląskiego.
- Lehr-Spławiński, T. 1961:** Lędzicze–Lędzanie–Lachowie. In: T. Lehr-Spławiński (ed.): *Od piętnastu wieków. Szkice z pradziejów i dziejów kultury polskiej*. Warszawa: Pax, 23–34.
- Lewicki, T. 1971:** Opis Pragi w arabskim słowniku geograficznym al-Himjariego (XV wiek). *Archeologia Polski* 16, 695–700.
- Lisowska, E. 2013:** *Wydobycie i dystrybucja surowców kamiennych we wczesnym średniowieczu na Dolnym Śląsku*. Wrocław: Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

- Lisowska, E. 2015: Pozostałe wyroby ceramiczne z wykopu IIF na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu. In: A. Limisiewicz, A. Pankiewicz (eds.): *Kształtowanie się grodu na wrocławskim Ostrowie Tumskim. Badania przy ul. św. Idziego*. In Pago Silensi, Wrocławskie Studia Wczesnośredniowieczne 1. Wrocław: Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, 221–228.
- Łowmiański, H. 1953: Problematyka historyczna Grodów Czerwieńskich w związku z planem zespołowych badań polsko-radzieckich. *Kwartalnik Historyczny* 60, 58–85.
- Łowmiański, H. 1973: *Początki Polski. Tom V. Z dziejów Słowian w I tysiącleciu n.e.* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Łowmiański, H. 1976: Problematyka początków państwa polskiego w nowszych badaniach historycznych. *Slavia Antiqua* 23, 75–110.
- Łowmiański, H. 1985: *Początki Polski. Tom VI, cz. 1–2. Polityczne i społeczne procesy kształtowania się narodu do początku wieku XIV.* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Łowmiański, H. 1986a: Imię chrzestne Mieszka I. In: H. Łowmiański: *Studia nad dziejami Słowiańszczyzny, Polski i Rusi w wiekach średnich*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 286–356.
- Lübke, Ch. 1986: *Regesten zur Geschichte der Slaven an Elbe und Oder (vom Jahr 900). Teil III. Regesten 983–1013.* Berlin: Drucker und Humblot.
- Ludat, H. 2000: Piastowie i Ekkehardynowie. *Przeгляд Historyczny* 91(2), 181–201.
- Ludvíkovský J. 1971: Tunna und Gommon – Wikingier aus der prager Fürstengefolgschaft? *Folia diplomatica* 1, 171–188.
- Luhmann, N. 1991: *Soziale Systeme. Grundriß einer allgemeinen Theorie*. 4th edition. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Luhmann, N. 2002: *Theories of Distinction. Redefining the Description of Modernity*. Stanford: Stanford University Press.
- Lukačka, J. 2010: K otázce etnického pôvodu veľského rodu Hont-Poznanovcov. *Forum Historiae* 4(2). Available also from: <http://forumhistoriae.sk/documents/10180/11522/lukačka.pdf>
- Lukas, J. 2016: Nález českých denárů v Chýšti. In: L. Nekvapil (ed.): *Denárový poklad z Chýště. Katalog unikátního nálezu českých mincí z konce 10. století*. Pardubice: Východočeské muzeum v Pardubicích.
- Luščíková, L., Miroššayová, E. 2010: Príspevok k osídlení polohy Hradisko v Zemplíne. *Východoslovenský pravek* 9, 159–168.
- Łukaszewicz, J. 1998: *Obraz historyczno-statystyczny miasta Poznania w dawniejszych czasach 2*. Poznań: Wydawnictwo Miejskie. Reprint of the 1838 edition in 'Kronika Miasta Poznania – Wznowienia'.
- Lutovský, M. 1997: *Hroby knížat. Kapitoly z českých dějin a hrobové archeologie*. Praha: Set out.
- Lutovský, M. 2005: Knížecí hroby českého raného středověku. Marginální úvahy nad velkým tématem hrobové archeologie. *Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied* 17, 57–62.
- Lutovský, M. 2006: Od palisády ke zdi: Raně středověká hradiště v Čechách ve světle archeologického bádání posledních dvou desetiletí. *Archaeologia historica* 31/06, 21–44.
- Lutovský, M. 2011: *Jižní Čechy v raném středověku. Slovanské osídlení mezi Prácheňmi a Chýnovem*. České Budějovice: Veduta.
- Lutovský, M., Stolz, D. 2001: Hradiště „Šance“ u Březnice (okr. Příbram) ve světle nových nálezů. *Archeologie ve středních Čechách* 5, 565–578.
- Lysý, M. 2004: Politika českého kniažata Břetislava I. (1035–1055) voči Uhorsku. *Historický časopis* 52, 451–468.
- Macháček, J. 2001: *Studie k velkomoravské keramice. Metody, analýzy a syntézy, modely*. Brno: Ústav archeologie a muzeologie, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně.
- Macháček, J. 2010: *The rise of medieval towns and states in East Central Europe: early medieval centres as social and economic systems*. East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, 10. Leiden: Brill.
- Macháček, J. 2012: Archeologie údolní nivy aneb proč možná zanikla Velká Morava. *Vesmír* 91(10), 566–569.

- Macháček, J. 2013:** Great Moravian central places and their practical function, social significance and symbolic Meaning. In: P. Ettel, L. Werther (Hrsg.): *Zentrale Orte und zentrale Räume des Frühmittelalters in Süddeutschland. Tagung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz und der Friedrich-Schiller-Universität Jena vom 7. – 9. 10. 2011 in Bad Neustadt an der Saale*. RGZM Tagungen 18. Mainz: Verlag des Römische-Germanischen Zentralmuseums, 235–248.
- Macháček, J. 2014:** Pohansko u Břeclavi. In: P. Kouřil (ed.): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i, 184–187.
- Macháček, J. 2016:** Velkomoravská rotunda na Pohansku a její zakladatel. In: J. Macháček, M. Wihoda (eds.): *Pád Velké Moravy aneb Kdo byl pohřben v hrobu 153 na Pohansku u Břeclavi*. Prameny české historie 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 10–53.
- Macháček, J., Dresler, P., Rybniček, M. 2013:** Dendrochronologische Datierung der frühmittelalterlichen Agglomeration in Pohansko bei Břeclav und der so genannte Blatnica-Mikulčice – Horizont. In: M. Dulnicz, S. Mozdioch (eds.): *The Early Slavic settlement in Central Europe in the light of new dating evidence*. Wrocław: Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences, 151–167.
- Macháček, J., Dresler, P., Přichystalová, R., Sládek, V. 2016:** *Břeclav – Pohansko VII. Kostelní pohřebiště na severovýchodním předhradí*. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity 455. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita.
- Macháček, J., Měchura, R. 2013:** Raně středověké olovo z jižní Moravy a hutnické centrum na Slezsko-kraťovské vysočině. In: P. Boroň (ed.): *Argenti fossores et alii. Znaczenie gospodarcze wschodnich części Górnegó Śląska i zachodnich krańców Małopolski w późnej fazie wczesnegó średniowiecza (X–XII wiek)*. Chronica Silesiae superioris 1. Wrocław: Chronicon, 275–287.
- Macháček, J., Ungerman, Š. (Hrsg.) 2011:** *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa*. Studien zur Archäologie Europas 14. Bonn: Habelt.
- Macháček, J., Videman, J. 2013:** Monetisation of early medieval Moravia in the light of new archaeological discoveries in the Lower Dyje Region (Czech Republic). In: M. Bogucki, M. Rębkowski (eds.): *Economies, Monetisation and Society in West Slavic Lands 800–1200*. Wolińskie Spotkania Mediewistyczne 2. Szczecin: Wydawnictwo IAE PAN, 177–199.
- Macháček, J., Wihoda, M. 2013:** Dolní Podyjí mezi Velkou a přemyslovskou Moravou. Archeologicko-historická interpretace výsledků interdisciplinárního výzkumu z let 2007–2012. *Archeologické rozhledy* 65, 878–894.
- Macháček, J., Wihoda, M. (eds.) 2016:** *Pád Velké Moravy aneb Kdo byl pohřben v hrobu 153 na Pohansku u Břeclavi?* Prameny české historie 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Makarov, N. A. 2007:** Mogilnik Minino II. In: N. A. Makarov (ed.): *Arkheologija severnorusskkoj derevni X–XIII vekov I*. Moskva: Nauka, 233–349.
- Makarov, N. A. (Hrsg.) 2017:** *Die Rus' im 9.–10. Jahrhundert. Ein archäologisches Panorama*. Studien zur Siedlungsgeschichte und Archäologie der Ostseegebiete 14. Kiel: Wachholtz.
- Makowiecki, D. 2001:** *Hodowla oraz użytkowanie zwierząt na Ostrowie Lednickim w średniowieczu*. Studium archeozoologiczne. Biblioteka Studiów Lednickich 6. Poznań: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy.
- MalecZYński, K. 1951:** *Zarys dyplomatyki polskiej wieków średnich. Cześć I*. Wrocław: Nakładem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego.
- MalecZYński, K. 1961:** Śląsk między Polską, Czechami i Niemcami w X wieku. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, C 10, 18–28.
- Marečková, D. 1968:** „Velikaja crbky“ v Proložním životě Konstantinově a Metodějově. *Slavia* 37, 582–586.
- Marek, M., Skopal, R. 2003:** Die Mühlsteine aus Mikulčice. In: L. Poláček (Hrsg.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band V*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 21. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 497–589.

- Mařík, J. 2009a:** *Libická sídelní aglomerace a její zázemí v raném středověku*. Dissertationes archaeologicae brunenses/pragensesque 7. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta.
- Mařík, J. 2009b:** The Slavniks and their remote neighbours. In: P. Maříková-Vlčková, J. Mynářová, M. Tomášek (eds): *My things changed things*. Prague: Charles University in Prague, Faculty of Arts, 177–187.
- Mařík, J. 2011:** The Slavniks and Saxony. In: F. Biermann, T. Kersting, A. Klammt, (eds.): *Der Wandel um 1000*. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 60. Langenweissbach: Beier & Beran, 191–197.
- Mařík, J. 2013a:** From Central Places to Power Domain. Development of Early Medieval Landscape on Middle Elbe and Lower Cidlina. In: P. Ettel, L. Werther (Hrsg.): *Zentrale Orte und zentrale Räume des Frühmittelalters in Süddeutschland*. Tagung des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz und der Friedrich-Schiller-Universität Jena vom 7. – 9. 10. 2011 in Bad Neustadt an der Saale. RGZM Tagungen 18. Mainz: Verlag des Römische-Germanischen Zentralmuseums, 217–234.
- Mařík, J. 2013b:** Slavníkovci a svatý Vojtěch. In: L. Jan, P. Kostrhun, Z. Nerudová (eds.): *Svět tajemných Baltů*. Brno: Moravské zemské muzeum, 67–72.
- Mařík, J., Roháček, J. 2013b:** Ještě jednou a jistě ne naposledy k tzv. libickým stélám. *Epigraphica & sepulcralia* 4, 315–330.
- Maříková-Kubková, J. 2001:** Základové zdivo levohradecké rotundy. In: K. Tomková: *Levý Hradec v zrcadle archeologických výzkumů*. Díl I. Castrum Pragense 4. Praha: Archeologický ústav AV ČR Praha, 273–276.
- Maříková-Kubková, J., Baxa, P. 2013:** Pamiatky. Kostol sv. Juraja. In: P. Baxa (ed.): *Kostoľany pod Tribečom. Monografia obce*. Kostoľany pod Tribečom: Obecny úrad v Kostoľanoch pod Tribečom, 195–215.
- Maříková-Kubková, J., Baxa, P., Bisták, P., Borzová, Z. 2015:** The Church of St George in Kostoľany pod Tribečom. In: M. Vicelja-Mitijašić (ed.): *Swords, Crowns, Censers and Books. Francia Media – Cradles of European Culture*. Rijeka: Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, 213–248.
- Martínek, V. 1970:** Raně středověké hradiště u Klecan. *Archeologické rozhledy* 22, 307–318.
- Martínek, J. et al. 2011:** *Historické cesty* [online]. Projekt NAKI – Výzkum historických cest v oblasti severozápadní Moravy a východních Čech. [cit. 2017-05-29]. Dostupné na www: <http://www.historicke-cesty.cz/>.
- Martínek, J. et al. 2014:** *Poznáváme historické cesty*. Brno: Centrum dopravního výzkumu.
- Martínek, J., Šlézar, P. 2014:** *Po stopách starých cest. Výstavní katalog. Výsledky projektu „Výzkum historických cest v oblasti severozápadní Moravy a východních Čech“*. Brno: Centrum dopravního výzkumu.
- Matla-Kozłowska, M. 2008:** *Pierwsi Przemyslidzi i ich państwo (od X do połowy XI wieku)*. Ekspansja terytorialna i jej polityczne uwarunkowania. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- Matla, M. 2016:** Od plemienia do państwa. Początki władztwa Przemyslidów w źródłach i historiografii. Konsensus czy potrzeba nowej dyskusji? In: H. Kóčka-Krenz, M. Matla, M. Danielewski: *Tradycje i nowoczesność. Początki państwa polskiego na tle środkowoeuropejskim w badaniach interdyscyplinarnych*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 93–128.
- Matla, M. in print:** *Wokół problemu „plemion czeskich” – historiografia i źródła wobec nazewnictwa etnicznego i plemiennego Kotliny Czeskiej schyłku IX i X w.*
- Mazuch, M. 2003:** Fischereigerät aus Mikulčice und die Frage des Fischanteils an der Ernährung der Bewohner des Burgwalls. In: L. Poláček (Hrsg.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band V*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 21. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 355–399.
- Mazuch, M. 2008:** Slovanské sídliště v poloze Mikulčice „Podbřežníky“. *Přehled výzkumů* 49, 165–182.

- Mazuch, M. 2012:** Výzkumy severního podhradí hradiště Valy u Mikulčic: k otázce násilného zániku velkomoravských mocenských center na počátku 10. věku. In: J. Doležel, M. Wihoda (eds.): *Mezi raným a vrcholným středověkem. Pavlu Kouřilovi k šedesátým narozeninám přátelé, kolegové a žáci*. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Brno, v. v. i., 137–159.
- Mazuch, M. 2013:** *Velkomoravské keramické okruhy a tzv. mladší velkomoravský horizont v Mikulčicích*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 45. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Brno.
- McCormick, M. 1987:** *Eternal victory: triumphal rulership in late antiquity, Byzantium, and the early medieval West*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McCormick, M. 2002:** Verkehrswege, Handel und Sklaven zwischen Europa und dem Nahen Osten um 900: Von der Geschichtsschreibung zur Archäologie? In: J. Henning (Hrsg.): *Europa im 10. Jahrhundert. Archäologie einer Aufbruchzeit*. Mainz: Philip von Zabern, 171–176.
- McCormick, M. 2009:** *Narodziny Europy. Korzenie gospodarki europejskiej*. Warszawa: PWN.
- McKitterick, R. 2008:** *Charlemagne: the formation of a European identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Měchurová, Z. 1980:** Podrobná terminologie koňského postroje a jeho částí ve středohradištním období. *Vlastivědný věstník moravský* 32, 187–193.
- Měchurová, Z. 1984:** Součásti uzdění koně ve velkomoravském období. *Archaeologia historica* 9/84, 263–292.
- Meduna, P. 1992:** „Curia Radunice“ a její odraz v archeologických pramenech. *Sborník Společnosti přátel starožitností* 3, 27–30.
- Meduna, P. 2003:** Nejstarší raně středověké opevnění v areálu Mělníka. *Archeologické rozhledy* 55, 378–385.
- Meduna, P. 2005:** Hrádek u Bosyně, kraj Pšov a svatá Ludmila. In: *Šlechta a panství na Mělnicku v raném novověku*. Confluens 1. Mělník: Regionální muzeum, 116–127.
- Meduna, P. 2009a:** Curia Radonice – výjimka nebo pravidlo? Stručné zamyšlení nad dvory v raném středověku. In: M. Mašek, P. Sommer, J. Žemlička (eds.): *Vladislav II. Druhý král z Přemyslova rodu: k 850. výročí jeho korunovace*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 203–211.
- Meduna, P. 2009b:** K počátkům Litoměřic. In: M. Hrubá (ed.): *Litoměřická kapitula. 950 let od založení*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 23–32.
- Medvedev, A. F. 1959:** Oruzhie Novgoroda Velikogo. In: *Trudy novgorodskoi arkheologicheskoi ekspedicii II. Materialy i issledovania po arkheologii SSSR* 65. Moskava: Akademiia nauk SSSR, 121–191.
- Měřínský, Z. 1981:** Přehled dosavadního stavu výzkumu fortifikací II. až počátku 16. století na Moravě a ve Slezsku (hradiska a hrady). *Archaeologia historica* 6/81, 147–197.
- Měřínský, Z. 1985:** Archeologická topografie katastrálních území obcí v oblasti vodního díla Nové Mlýny (okres Břeclav). *Jižní Morava* 21, sv. 24, 205–220.
- Měřínský, Z. 1986:** Morava v 10. století ve světle archeologických nálezů. *Památky archeologické* 77(1), 18–80.
- Měřínský, Z. 1997:** K problematice nekropolí druhé poloviny 10. až počátku 13. století na Moravě. In: P. Michna, R. Nekuda, J. Unger (eds.): *Z pravěku do středověku. Sborník k 70. narozeninám Vladimíra Nekudy*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 87–94.
- Měřínský, Z. 2001a:** Die Zentren Großmährens. In: L. Galuška, P. Kouřil, Z. Měřínský (eds.): *Velká Morava mezi východem a západem. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Uherské Hradiště, Staré Město 28. 9. – 1. 10. 1999*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 17. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno, 297–304.
- Měřínský, Z. 2001b:** Hradisko Břeclav – Pohansko a počátky břeclavského hradu. In: Z. Měřínský (ed.): *Konference Pohansko 1999. 40 let od zahájení výzkumu slovanského hradiska Břeclav-Pohansko. Břeclav-Pohansko 3.–4. VI. 1999*. *Archaeologia mediaevalis Moravia et Silesiana* 1/2000. Brno: Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno, 71–90.

- Měřínský, Z. 2008a:** Historický vývoj východní Moravy v 10. až 14. století a přínos archeologie k poznání jejich dějin. In: L. Galuška, P. Kouřil, J. Mitáček (eds.): *Východní Morava v 10. až 14. století*. Brno: Moravské zemské muzeum, 7–39.
- Měřínský, Z. 2008b:** Morava v 10. a na počátku 11. století. T. Štefanovičová, D. Hulínek (eds.): *Bitka pri Bratislave v roku 907 a jej význam pre vývoj stredného Podunajska*. Bratislava: Slovenský archeologický a historický inštitút – SAHI, 79–112.
- Měřínský, Z. 2009:** Morava součástí přemyslovského státu. In: D. Třeštík, P. Sommer, J. Zemlička (eds.): *Přemyslovci. Budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 219–227, 230–239.
- Měřínský, Z. 2012:** Die ersten Stadtformationen in der Welt der Slawen mit speziellem Augenmerk auf Großmähren. *Archeologia Historica* 37(1), 7–58.
- Měřínský, Z. 2014:** Production, crafts and trade in the pre- Great Moravian and Great Moravian periods in Moravia and Silesia. In: P. Kouřil (ed.): *Great Moravia and the Beginnings of Christianity*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 105–131.
- Měřínský, Z., Šmerda, J. 2008:** Svítání středověku (Doba Slovanů a přemyslovských knížat). In: M. Plaček (ed.): *Hodonín. Dějiny města do roku 1948*. Hodonín. Město Hodonín, 36–54.
- Merta, D., Sedláčková, L. 2013:** Druhá starobrněnská rotunda. *Vlastivědný věstník moravský* 65, 27–34.
- Messal, S. 2015:** *Glienke. Eine slawische Burg des 9. und 10. Jahrhunderts im östlichen Mecklenburg*. Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Metlička, M. 2007:** Neue Erkenntnisse über den frühmittelalterlichen Burgwall in Hradec u Stoda und sein Hinterland. In: M. Chytráček, J. Michálek, M. M. Rind, K. Schmotz (eds.): *Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. Trefen 21.–24. 6. in Plzeň-Křimice*. Rahden/Westf.: Verlag Marie Leidorf, 133–144.
- Metz, W. 1971:** *Zur Erforschung des karolingischen Reichsgutes*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Miazga, A. 2009:** Biżuteria z kamieni ozdobnych z poznańskiego Ostrowa Tumskiego. In: H. Kóčka-Krenz (red.): *Poznań we wczesnym średniowieczu. Tom VI*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 179–185.
- Michálek, J., Lutovský, M. 2000:** *Hradec u Němčtic. Sídlo halštatské a raně středověké nobility v česko-bavorském kontaktním prostoru*. Strakonice: Muzeum středního Pootaví.
- Michna, P. 1982:** K utváření raně středověké Moravy. Olomouc a historické Olomoucko v 9. až počátku 13. století. *Československý časopis historický* 30(5), 716–744.
- Michna, P. 1998:** Olomouc, ulice Hanáckého pluku, Křížkovského a náměstí Republiky, 16. červen – 31. červenec 1998. Olomouc. Manuscript of Archaeological excavation report. Stored in: the Library of National Heritage Institute, Regional Office in Olomouc.
- Michna, P., Pojzl, M. 1988:** *Románský palác na Olomouckém hradě. Archeologie a památková obnova*. Prameny k dějinám a kultuře Moravy sv. 3. Brno: Musejní a vlastivědná společnost.
- Michnová, V., Polanský, L., Tomková, K., Tymonová, M. 2010:** Komárovský poklad. Revize dochované části torza depotu. *Numismatické listy* 65(3), 98–126.
- Mikhailov, K. A. 2005:** Drevnerusskie nabornye poiasa v XI–XII vv.: severnaia i juzhnaia tradicii. In: V. J. Koval, I. N. Kuzina (eds.): *Rus v IX–XIV vekach. Vzaimodejstvie Severa i Juga*. Moskva: Nauka.
- Mikhailov, K. A. 2007:** Uppland – Gotland – Novgorod. Russian-Swedish Relations in the Late Viking Age on the Basis of Studies of Belt Mountings. In: U. Fransson, M. Svedin, S. Bergerbrant, F. Androschuk (eds.): *Cultural interaction between east and west. Archaeology, artefacts and human contacts in northern Europe*. Stockholm: Stockholm University, 205–211.
- Mikhailov, K. A., Sobolev, V. J. 2000:** Novgorodskie nabornye poiasa XI–XII vv. *Arkheologicheskie Vesti* 7, 222–228.

- Milo, P. 2014:** *Frühmittelalterliche Siedlungen in Mitteleuropa. Eine vergleichende Strukturanalyse durch Archäologie und Geophysik*. Studien zur Archäologie Europas 21. Bonn: Dr. Rudolf Habelt.
- Mitáček, J. 2008a:** „Campus Lucsko“ – proměny jedné otázky. In: L. Galuška, P. Kouřil, J. Mitáček (eds.): *Východní Morava v 10. až 14. století*. Brno: Moravské zemské muzeum, 155–167.
- Mitáček, J. 2008b:** K interpretacím Kunovicka v listině královny Konstancie z roku 1231. *Slovácko* 50, 217–229.
- Mitáček, J. 2011:** Historie Hlucka v 10. až 17. století. Od časů Velké Moravy po léta hrůz třicetileté války. In: J. Mitáček a kol.: *Hluk. Dějiny města*. Hluk: Město Hluk, 103–190.
- Mitáček, J. 2013:** Historie Vlčnovska od pádu Velké Moravy do příchodu pánů z Kunovic (1518). In: J. Mitáček a kol.: *Vlčnov. Dějiny slovácké obce*. Vlčnov: obec Vlčnov, 83–122.
- Mlíkovský, J. 2003:** Zvířata a jejich role na raně středověkém hradě Stará Boleslav (střední Čechy). In: I. Boháčová (ed.): *Stará Boleslav. Přemyslovský hrad v raném středověku*. *Medievalia archaeologica* 5. Praha: Archeologický ústav AV ČR Praha, 347–365.
- Molyneaux, G. 2015:** *The Formation of the English Kingdom in the Tenth Century*. Oxford: Oxford University Press.
- Morillo, S. 2003:** The ‘Farm of One Night’ and the Organisation of Royal Estates in Late Anglo-Saxon Wessex. *The Haskins Society Journal: Studies in Medieval History* 14, 53–82.
- Motteau, J. 1991:** *Catalogues des fouilles de Tours (1973–1977)*. *Recherches sur Tours* 5. Tours: Association pour le Developpement des Etudes d’Archeologie Urbaine a Tours.
- Moucha, V., Nechvátal, B., Varadzin, L., Čulíková, V., Kyselý, R., Stránská, P., Zavřel, J. 2015:** *Vyšehrad. Knižecí a královská akropole. Svědectví archeologie*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.
- Moździoch, S. 1990:** *Organizacja gospodarcza państwa wczesnopiastowskiego na Śląsku. Studium archeologiczne*. Wrocław: Ossolineum.
- Moździoch, S. 2000a:** Nowe dane do zagadnienia socjotopografii piastowskich grodów kasztelańskich w X–XIII wieku na przykładzie Wrocławia i Bytomia Odrzańskiego na Śląsku. In: A. Buko, Z. Świechowski (eds.): *Osadnictwo i architektura ziem polskich w dobie Zjazdu Gnieźnieńskiego*. Warszawa: Generalny Konserwator Zabytków, 331–354.
- Moździoch, S. 2000b:** Społeczność plemienna Śląska w IX–X wieku. In: M. Młynarska-Kaletynowa, E. Małachowicz (eds.): *Śląsk około roku 1000. Materiały z sesji naukowej we Wrocławiu w dniach 14–15 maja 1999 roku*. Wrocław: Polska Akademia Nauk, 25–71.
- Moździoch, S. 2001:** Schlesien im 10. Jahrhundert. In: P. Sommer (Hrsg.): *Boleslaw II. Der tschechische Staat um das Jahr 1000. Internationales Symposium Praha 9.–10. Februar 1999*. *Colloquia mediaevalia Pragensia* 2. Praha: Filozofia, 417–440.
- Moździoch, S. 2002:** *Castrum munitissimum Bytom. Lokalny ośrodek władzy w państwie wczesnopiastowskim*. Warszawa: DiG.
- Moździoch, S. 2003:** Śląsk wczesnośredniowieczny w świetle badań archeologicznych i historycznych – *crambe bis cocta?* In: W. Chudziak (ed.): *Civitas Schinesghe cum pertinentiis*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 51–87.
- Moździoch, S. 2010:** Die Piastenburgen und die Anfänge der mittelalterlichen Städte in Schlesien. *Acta Praehistorica et Archaeologica* 42, 85–97.
- Moździoch, S. 2011:** „Bodaj się Piastów rządy nam święciły”. *Archeologia o początkach państwa piastowskiego*. In: M. Rębkowski, S. Rosik (eds.): *Populi Terrae Marisque. Prace poświęcone pamięci Profesora Lecha Leciejewicza*. Wrocław: Chronicon, 67–81.
- Moździoch, S. 2013:** Consensus or violence? Archaeology and the beginnings of the Piast state. In: S. Moździoch, P. Wiszewski (eds.): *Consensus or Violence? Cohesive Forces in Early and High Medieval Societies (9th–14th c.)*. Wrocław: Institute of History at the University of Wrocław, 299–314.
- Mrázek, I. 2000:** *Drahé kameny ve středověku Moravy a Slezska*. Brno: Moravské zemské muzeum.

- Müller, M. 2015:** Několik vzácnějších mincí z výzkumů na Malé Straně. In: J. Podliska (ed.): *V za(u)jetí malostranských stratigrafií. Sborník k životnímu jubileu Jarmily Čihákové*. Praha: Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s r. o., 140–149.
- Müller, U. 2010:** Zentrale Orte und Netzwerk. Zwei Konzepte zur Beschreibung von Zentralität. In: C. Dobiati, P. Ettl, F. Fless (Hrsg.): *Zwischen Fjorden und Steppe. Festschrift für Johan Callmer zum 65. Geburtstag*. Internationale Archäologie, Studia honoraria 31. Rahden: Verlag Marie Leidorf, 57–67.
- Müller-Mertens, E. 1980:** *Die Reichsstruktur im Spiegel der Herrschaftspraxis Ottos des Großen. Mit historiographischen Prolegomena zur Frage Feudalstaat auf deutschem Boden, seit wann deutscher Feudalstaat?* Berlin: Akademie-Verlag.
- Müller-Wille, M. 1988:** Fremdgut und Import östlicher Provenienz in Schleswig-Holstein (9.–12. Jahrhundert). *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 69, 740–788.
- Murasheva, V. 1997:** Warrior's Belts in the System of Early Medieval Cultural Values. Some Notes on the Adoption of a Socially Meaningful Cultural Element. In: G. De Boe, F. Verhaeghe (eds.): *Art and Symbolism in Medieval Europe. Papers of the „Medieval Europe Brugge 1997“ Conference – Volume 5*. Zellik: Instituut voor het archeologisch patrimonium, 113–118.
- Murasheva, V. V. 1998:** Skandinavskie nabornye remnye nakladki s territorii drevnej Rusi. In: *Istoricheskaia arkhologia. Tradicii i perspektivy (k 80-letiu so dnia rozhdeniia Daniila Avtonovicha)*. Moskva: Pamiatniki Istoricheskoi Mysli, 154–164.
- Murasheva, V. V. 2000:** *Drevnerusskie remnyie nabornye ukrasheniia (X–XIII vv.)*. Moskva: Ed. URSS.
- Murasheva, V. 2006:** Kompositgürtel altrussischer Krieger aus dem 10. und dem Beginn des 11. Jahrhunderts. *Eurasia antiqua* 12, 353–368.
- Nálezý II/I: Radoměrský, P. 1956:** České, moravské a slezské nálezý mincí údobí denárového (10. – 12. století). In: E. Nohejlová-Prátová: *Nálezý mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 7–73.
- Nasonov, A. N. 1969:** *Istoriia russkogo letopisaniia. XI-nachala XVIII v.* Ocherki i issledovaniia. Moskva: A. N. Nasonov.
- Nass, K. 1996:** *Die Reichschronik des Annalista Saxo und die sächsische Geschichtsschreibung im 12. Jahrhundert*. Hannover: Hahnsche Buchhandlung.
- Nasz, A. 1947:** Wyniki polskich badań archeologicznych na Ostrwie Tumskim we Wrocławiu. *Zeszyty Wrocławskie* 1947(2), 126–127.
- Nazarenko, A. V. 2012:** Ruś IX veka: obzor pismennykh istochnikov. In: A. N. Makarov (ed.): *Ruś v IX–X vekach. Arkheologicheskaiia panorama*. Moskva: Drevnosti Severa, 13–35.
- Nazarenko, A. V. 2013:** Zapadoevropeiskie istochniki. In: A. A. Melnikova (ed.): *Drevnaia Ruś v svete zarubezhnykh istochnikov*. Moskva: Universitet Dmitriia Pozharskogo, 249–426.
- Nazarenko, A. V. 2017:** Die Ruś im 9. Jahrhundert: Ein Überblick über die Schriftquellen. In: N. A. Makarov (Hrsg.): *Die Rus' im 9.–10. Jahrhundert. Ein archäologisches Panorama*. Studien zur Siedlungsgeschichte und Archäologie der Ostseegebiete 14. Kiel: Wachholtz, 21–43.
- Nechvátal, B., Novák, J., Zavřel, J. 2012:** Záchraný archeologický výzkum na raně středověkém hradišti v Šárce. *Archologia historica* 37(2), 401–418.
- Nekuda, R. 1986/1987:** Ein Beitrag zur Chronologie und Typologie der frühmittelalterlichen Keramik in Mähren (Tschechoslowakei). *Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters* 14/15, 119–151.
- Nekuda, V. 2000:** *Mstěnice, zaniklá středověká ves u Hrotovic 3. Raně středověké sídliště*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost.
- Nekvasil, J. 1958:** Nový slovanský hrob v Moravičanech, okr. Zábřeh. *Přehled výzkumů* 1958, 66–67.
- Nekvasil, J. 1959:** Dvě zapomenutá slovanská naleziště na Moravě. *Archeologické rozhledy* 11, 661–664, 681–683.
- Nekvasil, J. 1963:** *Pravěk Mohelnicka*. Mohelnice: Vlastivědné muzeum.

- Nelson, J. L. 1992: *Charles the Bald*. London: Longman.
- Nešpor, V. 1936: *Dějiny města Olomouce*. Vlastivěda moravská II. Místopis Moravy. Brno: Musejní spolek.
- Neustupný, E. 2010: *Teorie archeologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Neustupný, Z. 2008: Frühmittelalterliche Burgwälle im Prager Becken in Bezug auf die Entwicklung und Struktur der Besiedlung. In: L. Poláček (Hrsg.): *Das wirtschaftliche Hinterland der frühmittelalterlichen Zentren*. Internationale Tagungen in Mikulčice VI. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 31. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 153–164.
- Niesiołowska, A., Perzyńska, M., Żak, J. 1960: Badania na posesji Ostrów Tumski 13 w latach 1950–1953. In: W. Hensel (ed.): *Poznań we wczesnym średniowieczu. Tom II*. Polskie Badania Archeologiczne 5. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, 67–219.
- Noble, F. X. 2007: Secular sanctity: Forging an ethos for the Carolingian nobility. In: P. Wormald, J. L. Nelson (eds.): *Lay Intellectuals in the Carolingian World*. Cambridge: Cambridge University Press, 8–36.
- Norska-Gulkowa, M. 1985: Wyroby z rogu i kości z wczesnośredniowiecznego grodu-miasta na Ostrówku w Opolu. *Opolski Rocznik Muzealny* 8, 221–308.
- Nováček, K. 2006: Starobylá a ještě starobylejší: vytváření historického významu rotundy sv. Petra ve Starém Plzenci během 20. století. *Archeologica Pragensia* 18, 123–141.
- Nováček, K. 2014: Stará Plzeň v raném středověku. In: M. Malivánková Wasková et al.: *Dějiny města Plzně. I. Do roku 1788*. Plzeň: Statutární město Plzeň, 73–100.
- Nováček, K., Široký, R. 2004: Zapomenutá Plzeň. Počátky města pod přemyslovským hradem. *Archeologické rozhledy* 56, 798–827.
- Novák, V., Bravermanová, M. 2010: *The Kelč Hoard revised: Fragments of Islamic Silver Coins*. Praha: Filosofia.
- Novák, V., Videman, J., Kouřil, P., Richtera, L., Zmrzlý, M. 2016: *Depot mincí a zlomkového stříbra z konce 10. století nalezený v Kojetíně-Popůvkách*. Monumenta Numismatica 3. Praha: Národní muzeum.
- Novotný, B. 1959: Archeologický výzkum Hradce u Opavy. *Slezský sborník* 57, 447–463.
- Novotný, B. 1962: Výzkum slovanského hradiska v Opavě-Kylešovicích. *Časopis Slezského muzea, série B* 11, 65–80.
- Novotný, B. 1963: Výzkum velkomoravského hradíště Pohanska u Nejdku na lednickém ostrově. *Památky archeologické* 54, 3–40.
- Novotný, B. 1963/1964: Výzkum nížinného opevnění Petrova louka u Strachotína. In: J. Skutil (ed.): *Sborník III. Karlu Tihelkovi k pětadesátinám*. Brno, ČSAV – Archeologický ústav, pobočka Brno, 167–173.
- Novotný, B. 1968: Záchranný výzkum na hradíšti „Louka sv. Petra“ u Strachotína (okr. Břeclav). *Přehled výzkumů 1967*, 90–92.
- Novotný, B. 1978: Výzkum přemyslovského ústředí „castrum Zpitignew“ z 11.–12. století a rekonstrukce jeho údělu v archeologických a písemných pramenech. *Archaeologia historica* 3/78, 183–215.
- Novotný, B. 1979: Význam podkov, ostruh a udidel z hradiska Vysoká Zahrada – castrum Strachotín u Dolních Věstonic na Moravě. *Archaeologia historica* 4/79, 287–294.
- Novotný, B. 1981: Archeologický výzkum hradu Rokytá na Moravě z 11. až poloviny 12. století, jeho hradební obvod a románský dvorec Řeznovice. *Archaeologia historica* 6/81, 221–236.
- Novotný, V. 1912: *České dějiny. Dílu I. část I. Od nejstarších dob do smrti knížete Oldřicha*. Praha: Jan Laichter.
- Nový, P. 2014: K lokalizaci bojovníckých hrobů pod Budčí. *Archeologie ve středních Čechách* 18, 293–297.
- Nový, R. 1972: *Přemyslovský stát 11. a 12. století*. Praha: Univerzita Karlova.
- Nowak, P. 2013: Dagome iudex w Zbiorze kanonów kardynała Deusdedita. *Studia Źródłoznawcze* 51, 75–94.

- Nowak, P. 2017:** Regest dokumentu Dagome iudex w świetle najnowszych badań interdyscyplinarnych. In: W. Drelicharz, D. Jasiak, J. Poleski (eds.): *Spór o początki państwa polskiego. Historiografia, tradycja, mit, propaganda*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze "Historia Iagellonica", 179–189.
- Nowotny, E. in press:** Waffen und Reitzubehör im Gräberfeld von Thunau, Obere Holzweise. Neue absolute Daten zu Petersens Typ Y-Schwertern. In: P. Kouřil, L. Poláček (Hrsg.): *Bewaffnung und Reiterausrüstung des 8. bis 10. Jahrhunderts in Mitteleuropa*. Internationale Tagungen in Mikulčice IX.
- Nývltová Fišáková, M. 2005:** *Analýza osteologického materiálu z Chotěbuze-Podobory*. Manuscript of Osteological report. Stored in: the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Brno.
- Nývltová Fišáková, M. 2006:** *Analýza osteologického materiálu z Chotěbuze-Podobory*. Manuscript of Osteological report. Stored in: the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Brno.
- Nývltová Fišáková, M. 2007:** *Analýza osteologického materiálu z Chotěbuze-Podobory*. Manuscript of Osteological report. Stored in: the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Brno.
- Nývltová Fišáková, M., Procházka, R., Sůvová, Z. 2016:** Vyhodnocení osteologických pozůstatků z výzkumu parcel domů Dominikánská 11–19 a Koblížná 3 v Brně. K otázce organizace zásobování měst masem ve vrcholném středověku. *Přehled výzkumů* 57(2), 95–175.
- Olczak, J. 2000:** Średniowieczne szklane pierścionki-obraczki-kółka. Kilka uwag o technice formowania i funkcji. In: L. Kajzer (ed.): *Archaeologia et historia. Księga jubileuszowa dedykowana Pani Profesor Romanie Barnycz-Gupieńcowej*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 311–321.
- Opravil, E. 1983:** *Údolní niva v době hradištní. ČSSR – povodí Moravy a Poodří*. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně 11(2). Praha: Academia.
- Opravil, E. 1990:** Die Vegetation in der jüngeren Burgwallzeit in Přerov. *Časopis Slezského muzea, série A*, 39, 1–22.
- Orna, J., Kožíšek, J. 2016:** Nové poznatky k opevnění jižního suburbia hradu Plzeň. *Archeologie západních Čech* 10, 73–78.
- Ostrowska, E. 1957:** Prace wykopaliskowe na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu w 1955 r. *Sprawozdania Archeologiczne* 3, 195–203.
- Ostrowska, E. 1961:** Badania archeologiczne na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu w 1958 roku. *Sprawozdania Archeologiczne* 12, 69–79.
- Osypińska, M. 2013:** *Zwierzęta w gospodarce wczesnośredniowiecznego Szczecina*. Poznań: Ośrodek Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych.
- Ottaway, P. 1992:** *Anglo-Scandinavian Ironwork from 16–22 Coppergate*. London: Council for British Archaeology.
- Paddenberg, D. 2012:** *Die Funde der jungslawischen Feuchtbodensiedlung von Parchim-Lödigeesee, Kr. Parchim, Mecklenburg-Vorpommern*. Wiesbaden: Reichert.
- Pałubicka, A. 1975:** Grodzisko wklęsłe w Bninie, pow. Śremski. In: Żak, J. (ed.): *Materiały do studiów nad osadnictwem bnińskim*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 11–184.
- Pankiewicz, A. 2012:** *Relacje kulturowe południowego Śląska i północnych Moraw i Czech w IX–X wieku w świetle źródeł ceramicznych*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Pankiewicz, A. 2015a:** Dynamika przemian kulturowych środkowej części grodu na podstawie znalezisk z wykopu IIIIF. In: A. Limisiewicz, A. Pankiewicz (eds.): *Kształtowanie się grodu na wrocławskim Ostrowie Tumskim. Badania przy ul. św. Idziego*. In Pago Silensi, Wrocławskie Studia Wczesnośredniowieczne 1. Wrocław: Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, 469–475.
- Pankiewicz, A. 2015b:** Dynamics of the Cultural Changes in the Central Part of the Stronghold on Ostrów Tumski in Wrocław Based on the Finds From Trench IIIIF. In: A. Limisiewicz, A. Pankiewicz (eds.): *Kształtowanie się grodu na wrocławskim Ostrowie Tumskim. Badania przy ul. św. Idziego*. In pago Silensi. Wrocławskie Studia Wczesnośredniowieczne 1. Wrocław: Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, 477–485.

- Pankiewicz, A. 2015c: Stan badań nad konstrukcjami obronnymi wrocławskiego Ostrowa Tumskiego. In: A. Limisiewicz, A. Pankiewicz (eds.): *Kształtowanie się grodu na wrocławskim Ostrowie Tumskim. Badania przy ul. Św. Idziego*. In pago Silensi. Wrocławskie Studia Wczesnośredniowieczne 1. Wrocław: Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego, 13–31.
- Pankiewicz, A., Semianowska, S., Sadowski, K. 2017: *Wczesnośredniowieczna biżuteria szklana z głównych ośrodków grodowych Śląska (Wrocław, Opole, Niemcza)*. Wrocławskie Studia Wczesnośredniowieczne 3. Wrocław: Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Páral, V., Měchurová, Z., Riedlová, M. 1995: Zvířecí kosti ze zaniklé středověké vsi Konůvky (okr. Vyškov). *Archaeologia historica* 20/95, 417–425.
- Parczewski, M. 2003: Problem Łędzian a kształtowanie się polsko-ruskiej rubieży etnicznej. In: W. Chudziak (ed.): *Civitas Schinesghe cum pertinentiis*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 151–165.
- Parma, D. 2001: K problematice zázemí přerovského hradu v mladohradištním období. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity M 6*, 177–195.
- Parma, D., Kala, J., Nývltová Fišáková, M., Rašková Zelinková, M. 2011: Netradiční materiál, neobvyklý předmět. Opomíjený segment kostěné industrie mladší doby bronzové. *Archeologické rozhledy* 63, 136–150.
- Paukert, J. 2006: Raně středověké denáry z kostrového pohřebiště v Holubicích (okr. Vyškov). *Numismatický sborník* 21, 214–216.
- Payne, S. 1973: Kill-off patterns in sheep and goats: the mandibles from Asvan Kale. *Anatolian Studies* 23, 281–303.
- Payne, S., Bulla, G. 1988: Components of variation in measurements of pig bones and teeth, and the use of measurements to distinguish wild from domestic pig remains. *Archeozoologica* 2, 27–65.
- Peška, J., Šrámek, F. 2004: Krátkodobý polní tábor z doby římské v Olomouci-Neředíně. In: M. Bém, J. Peška (eds.): *Ročenka 2003. Archeologické centrum Olomouc, příspěvková organizace*. Olomouc: Archeologické centrum Olomouc, 127–136.
- Peške, L. 1978: Rozbor osteologického materiálu. In: M. Buchvaldek, J. Sláma, J. Zeman (eds.): *Slovenské hradište u Kozárovic*. Praehistorica 6. Praha: Univerzita Karlova, 105–106.
- Petráček, T. 2012: *Nevolníci a svobodní, kníže a velkostatek. Fenomén darovaných lidí přemyslovských zemí 10.–12. století*. Praha: Argo.
- Petráček, T. 2017: *Power and Exploitation in the Czech Lands in the 10th–12th Centuries*. East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, 40. Leiden: Brill.
- Petráň, Z. 1998: *První české mince*. Praha: Set out.
- Petráň, Z. 2000: Problematika pražské mincovny za vlády Boleslava II. In: L. Polanský, J. Sláma, D. Třeštík (eds.): *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 147–154.
- Petrík, J. 2016: *Petrografická analýza keramického zlomku inv. č. 1953/90 z Přerova, Horní náměstí 19*. Manuscript of expert report. Stored in: Archive of the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Brno.
- Petrov, N. I. 2005: Ladoga, Ryurik's Stronghold, and Novgorod: Fortifications and Power in Early Medieval Russia. In: F. Curta (ed.): *East Central & Eastern Europe in the Early Middle Ages*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 121–135.
- Piekalski, J. 2014: *Praga, Wrocław, Kraków. Przestrzeń publiczna i prywatna w czasach średniowiecznego przełomu*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Pieta, K. 2015: Včasnostredoveké mocenské centrum Bojná – výskumy v rokoch 2007–2013. In: K. Pieta, Z. Robak (ed.): *Bojná 2. Nové výsledky výskumov včasnostredovekých hradísk*. Archeologica Slovaca Monographiae, Fontes 20. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 9–49.
- Pieta, K., Robak, Z. (eds.) 2017: *Bojná 2. Nové výsledky výskumov včasnostredovekých hradísk*. 2nd enlarged edition. Archeologica Slovaca Monographiae, Fontes 20. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied.

- Pláček, M. 2008:** Proměny hradů jihovýchodní Moravy do konce 14. století. In: L. Galuška, P. Kouřil, J. Mitáček (eds.): *Východní Morava v 10. až 14. století*. Brno: Moravské zemské muzeum, 175–184.
- Plachá, V. 2012:** Ranostredoveké osídlenie devínskeho hradiska. *Acta Historica Neosoliensia* 15, 94–115.
- Plachá, V., Divileková, D. 2012:** Cintorín z 11.–12. storočia na hrade Devín. *Slovenská archeológia* 60, 48–118.
- Plachá, V., Hlavicová, J. 2011:** *Ranostredoveký Devín*. Bratislava: Elán.
- Plachá, V., Hlavicová, J., Keller, I. 1990:** *Slovanský Devín*. Bratislava: Obzor.
- Poggensee, A. 2003:** Die slawische Vorbesiedlung der Altstadt von Wolgast, Lkr. Ostvorpommern. *Bodendenkmalpflege in Mecklenburg-Vorpommern, Jahrbuch* 2002, 35–55.
- Podliska, J. 2008:** Herstellung und Bearbeitung von Eisen in der vorlokationszeitlichen Siedlungsagglomeration von Prag. Ein archäologischer Beitrag zur Erkenntnis der nichtagrarischen Produktion des 9.–13. Jahrhunderts. In: L. Poláček (Hrsg.): *Das wirtschaftliche Hinterland der frühmittelalterlichen Zentren*. Internationale Tagungen in Mikulčice VI. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 31. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 165–178.
- Pokorná, L. 2007:** *Středohradištní keramika na střední Moravě*. Unpublished manuscript of master thesis. Stored in: Institute of archaeology and museology, Faculty of arts, Masaryk university, Brno.
- Poláček, L. 1994:** Zum Stand der Erkenntnis der frühmittelalterlichen Keramik in Südwestmähren. In: Č. Staňa, L. Poláček (eds.): *Slawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert*. Internationale Tagungen in Mikulčice I. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 243–263.
- Poláček, L. 1996:** Zum Stand der siedlungsarchäologischen Forschung in Mikulčice. In: Č. Staňa, L. Poláček (Hrsg.): *Frühmittelalterliche Machtzentren in Mitteleuropa – mehrjährige Grabungen und ihre Auswertung*. Internationale Tagungen in Mikulčice III. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 6. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 213–260.
- Poláček, L. 1998:** Die Graphittonkeramik aus Mikulčice. In: L. Poláček (Hrsg.): *Frühmittelalterliche Graphittonkeramik in Mitteleuropa. Naturwissenschaftliche Keramikuntersuchungen*. Internationale Tagungen in Mikulčice IV. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 9. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 127–197.
- Poláček, L. 1999:** Raná grafitová keramika a otázka osídlení Mikulčic v 10. století. *Archeologické rozhledy* 51, 740–759.
- Poláček, L. 2000:** Burgwälle, Burgen und Burgstädte in Mähren. In: A. Wiczorek, H. M. Hinz (Hrsg.): *Europas Mitte um 1000. I. Handbuch zur Ausstellung*. Stuttgart: Konrad Theiss, 289–292.
- Poláček, L. 2001:** K poznání přírodního prostředí velkomoravských nížinných hradišť. In: L. Galuška, P. Kouřil, Z. Měřinský (eds.): *Velká Morava mezi východem a západem. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Uherské Hradiště, Staré Město 28. 9. – 1. 10. 1999*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 17. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno, 315–325.
- Poláček, L. 2002:** Mikulčice. In: J. Hoops et al. (Hrsg.): *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde 20. Metuonis – Naturwissenschaftliche Methoden*. Zweite, völlig neu bearbeitete und stark erweiterte Auflage. Berlin: Walter de Gruyter, 12–17.
- Poláček, L. 2008a:** Das wirtschaftliche Hinterland des frühmittelalterlichen Zentrums in Mikulčice. Stand und Perspektiven der Forschung. In: L. Poláček (Hrsg.): *Das wirtschaftliche Hinterland der frühmittelalterlichen Zentren*. Internationale Tagungen in Mikulčice VI. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 31. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 257–297.

- Poláček, L. 2008b:** Der Untergang des Mährischen Reiches und Mikulčice. In: R. Zehetmayer (ed.): *Im Schnittpunkt frühmittelalterlicher Kulturen. Niederösterreich an der Wende vom 9. zum 10. Jahrhundert. Die Vorträge des 27. Symposiums des Niederösterreichischen Instituts für Landeskunde, Hainburg 3. bis 6. Juli 2007*. Nöla. Mitteilungen aus dem Niederösterreichischen Landesarchiv 13. St. Pölten: Niederösterreichisches Institut für Landeskunde, 283–297.
- Poláček, L. 2008c:** Great Moravia, the Power Centre at Mikulčice and the Issue of the Socio-economic Structure. In: P. Velemínský, L. Poláček (Hrsg.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band VIII*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 27. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 11–44.
- Poláček, L. 2008d:** *The Archaeology of Mikulčice. Mikulčice Guide 1*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
- Poláček, L. 2009a:** Die Kirchen von Mikulčice als Spiegel von Glaube und Herrschaft. In: U. von Freeden, H. Friesinger, E. Wamers (Hrsg.): *Glaube, Kult und Herrschaft. Phänomene des Religiösen im 1. Jahrtausend n. Chr. in Mittel- und Nordeuropa*. Kolloquien zur Vor- und Frühgeschichte 12. Bonn: Rudolf Habelt, 417–435.
- Poláček, L. 2009b:** Veränderungen der Siedlungsstruktur im Umfeld von Mikulčice, Mähren, vom 9. bis 12. Jahrhundert. In: S. Felgenhauer-Schmidt et al. (Hrsg.): *Lebenswelten im ländlichen Raum: Siedlung, Infrastruktur und Wirtschaft*. Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich 25. Wien: Österreichische Gesellschaft für Mittelalterarchäologie, 51–68.
- Poláček, L. 2010:** Die Kirchen von Mikulčice aus siedlungsarchäologischer Sicht. In: L. Poláček, J. Maříková-Kubková (Hrsg.): *Frühmittelalterliche Kirchen als archäologische und historische Quelle*. Internationale Tagungen in Mikulčice VIII. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 41. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 31–55.
- Poláček, L. 2014a:** Mikulčice. In: P. Kouřil (ed.): *Great Moravia and the Beginnings of Christianity*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 184–188.
- Poláček, L. 2014b:** Mikulčice. In: P. Kouřil (ed.): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 174–177.
- Poláček, L. 2014c:** Notes on river archaeology in Mikulčice. In: L. Poláček (ed.): *Mikulčice river archaeology. New interdisciplinary research into bridge No. 1*. Internationale Tagungen in Mikulčice X. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 51. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 11–25.
- Poláček, L. 2014d:** Z centra Velké Moravy na periferii přemyslovského státu. Vybrané otázky vývoje mikulčické aglomerace v 9.–13. století. In: I. Boháčová, P. Sommer (eds.): *Středověká Evropa v pohybu. K poctě Jana Klápště*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., 3–21.
- Poláček, L. 2016:** *Hradiště Mikulčice – Valy a Velká Morava*. Mikulčice – průvodce, svazek 2. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
- Poláček, L., Hladík, M. 2014:** Archaeological excavation B 2012 of the filled-up riverbed and bridge No. 1 in Mikulčice. In: L. Poláček (ed.): *Mikulčice river archaeology. New interdisciplinary research into bridge No. 1*. Internationale Tagungen in Mikulčice X. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 51. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 27–59.
- Poláček, L., Mazuch, M., Baxa, P. 2006:** Mikulčice – Kopčany. Stav a perspektivy výzkumu. *Archeologické rozhledy* 58, 623–642.
- Poláček, L., Marek, O. 2005:** Grundlagen der Topographie des Burgwalls von Mikulčice. Die Grabungsflächen 1954–1992. In: L. Poláček (Hrsg.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band VII*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 24. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, 9–358.
- Poláček, L., Marek, O., Skopal, R. 2000:** Holzfunde aus Mikulčice. In: L. Poláček (ed.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band IV*. Spi-

- sy Archeologického ústavu AV ČR Brno 18. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, 177–302.
- Poláček, L., Mazuch, M., Hladík, M. Krupičková, Š. 2014:** Between Science and Show – on the State of Research and Presentation of the early medieval Power Centre in Mikulčice (Czech Republic). In: C. von Carnap-Bornheim (ed.): *Quo vadis? Status and Future Perspectives of Long-Term Excavations in Europe*. Neumünster: Wachholtz, 179–209.
- Poláček, L., Škojec, J., Marek, O., Skopal, R. 2000:** Mikulčice (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 41 (1999), 170–171.
- Poláček, L., Škojec, J., Marek, O., Skopal, R. 2001:** Mikulčice (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 42 (2000), 217–218.
- Polanský, L., Sláma, J. 2008:** Denárové ražby z hradiště Staré Zámky v Brně-Lišni a neďalekých Velatic. *Numismatické listy* 63, 103–116.
- Polanský, L., Sláma, J., Třeštík, D. (eds.) 2000:** *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Polanský, L., Tomková, K. 2006:** Hromadný nález denárů a šperků z Čistěvsi. Revize popisu a dochované části depotu. *Numismatický sborník* 21, 83–121.
- Poleski, J. 1996:** Odkrycie nowych zabytków awarskich i tzw. staromadziarskich na terenie Małopolski. In: Z. Kurnatowska (ed.): *Słowiańszczyzna w Europie średniowiecznej I*. Wrocław: Werk, 257–262.
- Poleski, J. 2000:** Malopolsko v 10. století. In: L. Polanský, J. Sláma, D. Třeštík (eds.): *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 225–235.
- Poleski, J. 2005:** Grody państwowe na terenie Małopolski od XI do połowy XIII wieku. In: J. Gadowski et al. (eds.): *Lapides viventes: zaginiony Kraków wieków średnich: księga dedykowana Profesor Klementynie Żurowskiej*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 29–51.
- Poleski, J. 2013:** *Małopolska w VI–X wieku. Studium archeologiczne*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica“.
- Poleski, J. 2014:** Kontakty kmenů v povodí Visly a Odry s Velkou Moravou. In: P. Kouřil (ed.): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 150–154.
- Poleski, J. 2017:** Kontakty plemion zamieszkujących tereny Polski z państwem morawskim i państwem czeskim w IX i X wieku a problem kształtowania się państwa pierwszych Piastów. In: W. Drelicharz, D. Jasiak, J. Poleski (eds.): *Spór o początki państwa polskiego. Historiografia, tradycja, mýt, propaganda*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”, 49–98.
- Pomfyová, B. 2011:** Karolínska architektura. K otázkám jej vplyvu a recepcie. In: J. Bartík (ed.): *Karolínska kultúra a Slovensko. Štúdie*. Zborník Slovenského národného múzea, Archeológia, Supplementum 4. Bratislava: Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum, 53–69.
- Pomfyová, B., Samuel, M., Žažová, H. 2014:** *Stredoveká Biňa: archeológia – história – architektúra*. Bratislava: FO ART.
- Poppe, A. 1967:** Latopisarstwo staroruskie. In: W. Kowalenko, G. Labuda, Z. Stieber (eds.): *Słownik Starożytności Słowiańskich. Tom III. L – O*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, 22–27.
- Poulik, J. 1957:** Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti „Valy“ u Mikulčic. *Památky archeologické* 48, 241–388.
- Poulik, J. 1963:** *Dvě velkomoravské rotundy v Mikulčicích*. Monumenta archaeologica 12. Praha: Československá akademie věd.
- Poulik, J. 1975:** *Mikulčice. Sídlo a pevnost knížat velkomoravských*. Praha: Academia.
- Povetkin, V. 2001:** Lärmgefäße des Satans. Musikinstrumente im mittelalterlichen Novgorod. In: M. Müller-Wille, V. J. Janin, E. N. Nosov, E. A. Rybina (eds.): *Novgorod. Das mittelalterliche Zentrum und sein Umland in Norden Russlands*. Neumünster: Wachholtz, 225–244.

- Preidel, H. 1939: Der Silberschatz von Saaz. *Manus* 31, 538–589.
- Přichystal, A. 2009: *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*. Brno: Masarykova univerzita.
- Přichystal, A. 2016: *Petroarcheologické zhodnocení souboru raně středověkých brousků z Přerova-Horního náměstí č. p. 19*. Manuscript of expert report. Stored in: the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Brno.
- Přichystalová, R. 2011: Die Bestattungen in Břeclav-Pohansko. Alte und neue Ausgrabungen. In: J. Macháček, Š. Ungerman (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa*. Studien zur Archäologie Europas 14, Bonn: Habelt, 35–61.
- Přichystalová, R. 2014: Olomouc-Nemilany. Stručná analýza raněstředověkého pohřebiště. In: R. Přichystalová, M. Kalábek (eds.): *Raněstředověké pohřebiště Olomouc-Nemilany. Katalog*. Brno: Masarykova univerzita, 207–272.
- Přichystalová, R., Kalábek, M. (eds.) 2014: *Raně středověké pohřebiště Olomouc-Nemilany*. Brno: Masarykova univerzita.
- Princová-Justová, J. 1995: Knížecí prostředí na slavníkovské Libici ve světle archeologických objevů. *Archeologické rozhledy* 47, 252–266.
- Princová, J., Mařík, J. 2006: Libice nad Cidlinou – stav a perspektivy výzkumu. *Archeologické rozhledy* 58, 643–664.
- Procházka, R. 1993: K vývoji a funkčnímu rozvrstvení hradů 11.–12. stol. na Moravě. In: S. Moździoch (ed.): *Centrum i zaplecze we wczesnośredniowiecznej Europie Środkowej*. Spotkania Bytomskie 3. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Oddział we Wrocławiu, 109–141.
- Procházka, R. 2005: Der südmährische Kirchenbau im 11.–13. Jahrhundert – Ein Überblick. In: S. Felgenhauer-Schmidt et al. (Hrsg.): *Die Kirche im mittelalterlichen Siedlungsraum. Archäologische Aspekte zu Standort, Architektur und Kirchenorganisation*. Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich 21. Wien: Österreichische Gesellschaft für Mittelalterarchäologie, 205–242.
- Procházka, R. 2009a: Moravská keramika kolem roku 1000 – otázka kontinuity a změny. In: Moździoch, S. (ed.): *Stare i nowe w średniowieczu. Pomiędzy innowacją a tradycją*. Spotkania Bytomskie 6. Wrocław: Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 151–186.
- Procházka, R. 2009b: *Vývoj opevňovací techniky na Moravě a v českém Slezsku v raném středověku*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 38. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno, v. v. i.
- Procházka, R. 2011: Zur Funktion der mährischen Burgen des 10.–12. Jahrhunderts. In: J. Macháček, Š. Ungerman (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa*. Studien zur Archäologie Europas 14. Bonn: Habelt, 611–622.
- Procházka, R. 2013: Místní předpoklady vzniku města. In: L. Jan (ed.): *Dějiny Brna 2. Středověké město*. Brno: Statutární město Brno, 32–39, 220, 221.
- Procházka, R. 2014a: Přerov a Brno, příklady rozdílné dynamiky vývoje hradů 11.–12. století na Moravě. In: K. Chrzan, K. Czapla, S. Moździoch (eds.): *Funkcje grodów w państwach wczesnośredniowiecznej Europy środkowej. Społeczeństwo, gospodarka, ideologia*. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii PAN, 227–256.
- Procházka, R. 2014b: Přerov. In: P. Kouřil (ed.): *Great Moravia and the Beginnings of Christianity*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 222–227.
- Procházka, R. 2014c: Přerov. In: P. Kouřil (ed.): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 208–213.
- Procházka, R. 2017a: *Hrad Přerov v raném středověku (9.–11. století) a počátky mladohradištní hmotné kultury (Archeologický výzkum na Horním náměstí, č. p. 8, 9 a 21)*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 54. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
- Procházka, R. 2017b: Modřice v raném středověku. In: J. Mitáček, R. Procházka (eds.): *Modřice. Dějiny města*. Modřice: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 125–144.

- Procházka, R. 2017c:** Socio-economic aspects of the 11th and 12th century material culture of Přerov castle in a contemporary context. In: G. Fusek (Hrsg.): *Archäologische Studien zum frühen Mittelalters*. Nitra: Archeologický ústav SAV, 115–147.
- Procházka, R., Balcárková, A. in press:** Přerov, Horní náměstí 19, 20. Otázka prostorového vývoje lokality a možnosti poznání socioekonomického profilu jejích obyvatel v 11. století. *Památky archeologické*.
- Procházka, R., Doležel, J., 2001:** Současný stav poznání počátků jihomoravských měst, *Přehled výzkumů* 42 (2000), 25–74.
- Procházka, R., Drechsler, A., Schenk, Z. 2006:** Raně středověká sídelní aglomerace Přerov (8. - 12. stol.) – současný stav poznání. *Archeologické rozhledy* 58(4), 668–694.
- Procházka, R., Drechsler, A., Schenk, Z., 2008:** Frühmittelalterliche Besiedlung des Areals der Stadt Přerov. Topographie der archäologischer Grabungen 1986–2005. In: L. Poláček (Hrsg.): *Das wirtschaftliche Hinterland der frühmittelalterlichen Zentren*. Internationale Tagungen in Mikulčice VI. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 31. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, v. v. i., 207–247.
- Procházka, R., Kohoutek, J., Peška, J. 2007:** *Přerov Horní náměstí. Od pravěkého hradiska ke středověkému městu*. Archeologické památky střední Moravy. Olomouc: Archeologické centrum Olomouc.
- Procházka, R., Kováčik, P., Zúbek, A. 2002:** Nové poznatky k vývoji olomouckého hradu v raném a vrcholném středověku. *Archaeologia historica* 27/02, 197–214.
- Procházka, R., Kučerovská, T., Chumchal, M., Kohoutek, J. 2007:** Raně středověké mince z hradu Přerov. *Folia numismatica* 20 (2005), 3–16.
- Procházka, R., Ustohal, V., Doležal, P. 2003:** Materiálová analýza raně středověkých kovových předmětů z Přerova. *Pravěk* Nová řada 13/2003, 387–404.
- Procházka, R., Wihoda, M. 2006:** Polský průnik na Moravu a hrad Přerov v kontextu dějin 10. století. In: M. Dworaczyk, A. B. Kowalska, S. Moździoch, M. Rębkowski (red.): *Świat Słowian wczesnego średniowiecza*. Szczecin: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 623–645.
- Procházka, R., Wihoda, M., Zapletalová, D. 2011:** V raném středověku. In: R. Procházka (ed.): *Dějiny Brna I. Od pravěku k ranému středověku*. Brno: Statutární město Brno, 447–560.
- Profantová, N. 2000:** Die Ausbildung herrschaftlicher Strukturen bei den Westslawen. In: A. Wiczorek, H. M. Hinz (eds.): *Europas Mitte um 1000. I. Handbuch zur Ausstellung*. Stuttgart: Konrad Theiss, 293–296.
- Profantová, N. 2003:** Mikulčice – pohřebiště u 6. kostela: Pokus o chronologické a sociální zhodnocení. In: N. Profantová, B. Kavanová: *Mikulčice – pohřebiště u 6. a 12. kostela*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 22. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky, 7–209.
- Profantová, N. 2005:** Die Elite im Spiegel der Kindergräber aus dem 9. und 10. Jahrhundert in Böhmen. In: P. Kouřil (ed.): *Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas (mit einem speziellen Blick auf die grossmährische Problematik)*. Materialien der internationalen Fachkonferenz, Mikulčice 25.–26. 5. 2004. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 25. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 313–334.
- Profantová, N. 2008:** Problém interpretace staromaďarských nálezů v Čechách. In: T. Štefanovičová, D. Hulínek (eds.): *Bitka pri Bratislave v roku 907 a jej význam pre vývoj stredného Podunajska*. Bratislava: Slovenský archeologický a historický inštitút – SAHI, 149–168.
- Profantová, N. 2009a:** Byzantine coins from the ninth – tenth century from the Czech Republic. In: M. Woloszyn (ed.): *Byzantine Coins in Central Europe between the fifth and tenth centuries*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 581–596.
- Profantová, N. 2009b:** Český šperk v raně středověkých pokladech. In: P. Sommer, D. Třeščík, J. Žemlička (eds.): *Přemyslovci. Budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 135.

- Profantová, N. 2010a:** Awarische Funde in der Tschechischen Republik. Forschungsstand und neue. *Acta archaeologica Carpathica* 45, 203–270.
- Profantová, N. 2010b:** Závěsek s motivem lidské tváře – nová interpretace staršího nálezu z Olomouce. In: O. Jakubec (ed.): *Arcidiecézní muzeum na Olomouckém hradě. Příspěvky z mezinárodní konference*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 59–64.
- Profantová, N. 2011a:** Karolínské importy a jejich napodobování v Čechách, případně na Moravě (konec. 8.–10. stol.). In: In: J. Bartík (ed.): *Karolínská kultura a Slovensko. Štúdie*. Zborník Slovenského národného múzea, Archeológia, Supplementum 4. Bratislava: Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum, 71–104.
- Profantová, N. 2011b:** New Evidence concerning Dating, Importance and Hinterland of Early Medieval Hillfort of Klecany, district of Prague-East. In: J. Macháček, Š. Ungerman (Hrsg.): *Frühgeschichtliche Zentralorte in Mitteleuropa*. Studien zur Archäologie Europas 14. Bonn: Habelt, 355–370.
- Profantová, N. 2012a:** Examples of the Most Important Results of the Technological Analyses of Swords from the Czech Republic. In: B. Tobias (Hrsg.): *Die Archäologie der frühen Ungarn. Chronologie, Technologie und Methodik*. RGZM Tagungen 17. Mainz: Verlag des Römische-Germanischen Zentralmuseums, 169–190.
- Profantová, N. 2012b:** Tausiertes Steigbügel aus dem Gegend Dobruška. In: B. Tobias (Hrsg.): *Die Archäologie der frühen Ungarn. Chronologie, Technologie und Methodik*. RGZM Tagungen 17. Mainz: Verlag des Römische-Germanischen Zentralmuseums, 295–308.
- Profantová, N. 2013:** Gräber mit Sporen aus Böhmen. In: F. Biermann, T. Kersting, A. Klammt (Hrsg.): *Soziale Gruppen und Gesellschaftsstrukturen im westslawischen Raum*. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 70. Langenweissbach: Beier & Beran, 57–76.
- Profantová, N. 2014:** Power elites in ninth and tenth century Bohemia. In: P. Kouřil (ed.): *Great Moravia and the Beginning of Christianity*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 66–73.
- Profantová, N. 2015:** Nová raně středověká výšinná poloha z Kosoře a Prahy-Radotína. In: J. Podliska et al. (eds.): *V za(u)jetí malostranských stratigrafií. Sborník k životnímu jubileu Jarmily Čihákové*. Praha: Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s r. o., 80–95.
- Profantová, N. 2016a:** Archeologia elit w IX–X w. na przykładzie Czech. In: H. Kócka-Krenz, M. Matla, M. Danilewski (red.): *Tradycja nowoczesność. Początki państwa polskiego na tle środkowoeuropejskim w badaniach interdyscyplinarnych*. Seria Historia 230. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 249–273.
- Profantová, N. 2016b:** Erichtung und Zerstörung der ersten frühmittelalterlichen Burgwälle in Böhmen (8/9. Jahrhundert). In: F. Bierman, T. Kersting, A. Klammt (Hrsg.): *Die frühen Slawen – von der Expansion zu gentes und nationes*. Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 81. Langenweissbach: Beier & Beran, 223–239.
- Profantová, N. 2016c:** Chronologie časně slovanského a starohradištního osídlení na příkladu Prahy a jejího zázemí. In: I. Boháčová, M. Šmolíková (eds.): *Praha archeologická*. Archeologica Pragensia, Supplementum 3. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 129–146.
- Profantová, N. 2016d:** Ostruhy jako doklady přítomnosti elity v 8. a 9. století v Čechách. *Archeologia historica* 41(2), 7–40.
- Profantová, N. 2016e:** Sekeromlat maďarského původu z České Kubice, okr. Domažlice. *Archeologie západních Čech* 10, 88–93.
- Profantová, N. 2016f:** Social inequality in the Early Middle Ages in Bohemia: written sources and archaeological record. *Tagungen des Landesmuseum für Vorgeschichte Halle* 20, 636–651.
- Profantová, N. 2017:** New data about the earliest of Early Medieval hill-forts and hill-sites in central Bohemia (8th and first half of 9th cent). In: G. Fusek (Hrsg.): *Archäologische Studien zum frühen Mittelalter*. Nitra: Archeologický ústav SAV, 99–114.
- Profantová, N. in press:** Neue Funde von Waffen und Reitzeug aus Mittel- und Ostböhmen. In: P. Kouřil, L. Poláček (eds.): *Bewaffnung und Reiterausrüstung des 8. bis 10. Jahrhundert*

- derts in Mitteleuropa. Internationale Tagungen in Mikulčice IX. Brno.
- Profantová, N. a kol. 2010:** *Klecany. Raně středověká pohřebiště II*. Praha: Epoque.
- Profantová, N. a kol. 2015:** *Klecany. Raně středověká pohřebiště I*. Praha: Epoque.
- Profantová, N., Stolz, D. 2007:** Chronology and importance of the Rubín hillfort based on new and early Middle Ages metal finds. In: J. Michálek, M. M. Rind J., K. Schmotz (eds.): *Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. Treffen 21.–24. 6. in Plzeň-Křimice*. Rahden/Westf.: Verlag Marie Leidorf, 93–105.
- Profantová, N., Stolz, D., Videman, J. 2012:** Kovové ozdoby a mince z hradiště Dřevíč, okr. Rakovník. *Archeologie západních Čech* 4, 29–36.
- Profantová, N., Stránská, P. 2008:** Muži a ženy na raně středověkých pohřebištích v Klecanech (podle poznatků archeologie a antropologie). In: S. Stuchlík (ed.): *Muž a žena v pohřebním ritu*. Acta archaeologica Opaviensia 3. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, 129–142.
- Profantová, N., Vích, D. 2008:** Raně středověké osídlení Malé Hané na pomezí Čech a Moravy. *Přehled výzkumů* 49, 133–164.
- Prokop, O., Kolář, T., Kyncl, T., Rybníček, M. 2017:** Updating the Czech millenia-long oak tree-ring width chronology. *Tree-Ring Research* 73(1), 47–52.
- Prummel, W., Frisch, H. J. 1986:** A guide for the distinction of species, sex and body side in bones of sheep and goat. *Journal of archaeological Science* 13, 567–577.
- Puhle, M. (ed.) 2001:** *Otto der Grosse. Magdeburg und Europa I, II*. Mainz Philipp von Zabern am Rhein.
- Purowski T. 2012:** *Wyroby szklane w kulturze łużyckiej w międzyrzeczu Noteci i środkowej Odry. Studium archeologiczno-technologiczne*. Warszawa: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Purowski T., Dzierżanowski P., Bulska E., Wagner B. 2012:** A study of glass beads from the Hallstatt C–D from Southwestern Poland: implications for glass technology and provenance. *Archaeometry* 5, 144–166.
- Pushkina, T. A., Murasheva, V. V., Eniosova, N. V. 2017:** Der archäologische Komplex von Gnezdovo. In: N. A. Makarov (Hrsg.): *Die Rus' im 9.–10. Jahrhundert. Ein archäologisches Panorama*. Studien zur Siedlungsgeschichte und Archäologie der Ostseegebiete 14. Kiel: Wachholtz, 250–281.
- Radoměrský, D. 1992:** Deutsche Münzen in frühmittelalterlichen Funden Böhmens und Mährens (10.–12. Jahrhundert). Unpublished manuscript of dissertation. Stored in: the Library of Faculty of Arts, Charles University, Prague.
- Radoměrský, P. 1955:** Obol mrtvých u Slovanů v Čechách a na Moravě. Příspěvek k datování kostrových hrobů mladší doby hradištní. *Sborník Národního muzea, řada A – Historie* 9(2), 3–81.
- Radoměrský, P. 1956:** Poklad komárovský. *Časopis slezského musea, série B* 5, 1–10.
- Radwański, K. 1997:** Kraków miasto rezydencjonalne Wiślan i pierwszych Piastów. *Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności* 61.
- Rajewski, Z. A. 1939:** Zabytki z rogu i kości w grodzie gnieźnienskim. In: J. Kostrzewski (ed.): *Gniezno w zaraniu dziejów (od VIII do XIII wieku) w świetle wykopalisk*. Poznań: Polskie Towarzystwo Prehistoryczne, 66–102.
- Ratkoš, P. 1965:** Podmanenie Slovenska Maďarmi. In: P. Ratkoš (red.): *O počiatkoch slovenských dejín*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 141–178.
- Reimann, H., Ruchhöft, F., Willich, C. 2011:** *Rügen im Mittelalter. Eine interdisziplinäre Studie zur mittelalterlichen Besiedlung auf Rügen*. Stuttgart: Steiner.
- Reitz, E., Wing, E. 2008:** *Zooarchaeology*. 2nd revised edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rejholcová, M. 1995:** *Pohrebisko v Čakajovciach (9.–12. storočie)*. Katalóg. Archeologica Slovaca

- Monographiae, Fontes 15. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 117.
- Rejzek, J. 2001:** *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda.
- Renfrew, C. 1984:** *Approaches to Social Archaeology*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Repka, D. 2011:** Včasnostredoveké osídlenie Spiša. Analýza osídlenia a kritika stavu bádania. *Musaica* 27, 107–129.
- Reuter, T. 1991:** *Germany in the Early Middle Ages (800–1056)*. London: Longman.
- Reynolds, A. 2009:** The landscape archaeology of secular power in 8th–11th century England. *Territorio, Sociedad y Poder, Anejo* 2, 67–88.
- Reynolds, A. 2013:** Archaeological Correlates for Anglo-Saxon Military Activity in Comparative Perspective. In: J. Baker, S. Brookes, A. Reynolds (eds.): *Landscapes of Defence in Early Medieval Europe*. Studies in the Early Medieval Archaeology 28. Turnhout: Brepols, 1–38.
- Reynolds, A., Brookes, S. 2013:** Anglo-Saxon civil defence in the localities: a case study of the Avebury region. In: A. J. Reynolds, L. Webster (eds.): *Early Art and Archaeology in the Northern World: Studies in Honour of James Graham-Campbell*. The northern world 58. Leiden: Brill, 561–606.
- Richter, M. 1961:** K počátkům tak zvaných gotických klíčů. *Sborník československé společnosti archeologické při ČSAV. K počtě 75. narozenin akademika Jana Eisnera*. Brno: Krajské nakladatelství, 96–100.
- Richter, V. 1959:** *Raněstředověká Olomouc*. Spisy Univerzity v Brně, Filosofická fakulta 63. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Richtera, L., Videman, J., Zmrzlý, M., 2013:** Materiálové analýzy mincí z 10. století z polohy Kostice – Zadní hrúd. *Archeologické rozhledy* 65, 2013, 851–871.
- Rjabceva, S. S. 2014:** Contacts between Eastern Europe and Great Moravia. In: P. Kouřil (ed.): *Great Moravia and the Beginnings of Christianity*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 170–177.
- Roach, L. 2011:** Hosting the king: hospitality and the royal iter in tenth-century England. *Journal of Medieval History* 37, 34–46.
- Roach, L. 2013:** *Kingship and consent in Anglo-Saxon England, 871–978: assemblies and the state in the early Middle Ages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Robak, Z. 2008:** Badania nad stratygrafią i chronologią warstw osadniczych grodu na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu. Propozycja interpretacji wyników. *Silesia Antiqua* 44, 85–121.
- Rodzińska-Choraży, T. 2009:** *Zespoły rezydencjonalne i kościoły centralne na ziemiach polskich do połowy XII wieku*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Rodzińska-Choraży, T. 2016:** Kościół św. Jana Chrzciciela w Gieczu – między przesłaniem a tajemnicą. In: M. Kara, T. Krysztofiak, A. M. Wyrwa (eds.): *Gród piastowski w Gieczu. Geneza, funkcja, kontekst*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 179–207.
- Roesdahl, E., Wilson, D. M. (eds.) 1992:** *From Viking to Crusader. The Scandinavians and Europe 800–1200*. New York: Rizzoli.
- Rohrer, W. 2009:** Wikinger oder Slawen? Die Interpretationsgeschichte frühpiastischer Bestattungen mit Waffenbeigabe. In: A. Klammt, S. Rossignol (Hrsg.): *Mittelalterlichen Eliten und Kulturtransfer östlich der Elbe. Interdisziplinäre Beiträge zu Archäologie und Geschichte im mittelalterlichen Ostmitteleuropa*. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen, 27–41.
- Roleček, J., Hájek, M., Karlík, P., Novák, J. 2015:** Reliktní vegetace na mezických stanovištích. *Zprávy české botanické společnosti* 50, 201–245.
- Rossignol, S., Wehner, D. 2010:** Methodologische Überlegungen zur interdisziplinären Erforschung von Herrschaft am Beispiel Ostmitteleuropas vom 9. zum 13. Jahrhundert. In: A. Parón, S. Rossignol, B. Sz. Szmoniewski, G. Vercamer (eds.): *Potestas et communitas. Interdisziplinäre Beiträge zu Wesen und Darstellung von Herrschaftsverhältnissen im Mittelalter östlich der Elbe*. Wrocław: Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, 23–52.

- Rozmus, D. 2014:** *Wczesnośredniowieczne zagłębienie hutnictwa srebra i ołowiu na obszarach obecnego pogranicza Górnego Śląska i Małopolski (2. połowa XI–XII/XIII w.)*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Ruchhöft, F. 2008:** *Vom slawischen Stammesgebiet zur deutschen Vogtei. Die Entwicklung der Territorien in Ostholstein, Lauenburg, Mecklenburg und Vorpommern im Mittelalter*. Rahden: Marie Leidorf.
- Ruchhöft, F. 2010:** *Die Burg am Kap Arkona. Götter, Macht und Mythos*. Schwerin: Landesamt für Kultur und Denkmalpflege.
- Rulewicz, M. 1994:** *Rybołówstwo Gdańska na tle ośrodków miejskich Pomorza od IX do XIII wieku*. Gdańsk wczesnośredniowieczny 10. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.
- Rumble, A. R. 1996:** The Known Manuscripts of the Burghal Hidage. In: D. H. Hill, A. R. Rumble (eds.): *The Defence of Wessex: the Burghal Hidage and Anglo-Saxon Fortifications*. Manchester: Manchester University Press, 36–59.
- Ruttikay, A. 1976:** Waffen und Reiteraurüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei II. *Slovenská archeológia* 24(2), 245–395.
- Ruttikay, A. 1985a:** Problematika historického vývoja na území Slovenska v 10.–13. storočí z hľadiska archeologického bádania. In: B. Chropovský, J. Poulík (eds.): *Velká Morava a počátky československé státnosti*. Praha: Academia, 141–185.
- Ruttikay, A. 1985b:** Štruktúra osídlenia a dejiny územia Slovenska vo včasnóm stredoveku. Príspevok k 1100. výročiu smrti Metoda. *Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied* 21, 5–25.
- Ruttikay, A. T. 1996:** Mittelalterlicher Friedhof in Ducové, Flur Kostelec, Bez. Trnava. Beitrag zum Studium der Beziehungen zwischen den sog. Reihengräberfeldern und Kirchenfriedhöfen vor dem 13. Jh. In: D. Bialeková, J. Zábojník (Hrsg.): *Ethnische und kulturelle Verhältnisse an der mittleren Donau vom 6. bis zum 11. Jahrhundert. Symposium Nitra 6. bis 10. November 1994*. Bratislava: Veda, 391–408.
- Ruttikay, A. T. 1998:** Zur frühmittelalterlichen Hof-, Curtis- und Curia regalis-Frage in der Slowakei. In: J. Henning, A. T. Ruttikay (Hrsg.): *Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel- und Osteuropa. Tagung Nitra vom 7. bis 10. Oktober 1996*. Bonn: Habelt, 405–417.
- Ruttikay, A. T. 2002:** Odraz politicko-spoločenského vývoja vo veľkomoravskom vojenstve a výzbroji. In: A. T. Ruttikay, M. Ruttikay, P. Šalkovský (eds.): *Slovensko vo včasnóm stredoveku*. Nitra: Archeologický ústav SAV, 105–121.
- Ruttikay, A. T. 2005:** Archeologický výskum Kostola Sv. Michala v Dražovciach a na jeho okolí. In: M. Ruttikay (ed.): *Dávne dejiny Nitry a okolia: vo svetle najnovších archeologických nálezov. Zborník z konferencie konanej pri príležitosti Dňa Nitranov 2. júla 2005*. Nitra: Archeologický ústav SAV, 99–108.
- Ruttikay, A. T. 2016:** Nitrianska Blatnica – The Origins and the ninth-sixteenth-century history of the St. George Rotunda as reflected in the archaeological Record. In: Á. Bollók, G. Csiky, T. Vida (eds.): *Zwischen Byzanz und der Steppe. Archäologische und historische Studien. Festschrift für Csanád Bálint zum 70. Geburtstag*. Budapest: Institute of Archaeology, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, 663–687.
- Ruttikay, M. 1997:** *Sídliskové formy a vývoj osídlenia v 6.–12. stor. na juhozápadnom Slovensku. Siedlungsformen und Besiedlungsprozesse im 6.–12. Jh. im Raum der Südwestslowakei*. Unpublished manuscript of dissertation. Stored in: the Library of the Institute of Archaeology of the Slovak Academy of Sciences, Nitra.
- Ruttikay, M. 1998:** Dedina a dom vo vrcholnom a neskorom stredoveku. In: J. Botík, M. Ruttikay, P. Šalkovský (eds.): *Ludová architektúra a urbanizmus vidieckych sídiel na Slovensku: z pohľadu najnovších poznatkov archeológie a etnografie*. Bratislava: Academic Electronic Press, 37–66.
- Ruttikay, M. 2002:** Vývoj osídlenia na strednom Dunaji v 6. – 12. stor. In: A. T. Ruttikay, M. Ruttikay, P. Šalkovský (eds.): *Slovensko vo včasnóm stredoveku*. Nitra: Archeologický ústav SAV, 41–56.
- Ruttikay, M. 2006:** Nové staromaďarské pohrebisko v Lužiankach. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2004*, 165–167.

- Ruttkay, M., Baliová, H., Bednár, P., Bielich, M., Bistáková, A., Ďuriš, J., Gabulová, M., Haruštiak, J., Jakubčinová, M., Malček, R., Mitáš, V., Vojteček, M. 2013: Záchranne archeologické výskumy na trase výstavby rýchlostnej cesty RI v úseku Nitra-Selenec – Beladice. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2009*, 209–229.
- Ruttkay, M., Bednár, P. 2014: Nitra: Významné mocenské centrum Veľkej Moravy. *Historická revue* 25(12), 51–57.
- Ruttkay, M., Bistáková, A., Daňová, K., Gabulová, M., Cheben, M., Malček, R. 2015: Záchranne archeologické výskumy na trase výstavby rýchlostnej cesty RI v úseku Nitra-Selenec – Beladice. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2010*, 211–215.
- Ruttkay, M., Ruttkayová, J. 2006: Záchraný archeologický výskum v Nitre – Šindolke. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2004*, 174–175.
- Ruttkayová, J. 1996: Záchraný výskum v Nitre na Kupeckej ulici. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1994*, 153–154.
- Ruttkayová, J., Ruttkay, M. 1997: Výsledky výskumu v Nitre–Starom Meste v roku 1994. *Archaeologia historica* 22/97, 103–113.
- Ruttkayová, J., Ruttkay, M. 2009: Záchraný archeologický výskum na Školskej ulici v Nitre. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2007*, 165–167.
- Rybníček, M., Vavrčík, H., Hubený, R. 2006: Determination of the number of sapwood annual rings in oak in the region of southern Moravia. *Journal of forest science* 52, 141–146.
- Rymar, E. 1986: Dagome iudex jako organiczna całość decyzji Mieszka I w sprawie podziału Polski na dzielnice. Reanimacja hipotezy o piastowskim rodowodzie dynastii pomorskiej. *Materiały Zachodniopomorskie* 32, 293–350.
- Rzeźnik, P. 1995: *Ceramika naczyniowa z Ostrowa Tumskiego we Wrocławiu w X–XI wieku*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
- Rzeźnik, P., Żurek, A. 2000: Wrocław około roku 1000. In: A. Buko, Z. Świechowski (eds.): *Osadnictwo i architektura ziem polskich w dobie zjazdu gnieźnieńskiego*. Warszawa: Generalny Konserwator Zabytków.
- Sahlins, M. 1961: The segmentary lineage. An organization of predatory expansion. *American Anthropologist* 63, 322–345.
- Saile, Th. 2010: Anmerkungen zur sozialen Komplexität frühgeschichtlicher Gesellschaften in den unteren Elblanden aus archäologischer Sicht. In: A. Parón, S. Rossignol, B. Sz. Szmoniewski, G. Vercamer (eds.): *Potestas et communitas. Interdisziplinäre Beiträge zu Wesen und Darstellung von Herrschaftsverhältnissen im Mittelalter östlich der Elbe*. Wrocław: Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, 53–72.
- Šalkovský, P. 1988: K vývoju a štruktúre osídlenia v dobe slovanskej na Slovensku. *Slovenská archeológia* 36, 379–414.
- Šalkovský, P. 2006: Výskum a rekonštrukcia fortifikácie západného areálu včasnostredovekého hradiska v Spišských Tomášovciach. *Slovenská archeológia* 54, 239–257.
- Šalkovský, P. 2007: Sídelné objekty podhradía včasnostredovekého hradiska v Spišských Tomášovciach. *Musaica* 25, 113–122.
- Sasse, B. 1982: *Die Sozialstruktur Böhmens in der Frühzeit. Historisch-archäologische Untersuchungen zum 9.–12. Jahrhundert*. Berliner historische Studien, Germanica Slavica 4. Berlin: Duncker & Humblot.
- Sawicki, T. 1998: Wczesnośredniowieczny wał obronny z konstrukcją kamienną na Górze Lecha w Gnieźnie. In: H. Kóčka-Krenz, W. Łosiński (eds.): *Kraje słowiańskie w wiekach średnich. Profanum i sacrum*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 123–135.
- Sawicki, T. 1999: Z badań nad przemianami topografii i funkcji grodu książęcego na Górze Lecha w Gnieźnie. *Slavia Antiqua* 40, 9–29.
- Sawicki, T. 2001: Wczesnośredniowieczny zespół grodowy w Gnieźnie. In: Z. Kurnatowska (ed.): *Gniezno w świetle ostatnich badań archeologicznych*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 87–126.
- Sawicki, T. 2017: Przedchrześcijańska konstrukcja kamienna na Górze Lecha w Gnieźnie.

- nie. In: A. Róžański (ed.): *Gemma Gemmarum. Studia dedykowane Profesor Hannie Kóćce-Krenz I*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 641–668.
- Schenk, Z., Mikulík, J. 2011:** Poznámky ke středověkému osídlení města Přerova z pohledu nových archeologických výzkumů. In: K. Žurek (ed.): *Historický Přerov I. K nejstarším dějinám města Přerova. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Přerov: Karel Žurek, 9–25.
- Schietzel, K. 2014:** *Spurensuche Haithabu. Dokumentation und Chronik 1963–2013*. Neumünster: Wachholtz.
- Schlesinger, W. 1963:** Burg und Stadt in Verfassungs- und Landesgeschichte. In: W. Schlesinger: *Beiträge zur deutschen Verfassungsgeschichte des Mittelalters*, 2. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 92–147
- Schmid, E. 1972:** *Atlas of Animal Bones for Prehistorians, Archaeologists and Quaternary Geologists*. Amsterdam: Elsevier Publishing Company.
- Schmidt, R. 1961:** Königsumritt und Huldigung. In: Kontanzer Arbeitskreis: *Vorträge und Forschungen* 6. Sigmaringen: Jan Thorbecke Verlag, 97–233. Available also from: <https://journals.ub.uni-heidelberg.de/index.php/vuf/issue/view/1659/showToc>
- Schmidt V. 1989:** *Drense. Eine Hauptburg der Ukraine*. Berlin: Deutscher Verlag der Wissenschaften.
- Schmitt, J. C. 1992:** *Die Logik der Gesten im europäischen Mittelalter*. Stuttgart: Klett-Cotta.
- Schoenfeld, E. J. 1994:** Anglo-Saxon Burhs and Continental Burgen: Early Medieval Fortifications in Constitutional Perspective. *The Haskins Society Journal. Studies in Medieval History* 6, 49–66.
- Schubert, Ch. 2016:** Neues vom Burgberg Dohna. In: *Ausgrabungen in Sachsen* 5. Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege, Beiheft 31, 458–467.
- Schuldt, E. 1967:** *Die slawischen Burgen von Neu-Nieköhr/Walkendorf, Kreis Teterow*. Schwerin: Museum für Ur- und Frühgeschichte.
- Schuldt, E. 1985:** *Groß Raden. Ein slawischer Tempelort des 9./10. Jh. in Mecklenburg*. Berlin: Akademie Verlag.
- Schulze-Dörrlamm, M. 1991:** *Die Kaiserkrone Konrads II. (1024–1039). Eine archäologische Untersuchung zu Alter und Herkunft der Reichskrone*. Sigmaringen: Thorbecke.
- Schulze-Dörlamm, M. 1993:** Bestatungen in den Kirchen Grossmährens und Böhmens während des 9. und 10. Jahrhunderts. *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 40, 557–620.
- Šebánek, J., Dušková, S. 1952:** *Kritický komentář k moravskému diplomatáři. Zpracování látky z III. svazku Bočkova moravského kodexu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Šebesta, P. 2010:** Die Architektur der Egerer Burg. *Fines Transire* 19, 291–303.
- Šebesta, P. 2013:** Geneze nejstarších kostelů v Chebu. *Archaeologia Historica* 38(1), 291–308.
- Šebesta, P. 2014:** Holz als Datierungsmittel für Baubefunde in Eger. *Fines transire* 23/2014, 115–123.
- Sedláčková, L., Zapletalová, D. 2012:** Skleněné kroužky z Brna a problematika raně středověkého sklářství na Moravě. *Archeologické rozhledy* 64(3), 534–548.
- Sedov, V. V. 2001:** O migraci Slovanů ze středního Podunají do východní Evropy. In: L. Galuška, P. Kouřil, Z. Měřínský (eds.): *Velká Morava mezi východem a západem. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Uherské Hradiště, Staré Město* 28. 9. – 1. 10. 1999. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 17. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno, 339–347.
- Šefčáková, A., Thurzo, M., Domoňková-Tibenská, K., Stašíková-Štukovská, D. 2015:** Včasnostředověké pohřebisko v Borovciach (okr. Piešťany, Slovensko): Prehľad a datovanie antropologických nálezov. *Zborník Slovenského národného múzea, prírodné vedy* 61, 105–177.
- Sejbal, J. 1981:** Nálezy mincí z archeologického výzkumu na hradisku Zelená Hora u Vyškova. In: Č. Staňa: *Zelená Hora, kat. ú. Radslavice, okres Vyškov*. Manuscript of Archaeological excavation report Nr. 1596/81. Stored in: the Archive of the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Brno, 730–732.

- Sejbal, J. 1986: Nálezy denárů z pohřebiště na sadské výšině velkomoravského Starého Města. In: J. Sejbal (ed.): *Denárová měna na Moravě. Sborník prací z 3. numismatického symposia 1979. Ekonomicko-peněžní situace na Moravě v období vzniku a rozvoje feudalismu (8.–12. století)*. Brno: Moravské muzeum, 98–183.
- Sejbal, J. 1989: Die Beteiligung Mährens am Fernhandel mit dem Norden im Frühmittelalter nach numismatischen Quellen. In: *Sigtuna Papers. Commentationes de nummis saeculorum IX–XI in Suecia repertis*. Nova series 6. Stockholm: University of Stockholm, 289–299.
- Shepard, J. 1995: The Rhos guests of Louis the Pius: whence and wherefore? *Early Medieval Europe* 4(1), 41–60.
- Shromáždilová, I. 2000: *Koždědná výroba v archeologických dokladech středověku*. Unpublished manuscript of master thesis. Stored in: the Institute of Archaeology and Museology, Masaryk university, Brno.
- Sikora, M. 2013: Zwei Fragmente einer Steinplatte mit Kreuz und Inschrift. In: Ch. Stiegmann, M. Kroker, W. Walter (Hrsg.): *CREDO. Christianisierung Europas im Mittelalter. Band II. Katalog*. Petersberg: Michael Imhof, 241–242.
- Sikorski, D. A. 2011: *Kościół w Polsce za Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Rozważania nad granicami poznania historycznego*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Sikorski, D. A. 2012: *Początki Kościoła w Polsce: wybrane problemy*. Poznań: Wydawnictwo Poznńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
- Šikulová, V. 1959: Moravská pohřebiště z mladší doby hradištní. *Pravěk východní Moravy* 1 (1958), 88–162.
- Šimek, E. 1929: Levý Hradec – Pravý Hradec. In: O. Odložilík, J. Prokeš, R. Urbánek (eds.): *Českou minulostí. Práce věnované profesoru Karlovy university Václavu Novotnému jeho žáky k šedesátým narozeninám*. Praha: Jan Laichert, 37–49.
- Šimeček, Z. 1970: K charakteristice středověkých kolokvií v Čechách. *Československý časopis historický* 18, 593–601.
- Šimůnek, R. 2010: Hrad jako symbol v myšlení české středověké šlechty. *Český časopis historický* 108, 185–219.
- Šírová, M. 1977: Předběžná zpráva o archeologickém výzkumu v Praze I, Kaprová ul. Trasa metra, staveniště stanice Staroměstská. In: M. Richter (ed.): *Středověká archeologie a studium počátků měst*. Praha: Archeologický ústav ČSAV, 216–219.
- Skibiński, E. 2016: Mieszko I. Przyczynki do biografii. *Historia Slavoum Occidentis* 1(10), 15–39.
- Sklenář, K. 2011: *Pravěké a raně středověké nálezy v Čechách do roku 1870*. Fontes archaeologica Pragenses 36. Pragae: Museum nationale Pragae.
- Škojec, J. 1997: Archäologische Fundstätten und Funde im „Hinterland“ des Burgwalls von Mikulčice I (Katastralgelände Hodonín, Lužice, Mikulčice, Moravská Nová Ves). In: L. Poláček (Hrsg.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band II*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 7. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 343–397.
- Sláma, J. 1963: K česko-polským stykům v 10. a 11. století (Příspěvek k polskému mileniu). *Vznik a počátky Slovanů* 4, 221–269.
- Sláma, J. 1977: *Mittelböhmen im frühen Mittelalter. I. Katalog der Grabfunde*. Praehistorica 5. Praha: Univerzita Karlova.
- Sláma, J. 1986: *Střední Čechy v raném středověku. Hradiště. II. Příspěvky k jejich dějinám a významu*. Praehistorica 11. Praha: Univerzita Karlova.
- Sláma, J. 1988: *Střední Čechy v raném středověku. III. Archeologie o počátcích přemyslovského státu*. Praehistorica 14. Praha: Univerzita Karlova.
- Sláma, J. 1990: Raně středověké Čechy a rurikovská Rus. *Archeologické rozhledy* 42, 391–397.
- Sláma, J. 1991a: Přemyslovci a Morava. *Sborník Společnosti přátel starožitností* 2, 51–68.
- Sláma, J. 1991b: Raně středověké hradiště u Nalžovického Podhájí na Sedlčansku. In: *Varia Archaeologica* 5. Praehistorica 18. Praha: Karolinum, 85–117.

- Sláma, J. 1993:** Nové nálezy mincí v české archeologické literatuře. *Numismatické listy* 48, 1–3.
- Sláma, J. 2000:** Český kníže Boleslav II. In: L. Polanský, J. Sláma, D. Třeštík (eds.): *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 9–26.
- Sláma, J. 2003:** Kosmovy záměrné omyly. In: J. Klápště, E. Plešková, J. Žemlička (eds.): *Dějiny ve věku nejistot. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 261–267.
- Sláma, J. 2006a:** Český kníže Boleslav II. In: J. Klápště (ed.): *Na prahu českých dějin. Sborník prací Jiřího Slámy*. Studia Mediaevalia Pragensia 6. Praha: Karolinum, 149–176.
- Sláma, J. 2006b:** Počátky přemyslovského státu. In: P. Sommer (ed.): *České země v raném středověku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 30–52.
- Sláma, J. 2009:** Přemyslovská doména na počátku 10. století. In: P. Sommer, D. Třeštík, J. Žemlička (eds.): *Přemyslovci. Budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 74–96.
- Sůvová, Z., Procházka, R., Weiter, L. 2006:** Osteologická analýza kostí z raně středověkého Přerova. In: V. Hašek, R. Nekuda, M. Ruttkay (eds.): *Ve službách archeologie VII*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 352–354.
- Šlézar, P. 2002:** Ulice Husitská a Ibsenova. In: *Státní památkový ústav v Olomouci. Výroční zpráva 2001*. Olomouc: Státní památkový ústav v Olomouci, 79–80.
- Šlézar, P. 2014a:** Nové poznatky k raně středověké fortifikaci „Hradisko nad Nectavou“ na katastru obce Biskupice u Jevíčka. *Historica olomucensia, supplementum II*, 75–90.
- Šlézar, P. 2014b:** Období raného středověku (30. léta 6. století – 1213). In: J. Burešová a kol.: *Uničov – historie moravského města*. Uničov: Město Uničov, 45–52.
- Šlézar, P. 2014c:** Olomouc. In: P. Kouřil (ed.): *Great Moravia and the Beginnings of Christianity*. Brno: The Institute of Archaeology of the Academy of Sciences of the Czech Republic, Brno, 214–221.
- Šlézar, P. 2014d:** Olomouc. In: P. Kouřil (ed.): *Velká Morava a počátky křesťanství*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i, 201–207.
- Šlézar, P. 2017a:** Archeologický výzkum u kostela Panny Marie Sněžné. Příspěvek k problematice počátků opevnění a církevních staveb na olomouckém Předhradí. *Přehled výzkumů* 58(2), 97–127.
- Šlézar, P. 2017b:** Hradiště v Moravičanech „Na Soutoku“ v raném středověku. *Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci* 314, 103–116.
- Slivka, M. 1991:** Zemplin, okres Trebišov. In: M. Slivka, A. Vallašek: *Hrady a hrádky na východnom Slovensku*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 233–234.
- Slivka, M., Vallašek, A. 1991:** *Hrady a hrádky na východnom Slovensku*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo.
- Ślusarski, K. W. 2004:** Wczesnośredniowieczne piśanki i grzechotki gliniane z ziem polskich. Próba typologii. In: Z. Kobylński (red): *Hereditatem cognoscere. Studia i szkice dedykowane Profesor Marii Miśkiewicz*. Warszawa: Państwowe Muzeum Archeologiczne, 79–110.
- Šmejda, L. 2001:** Kostel nebo mohyla? Příspěvek ke studiu pohřebních areálů. *Archeologické rozhledy* 53, 499–514.
- Šmerda, J. 1986:** Nález z Plumlova. Příspěvek k oběhu uherských mincí v II. století na Moravě. In: J. Sejbal (ed.): *Denárová měna na Moravě. Sborník prací z 3. numismatického symposia 1979. Ekonomicko-peněžní situace na Moravě v období vzniku a rozvoje feudalismu (8.–12. století)*. Brno: Moravské muzeum, 306–309.
- Šmerda, J. 1989:** Nálezy uherských mincí na Moravě z II. a 12. století. *Slovenská numismatika* 10, 223–233.
- Smetánka, Z. 2006:** K sociální interpretaci raně středověkých hrobů. Hrob H-76 v Lumbeho zahradě – Bažantnici při hradu Praha. In: *Na prahu poznání českých dějin. Sborník k počtí Jiřího Slámy*. Studia Mediaevalia Pragensia 7. Praha: Karolinum, 157–169.
- Smetánka, Z. 2009:** *Die Geschichte vom Bauern Ostoj. Alltag im mittelalterlichen Böhmen*. Rahden: Marie Leidorf.

- Šmíd, M. 1991: Mittelburgwallzeitliches Material vom Burgwall bei Ústí (Bez. Přerov). *Přehled výzkumů* 1988, 52.
- Smrčka, V. 2005: *Trace Elements in Bone Tissue*. Praha: Karolinum, 214.
- Smrčka, V., Velemínský, P., Bůzek, F., Zocová, J. 2008: Stable C,N Isotopes in Human Skeletal Material from the Great Moravian Burial Site at Mikulčice – Kostelisko. In: L. Poláček (Hrgs): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band VII. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 24*. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, 169–176.
- Snášil, R. 1978: Ekologie a zdroje stravy v Záblačanech do poloviny 13. století. *Slovácko* 20, 1978, 21–32.
- Snášil, R. 1992: Změny sídlištní sítě. In: V. Nekuda a kol.: *Uherskohradištsko*. 2nd revised edition. Brno: Muzení a vlastivědná společnost, 387–419.
- Sobiesiak, J. A. 2006: *Bolesław II Przemysłida († 999). Dynasta i jego państwo*. Kraków: Avalon.
- Sobiesiak, J. A. 2007: Sojusz czesko-bawarski w drugiej połowie X wieku i jego konsekwencje polityczne. *Res Historica* 24, 9–39.
- Sobiesiak, J. A. 2012: Postać Bolesława II Przemysłidy († 999) w narracji Kosmasa. *Książę Pobożny? Historia Slavorum Occidentis*, 1(2), 104–117.
- Sobiesiak, J. A. 2013: Jak Przemysłidzi zdobyli panowanie nad „plemieniem Czechów”. Historia i archeologia o powstaniu czeskiego państwa (IX–X w.). In: J. Banaszkiwicz, M. Kara, H. Mamzer (eds.): *Instytucja „wcześniejszego państwa” w perspektywie wielości i różnorodności kultur*. Poznań: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 249–272.
- Sobiesiak, J. A. 2014: *Boleslav II. († 999)*. Praha: Vedita.
- Sochacki, J. 2014: *Stosunki publicznoprawne między państwem polskim a Cesarstwem rzymskim w latach 963–1102*. Gdańsk: Officina Ferberiana.
- Šolle, M. 1959: Knížecí pohřebiště na Staré Kouřimi. *Památky archeologické* 50, 353–506.
- Šolle, M. 1966: *Stará Kouřim a projevy velkomoravské kultury v Čechách*. Praha: Academia.
- Šolle, M. 1969: Kouřim v mladší a pozdní době hradištní. *Památky archeologické* 60, 1–124.
- Šolle, M. 1977: Hradsko u Mšena I. Od pravěku do doby slovanské a otázka Canburku Frankův letopisů. *Památky archeologické* 68, 323–393.
- Šolle, M. 1978: Hradsko u Mšena, část II. Osídlení v časném středověku 11.–13. století. *Památky archeologické* 69, 344–385.
- Šolle, M. 1990: Rotunda sv. Petra a Pavla na Budči. *Památky archeologické* 81, 140–207.
- Sommer, P. 1997: Der Grundstein der Rundkirche von Levý Hradec. In: J. Kubková, J. Klápště, M. Ježek, P. Meduna (eds.): *Život v archeologii středověku. Sborník příspěvků věnovaných Miroslavu Richterovi a Zdeňku Smetánkovi*. Praha: Peres, 586–595.
- Sommer, P., Třeštík, D., Žemlička J. 2007: Bohemia and Moravia. In: N. Berend (ed.): *Christianization and the Rise of Christian Monarchy: Scandinavia, Central Europe and Rus' c. 900–1200*. Cambridge: Cambridge University Press, 214–262.
- Sommer, P., Třeštík, D., Žemlička, J. (eds.): 2009: *Přemyslovci. Budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Souhopová, V. 1986: *Hutnictví železa v 8.–11. století na západní Moravě*. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně 13(1). Brno: Academia.
- Springer, M. 1994: Agrarii milites. *Niedersächsisches Jahrbuch für Landesgeschichte* 66, 129–166.
- Squatriti, P. 2005: Moving earth and making difference: dikes and frontiers in early medieval Bulgaria. In: F. Curta (ed.): *Borders, barriers, and ethnogenesis: frontiers in Late Antiquity and the Middle Ages*. Studies in the early middle ages 12. Turnhout: Brepols, 59–90.
- Šrámek, J. 2013: K výročí 1063: Moravský biskup Jan aneb O jednom obraze z Kosmovy kroniky. *Vlastivědný věstník moravský* 65, 228–244.
- Stafford, T. W. jr., Brendel, K., Duhamel, R. C. 1988: Radiocarbon, ¹³C a ¹⁵N analysis of fossil bone: Removal of humates with XAD -2

- resin. *Geochimica et Cosmochimica Acta* 52, 2257–2267.
- Stala, K. 2013:** *Architektura rezydencji wczesnośredniowiecznych w Polsce. Próba reinterpretacji dotychczasowych poglądów z uwzględnieniem tła europejskiego*. Kraków: Wydawnictwo PK.
- Staňa, Č. 1960:** Slovanské obytné objekty na hradišti Staré Zámky u Líšně. *Památky archeologické* 51, 240–293.
- Staňa, Č. 1962:** Staroslovanské pohřebiště v Předmostí u Přerova. *Památky archeologické* 53, 203–210.
- Staňa, Č. 1967:** K poznání vývoje velkomoravských výšinných hradišť. *Archeologické rozhledy* 19, 699–704.
- Staňa, Č. 1970:** Slovanské osídlení na území města Přerova. In: L. Hosák, J. Dostál (eds.): *Dějiny města Přerova I*. Přerov: Městský Národní výbor, 79–105.
- Staňa, Č. 1972:** Velkomoravské hradiště Staré Zámky u Líšně. Stavební vývoj. *Monumentorum tutela – ochrana pamiatok* 8, 109–171.
- Staňa, Č. 1985:** Mährische Burgwälle im 9. Jahrhundert. In: H. Friesinger, F. Daim (eds.): *Die Bayern und ihre Nachbarn 2*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 157–200.
- Staňa, Č. 1991:** Ekspansja Polski na Morawy za panowania Bolesława Chrobrego i problematyka archeologiczna tego okresu. *Studia Lednickie* 2, 53–75.
- Staňa, Č. 1993:** Pustiměřský hrad. *Archaeologia historica* 18/93, 181–197.
- Staňa, Č. 1994:** Die Entwicklung der Keramik vom 8. bis zur Mitte des 11. Jahrhunderts in Mittelmähren. In: Č. Staňa (ed.): *Slawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert*. Internationale Tagungen in Mikulčice I. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 265–286.
- Staňa, Č. 1996:** Hledáme hrob sv. Metoděje. *Sborník velehradský, 3. řada*, 5–23.
- Staňa, Č. 1998a:** Die frühmittelalterliche Graphittonkeramik in Mittelmähren. In: L. Poláček (ed.): *Frühmittelalterliche Graphittonkeramik in Mitteleuropa. Naturwissenschaftliche Untersuchungen*. Internationale Tagungen in Mikulčice IV. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 9. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 87–125.
- Staňa, Č. 1998b:** Polské prvky v raně středověké keramice na Moravě. In: H. Kóčka-Krenz, W. Losinski (eds.): *Kraje slowiańskie w wiekach średnich. Profanum i sacrum*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 272–287.
- Staňa, Č. 1998c:** Přerov – eine Burg des Bolesław Chrobry in Mähren. In: J. Henning, A. Ruttikay (Hrsg.): *Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel- und Osteuropa. Tagung Nitra vom 7. bis 10. Oktober 1996*. Bonn: Habelt, 49–69.
- Staňa, Č. 1999:** Dva unikátní raně středověké nálezy z Přerova na Moravě (kožený svršek boty a olovené mincovní závaží). *Archeologické rozhledy* 51(4), 760–773.
- Staňa, Č. 2000:** Pronikání Boleslava II. na Brněnsko ve světle archeologických objevů. In: L. Polanský, J. Sláma, D. Třeštík (eds.): *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 197–208.
- Staňa, Č. 2001:** Das Brünner Gebiet in der Zeit Boleslavs II. In: P. Sommer (ed.): *Boleslav II. Der tschechische Staat um das Jahr 1000. Internationales Symposium Praha 9.–10. Februar 1999. Colloquia mediaevalia Pragensia 2*. Praha: Filosofia, 363–381.
- Stasiak, W., Grygiel, R. 2014:** Pozostałe materiały ruchome. In: R. Grygiel, T. Jurek (ed.): *Początki Łęczycy. II. Archeologia o początkach Łęczycy*. Łódź: Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi, 182–223, 341–428.
- Staššiková-Štukovská, D. 1984:** K problematike stredo európskych aerofónov 7.–13. storočí. *Slovenská archeológia* 29, 393–424.
- Staššiková-Štukovská, D. 1996:** Zu manchen spezifischen Äußerungen des Bestattungsritus im Frühmittelalter. In: D. Bialeková, J. Zábajník (Hrsg.): *Ethnische und kulturelle Verhältnisse an der mittleren Donau vom 6. bis zum 11. Jahrhundert*. Bratislava: Veda, 287–304.

- Stašíková-Štukovská, D., Šalkovský, P., Béreš, J., Hajnalová, E., Hušťaková, E., Javorský, F. 2006: Včasnostredoveké hradisko I. Spišské Tomášovce – Smižany – 1. etapa spracovania. *Zborník Slovenského národného múzea, Archeológia* 16, 187–230.
- Štefan I. 2016: Velká Morava, počátky přemyslovských Čech a problém kulturní změny. In: J. Macháček, M. Wihoda (eds.): *Pád Velké Moravy aneb Kdo byl pohřben v hrobu 153 na Pohansku u Břeclavi?* Prameny české historie 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 190–231.
- Štefan, I., Hasiľ, J. 2014: Raně středověké hradiště v Praze-Královicích. Výsledky výzkumu vnějšího opevnění. *Archeologické rozhledy* 66(3), 453–492.
- Štefan, I., Stránská, P., Vondrová, H. 2016: The archaeology of early medieval violence: the mass grave at Budeč, Czech Republic. *Antiquity* 90, 759–776.
- Štefanovičová, T. 1975: *Bratislavský hrad v 9.–12. století*. Bratislava: Obzor.
- Štefanovičová, T. 1995: Zur frühstädtischen Entwicklung ausgewählter großmährischer Zentren. In: H. Brachmann (Hrsg.): *Burg – Burgstadt – Stadt. Zur Genese mittelalterlicher nichtagrarischer Zentren in Ostmitteleuropa*. Berlin: Akademie Verlag, 265–273.
- Štefanovičová, T., Henning, J., Ruttikay, M. 2006: Možnosti prezentácie veľkomoravských archeologických pamiatok na bratislavskom hrade. In: K. Pieta, A. T. Ruttikay, M. Ruttikay (eds.): *Bojná: hospodárske a politické centrum Nitrianskeho kniežatstva*. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied, 237–246.
- Štefanovičová T., Henning, J., Ruttikay, M. 2007: Možnosti prezentácie veľkomoravských archeologických pamiatok na Bratislavskom hrade. In: K. Pieta, A. T. Ruttikay, M. Ruttikay (eds.): *Bojná. Hospodárske a politické centrum nitrianskeho kniežatstva*. 2nd edition. Nitra: Archeologický ústav SAV, 237–246.
- Stehlíková, D. 2015: Two pairs of S-shaped hair rings. In: D. Foltýn, J. Klípa, P. Mašková, P. Sommer, V. Vlnas (eds.): *Open the gates of paradise. The Benedictines in the Heart of Europe 800–1300*. Prague: National Gallery, 370–371.
- Steinhauser, L. a kol. 2000: *Produkce masa*. Tišnov: Last.
- Steinhübel, J. 2004: *Nitrianské kniežatstvo. Počiatky stredovekého Slovenska*. Bratislava: Veda.
- Steinhübel, J. 2007: Die Herrschaft der Ungarn über die Slowakei. Slawen, Ungarn, Baiern und Sachsen in den Jahren 896–921. In: R. Zehetmayer (Hrsg.): *Schicksalsjahr 907. Die Schlacht bei Pressburg und das frühmittelalterliche Niederösterreich*. St. Pölten: NÖ Institut für Landeskunde, 31–56.
- Steinhübel, J. 2010: Praha, Krakov a Olomouc – tri hrady a tri časti ríše českých Boleslavov. In: M. Wihoda, L. Reitinger a kol.: *Proměna středovýchodní Evropy raného a vrcholného středověku. Mocenské souvislosti a paralely. Země a kultura ve střední Evropě 14*. Brno: Masarykova univerzita, 61–96.
- Steinhübel, J. 2016: *Nitrianske kniežatstvo. Počiatky stredovekého Slovenska*. Bratislava: RAK.
- Štelcl, J. 2017: *Zhodnocení skleněných korálek a prstenů*. Manuscript of Expert report. Stored in: the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Brno.
- Steuer, H. 1982: *Frühgeschichtliche Sozialstrukturen in Mitteleuropa. Eine Analyse der Auswertungsmethoden des Archäologischen Quellenmaterials*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Steuer, H. 1997: *Waagen und Gewichte aus dem mittelalterlichen Schleswig. Funde des 11. bis 13. Jahrhunderts aus Europa als Quellen zur Handels- und Währungsgeschichte*. Köln: Rheinland.
- Stevenson, W. H. 1914: Trinoda necessitas. *English Historical Review* 29, 689–703.
- Stieldorf, A. 2009: Die Magie der Urkunden. *Archiv für Diplomatik* 55, 1–32.
- St John Hope, W. H. 1910: Excavations at Old Sarum. *Proceedings of the Society of Antiquaries*, 2nd Series 23, 190–200.
- St John Hope, W. H. 1911: Excavations at Old Sarum. *Proceedings of the Society of Antiquaries*, 2nd Series 23, 501–518.
- Stloukal, M., Vyhnánek, L. 1976: *Slované z velkomoravských Mikulčic*. Praha: Academia.

- Stoll, H. J. 1989: Lebus. In: J. Herrmann et al. (Hrsg.): *Archäologie in der Deutschen Demokratischen Republik. Denkmale und Funde 2*. Leipzig: Urania-Verlag, 639–643.
- Stránská, P. 2009: Raně středověké pohřebiště na Budči (poloha Na Týnici). Antropologická charakteristika, zdravotní stav chrupu. *Památky archeologické* 100, 213–240.
- Stránská, P. 2010: Pohřebiště Klecany I a II z pohledu antropologie. In: N. Profantová a kol.: *Klecany. Raně středověká pohřebiště II*. Praha: Epocha, 9–15.
- Stránská, P. 2012: Pohřebiště na Levém Hradci a jeho předpolí z pohledu antropologie. In: K. Tomková a kol.: *Levý Hradec v zrcadle archeologických výzkumů. Díl I. Pohřebiště*. Praha: Archeologický ústav AV ČR.
- Stránský, K., Janová, D. 2017: Mikroanalýza raně středověkých železářských strusek z Přerova, Horního náměstí. In: R. Procházka: *Hrad Přerov v raném středověku (9.–II. století) a počátky mladohradištní hmotné kultury (Archeologický výzkum na Horním náměstí č. p. 8, 9 a 21)*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 54. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 443–447.
- Strzelczyk, J. 1992: *Mieszko Pierwszy*. Poznań: Abos.
- Strzelczyk, J. 1999: *Bolesław Chrobry*. Poznań: Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury.
- Strzelczyk, J. 2013: *Mieszko I*. Poznań: Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury.
- Strzelczyk, J. 2014: *Bolesław Chrobry*. Warszawa: DiG.
- Strzyżewski, Cz., Łastowiecki, M., Kara M. 2003: Wczesnośredniowieczne grodzisko w Moraczu pod Ostrowem Lednickim. *Wielkopolskie Sprawozdania Archeologiczne* 6, 76–93.
- Suchodolski, S. 1984: Skarb monet i ozdób z X wieku oraz inne monety znalezione na cmentarzysku w Niemczy. *Wiadomości Numizmatyczne* 28(1–2), 92–105.
- Suchodolski, S. 1990: Nálezy mincí z 10. století ve Slezsku. *Folia numismatica* 4–5 (1989), 17–21.
- Suchodolski, S. 2013: Warum hat man Schätze deponiert? In: M. Rębkowski, M. Bogucki (eds.): *Economies, monetisation and society in the West Slavic lands 800–1200. Wolińskie Spotkania Mediewistyczne, t. II*. Szczecin: Wydawnictwo IAE PAN, 95–107.
- Sůvová, Z. 2006: *Přerov – Horní nám.* 8–9. Osteologická analýza materiálu z období polského vpádu na Moravu (doba mladohradištní – 10. /II. stol.). ZIP o. p. s. – Západočeský institut pro ochranu a dokumentaci památek, Plzeň. Unpublished manuscript of Expert report. Stored in: the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Brno.
- Sůvová, Z., Procházka, R., Weiter, L. 2006: Osteologická analýza kostí z raně středověkého Přerova. In: V. Hašek, R. Nekuda, M. Ruttkay (eds.): *Ve službách archeologie VII*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 352–354.
- Švecová, R. 2000: Nálezy kostenej a parohovej industrie z predvelkomoravských a velkomoravských sídlisk na Pohansku pri Breclavi do roku 1995. *Sborník prací Filozofické fakulty Masarykovy univerzity M 5*, 61–95.
- Szabó, T. 1984: Antikes Erbe und karolingisch-ottonische Verkehrspolitik. In: L. Fenske, W. Rösener, T. Zotz (Hrsg.): *Institutionen, Kultur und Gesellschaft im Mittelalter. Festschrift für Josef Fleckenstein zu seinem 65. Geburtstag*. Sigmaringen: Thorbecke, 125–145.
- Szafrański, W. 1961: Wyniki badań archeologicznych w Biskupinie, pow. Żnin, na stanowisku 6. In: W. Szafranski, Z. Szafranska (eds.): *Z badań nad wczesnośredniowiecznym osadnictwem wiejskim w Biskupinie*. Wrocław: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, 7–144.
- Szczesiak, R. 2007: Auf der Suche nach Rethra! Ein interessantes Kapitel deutscher Forschungsgeschichte. In: F. Biermann, Th. Kersting (Hrsg.): *Siedlung, Kommunikation und Wirtschaft im westslawischen Siedlungsraum*. Langenweißbach: Beier & Beran, 313–334.
- Teichert, M. 1969: Osteometrische Untersuchungen zur Berechnung der Widerristhöhe bei vor- und frühgeschichtlichen Schweinen. *Kühn-Archiv* 83, 237–292.
- Thunmark-Nylén, L. 1995: *Die Wikingerzeit Gotlands. I. Abbildungen der Grabfunde*. Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.

- Thunmark-Nylén, L. 1998:** *Die Wikingerzeit Gotlands. II. Typentafeln.* Stockholm: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.
- Tietz, B. 2017:** Upadek grodów wschodniej części strefy Tornow-Klenica a proces budowy władztwa Piastów na terenie Wielkopolski. In: W. Drelicharz, D. Jasiak, J. Poleski (eds.): *Spór o początki państwa polskiego. Historiografia, tradycja, mit, propaganda.* Kraków: Towarzystwo Wydawnicze "Historia Iagellonica", 99–117.
- Točík, A. 1968:** *Altmagyarische Gräberfelder in Südwestslowakei.* Archaeologica slovaca, Catalogi 3. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Tollerton, L. 2011:** *Wills and Will-making in Anglo-Saxon England.* Woodbridge: York Medieval Press.
- Tomková, K. 1995:** *Levý Hradec. Předhradí. Průvodce prameny z výzkumu I. Borkovského.* Praha: Archeologický ústav Akademie věd České republiky.
- Tomková, K. 1996:** Bohemian coins in the tenth-to-twelfth-century silver hoards. In: P. Charvát, J. Prosecký (ed.): *Ibrahim ibn Yacqub at-Turtushi: Christianity, Islam and Judaism Meet in East-Central Europe, c. 800–1300 A.D.* Praha: Academy of Sciences of the Czech Republic, Oriental Institute, 78–92.
- Tomková, K. 2001:** *Levý Hradec v zrcadle archeologických výzkumů, Díl I.* Castrum Pragense 4. Praha: Archeologický ústav AV ČR Praha.
- Tomková, K. 2005a:** Die frühmittelalterliche Elite aus der Sicht der Gräberfelder auf der Prager Burg und ihren Vorfeldern. In: P. Kouřil (ed.): *Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas (mit einem speziellen Blick auf die grossmährische Problematik).* Materialien der internationalen Fachkonferenz, Mikulčice 25.–26. 5. 2004. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 25. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 335–352.
- Tomková, K. 2005b:** Raně středověká pohřebišťe na severní a západním předpolí Pražského hradu. In: K. Tomková (ed.): *Pohřbívání na Pražském Hradě a jeho předpolích. Díl I. 1.* Textová část. Castrum Pragense 7. Praha: Archeologický ústav AV ČR.
- Tomková, K. 2011:** Der Kulturwandel des 10. Jahrhunderts in Böhmen aus archäologischer Sicht. In: F. Biermann, T. Kersting, A. Klammt, A. (eds.): *Der Wandel um 1000.* Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 60, Langenweissbach: Beier & Beran, 199–208.
- Tomková, K. 2012:** Jantar jako doklad dálkových kontaktů v raně středověké střední Evropě. In: K. Grążawski, M. Dulnicz (eds.): *Pogranicza kulturowe w Europie średniowiecznej. Słowianie i ich sąsiedzi.* Brodnica: Muzeum w Brodnicy, 161–193.
- Tomková, K. 2013a:** Archeologie o počátcích středověkého českého státu – pramen či ilustrace dějin. In: J. Banaszkiwicz, M. Kara, H. Mamzer (eds.): *Instytucja „wczesnego państwa” w perspektywie wielości i różnorodności kultur.* Poznań: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 273–301.
- Tomková, K. 2013b:** Urbs Praga und Levý Hradec – von Sklaven zu Fürsten. In: F. Biermann, T. Kersting, A. Klammt (Hrsg.): *Soziale Gruppen und Gesellschaftsstrukturen im westslawischen Raum.* Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mitteleuropas 70, Langenweissbach: Beier & Beran, 43–55.
- Tomková, K. 2014a:** *Postavení Levého Hradce v procesu formování a vývoje raně středověké přemyslovské domény.* Unpublished manuscript of dissertation. Stored in: Faculty of Arts, Charles University, Prague. Available also from: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/105650/?lang=cs>
- Tomková, K. 2014b:** Sv. Vojtěch a Levý Hradec. In: J. K. Kroupa, L. Polanský, J. Sláma, V. Vaněk (eds.): *Po stopách sv. Vojtěcha.* Antiqua Cuthna 3. Praha: KLP–Koniasch Latin Press, 199–208.
- Tomková K. 2015:** Archeologie o počátcích raně středověkého českého státu – pramen či ilustrace dějin? In: J. Banaszkiwicz, M. Kara, H. Mamzer (eds.): *Instytucja „wczesnego państwa” w perspektywie wielości i różnorodności kultur.* 2nd revised edition. Poznań: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 273–301.

- Tomková, K. a kol. 2012: *Levý Hradec v zrcadle archeologických výzkumů. Pohřebiště. Díl I. Pohřebiště*. Praha: Archeologický ústav AV ČR.
- Tomková, K., Hlava, M., Soukup, M. B. 2013: Dva žalovské omyly aneb ještě jednou o dvou zlatých špercích z Jírovy sbírky. *Archeologie ve středních Čechách* 17, 185–205.
- Tomková, K., Košta, J. 2015: Raně středověké pohřebiště v Mělníku-Rousovicích. *Archeologie ve středních Čechách* 19, 271–318.
- Třeščík, D. 1968: *Kosmova kronika. Studie k počátkům českého dějepisectví a politického myšlení*. Praha: Academia.
- Třeščík, D. 1978: Anfänge der böhmischen Geschichtsschreibung. Die ältesten Prager Annalen. *Studia Źródloznawcze* 23, 1–37.
- Třeščík, D. 1991: Kdy zanikla Velká Morava? *Studia Mediaevalia Pragensia* 2, 9–27.
- Třeščík, D. 1997: *Počátky Přemyslovců. Vstup Čechů do dějin (530–935)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Třeščík, D. 2000a: “Veliké město Slovanů jménem Praha”. Státy a otroci ve střední Evropě v 10. století. In: L. Polanský, J. Sláma, D. Třeščík (eds.): *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 49–70, 288–304.
- Třeščík, D. 2000b: Von Svatopluk zu Bolesław Chrobry. Die Entstehung Mitteleuropas aus der Kraft des tatsächlichen und aus einer Idee. In: P. Urbańczyk (ed.): *The neighbours of Poland in the 10th century*. Warsaw: DiG, 111–145.
- Třeščík, D. 2001: „Eine große Stadt der Slawen namens Prag“ (Staaten und Sklaven in Mitteleuropa im 10. Jahrhundert). In: P. Sommer (Hrsg.): *Boleslav II. Der tschechische Staat um das Jahr 1000. Internationales Symposium Praha 9.–10. Februar 1999*. Colloquia mediaevalia Pragensia 2. Praha: Filosofia, 93–138.
- Třeščík, D. 2006: Zformování se střední Evropy a symbolický rok 1000. In: P. Sommer (ed.): *České země v raném středověku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 11–29.
- Třeščík, D. 2009: Od příchodu Slovanů k „říši“ českých Boleslavů. In: P. Sommer, D. Třeščík, J. Zemlička (eds.): *Přemyslovci. Budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 61–96.
- Trillmich, W. 1991: *Kaiser Konrad II. und seine Zeit*. Bonn: Europa Union Verlag.
- Turčan, V. 2015: K geografickému a historickému pozadiu uloženia depotov v Bojnei. In: K. Pieta, Z. Robak (eds.): *Bojná 2. Nové výsledky výskumov včasnostredovekých hradísk*. Archeologica Slovaca Monographiae, Fontes 20. Nitra: Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied Nitra, 109–113.
- Turek, R. 1962: Zlomkové stříbro z kelčského nálezu. *Numismatický sborník* 7, 83–115, tab. III–V.
- Turek, R. 1976: Libice. Pohřebiště na vnitřním hradisku. *Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie* 30, 249–316.
- Turek, R. 1978: Libice. Hroby na libickém vnitřním hradisku. *Sborník Národního muzea v Praze, řada A – Historie* 32, 1–150.
- Turek, R., Hásková, J., Justová, J. 1981: *Liubuz Metropolis*. Libice nad Cidlinou: Městský národní výbor.
- Turnwald, K. 1966: Poznámky ke kelčskému nálezu mladohradištních denárů a zlomkového stříbra. *Valašsko: sborník o jeho potřebách a životě* 10, 3–18.
- Tycówna, M. 1990: Kościół św. Mikołaja w Poznaniu. *Kronika Miasta Poznania* 1990(3–4), 27–31. Reprint of the *Kronika Miasta Poznania* 1926(3–4), 249–254.
- Tyler, D. J. 2011: Offa's Dyke: a historiographical appraisal. *Journal of Medieval History* 37, 145–161.
- Tyszkiewicz, J. 2003: Historyczne momenty kształtowania granic Polski przez pierwszych Piastów. In: J. Tyszkiewicz: *Geografia historyczna Polski w średniowieczu*. Warszawa: DiG, 21–43.
- Tyszkiewicz, L. A. 1990: Zarys problematyki podziałów plemiennych na Śląsku. In: K. Matwijowski, W. Wrzesiński (eds.): *Śląsk, Polska, Niemcy*. Acta Universitatis Wratislaviensis 1100, Historia 74. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, 39–49.
- Tyszkiewicz, L. A. 1991: Przyłączenie Śląska do monarchii piastowskiej pod koniec X wieku. In: L. Leciejewicz (ed.): *Od plemienia do*

- państwa. *Śląsk na tle wczesnośredniowiecznej Słowiańszczyzny Zachodniej*. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, 121–152.
- Ulbricht, I. 1984:** *Die Verarbeitung von Knochen, Geweih und Horn im mittelalterlichen Schleswig*. Neumünster: Wachholtz.
- Ullrich, M. 2003:** Slawenburg Raddusch. Eine Rettungsgrabung im Niederlausitzer Braunkohlenabbaugebiet. *Veröffentlichungen zur brandenburgischen Landesarchäologie* 34, 121–194.
- Ungermaň, Š. 2007:** *Raně středověké pohřebiště v Dolních Věstonicích – Na pískách*. Unpublished manuscript of dissertation. Stored in: the Institute of Archaeology and Museology, Faculty of Arts, Masaryk University, Brno.
- Ungermaň, Š. 2010:** Počátky mladohradištních pohřebišť na Moravě. In: Š. Ungermaň, R. Přichystalová (eds.): *Zaměřeno na středověk, Zdeňkovi Měřínskému k šedesátým narozeninám*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 220–239, 814–817.
- Ungermaň, Š. 2011:** Tzv. blatnicko-mikulčický horizont a jeho vliv na chronologii raného středověku. In: J. Bartík (ed.): *Karolínská kultura a Slovensko. Štúdie*. Zborník Slovenského národného múzea, Archeológia, Supplementum 4. Bratislava: Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum, 135–151.
- Ungermaň, Š. 2014:** Die Anfänge der jungburgwallzeitlichen Gräberfelder in Südmähren. In: R. Zehetmayer (ed.): *Die Babenbergermark um die Jahrtausendwende. Zum Millennium des heiligen Koloman*. St. Pölten: Niederösterreichisches Institut für Landeskunde, 221–265.
- Urbańczyk, P. 2000:** *Władza i polityka we wczesnym średniowieczu*. Wrocław: Funna.
- Urbańczyk, P. 2002:** Wczesnośredniowieczne skarby zlomu srebrnego. In: R. Kiersnowski (ed.): *Moneta Medievalis. Studia numizmatyczne i historyczne ofiarowane Profesorowi Stanisławowi Suchodolskiemu w 65. rocznice urodzin*. Warszawa: DiG, 209–224.
- Urbańczyk, P. 2003:** Politická příslušnost Slezska v desátém století v nejnovější polské historiografii. In: J. Klápště, E. Plešková, J. Žemlička (eds.): *Dějiny ve věku nejistot. Sborník k příležitosti 70. narozenin Dušana Třeštíka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 292–304.
- Urbańczyk, P. 2009:** The Polish discussion on medieval deposits of hack-silver. In: S. Brather, D. Geuenich, Ch. Huth (eds.): *Historia archaeologica. Festschrift für Heiko Steuer zum 70. Geburtstag*. Berlin: Walter de Gruyter, 499–521.
- Urbanczyk, P. (ed.) 2004:** *Polish Lands at the Turn of the First and the second milenia*. Warsaw: Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences.
- Urbańczyk, P. 2012:** *Mieszko pierwszy tajemniczy*. Toruń: Wydawnictwo naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Urbańczyk, P. 2015:** *Zanim Polska została Polską*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Urbańczyk, P. 2016:** Najstarsze materialne świadectwa chrystianizacji ziem polskich. In: W. Graczyk, J. M. Marszalska, W. Fałkowski, L. Zygmunt (eds.): *Kościół, kultura, polityka w państwie pierwszych Piastów*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW, 99–118.
- Urbanczyk, P. 2017:** *Bolesław Chrobry – lew ryczący*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Vachůt, P., Videman, J., Rajlichová, A. 2012–2013:** Řezenský obol Oty Švábského a další nové doklady obchodních aktivit z hradiště Staré Zámky v Brně-Líšni. *Numismatický sborník* 27(2), 191–195.
- Váňa, Z. 1995:** *Přemyslovská Budeč. Archeologický výzkum hradiště v letech 1972–1986*. Praha: Archeologický ústav Akademie věd České republiky.
- Váňa, Z., Kabát, J. 1971:** Libušín. Výsledky výzkumu časně středověkého hradiště v letech 1949–52, 1956 a 1966. *Památky archeologické* 62, 179–313.
- Varadzin, L. 2010:** K vývoji hradišť v jádru Čech se zřetelem k přemyslovské doméně (příspěvek do diskuse). *Archeologické rozhledy* 62, 535–554.
- Varadzin, L. 2012:** Raně středověké hradiště Libušín. Hlavní poznatky z revizního zpracování výzkumů. *Archeologické rozhledy* 64, 723–774.
- Varadzin, L. 2015a:** Akropole v raném středověku. In: V. Moucha, B. Nechvátal, L. Varadzin: *Vyšehrad: Knížecí a královská akropole*. Svě-

- dectví archeologie. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., 569–619.
- Varadzin, L. 2015b:** Ostatní movité artefakty. In: V. Moucha, B. Nechvátal, L. Varadzin et al.: *Vyšehrad. Knížecí a královská akropole*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., 357–390.
- Varadzin, L., Nechvátal, B. 2012:** Nové poznatky o předrománském kostele centrální dispozice na Vyšehradě (předběžná zpráva). *Průzkumy památek* 19(2), 170–176.
- Varadzin, L., Zavřel, J. 2015:** Pozůstatky raně středověké metalurgie stříbra, zlata a dalších neželezných kovů na vyšehradské akropoli. In: V. Moucha, B. Nechvátal, L. Varadzin a kol.: *Vyšehrad. Knížecí a královská akropole. Svědectví archeologie*. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., 391–420.
- Videman, J. 2010:** Neznámý typ denáru bavorského vévody Oty (976–982) nalezený na jižní Moravě. *Folia Numismatica* 24(1), 3–21.
- Videman, J. 2015:** Významná centra na Moravě v 10.–11. století pohledem nálezů mincí. Hradiště Staré Zámky v Brně-Lišni. *Přehled výzkumů* 56(2), 201–219.
- Videman, J. in press:** K postavení imitativních ražeb v počátcích českého (a moravského) mincovnictví v 10. století. *Numismatické listy* 72.
- Videman, J., Macháček, J. 2013:** Nové mincovní nálezy z dolního Podyjí v kontextu raně středověké Moravy. *Archeologické rozhledy* 65, č. 4, 851–871.
- Videman, J., Paukert, J. 2009:** *Moravské denáry 11.–12. století*. Kroměříž: ELCEbook.
- Vignatiová, J. 1992:** *Břeclav – Pohansko II. Slovanské osídlení jižního předhradí*. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně 291. Brno: Masarykova univerzita.
- Vogt, H. J. 1987:** *Die Wiprechtsburg Groitzsch eine mittelalterliche Befestigung in Westsachsen*. Veröffentlichungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Dresden 18. Berlin: Deutscher Verlag der Wissenschaften.
- Wachowski, K. 1984:** Militaria z grodu na Ostrówku w Opolu. In: B. Gediga (ed.): *Studia nad kultura wczesnopolskiego Opola. Militaria – wyroby bursztynowe*. Wrocław: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 13–107.
- Wachowski, K. 1992:** Obol zmarłych na Śląsku i w Małopolsce we wczesnym średniowieczu. *Przegląd Archeologiczny* 39, 123–138.
- Wachowski, K. 1997:** *Śląsk w dobie przedpiastowskiej. Studium archeologiczne*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej.
- Wachowski, K. 1999:** Okucia budowlane i urządzenia zabezpieczające przed kradzieżą. In: C. Buško, J. Piekalski (eds.): *Ze studiów nad życiem codziennym w średniowiecznym mieście*. Wratislavia Antiqua 1. Wrocław: Uniwersytet Wrocławski, 53–58.
- Warner, D. 1995:** Thietmar of Merseburg on Rituals of Kingship. *Viator* 26, 53–76.
- Warnke, Ch. 1964:** *Die Anfänge des Fernhandels in Polen*. Würzburg: Holzner-Verlag.
- Wedehpohl, K. H. 2012:** Carolingian Glass from Staré Město – Sady (Moravia, Czech Republic). *Journal of Glass Studies* 54, 93–95.
- Weiter, L., Kočár, P., Kaplan, M. 2003:** *Přerov, Horní náměstí čp. 26 a 8–9. Nálezová zpráva o osteologické a archeobotanické analýze*. Západočeský institut pro ochranu a dokumentaci památek, Plzeň. Manuscript of the expert report Nr. 369/03. Stored in: the Czech Academy of Sciences Institute of Archaeology, Brno.
- West, C. 2013:** *Reframing the Feudal Revolution. Political and Social Transformation between Marne and Moselle, c. 800–c. 1100*. Cambridge Studies in Medieval Life and Thought, IV. 90. Cambridge: Cambridge University Press.
- Westphalen, P. 2002:** *Die Eisenfunde von Haithabu*. Neumünster: Wachholtz.
- Wieczorek, A., Hinz, H. M. (eds.) 2000:** *Europas Mitte um 1000. Katalog*. Stuttgart: Konrad Theiss.
- Wihoda, M. 1989:** Ekonomické zázemí Hradce nad Moravicí na střední Moravě ve 13. století. *Časopis Matice moravské* 108, 1989, 77–87.
- Wihoda 2005:** Die mährischen Eliten als Problem der Kontinuität (oder Diskontinuität?) der bö-

- mischen Geschichte. In: P Kouřil (Hrsg.): *Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas (mit einem speziellen Blick auf die grossmährische Problematik). Materialien der internationalen Fachkonferenz, Mikulčice 25.–26. 5. 2004*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 25. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno, 9–18.
- Wihoda, M. 2006:** Morava v 10. století. In: D. Třeštík et al.: *České země v raném středověku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 53–73.
- Wihoda, M. 2010:** *Morava v době knížecí 906–1197*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Wihoda, M. 2011:** Sněmy Čechů. In: T. Knoz, J. Dvořák (eds.): *Šlechta v proměnách věků*. Brno: Maticе moravská, 17–37.
- Wihoda, M. 2012:** Morava knížete Břetislava I. In: J. Doležel, M. Wihoda (eds.): *Mezi raným a vrcholným středověkem. Pavlu Kouřilovi k šedesátým narozeninám přátelé, kolegové, žáci*. Brno: Archeologický ústav Akademie věd České republiky, Brno, v. v. i, 421–431.
- Wihoda, M. 2014:** Cyrilometodějská tradice v paměti přemyslovského věku. In: P. Kouřil (ed.): *Cyrlometodějská misie a Evropa. 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu*. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 298–303.
- Wihoda, M. 2016:** Druhý život mojmírovských knížat. In: J. Macháček, M. Wihoda (eds.): *Pád Velké Moravy aneb Kdo byl pohřben v hrobu 153 na Pohansku u Břeclavi? Prameny české historie 2*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 144–165.
- Williams, G. 2013:** Military and Non-Military Functions of the AS Burh, c. 878–978. In: J. Baker, S. Brookes, A. Reynolds (eds.): *Landscapes of Defence in Early Medieval Europe*. Studies in the Early Medieval Archaeology 28. Turnhout, 129–163.
- Willroth, K. H., Beug, H. J., Lüth, F., Schopper, F. (Hrsg.) 2013:** *Slawen an der unteren Mittelelbe. Untersuchungen zur ländlichen Besiedlung, zum Burgenbau, zu Besiedlungsstrukturen und zum Landschaftswandel*. Wiesbaden: Reichert.
- Wołoszyn, M. 2007:** Między Gniezmem, Krakowem a Kijowem. *Archeologia o wczesnośredniowiecznych relacjach polsko-ruskich i formowaniu polsko-ruskiego pogranicza = Zwischen Gnesen, Krakau und Kiev. Archäologie über frühmittelalterliche polnisch-altrussische Beziehungen und die Gestaltung des polnisch-altrussischen Grenzgebietes*. In: M. Dębiec, M. Wołoszyn (eds.): *U źródle Europy Środkowo-Wschodniej. Pogranicze polsko-ukraińskie w perspektywie badań archeologicznych = Frühzeit Ostmitteleuropas. Das polnisch-ukrainische Grenzgebiet aus archäologischer Perspektive*. Rzeszów: Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego, 177–206.
- Wołoszyn, M. 2011:** Die Červenischen Burgen und die Frage der Herausbildung der polnisch-altrussischen Grenze vom 10. bis 13. Jahrhundert, Siedlungsforschung. *Archäologie – Geschichte – Geographie* 29, 75–105.
- Wołoszyn, M., Florkiewicz, I., Dzieńkowski, T., Sadowski, S., Nosek, E. M., Stępiński, J. 2016:** Cherven before Cherven Towns. Some remarks on the history of the Cherven Towns area (Eastern Poland) until the end of 10th century. In: A. Bollók, G. Csiky, T. Vida (eds.): *Zwischen Byzanz und der Steppe: Archäologische und historische Studien Festschrift für Csanád Bálint zum 70. Geburtstag*. Budapest: Institute of Archaeology, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences, 689–716.
- Wood, I. N. 1986:** Disputes in late fifth- and sixth-century Gaul: some problems In: W. Davies, P. J. Fouracre (ed.): *The Settlement of Disputes in Early Medieval Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 7–22.
- Wood, S. 2006:** *The proprietary church in the medieval West*. Oxford: Oxford University Press.
- Wormald, P. 1991:** The Burhs. In: J. Campbell, E. John, P. Wormald (eds.): *The Anglo-Saxons*. London: Penguin Books, 152–153.
- Wrzesińska, A., Wrzesiński, J. 2000:** Wczesnośredniowieczna gliniana pisanka-grzechotka z cmentarzyska w Dziekanowicach. *Archeologia Historica Polona* 8, 107–110.
- Wrzesińska, A., Wrzesiński, J. 2016:** Zawieszki dzwoneczkowate z cmentarzyska w Dziekanowicach oraz z Ostrowa Lednickiego. *Materiały Zachodniopomorskie, Nowa Seria* 12, 363–380.

- Wrzesiński, J., Kara, M. 2004: Kościół nr. II na Ostrowie Lednickim – kamienny czy drewniany? In: T. Janiak, D. Stryniak (eds.): *Początki architektury monumentalnej w Polsce*. Gniezno: Muzeum Początków Państwa Polskiego, 157–180.
- Wrzesiński, J., Kara, M. 2016: Chronologia i fazy użytkowania tzw. II kościoła na Ostrowie Lednickim. In: Z. Kurnatowska, A. M. Wyrwa (eds.): *Ostrów Lednicki. Rezydencjonalno-stołeczny ośrodek pierwszych Piastów*. Warszawa: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, 173–193.
- Wyrozumski, J. 1992: *Dzieje Krakowa. Kraków do schyłku wieków średnich*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Zacharov, S. D., Agamenkov O. N. 2008: Izdeliia iz zheleza. In: N. A. Makarov (ed.): *Arkheologiia severnorusskkoj derevni X–XIII vekov II*. Moskva: Nauka, 7–53.
- Zaiceva, I. E. 2008: Izdelia iz cvetnych metallov i cerebra. In: N. A. Makarov (ed.) *Arkheologiia severnorusskkoj derevni X–XIII vekov II*. Moskva: Nauka, 57–142.
- Zajączkowski, S. 1962: Podziały plemienne Polski w okresie powstania państwa. (Geografia plemienna ziem polskich). In: K. Tymieniecki (ed.): *Początki państwa polskiego. Księga tysiąclecia I*. Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 73–109.
- Žak, J. 1951/1952: *Rogowe części uprzęży końskiej. Slavia Antiqua* 3, 193–201.
- Žakovský, P., Košta, J., Hošek, J. in press: *Medieval and early renaissance swords from the Czech lands in the european context. Part I. The 9th to mid-16th century finds from the territory of the Czech Republic*.
- Zapletal, J. 2009: Geologie území a vývoj. In: J. Schulz (red.): *Dějiny Olomouce I. svazek*. Olomouc: Statutární město Olomouc, 14–18.
- Zapletalová, D. 2006: Staré Brno a brněnská předlokační aglomerace. *Archeologické rozhledy* 58, 758–771.
- Zapletalová, D. 2009: Starobrněnské pravobřeží v raném středověku. In: P. Dresler, Z. Měřínský (eds.): *Archeologie doby hradištní v České a Slovenské republice*. Brno: Masarykova univerzita, 192–210.
- Zapletalová, D. 2017: Stav poznání raně středověkého hradu Brna. *Brno v minulosti a dnes* 30, II–56, 439–441.
- Zápotocký, M. 1965: Slovanské osídlení na Litoměřicku. *Památky archeologické* 56, 205–391.
- Zatloukal, R. 2005: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 46, 300–301.
- Zatloukal, R. 2010a: K vývoji ulice Denisova – Peckařská v Olomouci. In: Š. Ungerman, R. Přichystalová (ed.): *Zaměřeno na středověk. Zdeňkovi Měřínskému k 60. narozeninám*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 251–266.
- Zatloukal, R. 2010b: Záchraný archeologický výzkum v areálu Arcidiecézního muzea Olomouc. In: O. Jakubec (ed.): *Arcidiecézní muzeum na Olomouckém hradě. Příspěvky z mezinárodní konference*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 27–40.
- Zatloukal, R.: 2013: *Areál olomouckého hradu v 9.–12. století*. Unpublished manuscript of dissertation. Stored in: the Faculty of Arts, Masaryk University, Brno.
- Zatloukal, R. 2014: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc) *Přehled výzkumů* 55(2), 243–245.
- Zatloukal, R. 2015: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 56(2), 299–300.
- Zatloukal, R. 2016a: Archeologický výzkum brány Všech svatých v souvislosti s dalšími vstupy do hradu Olomouc. In: P. Michna, M. Čadilová, V. Staněk (red.): *Sborník 2016 Národního památkového ústavu územního odborného pracoviště v Olomouci*. Olomouc: NPÚ, ÚOP v Olomouci, 113–123.
- Zatloukal, R. 2016b: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 57(2), 293–294.
- Zatloukal, R., Šlězár, P. 2001: Olomouc (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 42 (2000), 229–232.
- Zatloukal, R., Živný, M. 2006: *Vyhodnocení středohradištního pohřebiště na Václavském návrší v Olomouci*. In: V. Hašek, R. Nekuda, M. Ruttkay (eds.): *Ve službách archeologie VII*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 392–394.

- Závodszy, L. 1904: *A szent István, szent László és Kálmán korabeli törvények és zsinati határozatok forrásai*. Budapest: Kiadja a Szent-István-Társulat tud. És irod. Osztálya.
- Zavřel, J. 1997: Iron making in the centre of Prague Basin and the possible origin of the name of the Town of Praha (Prague). In: J. Maříková-Kubková et al. (eds.): *Život v archeologii středověku. Sborník příspěvků věnovaných Miroslavu Richterovi a Zdeňku Smetánkovi*. Praha: Peres, 667–671.
- Zavřel, J. 2001: Geologie, morfologie a osídlování malostranské. In: M. Ježek, J. Klápště (eds.): *Pražský hrad a Malá Strana*. Mediaevalia archaeologica 3. Praha: Archeologický ústav AV ČR, 7–27.
- Zavřel, J. 2003: Petrografický rozbor kamenných nálezů ze Staré Boleslavi. In: I. Boháčová (ed.): *Stará Boleslav. Přemyslovský hrad v raném středověku*. Mediaevalia archaeologica 5. Praha: Archeologický ústav AV ČR Praha, 269–276.
- Zavřel, J. 2006: Geologická problematika archeologického poznání Nového Města pražského. *Archaeologica Pragensia* 18, 245–261.
- Zavřel et al. 2012: *Pražský vrch Petřín*. 2nd enlarged edition. Praha: Paseka.
- Zavřel, J., Mařík, J. 2012: Nové doklady zpracování drahých kovů v raném středověku (předběžné sdělení). *Acta rerum naturalium* 12, 101–107.
- Zawada, Z. 2003: Fischreste aus Mikulčice. In: L. Poláček (Hrsg.): *Studien zum Burgwall in Mikulčice. Band V*. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, 338–354.
- Zehetmayer, R. 2016: Rakouské Podunají kolem roku 900. In: J. Macháček, M. Wihoda (eds.): *Pád Velké Moravy aneb Kdo byl pohřben v hrobu 153 na Pohansku u Břeclavi*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 73–101.
- Žemlička, J. 1993: Te ducem, te iudicem, te rectorem. Sněmovní shromáždění v časně středověkých Čechách – kontinuita či diskontinuita? *Český časopis historický* 91, 369–384.
- Žemlička J. 1995a: Das „Reich“ des böhmischen Boleslavs und die Krise an der Jahrtausendwende. Zur Charakteristik der frühen Staaten in Mitteleuropa. *Archeologické rozhledy* 47, 267–278.
- Žemlička, J. 1995b: Expanze, krize a obnova Čech v letech 935–1055 (K systémovým proměnám raných států ve střední Evropě). *Český časopis historický* 93, 205–222.
- Žemlička, J. 1996: Der Markt in der vorstaatlichen Periode. In: H.-J. Brachmann, J. Klápště (eds.): *Hausbau und Raumstruktur früher Städte in Ostmitteleuropa*. Památky archeologické – Supplementum 6, 17–27.
- Žemlička, J. 1997: *Čechy v době knížecí. (1034–1198)*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Žemlička, J. 2009: Společnost v područí státu. In: P. Sommer, D. Třeštík, J. Žemlička (eds.): *Přemyslovci. Budování českého státu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 165–171, 175–181, 185–191.
- Zežula, M. 2003: Archeologie a počátky Moravské Ostravy (archeologické výzkumy v historickém jádru města v letech 1998–2002). *Ostrava. Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska* 21, 7–44.
- Zežula, M. 2004: Ostrava (k. ú. Moravská Ostrava, okr. Ostrava). *Přehled výzkumů* 45, 234.
- Zežula, M., Moravec, Z., Kočár, P., Sůvová, Z. 2009: Archeologické výzkumy na Masarykově náměstí v Ostravě a jejich výpověď k vývoji, hmotné kultuře a životnímu prostředí města ve středověku a raném novověku. *Ostrava. Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska* 24, 538–579.
- Ziębińska, N. 2008: Wczesnośredniowieczna ceramika z badań przeprowadzonych w 1996 roku w Wiślicy. *Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego* 29, 37–177.
- Zimny, P. 2005: *Grzechotka gliniana (praca zaliczeniowa z archeologii)*. Zabrze. [online]. [cit.2018-06-09]. Available from: <http://docplayer.pl/5647225-Grzechotka-gliniana-praca-zaliczeniowa-z-archeologii.html>
- Żołędziowski, K. 2013a: Języckowate okucie końca pasa z Radomia. *Radomskie Studia Humanistyczne* 1, 325–332.
- Żołędziowski, K. 2013b: Zabytki ze srebra, stopów miedzi i cyny. In: J. Kalaga (red.): *Sutiejsk*.

Gród pogranicza polsko-ruskiego w X–XIII wieku. Studium interdyscyplinarne. Warszawa: Profil-Archeo, 76–83.

- Zoll-Adamikowa, H. 1996:** W sprawie wnioskowania o strukturach krewniaczych i związkach międzypopulacyjnych na podstawie wybranych cmentarzysk wczesnośredniowiecznych. *Archeologia Polski* 41, 176–181.
- Zotz, T. 1984:** Königspfalzen und Herrschaftspraxis im 10. und frühen 11. Jh. *Blätter für deutsche Landesgeschichte* 120, 19–46.
- Zotz, T. 1997:** Beobachtungen zu Königtum und Forst im früheren Mittelalter. In: W. Rösener (ed.): *Jagd und höfische Kultur im Mittelalter.* Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte 135. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 95–122.
- Zotz, T. 1998:** Le palais et les élites dans le royaume de Germanie. In: R. Le Jan (ed.): *La royauté et les élites dans l'Europe carolingienne. Du début du IXe aux environs de 920.* Villeneuve-d'Ascq: Centre d'Histoire L'Europe du Nord-Ouest, 233–247.
- Zotz, T. 2001:** "Camera" et "caminata". Les espaces "privés" du palais royal et leur fonction dans l'Empire d'après les sources écrites. In: A. Renoux (ed.): "Aux marches du palais" *Qu'est-ce qu'un palais médiéval? Actes du VIIe Congrès international d'Archéologie Médiévale, Le Mans-Mayenne 9–11 septembre 1999.* Caen: Société d'Archéologie Médiévale, 55–62.
- Zotz, T. 2004:** Ludwig der Deutsche und seine Pfalzen. Königliche Herrschaftspraxis in der Formierungsphase des Ostfränkischen Reiches. In: W. Hartmann (ed.): *Ludwig der Deutsche und seine Zeit.* Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 27–46.
- Zubalík, J. 2012:** *Hrad Přerov v údělné epoše (2. pol. 11. – 12. stol.). Na základě výzkumů ARÚAVČR – Přerov, Horní nám. 8–9, 21, s přihlédnutím k dalším výzkumům v areálu historického jádra Přerova.* Unpublished manuscript of master thesis. Stored in: the Institute of Archaeology and Museology, Faculty of Arts, Masaryk University, Brno.
- Žudel, J. 1984:** *Stolice na Slovensku.* Bratislava: Obzor.
- Žurek, A. 2006:** Summum Wratislaviense. *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka* 61(1), 69–84.
- Żurowski, K. 1957:** Konstrukcje obronne wczesnośredniowiecznego Gniezna. *Archeologia Polski* 1, 181–213.

Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 57
Editor in chief: Lumír Poláček
ISSN 1804-1345

Moravian and Silesian Strongholds of the Tenth and Eleventh Centuries in the Context of Central Europe

Pavel Kouřil, Rudolf Procházka et al.

Authors: Peter Bednár, Felix Biermann, Ivana Boháčová, Stuart Brookes, Jarmila Čiháková, Luděk Galuška, Jana Gryc, David Kalhous, Michał Kara, Pavel Kouřil, Marzena Matla, Jiří Mitáček, Miriam Nývtová Fišáková, Aleksandra Pankiewicz, Lumír Poláček, Nad'a Profantová, Rudolf Procházka, Matej Ruttkay, Krzysztof Sadowski, Sylwia Siemianowska, Pavel Šlězár, Ivo Štefan, Kateřina Tomková, Jan Videman

Translated and English proofreading by Magdalena Adamus, Tereza Bartošková, Tomasz Borkowski, Michael FitzGerald, Jana Klíčová, Tomáš Mařík, Petra Maříková Vlčková, Milan Rydvan, Paul Simpson, Agnieszka Tokarczuk, Urszula Wieczorek-Prabucka, Mirko Wittwar, and the authors
Technical edition by Hedvika Břínková, Jana Fantová, Šárka Krupičková, Zdeňka Pavková
Graphic design and typography by Milan Filip, Azu design, s. r. o.
Cover design by Pavel Kouřil, Jindra Grieblerová

First edition

Published by The Czech Academy of Sciences, Institute of Archaeology, Brno
Čechyňská 363/19, 602 00 Brno, www.arub.cz
Printed by Azu design, s. r. o., Bayerova 806/40, 602 00 Brno
Brno 2018
ISBN 978-80-7524-010-1

MORAVIA MAGNA

SPISY ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU AV ČR BRNO 57

2018

ISSN 1804-1345

ISBN 978-80-7524-010-1